

Inhoudsopgave

Inleiding.....	4
Hoofdstuk 1: De opkomst van 'New' Labour.....	9
De hervormers.....	10
Brown & Blair.....	11
Blair & Brown.....	12
Alastair Campbell: 'a brilliant propagandist and I don't deny it.'.....	15
New Labour compleet.....	17
Hoofdstuk 2: Media in Groot-Brittannië.....	19
De Pers.....	19
De Broadcasters.....	21
Wie bepaalt de agenda?.....	22
De lobby.....	24
Hoofdstuk 3: New Labour in oppositie (1994-1997).....	26
Campbell wordt Blairs perssecretaris.....	26
Campbell & Clause IV.....	27
The Sun Backs Blair.....	33
De Campagne van 1997.....	38
Hoofdstuk 4: Labour in de regering (1997-2001).....	50
Politieke Ambtenaren.....	52
Britain's real deputy Prime Minister.....	58
Spinoorlog.....	61
Campbell en de pers.....	70
Hoofdstuk 5: Spindoctoring.....	81
De eerste paradox: politieke communicatie.....	81
Het handboek van de spindoctor.....	83
De vierde macht.....	99
De Campbellparadox.....	100
Hoofdstuk 6: Campbell ten einde (2001-2003).....	101
De verkiezingen van 2001: Ambitions for Britain in the Spin Express.....	101
Tweede termijn: end of Spin?.....	103
The Civil Service: Bury Bad News.....	106
Campbell tussen oorlog en vrede.....	111
Black Rod.....	117
Cherigate.....	119
Twee 'Dodgy' Dossiers.....	124
De Dood van David Kelly.....	130

Spin ten einde	136
Conclusie.....	138
Postscript: tussen publiek en politiek	146
Literatuurlijst	152
Bundels & Monografiën	152
Artikelen	154
Krantenartikelen	156
Websites	162
Overige bronnen	164
Appendix A	166

Inleiding

Met de Britse Parlementsverkiezingen van 2010 is een nieuwe politieke periode aangebroken voor het Verenigd Koninkrijk. Gordon Brown, premier namens de Labourpartij, moest plaats maken voor een coalitieregering van Conservatieven en Liberaal-Democraten. De verkiezing maakte een einde aan een onafgebroken periode van 13 jaar Labourregering.

Labour was in 1997 onder Tony Blair zelf aan de macht gekomen nadat het ruim 18 jaar tot de oppositie was verbannen. Dat jaar behaalde de partij een enorme verkiezingoverwinning, nadat deze effectief hervormd was tot 'New Labour'. De creatie van New Labour was het 'project', al in 1987 begonnen, om Labour weer verkiesbaar te krijgen. Volgens de hervormers moest de partij intern veranderen om meer kiezers uit de middenklasse te bereiken. Maar bovenal moest Labour haar boodschap effectiever overgebracht te krijgen en beter omgaan met de – in het Verenigd Koninkrijk – partijdige media: met de hervormingen waren presentatie en communicatie centraal komen te staan.

Aan de basis van het hervormingsproject stonden vier personen. Philip Gould was politiek strateeg en opiniepeiler, Peter Mandelson was in '87 aangetrokken als communicatiedirecteur van de partij. De politieke vleugel van het hervormingsproject bestond uit Tony Blair en Gordon Brown. Met de verkiezingen in 1994 van Blair als partijleider, ten koste van Brown, de macht binnen de partij in handen van de hervormers. Vanaf dat moment kwam de hervormingsagenda, waarbij beleid en de presentatie daarvan samenvielen, centraal te staan binnen de partij.

Het toonbeeld van deze ontwikkeling was echter geen van bovengenoemde hervormers. In 1994 trad Alastair Campbell aan als perssecretaris van Tony Blair. Hij bracht de hervormingen van Mandelson verder in de praktijk. Campbell, zelf voormalig journalist, bezat een feilloos gevoel voor de eisen en wensen van de pers. Hij gebruikte dit inzicht om *rücksichtslos* New Labour en Tony Blair te promoten. Campbell beschouwde de journalistiek als bevooroordeeld en sensatiegericht. Zijn benadering van politieke verslaggevers reflecteerde dit: hij gedroeg zich als een bullebak, drukte zich in harde woorden uit, was driftig en agressief, met als doel het doordrijven van Labours boodschap.

Hij verwachtte geen objectieve behandeling van Labour door de pers en deed er dientengevolge alles aan om de partij en haar leider zo positief mogelijk afgeschilderd te krijgen. Ook als dat betekende dat hij hierdoor regelmatig in aanvaring kwam met journalisten die hem 'onwelgevallig' verslag deden.

De formidabele eigenschappen als *spindoctor* kwamen vooreerst aan het terwyl Labour in de oppositie zat. Als journalist gedroeg Campbell zich al – geheel naar zijn eigen opvatting over zijn beroepsgroep – als officieuze propagandist voor Labour. Tijdens de oppositiejaren zag hij het als zijn taak om de rest van de pers aan Labours kant te krijgen. Het verkrijgen van de steun van *The Sun*, de grootste tabloidkrant van Engeland die altijd de Conservatieven had gesteund en zelfs felle anti-Labour campagnes gevoerd had, zou Campbell later zelf tot zijn grootste wapenfeit waarden.

Campbell boekte groot succes als *mediahandler* van Tony Blair. De verkiezingswinst van 1997, een politieke aardverschuiving, was voor een deel aan Campbell toe te schrijven. Hij benutte de nieuwe communicatiestructuur, door Mandelson opgezet, ten volle in dienst van Blair. Campbells invloed in deze periode groeide: samen met de vier eerdergenoemde hervormers werd hij een van de campagneleiders.

De nieuwe Labourregering van Tony Blair was ervan overtuigd dat de verkiezingsoverwinning het gevolg was van de hervormingen die ze de jaren daarvoor hadden doorgevoerd. Het belang van presentatie, niet als vervolg op maar als integraal onderdeel van beleid, vormde daarom de kern van de regering

De technieken, instrumenten en middelen die Alastair Campbell hanteerde bij het uitvoeren van zijn taak als spindoctor staan centraal in deze scriptie. Zijn benadering van de media kwam voort uit een sterke, negatieve opvatting over de beweegredenen van journalisten en hun redacteuren. Dat wat in deze scriptie beschreven wordt is echter in grote mate 'handwerk', de gebruikte voorbeelden zijn praktijksituaties – er valt geen allesomvattende theorie op los te laten. Dit stuk heeft als doel het distilleren van specifieke handelingen van Campbell, te verklaren hoe de door Campbell gebruikte technieken effectief kunnen zijn en aan welke voorwaarden moet worden voldaan om een effectieve spindoctor te zijn.

De aanzet tot dit onderwerp was het dagboek van Alastair Campbell over zijn jaren als woordvoerder van Blair, in 2008 verschenen.¹ Ondanks de grote fascinatie die in Groot-Brittannië voor de persoon Campbell is ontstaan, zijn de dagboeken nog niet gebruikt in wetenschappelijke publicaties.

Campbells dagboeken zijn sterk beschrijvend van aard. Hij gebruikt weinig ruimte voor reflectie op het regeringsbeleid of zichzelf. Het leest als een continue stroom van gebeurtenissen. De belangrijkste lijn die in het boek valt te ontdekken is de vijandige relatie met de media. Naarmate de tijd verloopt raakt zijn verhouding met de pers steeds verder getroebleerd – de frustratie met de journalistiek, terecht of onterecht, speelde een belangrijke rol bij zijn vertrek in 2003.

¹ Alastair Campbell, *The Blair Years. Extracts from the Alastair Campbell Diaries*, (Londen 2008).

Ook wat betreft stijl blijft Campbell dicht bij zichzelf. Het boek, ruim 750 dichtgeschreven pagina's, lijkt weinig redactie gehad te hebben, wat het als bron waardevoller maakt. Het gebruik van krachttermen waarmee de spindoctor berucht werd onder journalisten is met regelmaat terug te vinden. Wel heeft Campbell er verschillende passages uit verwijderd. Deze hebben, zoals hij zelf in bedekte termen aangeeft, vooral betrekking op de continue invloedstrijd tussen Blair en Brown.² Ten tijde van publicatie was Blair, altijd Campbells eerste loyaliteit, vertrokken en was Brown premier. Om hem niet voor de voeten te lopen tijdens diens regering, besloot Campbell die passages niet te publiceren.³

Mede vanwege Campbell, die tussen 1994 en 2003 uitgroeide tot een publiek figuur, is er in Groot-Brittannië veel geschreven over spindoctoring. Dit gebeurde in eerste instantie door journalisten, in kranten en boeken. Journalisten zijn echter het natuurlijke object van spindoctoring en gevangen in een tegenstrijdige relatie met hen. Hun opvattingen over spindoctoring zijn hierdoor gekleurd: ze wijzen het grotendeels af. In wetenschappelijke lectuur is weinig ruimte voor spindoctoring. Hoewel de hervormingen van de Labourpartij uitgebreid beschreven zijn, kwam spindoctoring in eerste instantie vooral als randfenomeen kijken bij beschouwingen van Blairs regering.

Sinds 2000 is spindoctoring langzaam een studieobject op zichzelf geworden. In eerste instantie werd in academische kringen eenzelfde negatief oordeel geveld (in 1962 oordeelde Jürgen Habermas al dat de publieke sfeer gecorrumpeerd werd door Public Relations). Sinds 2004 (samenvallend maar niet direct gerelateerd aan Campbells vertrek uit Downing Street) is er meer afstandelijkheid gekomen, en is getracht een einde te maken aan de 'demonisering van spin', en door het op zijn eigen merites te bekijken. Tegelijkertijd zijn ook journalisten hun eigen rol in het publieke debat kritischer gaan bekijken.

Bij het schrijven van dit stuk is ervoor gekozen eerst een brede achtergrond op te stellen. Hoofdstuk 1 behandelt daarom ruwweg de periode tussen 1987 en 1994. Dit zijn de jaren waarin de hervormers van de Labourpartij opkwamen. Een aantal ontwikkelingen die daar beschreven worden zijn mijns inziens belangrijk om Campbells opvattingen en handelingen te verklaren. Belangrijke kwesties hierin zijn de 'oorsprong' van de moderniseringsbeweging, de machtsstrijd tussen Blair en Brown in 1994 en Campbells achtergrond binnen de Labourpartij.

Het tweede hoofdstuk schenkt aandacht aan de werkwijze van de politieke media in het Verenigd Koninkrijk. De pers in Groot-Brittannië partijdiger dan op het continent gebruikelijk is. Bovendien zijn de media meer sensatiegericht. De oorzaak hiervan valt

² Campbell, *The Blair Years*, xxv-xxvi.

³ Campbell heeft kort na het aftreden van Gordon Brown bekend gemaakt zijn dagboeken volledig te publiceren. Het eerste deel staat voor 2010 gepland, en behandelt de jaren in de oppositie.

voor een deel toe te wijzen aan de opkomst van de massamedia (hoewel dit in de rest van Europa niet anders is), maar voor een ander deel aan de aard van de Britse politieke verslaggeving. Het systeem biedt relatief grote ruimte voor *spindoctoring*, maar leidt ook tot wrijving tussen de journalistiek en de overheid.

Bij het beschrijven van Campbells tijd als woordvoerder van Blair is ervoor gekozen dit in drie vakken te periodiseren. Hoofdstuk 3 behandelt de oppositiejaren 1994-1997. Campbells actieve aanpak van de media boekte tijdens deze episode veel succes. Zijn relatie met zijn voormalig vakgenoten was, ondanks zijn ruwe omgangsvormen, relatief goed.

De tweede periode die behandeld wordt, in hoofdstuk 4, beslaat Labours eerste regeringsperiode, van 1997 tot 2001. Campbell, aangesteld als officiële woordvoerder van de *Prime Minister*, voerde de technieken die hij tijdens de campagne gebruikt had binnen de ambtenarij in. De ambtelijke communicatiedienst dient echter niet het partijbelang en hoort daarom volledige neutraliteit te betrachten. Dit stond haaks op de opvattingen van Campbell die het tot zijn taak rekent het regeringsbeleid zo goed mogelijk over het voetlicht te brengen. Tijdens het grootste deel van deze episode was er sprake van een *extended honeymoon* met de pers: er werd merendeels positief bericht over Labour. Toch begon Campbells relatie met journalisten af te nemen. De pers legde de oorzaak hiervan bij de continue spin die de regering aan haar informatie gaf. Campbell beschuldigde de pers er echter van slechts naar trivialiteiten en sensatie te zoeken, en raakte gefrustreerd met de weigering van politieke verslaggevers om zich aan zijn lijn te houden in hun berichtgeving.

In hoofdstuk 5 worden de belangrijkste technieken en strategieën die Campbell toepaste besproken. Eerst wordt hier aandacht besteed aan de paradox waarin spindoctors werken. Spindoctoring is het logische gevolg van politiek bedrijven, maar werkt democratische politiek ook tegen. Vervolgens worden Campbells technieken waar mogelijk 'opgebroken' in verschillende handelingen, en wordt aangegeven hoe verschillende acties spinsucces kunnen opleveren.

Het zesde hoofdstuk doet verslag van de jaren 2001-2003. Terwijl Labour aan haar tweede regeringstermijn begon, raakte Campbells relatie met de pers verder verstoord. Hoewel Labour herkozen was werd de partij voortdurend van spin beschuldigd, en Campbell stond hier symbool voor. Naarmate Campbell zelf uitgroeide tot een publiek figuur, werd de rol van spindoctor lastiger te vervullen. Uiteindelijk raakte hijzelf, in de nasleep van de Britse deelname aan de Irakoerlog, in opspraak en moest hij vertrekken.

In de conclusie van dit stuk wordt geduid welke voorwaarden ten grondslag lagen aan Campbells succes als spindoctor, en waarom deze na 2001 niet langer werkten. Hierin wordt aandacht besteed aan de oorzaak van de veranderde omstandigheden waarin

Campbell moest werken (als oppositie- respectievelijk regeringspartij; een alsmear verslechterende verstandhouding met de pers), en welke rol deze gespeeld hebben in zijn effectiviteit.

De scriptie eindigt met een postscript. Hierin wordt een persoonlijke visie over de praktijken van spindoctors, van Campbell in het bijzonder, en de rol van de politieke media gegeven. Ook wordt een mening geformuleerd hoe het publieke debat verbeterd kan worden. Het postscript is gebaseerd op eigen opinie.

Tomas Martini, augustus 2010.

Hoofdstuk 1: De opkomst van 'New' Labour

In 1997 won de Labour Party de Britse parlementsverkiezingen met een ongekende meerderheid aan zetels. Niet alleen de omvang van de overwinning was bijzonder. Labour had een periode van achttien jaar in de oppositie gezeten voor het weer de kans kreeg te regeren. Onder de populaire Thatcher was de Conservative Party in 1979 aan de macht gekomen, en sindsdien gebleven.

Tijdens deze 'Wilderness years' in oppositie groeide langzaam het besef bij een groep Labourpolitici dat de partij over haar houdbaarheidsdatum heen was. Als Labour in de toekomst door de kiezer serieus genomen wilde worden als regeringskandidaat dan waren hervormingen noodzakelijk. Centraal binnen de modernisering stond het wegnemen van de negatieve associaties met de partij bij een groot deel van de kiezers.⁴

Dat vereiste ten eerste aanpassingen op inhoudelijke gebieden. De Britse kiezers wantrouwden Labour om twee redenen. De partij stond bekend als belastingverhogers. In het Verenigd Koninkrijk bestond een diepgeworteld idee dat een Labourregering vanzelfsprekend hogere belastingen zou opleggen.⁵ Alastair Campbell zelf schreef in 1994, voordat hij in dienst van Tony Blair trad, dat 'if I thought Labour [...] wouldn't raise my taxes, then I'd have to think a bit'.⁶ Voor de grote middenklasse, 'Middle England', was dat de belangrijkste reden om Conservatief te stemmen.

Daarnaast vreesden veel potentiële Labourstemmers de invloed van de vakbonden op de partij.⁷ Labour was rond 1890 ontstaan uit vakbonden, de Fabian Society en een groep onafhankelijke socialisten. Om de nieuwe partij van een electorale basis te voorzien werden leden van de vakbonden ook automatisch lid van de partij. Door een systeem van 'blockvoting' konden de vakbonden, na interne besluitvorming, een stem uitbrengen op het congres, die vervolgens gold voor het aantal leden dat de desbetreffende vakbond bezat. Dit systeem was grotendeels zonder veranderingen voort blijven bestaan. In 1990 bezat de partij 311.000 individuele leden tegenover 4.922.000 vakbondsleden.⁸ Blockvoting was niet alleen ondemocratisch en onrepresentatief. Het gaf de vakbondsleiders buitenproportioneel veel invloed.

De inhoudelijke agenda van de hervormers van de Labourpartij bestond voor een wezenlijk deel uit ontideologiseren. Nadat zij in 1994 aan in de partij de macht grepen

⁴ Philip Gould, *The Unfinished Revolution: How the modernizers saved the Labour Party* (Londen 1998) xiii, 257-259.

⁵ John Rentoul, *Tony Blair. Prime Minister* (Londen 2001) 297.

⁶ *Ibid.*, 296.

⁷ David Farnham, 'New Labour, The New Unions and The New Labour Market', *Parliamentary Affairs* 49 (1996) No. 4, 597.

⁸ Thomas Quinn, 'Block voting in The Labour Party', *Party Elections* 8 (2002) No. 2, 213.

werd de invloed van de vakbonden ingeperkt.⁹ Het verkiezingsprogramma van 1997 sloot verhogingen van de inkomstenbelastingen uit.¹⁰

Het tweede terrein waarop de Labourpartij moderniseerde was communicatie. Labour moest niet alleen veranderen; Labour moest de kiezer ervan overtuigen dat het veranderd was. Juist dit onderdeel van de hervorming was een werkelijke revolutie in de wijze waarop in Groot-Brittannië politiek gevoerd werd. Volgens de hervormers was het communiceren van de boodschap niet een vervolg op het bepalen van beleid. Politiek vereiste volledige integratie van beleid en presentatie. Philip Gould omschreef het als: *'brilliant media relations are not somehow an appendage to good government, but are essential to it'*.¹¹

Deze overtuiging had twee oorzaken. Ten eerste viel een deel van de verkiezingsnederlagen uit de jaren tachtig en negentig te wijten aan de negatieve pers die Labour kreeg. De hervormers zagen bovendien dat de moderne media, die 24 uur per draaide, een nieuw behoeftepatroon had. Om haar boodschap onder het voetlicht te brengen moest Labour zich hieraan aanpassen.

De hervormers

De hervorming van de Labourpartij begon tijdens het partijleiderschap van Neil Kinnock (1983-1992). Kinnock stond in het politieke midden van zijn partij maar was zelf geen groot hervormer. Onder Kinnock werd echter eerst Peter Mandelson en later Philip Gould aangetrokken om de verkiezingen van 1987 te ondersteunen. Mandelson werd *Director of Strategic Communications*, Gould leverde als opiniepeiler strategische adviezen.

Mandelson was en is een van de meest curieuze figuren van de Britse politiek. Die status ontleent hij aan het feit dat hij de eerste spindoctor van Groot-Brittannië genoemd mag worden. Mandelson had een achtergrond als TV-programmamaker. In een korte periode wist hij binnen Labour een reputatie op te bouwen waarbij niemand, vriend noch vijand, precies begreep welke rol Mandelson speelde. Het is nog altijd lastig zijn exacte invloed op de Labourpartij en het Britse politieke landschap in te schatten, behalve dat deze even groot is als de omstredenheid van zijn reputatie.¹²

Bij zijn aantreden in 1985 als communicatiedirecteur trof hij een Labourpartij aan die op haar laatste voeten liep. De klap die de dramatisch verlopen verkiezingen van 1983 hadden veroorzaakt was men niet te boven gekomen. Mandelson trok de conclusie, ondersteund door de onderzoeken van Gould, dat Labour niet in staat was een heldere

⁹ Farnham, 'New Labour', 587.

¹⁰ Labour Party Manifesto 1997, 'Because Britain Deserves Better', <http://www.labour-party.org.uk/manifestos/1997/1997-labour-manifesto.shtml> (11 juli 2010).

¹¹ Gould, *The Unfinished Revolution*, xxii.

¹² Anthony Seldon, *Blair* (Londen 2004) 155, 175.

boodschap te formuleren en aan de kiezer te presenteren.¹³ Binnen de partij bestond een diepgeworteld wantrouwen tegenover moderne communicatiemethodes. De *Conservatives* werden tijdens hun campagnes bijgestaan door het marketingbureau Saatchi & Saatchi. Labour wilde niets weten van advertenties, TV-uitzendingen of het aanpassen van de politiek aan de media.¹⁴ Onder Mandelson begon hier verandering in te komen. Hij zette het 'Shadow Communications Agency' op, onder leiding van Gould. Kinnock kwam centraler te staan in de campagne in plaats van de Labourpartij, die ook een nieuw imago aangemeten kregen door de introductie van de rode roos als logo.¹⁵ Mandelson bezat ervaring en intuïtie voor de behoeftes van nieuwsprogramma's en zorgde ervoor dat Labourpolitici die in het nieuws verschenen een boodschap verkondigden die hierop aansloot. In korte tijd bouwde hij een invloedrijk netwerk onder journalisten op, die hem benaderden voor commentaar vanuit te oppositie. Mandelson werd de spil tussen de media en de Labourpartij.¹⁶

Twee politici kregen in het bijzonder de aandacht van Mandelson: Gordon Brown en Tony Blair. Zij bezaten de volgens hem noodzakelijke mix van eigenschappen: ze stonden positief tegenover partijhervormingen, ze klonken beiden intelligent en ze kwamen goed over op televisie. Vooral dat laatste talent was onderbedeeld in de parlementaire fractie.¹⁷

Mandelson nam Brown en Blair onder zijn hoede, en trainde hen in de omgang met de media. Bovendien verzorgde hij hen de beste 'spots' op TV. Hoewel hij hierbij de volledige steun van partijleider Kinnock had raakten andere frontbenchers, die Mandelson met argusogen bekeken, geïrriteerd door Mandelsons aanpak. Na de verkiezingen van 1987 (die Labour verloor, maar waar het een goed resultaat boekte) werd de relatie tussen Brown, Blair en Mandelson hechter. In deze periode was Mandelson niet alleen de spindoctor van Labour, maar tegelijkertijd een mentor en vriend van Labours 'two bright boys'. Dit 'driemanschap van '87' zou de kern van New Labour gaan vormen.

Brown & Blair

Terwijl het driemanschap de onderlinge band verstevigde nam het een afstandelijke positie aan ten opzichte van de partij. Hoewel zij Kinnock loyaal bleven, raakten ze gefrustreerd over het trage tempo waarin veranderingen zich voltrokken. De twee parlementariërs, ondertussen toegetreten tot de frontbench, lieten vergaderingen van

¹³ Dominic Wring, 'Images of Labour: the progression and politics of party campaigning in Britain', *Journal of political marketing*, 1 (2002), 32.

¹⁴ Gould, *The Unfinished Revolution*, 113.

¹⁵ Gary Taylor, 'Media Review: the transformation of Labour', *Contemporary Review* 278 (2001) No. 1621, 70.

¹⁶ Nicholas Jones, *Soundbites and Spindoctors. How Politicians Manipulate the Media – and Vice Versa* (Londen 1995). 43.

¹⁷ *Ibid.*, 45.

het Schaduwkabinet vaak schieten. De verwijdering tussen hen en de partij werd groter door de proactieve benadering van de pers die Mandelson voor hen verzorgde.

Binnen de buitengewone politieke vriendschap die was ontstaan was het in 1987 duidelijk dat Brown hoger op de politieke ladder stond. Hij had meer parlementaire ervaring, een groter netwerk en een belangrijker functie binnen de partij. Van de twee was het Brown die regelmatig door de pers getipt werd als toekomstige leider van Labour. Blair schikte zich niet ontevreden in deze rol.¹⁸

Slechts een beperkt aantal mensen had toegang tot de drie vrienden. Een daarvan was Kinnock. De tweede was Philip Gould, een van de grondleggers van de gedachte dat een grondige hervorming van de partij noodzakelijk was om ooit te kunnen regeren. De derde was Alastair Campbell. Campbell was behalve journalist bij de pro-Labour tabloid *Daily Mirror* een vriend en bondgenoot van Kinnock. Ook hij was overtuigd van de noodzaak te hervormen om de strijd om de publieke opinie te winnen. Daarnaast was hij een van de weinige die de leiderschapskwaliteiten van Blair al hoger inschatte dan die van Brown.

De verkiezingen van 1992 verliepen echter dramatisch. Mandelson was gestopt als communicatiestrategus om zelf een parlamentszetel te bemachtigen. De campagne werd overschaduwd door een strijd tussen Kinnock en zijn Shadow-Chancellor John Smith. Smith gaf in zijn plannen aan belastingverhogingen niet uit te sluiten. In de ogen van de hervormers werd hiermee iedere kans op aansluiting bij het middenelectoraat in de kiem gesmoord. Tot slot voerde de pers, in het bijzonder de tabloid *The Sun* en de conservatieve mid-market *Daily Mail* een effectieve anticampagne tegen Kinnock, iets dat grote littekens zou achterlaten bij de hervormers. Ook het merendeel van de overige kranten sprak zich tegen Labour uit. Toch leek een Labouroverwinning een reële mogelijkheid te zijn. Volgens Philip Gould was uitgerekend dit de reden dat deze overwinning niet tot stand kwam. De angst voor een Labourregering bracht kiezers die anders niet waren gaan stemmen ertoe om toch naar de stembussen te gaan en voor de Conservatives te kiezen.¹⁹

Blair & Brown

Na de verloren verkiezingen stapte Kinnock op als partijleider. Blair en Brown werden gedwongen na te denken of een van hen zich kandidaat zou stellen voor de positie. Zeker was dat John Smith zich aan zou melden. Brown werd feitelijk al sinds 1988 als mogelijke opvolger getipt. Brown was populairder en de heimelijke voorkeur van Kinnock boven Smith. Maar Brown was ook een voormalige protegé van Smith en zag zich aan een bepaalde loyaliteit aan hem gebonden. Bovendien was hij er niet van overtuigd dat het

¹⁸ Seldon, *Blair*, 659.

¹⁹ Gould, *The Unfinished Revolution*, 187.

juiste moment was aangebroken voor de hervormers om de macht binnen de partij te grijpen.

Blair was van mening dat Brown voor het leiderschap moest gaan, met zichzelf als vicekandidaat. Nadat Brown besloot zich niet te kandideren twijfelde Blair over de optie om zichzelf beschikbaar voor *deputy* te stellen. Hij zag er vanwege electorale redenen van af (een vrouw als tweede persoon binnen de partij leek hem geschikter).

De leiderschapsverkiezing van 1992 was de eerste barst in de hechte samenwerking tussen Blair en Brown. De wellicht onvermijdelijke verwijdering was echter al eerder begonnen. Het opklimmen tot de frontbench betekende dat beiden meer individuele parlementaire verantwoordelijkheden kregen. Brown kreeg als woordvoerder Economische Zaken veel spreektijd binnen en buiten het parlement. Hij begon een eigen staf te verzamelen en nam zijn eigen perssecretaris aan: Charlie Whelan. Blair was ondertussen belast met Binnenlandse Zaken. Hoewel de portefeuille minder aanzien had, gaf het hem de kans om zich als politicus verder te ontwikkelen. Zijn zelfvertrouwen groeide. Het feit dat hij minder dan zijn bondgenoot in de media acteerde leverde hem een beter gecultiveerd imago op dan Brown.

Op 12 mei 1994 overleed John Smith onverwachts. Blair en Brown begrepen instinctief dat dit het moment was waarop de hervormers het leiderschap van de partij naar zich toe moesten trekken. Onder Smith was de modernisering van de partij stil komen te staan. De linkervleugel van de partij zag in de vernieuwingen de oorzaak van het verlies in 1992. Het gevoel bij de hervormers, uitgesproken door Philip Gould, was juist dat de verkiezingen waren verloren omdat Labour niet voldoende veranderd was. Het wegvallen van Smith was een kruispunt waarop keuzes gemaakt moesten worden.

Direct na het bericht van Smiths overlijden belden Blair en Brown met elkaar. Een besluit over de opvolging werd niet genomen. Brown meende dat hij recht had op het leiderschap. De directe kring rondom Blair echter trachtte hem over te halen voor zijn eigen kansen te gaan. Hoewel Blair voelde dat hij Brown loyaliteit verschuldigd was, zag hij zichzelf ook als de betere kandidaat. Blair was populairder binnen de partij – Brown had als Shadow-Chancellor de nodige vijanden gemaakt – en deed het beter in de media. Drie figuren waren doorslaggevend bij het overhalen van Blair om zich te kandideren. De eerste was Alastair Campbell. Blair en Brown hadden de afspraak gemaakt pas na de begrafenis te beginnen met eventuele campagnes, Campbell was niet aan deze afspraak gebonden. De avond van Smiths overlijden riep hij in *Newsnight* Blair uit tot de onvermijdelijke winnaar. In de daaropvolgende dagen verklaarde hij ook in het blad *Today*, waar Campbell politiek redacteur was, Blair tot de beste en meest logische kandidaat.²⁰ Het was bekend dat Campbell dicht bij de groep modernisten stond, en zijn

²⁰ Rentoul, *Tony Blair*, 228.

woorden hadden daarom veel invloed. Er ontstond door Campbells uitspraken bovendien momentum achter Blair.

Mandelson, die in een diep loyaliteitsconflict terecht was gekomen, wees Campbell terecht. Campbell reageerde echter door ook Mandelson de voordelen van Blair voor te houden. Blair was het meest mediageniek; de kwaliteit waar zowel Campbell als Mandelson zoveel waarde aan hechtte als het ging om het winnen van verkiezingen. Bovendien vroeg Anji Hunter, Blairs persoonlijke medewerkster, Campbell om Blairs voornemen zich kandidaat te stellen aan te wakkeren.

De tweede figuur die de kandidatuur van Blair aanspoorde was Philip Gould. Gould had altijd een belangrijke rol in het moderniseringsproject gespeeld. Hoewel hij minder politiek bij de hervormingen betrokken was, was het Gould die de lange termijn visie ontwikkelde over de manier waarop Labour weer verkiesbaar kon worden. Hij concludeerde met rationele en electorale argumenten dat Blair de nieuwe leider moest worden. Blair personifieerde de hang naar verandering in het land. Bovendien was momentum zich al achter Blair aan het verzamelen. Gould vroeg Brown dan ook zich niet kandidaat te stellen.

De keuze tussen Blair en Brown was zwaar voor Peter Mandelson. Hij stond op persoonlijk vlak dicht bij Brown dan Gould of Campbell. Tijdens het 'driemanschap' hadden de twee vaak lange avonden doorgediscussieerd over de toekomst van Labour, terwijl Blair tijd met zijn gezin doorbracht. Brown en Mandelson waren bovendien beiden '*born and bred*' in de Labourpartij; Blair kwam van een middenklasse achtergrond en werd pas op latere leeftijd politiek actief. Maar Mandelson had de opkomst van beide politici gefaciliteerd en was zelf ook tot de conclusie gekomen dat Blair de beste kandidaat was. Hij weigerde in eerste instantie partij te kiezen, maar bracht Brown wel op de hoogte van zijn twijfels: dat beiden een terechte claim op het leiderschap hadden, maar dat Blair in de publieke opinie een voorsprong had opgebouwd. Een kandidatuur van Brown zou, zelfs gesteund door Mandelson, een scheuring in de partij teweeg brengen. Wat er exact gebeurd is rondom Brown en Mandelson is onduidelijk – er bestaan verschillende versies en elk spreekt elkaar tegen. Wel is duidelijk dat Brown zich door zijn vriend verraden voelde. De voorkeur voor Blair bracht de lange vriendschap tot een einde.²¹

Terwijl Blair gesterkt werd in zijn gedachte zich te kandideren, zag Brown zich voor het blok gezet. Zijn eigen kring was ervan overtuigd dat hij het leiderschap kon winnen. De politieke eenheid in de partij zou dan verbroken worden, wat het moderniseringsproject teniet kon doen. Er vonden vervolgens voortdurend onderhandelingen plaats tussen de verschillende kampen, met als inzet de voorwaarden waaronder Brown bereid is zich niet

²¹ Seldon, *Blair*, 664.

kandidaat te stellen. De politieke werkelijkheid was dat Blair met afstand favoriet was voor de leiderschapspositie.

De voorwaarden waarop Brown uiteindelijk besloot zich niet kandidaat te stellen zijn een onderwerp van gissing, omdat er geen neergeschreven versie van een onderlinge afspraak bestaat. Twee claims zouden als geruchten hardnekkig de kop op doen. De eerste was dat Blair beloofd zou hebben tijdens zijn tweede ambtstermijn plaats te maken voor Brown. Het tweede punt was dat Brown als *Chancellor of the Exchequer* volledige zeggenschap zou krijgen over het binnenlandse en het sociaal beleid.

De 'deal' was het resultaat van een serie onderhandelingen die nog altijd onderwerp is van veel discussie binnen de Britse politiek, hoewel niemand weet wat er exact besproken werd. Feit is dat Brown uiteindelijk besloot zich niet te kandideren, maar ook dat hij als Chancellor buitenproportioneel veel invloed binnen de regering zou krijgen.

De lucht tussen Blair en Brown klaarde weer op nadat een beslissing was genomen. De relatie tussen Brown en Peter Mandelson had echter grote schade opgelopen. Brown voelde zich diep verraden door zijn vriend en bondgenoot. Tijdens de parlementsverkiezingen van 1997 waren ze gedwongen samen te werken. De warmte tussen beiden had echter plaatsgemaakt voor voortdurende spanning.²²

Het driemanschap dat de drijvende kracht was geweest achter het moderniseringsproject was uit elkaar gespat. Daarvoor in de plaats kwam echter een vijfmanschap dat in sommige opzichten minder hecht was. De rol van Philip Gould als strateeg werd nu de modernisten aan het roer stonden van de Labourpartij belangrijker. En Blair trok na het winnen van het leiderschap Alastair Campbell aan als zijn perswoordvoerder.

Alastair Campbell: 'a brilliant propagandist and I don't deny it.'

Campbell was in 1992 al gepolst als perssecretaris voor Neil Kinnock. Bij die verkiezingen was Campbell als journalist van de *Daily Mirror* en als vriend van Kinnock sterk betrokken. In de daaropvolgende jaren ontwikkelde Campbell zich tot de belangrijkste pro-Labour journalist. Hij had nauwe banden met de partijtop, bereikte een grote groep lezers en verscheen regelmatig op televisie om politieke analyses te geven.

Ook Campbell raakte in de jaren '80 ervan overtuigd dat Labour zichzelf opnieuw moest uitvinden wilde de partij weer verkiesbaar worden.²³ Campbell zorgde ervoor dat, behalve Kinnock, niet de grote kopstukken van de partij maar de jonge gezichten van de partij in het nieuws kwamen: Blair en Brown.²⁴ Waar Mandelsons rol vanuit de partij ophield, begon die van Campbell in de media.

Hoewel Campbells band met alle leden van het driemanschap goed was, zag hij al vroeg de bijzondere potentie van Blair in. Over hun eerste ontmoeting, in 1983, zei hij:

²² Gould, *The Unfinished Revolution*, 314.

²³ Seldon, *Blair*, 296.

²⁴ Peter Osborne & Simon Walters, *Alastair Campbell* (Londen 2004) 77-78.

If you had said to me then: is this the kind of guy whom you would consider could one day be leader of the Labour Party, I'd say yes. When did I actively start to think he would be Leader? I suppose it was a slow process really, but it was somewhere in the back of my mind while Neil was still leader.²⁵

Terwijl hij carrière maakte (in 1989 kreeg hij de invloedrijke positie van politiek redacteur van de *Daily Mirror*) kwam hij dichterbij Blair te staan: 'He was one of the politicians I would go to for insights into politics.'²⁶ Het feit dat Brown een eigen perssecretaris, Charlie Whelan, aantrok versterkte dit proces.

Hoewel er wel een zekere verontwaardiging binnen het Brown-kamp bestond over het handelen van Campbell in de aanloop naar de leiderschapsverkiezing, was de relatie tussen Campbell en Brown zelf redelijk goed. Brown had Campbell nooit tot zijn persoonlijke bondgenoten gerekend; diens keuze voor Blair werd daarom niet als verraad opgevat, in tegenstelling tot de opvatting van Mandelson. Daarnaast bestond er een band van wederzijds respect tussen Brown en Campbell, voortkomend uit gedeelde opvattingen over sociale rechtvaardigheid. Op dat gebied stond Campbell dichterbij Brown dan bij Blair.

Campbells succes bij de *Daily Mirror* kwam voor een belangrijk deel voort uit zijn goede contacten met Labourpolitici. Dit was onontbeerlijk voor een carrière bij de Labour-tabloid en gaf hem de benodigde input voor zijn artikelen en columns. Daarnaast bezat Campbell een onmiskenbaar talent voor 'tabloidjournalistiek'. Hij had een feilloos oog voor het type verhalen dat het goed deed bij het grote publiek, en beheerste bovendien een stijl die bij de lezer aansloeg. Campbells gave om complexe problemen in heldere en pakkende frases te gieten maakte hem de ideale tekstschrijver voor Blair, de ideale persoon om diezelfde boodschap op het publiek over te brengen.²⁷

Campbells ervaringen in de journalistiek hadden geleid tot een cynische opvatting van het vak. Hij geloofde niet dat zijn collega's werkelijk bezig waren met het nastreven van neutrale, objectieve berichtgeving, of dat dit überhaupt mogelijk was. In zijn eigen artikelen nam Campbell altijd duidelijk stelling. Een groot deel van zijn column in *Today* besteedde hij aan het belachelijk maken van John Major die hij achtereenvolgens 'the piece of lettuce who passes for Prime Minister' en 'a second-rate, shallow, lying little toad of a man' noemde.²⁸ Tijdens een vlucht waarbij Major meegereide pers toe wilde spreken zou Campbell gesneerd hebben: 'Oh Sod off, Prime Minister, I'm trying to do my

²⁵ Gould, *The Unfinished Revolution*, 183.

²⁶ Ibid.

²⁷ Norman Fairclough, *New Labour, New Language?* (Londen 2000) 7, 121.

²⁸ Alastair Campbell column, *Today*, 9 mei 1994; Ibid., 30 mei 1994.

expenses.²⁹ Volgens Campbell was journalistiek zoeken naar zoveel mogelijk publiciteit. Journalisten die beweerden geen agenda te hebben vond hij hypocriet.

In een artikel in *New Statesman* deed Campbell verslag van een bezoek van Kinnock aan de Amerikaanse president Reagan, maar diende hij in werkelijkheid een aanklacht in tegen zijn meegereisde collega's. '*Cynically, cowardly and corrupt*' noemde hij de overige verslaggevers die, naar zijn mening, geen eerlijk verhaal opschreven maar hun artikelen gebruikten om Kinnock voor joker te zetten.³⁰ Ook de heftige campagne die de Tory-gezinde pers tijdens de verkiezingen van 1992 tegen Neil Kinnock voerde zou sporen bij Campbell achterlaten. Het zou hem echter ook sterken in de opvatting dat de media een doorslaggevende invloed hadden op de uitkomst van verkiezingen – alles moest gedaan worden hen aan Labours kant te scharen.

Bij zijn aantreden als woordvoerder van Blair omschreef Campbell zijn eigen opvattingen als volgt: '*I have much more time for frankly biased journalism than for people who just pretend they are reporting objectively*'.³¹ Zijn denkbeelden over de (politieke) journalistiek gaven hem enerzijds de vrijheid zelf zich ook als een propagandist te gedragen – neutrale berichtgeving vond toch niet plaats. Dit idee over journalistiek was echter nog sterker merkbaar bij de manier waarop Campbell journalisten behandelde en benaderde nadat hij eenmaal aangetreden was als woordvoerder voor Tony Blair.

New Labour compleet

Met de verkiezing van Blair tot partijleider was de coup d'état van de hervormers compleet. De grote architect achter dit succes was Peter Mandelson. Zijn kennis van en invloed op de media hadden van Blair de meest attractieve kandidaat gemaakt – hij won met ruim 60 procent van de stemmen. Binnen de partij bestond weerstand tegen de ideeën en de manier van politiek bedrijven van Blair, Brown en Mandelson. Het feit dat Blair de beste keus was om een breed electoraat aan te spreken bracht veel partijleden, ook een groot deel van de traditionele vleugel, ertoe voor Blair te kiezen (iets waar Blair zich overigens ook bewust van was).³² Hij kreeg bovendien de steun van John Prescott, een onder de traditionele achterban populaire politicus, die gekozen werd tot vicepartijleider.

Met de verkiezing van Blair kwam de partij in handen van een kleine, informele groep hervormers: hijzelf, Gordon Brown, Peter Mandelson, Philip Gould en Alastair Campbell. Hiermee kwam de uiteindelijke beslissingsbevoegdheid van de partij vooral in handen van een groep die overtuigd was van het belang van de media. Het aantrekken van

²⁹ Peter Osborne, *Alastair Campbell. New Labour and the Rise of the Media Class*, (Londen 1999) 102.

³⁰ Alastair Campbell, 'Sad Little Bunch', *New Statesman*, 20 april 1987.

³¹ 'The man who pipes up for Blair', *The Times*, 9 september 1994.

³² Tony Blair, Leadership acceptance speech (1994) <http://keepTonyBlairForPM.wordpress.com/1994-first-blair-speech-to-conference-as-party-leader/> (11 juli 2010).

Alastair Campbell was symptomatisch hiervoor. Blair had geen functionaris nodig als woordvoerder, maar een tabloidjournalist die bekend was met de behoeftes en denkwijze van sensatiejournalisten. De volgende 7 jaren zou er niemand zijn die zoveel tijd direct door zou brengen met de belangrijkste politicus van Groot-Brittannië dan Alastair Campbell.

Hoofdstuk 2: Media in Groot-Brittannië

De Pers

Het Britse krantenlandschap kan worden onderverdeeld in drie types: *broadsheets*, *mid-markets* en *tabloids*. De onderverdeling is vernoemd naar het formaat papier waarop gedrukt wordt, maar is in wezen gebaseerd op de kwaliteit en toon van de berichtgeving en de lezersmarkt waar op wordt gemikt. De broadsheets zijn de zogenaamde kwaliteitskranten. Ze mikken op het hoger opgeleide deel van de bevolking. Daarnaast beschikken ze over uitgebreide politieke redacties. De mid-markets richten zich op wat traditioneel 'Middle-England' wordt genoemd, de grote middengroepen van Engeland, met een redelijk inkomen en vaak een conservatieve achtergrond. De tabloids bezitten het grootste lezerspubliek. Ze zijn sterk gericht op sensatieverhalen, maar besteden een redelijk deel van hun inhoud aan politiek, waarbij ze zich vooral op politici als persoonlijkheden (*celebrities*) richten. Elke krant heeft daarnaast een zondagse versie. Deze zijn redelijk autonoom en hebben een eigen redactie.

De belangrijkste Britse nationale kranten en hun oplage:

Broadsheets	Daily Telegraph (1.129.000) Times (821.000) Guardian (428.000) Financial Times (326.000) Independent (288.000)
Mid-markets	Daily Mail (2.334.000) Daily Express (1.241.000)
Tabloids	The Sun (3.877.000) Daily Mirror (2.442.000)

De Britse pers is gepolitiseerd. De meeste kranten komen voort uit een politieke stroming. Het is gebruikelijk dat kranten aan de vooravond van een verkiezing een stemadvies uitbrengen voor een van de politieke partijen. Hierbij spelen een aantal overwegingen een rol:

- De traditionele voorkeur. Veel kranten zijn voortgekomen uit een politieke stroming of steunen al jaren dezelfde partij;
- De redactionele voorkeur. Een hoofdredacteur brengt doorgaans een bepaalde visie met zich mee. Dit kan resulteren in een voorkeur voor een partij;
- De waarschijnlijke winnaar/het lezerspubliek. Wanneer een partij een duidelijke voorsprong heeft in de peilingen, wordt hier soms voor gekozen. Een overweging

hierbij is dat die partij ook de keuze van het merendeel van het lezerspubliek is. Sommige kranten nemen niet graag stellig tegenover hun eigen lezers.³³

- De eigenaar. Een aantal Britse kranten is in handen van media-moguls. Van sommigen van hen is bekend dat ze zich bemoeien met de hoofdredactionele lijn.

De eerste, derde en laatstgenoemde overweging zijn minder van toepassing op de broadsheets en meer op de mid-markets en de tabloids.

Margaret Thatcher had in haar tijd als premier altijd het merendeel van de pers achter zich weten te krijgen. Ook in 1992 kozen de meeste kranten voor de Conservatives. In 1997 had zich een ommekeer voltrokken. Daarvoor zijn een aantal oorzaken aan te wijzen. Ten eerste een behoefte aan werkelijke verandering na achttien jaren van Conservatieve regeringen.³⁴ Daarnaast het feit dat Labour in 1997 de beste papieren voor een overwinning leek te hebben. Tot slot was een deel van de veranderde voorkeur bij de pers te danken aan de inzet van de Labourpartij. Alastair Campbell speelde een grote rol bij het overhalen van de pers. Op deze rol wordt later verder ingegaan.

Politieke voorkeur verkiezingen 1992 & 1997:

	Verkiezingen 1992	Verkiezingen 1997
Daily Telegraph	Conservatief	Conservatief
Times	Conservatief	Neutraal
Guardian	Labour	Labour
Financial Times	Labour	Labour
Independent	Neutraal	Labour
Daily Mail	Conservatief	Conservatief
Daily Express	Conservatief	Conservatief
The Sun	Conservatief	Labour
Daily Mirror	Labour	Labour
Sunday Telegraph	Conservatief	Conservatief
Sunday Times	Conservatief	Labour
Observer	Labour	Labour
Independent on Sunday	N.V.T.	Labour
Mail on Sunday	Conservatief	Conservatief
Sunday Express	Conservatief	Conservatief
News of the World	Conservatief	Labour
Sunday Mirror	Labour	Labour

³³ Ragnhild Vindhol Nessheim, 'Politics and the Press in the 1990s. An Essay on the Political Alignment and Role of National Newspapers in the General Elections 1992 and 1997', *English Studies*, 4 (2001) 350.

³⁴ Nessheim, 'Politics and the Press', 361.

Een derde eigenschap van het Britse perslandschap zijn de zogenaamde mediatycoons. De bekendste is Rupert Murdoch, die in 1997 naast de kranten *The Times*, *The Sun* ook het nieuwskanaal *SkyNews* bezat. Andere mediazwaargewichten waren Conrad Black (onder meer *The Telegraph*) en Richard Desmond (*Express*, *Star*). Voor hen waren twee zaken van belang. Ten eerste verlangden ze dat de politiek geen obstakels opwierp voor hun ondernemersactiviteiten. De overheid diende de vrije markt niet te verstoren, noch bezwaren tegen te grote mediaconcentraties te uiten.³⁵ Ten tweede draaide de media-imperiums om één ding: omzet. Het verkopen van zoveel mogelijk edities was belangrijker dan de basistaak van (objectieve) nieuwsgaring.³⁶

Dit maakte de magnaten niet alleen beïnvloedbaar, maar ook bereid om de lijn die hun eigen kranten innamen op hun beurt weer te beïnvloeden. Murdoch is hier het bekendste en best gedocumenteerde voorbeeld van. Als hij een voorkeur voor een politieke keuze of kandidaat had schroomde hij niet deze op te leggen aan de redacties van zijn bladen.³⁷ Een voorbeeld is zijn steun voor de oorlog in Irak, die door alle Murdoch-media unaniem overgenomen werd. In het Verenigd Koninkrijk gold overigens dat de *The Times*, de kwaliteitskrant, meer vrijheid kreeg een eigen lijn te bepalen dan *The Sun*.

Sinds de jaren '80 was de concurrentie op de krantenmarkt toegenomen, als gevolg van het liberale beleid onder Margaret Thatcher. Bovendien kreeg het te maken met de groeiende populariteit van televisie, ook als brenger van nieuws. Samen met de druk van de eigenaren om vooral winst na te jagen leidden deze trends ertoe dat de pers zich meer op sensatieverhalen ging richten.³⁸ Hoewel het kwaliteitsonderscheid tussen de verschillende typen kranten bleef bestaan bleven de *broadsheets* hier niet van gespeend.

De Broadcasters

De BBC is traditioneel de belangrijkste brenger van politiek nieuws op TV en radio. De omroep heeft een reputatie op het gebied opgebouwd. Sinds het begin van de jaren '90 richten echter ook de commerciële zenders zich op politiek: Channel 4, ITV/ITN en SkyNews. Een scherpe onderverdeling in kwaliteit of publiek is er niet. De BBC en Channel 4 hebben programma's voor een hoogopgeleid publiek (*Newsnight*, Channel 4 News) en nieuwsbulletins die vergeleken zouden kunnen worden met mid-marketberichtgeving. Alle zenders brengen ook *Human interest*programma's, waarin politiek een rol kan spelen.

³⁵ David McKnight, 'A World Hungry for a New Philosophy: Rupert Murdoch and the rise of neo-liberalism', *Journalism Studies*, 4 (2003) No. 3, 349.

³⁶ Amelia Arsenault & Manuel Castells, 'Switching Power: Rupert Murdoch and the Global Business of Media Politics: A Sociological Analysis', *International Sociology* 23 (2008) 488.

³⁷ Ibid.

³⁸ Peter Riddell, 'The Rise of the Ranters: Saving Political Journalism', in: John Lloyd & Jean Seaton (ed.), *What can be Done? Making the Media and Politics Better*, (Oxford 2006) 72.

Hiernaast zijn er twee kanalen in het Verenigd Koninkrijk die zich volledig wijden aan het brengen van nieuws: SkyNews was in 1989 de eerste 24-uursnieuwszender, later volgde BBC News. Het directe bereik van deze zenders is klein. Binnen Westminster wordt er echter grote waarde aan Sky toegekend, omdat het nieuws als eerste kan brengen en als eerste voorziet van context.

De politieke verslaggeving op de radio wordt gedomineerd door BBC Radio 4, met programma's als *Today*, *World at One* en *The World tonight*. Deze zijn gericht op het hoogopgeleide luisterpubliek.

Broadcasters (ook de commerciële) zijn wettelijk verplicht zich onpartijdig op te stellen. Botsingen tussen de pers en politiek vonden plaats wanneer een politieke partij meende te worden achtergesteld.³⁹ (Tijdens verkiezingen waren de TV-media echter verplicht alle partijen (of geen enkele) te noemen in hun uitzendingen).

Wie bepaalt de agenda?

De politiek heeft een gevestigd belang in de journalistiek vanwege het feit dat de media de dagelijkse agenda voor een belangrijk deel bepalen. Journalistieke en redactionele keuzes bepalen de vorm, plaatsing, toon en de hoeveelheid aandacht die aan een onderwerp gegeven wordt. De selectie en presentatie van onderwerpen beïnvloedt de perceptie van het publiek. De nieuwsagenda wordt dus niet alleen bepaald door de politieke agenda, maar scheidt deze ook op haar beurt.⁴⁰

Hoe komt deze tot stand? De geschreven pers is volgens Brian McNairs analyse van de nieuwscyclus de primaire agendasetter.⁴¹ De aard van het medium stelt hen in staat op de middellange en lange termijn de agenda te vormen door onderwerpen op te volgen, opiniestukken te plaatsen en commentaar te geven. Ook door onderzoeksjournalistiek oefent zij invloed uit op de vorming van de agenda.

De zondagskranten nemen een bijzondere positie in. Omdat ze geen dagelijks nieuws brengen en zich richten op de gehele week bieden ze ruimte voor grotere achtergrondartikelen, waar de benodigde primeurs bij gezocht moeten worden. De 'Sunday's' zijn hierdoor agendasetters bij uitstek. De politieke journalistiek op TV en radio richtte zich van nature op de korte termijnagenda.

Hoe gaat dit in zijn werk? De wekelijkse politieke nieuwscyclus begint op zondag met de kranten en de politieke ochtendtalkshow (*Breakfast with Frost*, tegenwoordig de *Andrew Marr Show*). Hoewel het bereik gering is, wordt hier bepaald wat de rest van de week de belangrijke politieke issues zijn.

De dagelijkse nieuwscyclus begint met de ochtendkranten, die hun inhoud deels baseren op basis van het laatste nieuws van de avond daarvoor. De ochtendshows op TV en radio

³⁹ 'Getting the medium across', *Economist*, 11 april 1992.

⁴⁰ Brian McNair, *Journalism and Democracy. An evaluation of the public sphere* (Londen 2000) 29-30.

⁴¹ *Ibid.*, 30-31.

zijn op hun beurt weer voor een groot deel afhankelijk van het nieuws uit de kranten. Het radioprogramma *Today* heeft de belangrijkste constituerende rol binnen de dagelijkse agenda. Tussen zes en negen worden politici aan de tand gevoeld en beleidsaankondigingen gedaan en analyses op het nieuws gebracht. De lopende verhalen tijdens de rest van de dag vinden vaak hun oorsprong bij *Today*. Op dat moment begint ook het contextualiseren van het nieuws. Hierin wordt de invloed van de lange termijnagenda, zoals die door de kranten is bepaald, merkbaar.

De avondbulletins presenteren de onderwerpen die zich gedurende de dag het meest 'ontwikkeld' hebben. Pas op dat moment wordt werkelijk het grote publiek bereikt. Door de voortdurende opvolging van nieuws kan een onderwerp dat 's ochtends bovenaan de agenda stond tijdens het avondeten alweer verdrongen zijn. Het laatste politieke referentiepunt van de dag is *Newsnight*, waarbij politieke onderwerpen verder uitgediept worden en nieuwe op de kaart worden gezet.⁴²

Sinds de jaren tachtig en in de jaren negentig heeft zich een zogenaamde 24-uurs media ontwikkeld. De oprichting in 1989 van SkyNews, dat 24 uur per dag nieuws uitzendt, is hiervoor illustrerend, maar op alle TV-zenders nam de ruimte voor actualiteiten toe. Dit had een aantal consequenties voor de wijze waarop aan politieke verslaggeving werd gedaan.

Ten eerste ontstond enorme ruimte op televisie, die gevuld moest worden. Belangrijke politici konden, als ze wilden, voortdurend opdraven voor de camera om een reactie te geven. De opkomst van de 24-uurs media droeg sterk bij aan de 'dictatuur van de soundbite'. De wetten van televisiemaken schrijven voor dat een boodschap in een aantal korte, heldere zinnen uit te leggen valt. Voor de uitzending is het van belang dat een reportage een 'punchline' bevat, om de kijkers behalve te informeren ook te amuseren. Het gebruik van soundbites leverde de politicus in kwestie twee voordelen op: het verhoogde de kans dat hun interview uitgezonden werden, en het leek een eenvoudige manier om aansluiting bij de kiezers te vinden.

Aantreden bij televisieoptredens gaf politici ook de mogelijkheid te onderhandelen over de voorwaarden waaronder iemand voor de camera verscheen. Dit betekende afspraken over onderwerpen die wel of niet besproken werden, duur en locatie van het gesprek, tijdstip van uitzending etc. Bovendien hebben politici baat bij 'live' interviews, waarbij het voor hen makkelijker is de controle in handen te houden en er niet in hun uitspraken geknipt kan worden.⁴³

⁴² Ibid.

⁴³ Jones, *Soundbites and Spindoctors*, 80-84.

De nieuwe randvoorwaarden creëerden ruimte voor intermediairs die politici aan journalisten konden bezorgen, effectieve soundbites konden schrijven en met journalisten onderhandelden over mediaoptreden.⁴⁴ De spindoctor.

Een tweede gevolg was dat verslaggeving van parlementair nieuws steeds meer het exclusieve terrein van radio en TV werd. In 1989 werden camera's toegelaten tot het *House of Commons*, en konden politieke nieuwsfeiten *live* uitgezonden worden. In de schrijvende media ontstond hierdoor behoefte aan 'ander' politiek nieuws: ze ging zich meer richten op achtergronden, persoonlijkheden en het zoeken naar exclusieve primeurs. De scheidslijnen tussen verslaggeving, commentaar en opinie vervaagde hierdoor.⁴⁵

Door deze verschuiving werd het voor een schrijvende journalist onontbeerlijk een netwerk van politici te verzamelen en via hen aan interne informatie en politieke nieuwtjes te komen. Politici en woordvoerders functioneerden als (anonieme) bron, in ruil voor een positieve opmerking. De toename in het gebruik van anonieme bronnen leidde ertoe dat de waarde van de informatie die zo het publieke domein binnensijpelde afnam.⁴⁶

Door de toegenomen competitie en de jacht op primeurs ontwikkelde zich in de Britse pers een agressieve en sterk agendagedreven mentaliteit.⁴⁷ Harde standpunten werden uitgedragen om als krant af te steken tegen de concurrentie.

Ook in de ontwikkeling van de schrijvende pers ontstond ruimte voor spindoctors. De toename van interpretatieve journalistiek gaf ruimte tot beïnvloeding: ofwel door klachten in te dienen over de feitelijkheid van een artikel, maar nog veel meer door informatie te bieden in ruil voor een positief stuk. Er bestond geen sterker wapen dan het uitdelen van een mooie, exclusieve primeur.

De lobby

In 1998 waren er 312 politiek correspondenten in Westminster. Dit waren zowel verslaggevers en redacteurs als opiniemakers. De kern van deze groep bestond uit de 100 journalisten van nationale kranten die toegang hadden tot het belangrijkste instituut van de Britse politieke journalistiek: de lobby.

In de lobby van Whitehall, het Britse regeringsgebouw, vonden tweemaal dagelijks briefings plaats van de *Prime Ministers Official Spokesman* (PMOS). De lobby was een kleine en gesloten groep van politiek journalisten. Tijdens de dagelijkse briefingmomenten kondigde de PMOS aan welke beleidsvoorstellen de regering die dag

⁴⁴ Peter Ridell, 'Members and Millbank: the media and parliament', in: Jean Seaton (ed.), *Politics and the media: Harlots and Prerogatives at the turn of the millennium* (Londen 1998) 13.

⁴⁵ Riddell, 'The Rise of the Ranters', 74.

⁴⁶ Jones, *Soundbites and Spindoctors*, 84-85.

⁴⁷ Frank Esser e.a., 'Spin Doctoring in British and German Election Campaigns: How the Press is Being Confronted with a New Quality of Political PR', *European Journal of Communication* 15 (2000) 219.

van plan was te maken, wat de officiële lijn van de regering was op nieuwsgebeurtenissen en beantwoordde hij vragen van journalisten.

De lobby vond plaats achter gesloten deuren en er werd geen officiële transcriptie van gemaakt. In ruil voor de exclusieve toegang tot de belangrijkste bron van politiek nieuws dienden de aanwezige journalisten een aantal regels over attributie in acht te nemen. Journalisten konden niet letterlijk naar de briefings of de woordvoerder verwijzen in hun reportage. In plaats daarvan werd gesproken over '*sources close to the prime minister*'. De relatieve informaliteit gaf de perssecretaris de ruimte om naast het doen van officiële aankondigingen ook in te gaan op vragen van journalisten en meer duiding te geven aan regeringsstandpunten. Omdat zijn uitspraken niet aan hem toe te schrijven waren, had de premier altijd de ruimte uitspraken te ontkennen.

De lobbycorrespondenten vormden de belangrijkste schakel tussen het publiek en de politiek. Zij hadden beschikking over informatie uit de eerste hand en definieerden voor een belangrijk deel de wijze waarop politiek gepercipieerd werd. Het is opvallend dat juist zij te werk gingen op een ontransparante wijze. De relatie tussen de lobby en de politiek was er een van wederzijdse afhankelijkheid. Zo kwam het dat de lobbyjournalistiek het belangrijkste doelwit was van politieke beïnvloeders, de spindoctors.

Dat de media een belangrijke rol spelen in de politiek, als agendasetters en als brug naar het kiezerspubliek, wordt nauwelijks ontkend. Het gedrag van de Britse pers had echter de gedachte versterkt dat zij essentieel waren voor het winnen van verkiezingen: zij konden een partij maken of breken. Belangrijker nog, Labour zelf was hier ook van overtuigd. De verkiezingen van 1992 leken dit beeld bevestigd te hebben. Het is daarom dat Labour alles in het werk zou zetten om in 1997 de pers aan haar kant te hebben. De campagne hiervoor begon al in 1994, direct na het aantreden van Blair.

Hoofdstuk 3: New Labour in oppositie (1994-1997)

'It's called press secretary but it is much more.'

Campbell wordt Blairs perssecretaris

Nadat Blair aangetreden was als partijleider wist hij dat hij Campbell wilde hebben als perssecretaris.

He was determined to get the best if he could. He needed a really good press secretary. He wanted someone who understood politics and understood the media, including the mass-market media. [...] He said it had to be somebody tough, and confident. [...] Historically the Labour Party has not been blessed with really talented people in this area. [...] It's called press secretary but it's much more than that.⁴⁸

Er waren een drietal redenen die Campbell deden besluiten in te gaan op het voorstel van Blair voor hem te komen werken. Ten eerste had hij op journalistiek gebied zijn hoogtepunt bereikt, als politiek redacteur van *The Mirror*. Zoals eerder aangegeven zag Campbell politieke verslaggeving niet als objectief maar als *'red meat [...] political propaganda'*.⁴⁹ Met collega's die wel beweerden objectieve journalistiek te beoefenen stak hij de draak of hij berispte hen zelfs op een gebrek aan overtuiging. Zijn groeiende ergernis met de pers was een reden om de journalistiek te verlaten en aan de andere kant van de scheidslijn te werken.⁵⁰ Ten tweede wilde hij zijn kennis van tabloidjournalistiek gebruiken om Labour aan een overwinning te helpen: *'Two things came back for me the whole time. The first was that we lost the election and I was there thinking I could have made a difference. And the other was that we had won and I could have been part of it.'*⁵¹

De belangrijkste reden voor Campbell de baan te accepteren was de overtuiging dat onder Blair de modernisering van de partij zich werkelijk zou gaan voltrekken, en dat Blair zelf volledig achter het hervormingsideaal stond. Communicatie zou centraal komen te staan, en daarmee Campbells functie. Blair vertelde Campbell:

In opposition, what you said, how you said it, and how it was reported was a large part of your armory. Government can do things. They can set the agenda with their actions. Our words are going to be vital, and I want your help in that. [...] You will be a key adviser, answerable only to me, part of the inner team.⁵²

⁴⁸ Alastair Campbell, *The Blair Years, Extracts from The Alastair Campbell Diaries* (Londen 2008) 7.

⁴⁹ Jones, *Soundbites and Spindoctors*, 161.

⁵⁰ Seldon, *Blair*, 298.

⁵¹ Gould, *The Unfinished Revolution*, 214.

⁵² Campbell, *The Blair Years*, 9.

Wat Campbell uiteindelijk over de streep trok was de stijl van Blair. Campbell was onder de indruk van Blair vermogen als communicator. Campbell geloofde in 'het grote gebaar'. Blair vertrouwde Campbell toe dat hij van plan was *Clause IV* van de statuten van de Labourpartij te herschrijven: een stokoude formule over *common ownership*, iets dat de potentie had de partij te doen scheuren. Het voornemen verenigde Campbells redenen om in Labour dienst te treden: het was een groots en gewaagd plan, maar het liet ook zien dat Labour niet de oude vakbondspartij was maar een frisse partij met nieuwe ideeën.

Campbell & Clause IV

Het eerste grote project waar Campbell aan meewerkte was het herschrijven van *Clause IV*. Dit onderdeel van de beginselverklaring van Labour was opgesteld in 1917 en bevatte de onderstaande passage:

To secure for the workers by hand or by brain the full fruits of their industry and the most equitable distribution thereof that may be possible upon the basis of the common ownership of the means of production, distribution and exchange, and the best obtainable system of popular administration and control of each industry or service.

De verwijzing naar *common ownership* had grote symbolische waarde voor de linkerflank van de partij. Voorstanders van werkelijke collectivisering bestonden niet. De linkervleugel van de partij zag in de clausule vooral de bevestiging dat het socialistische systeem moreel gezien beter was dan het kapitalisme.⁵³ Discussie over het afschaffen van de clausule was taboe. Blairs beide voorgangers, Kinnock en Smith, zagen ook in dat de tekst verouderd was, maar achtten de tijd nog niet rijp om deze uit de statuten te schrappen.⁵⁴

Campbell was direct enthousiast over het plan van Blair. Hij zag in de afschaffing de kans om het leiderschap van Blair een vliegende start te geven. Strategisch gezien zou het plan Blair positioneren als modernist.⁵⁵ De afschaffing zou symboliseren dat 'New' Labour een feit was en aansloot bij 'Middle England'. Bovendien paste het plan bij de stijl van

⁵³ Rentoul, *Tony Blair*, 253.

⁵⁴ Kinnocks besluit de tekst niet langer op lidmaatschapskaarten te drukken leverde hem beschuldigingen van 'verraad' op. (Seldon, *Blair*, 216.); Smith ging het onderwerp uit de weg door het tot een 'academische discussie' te bestempelen (*Today programme*, BBC Radio 4, 24 februari 1994, in: Rentoul, *Tony Blair*, 254).

⁵⁵ Osborne & Walters, *Alastair Campbell*, 110.

Campbell: 'What appealed to me was the sheer boldness of it and the fact that this was someone who wasn't going to mess about.'⁵⁶

Blairs plan was riskant en het succes ervan was afhankelijk van de mate van vijandigheid die zou ontstaan wanneer hij bekend zou maken *Clause IV* te schrappen. Om voldoende steun te verwerven waren twee zaken essentieel: de steun van John Prescott en een overtuigende mediaoperatie. In beide speelde Campbell een belangrijke rol.

Prescott was met Blairs impliciete steun tot vicepartijleider gekozen. Hij had een achtergrond als vakbondsman en had sterke wortels in de traditionele vleugel van Labour. Hij was in staat delen van de partij te bereiken waar Blair niet populair was. Prescott was voornamelijk een pragmaticus. Bij zijn verkiezingen verklaarde hij zich loyaal aan Blair en verschillen van inzicht binnenskamers te willen oplossen.⁵⁷ Ondanks dat hij de officieuze vertegenwoordiger van de traditionelen en de vakbonden was binnen de partijtop, stond hij niet negatief tegenover de vernieuwingen van Blair.⁵⁸ Prescott had echter wel scepsis over het om *Clause IV* te schrappen. Prescott vreesde dat de linkervleugel van de partij, 'Old Labour', teveel als een mislukking werd weggezet. Hij was bang voor een scheuring in de partij, en vond dat Blair al voldoende momentum bezat.⁵⁹

Campbell was instrumenteel in het wegnemen van de scepsis bij Prescott. Prescott wantrouwde Peter Mandelson en had een slechte relatie met Gordon Brown. De verstandhouding tussen hem en Blair was op wederzijds respect gebaseerd, maar er bestond bij Prescott onbehagen over Blairs populistische stijl. Campbells achtergrond als *Mirror*-journalist en een gedeelde no-nonsense mentaliteit maakte hem tot de beste liaison.

Blair wilde het schrappen van *Clause IV* tijdens zijn eerste congres als partijleider aankondigen. De tekst van zijn toespraak, met de redenen die voor afschaffing pleitten, werd inzet van de onderhandelingen tussen Campbell en Prescott. Campbell maakt de Prescott duidelijk dat zijn steun voor het plan werd geïnterpreteerd als een test van zijn loyaliteit.⁶⁰ Van Prescott werd bovendien verwacht het plan ook actief te ondersteunen:

[Campbell:] right, John, [suppose] we're doing an interview tomorrow night and I'm asking you: 'so Mr Prescott, this new statement Tony Blair talks about, could that go in the party's constitution? And JP doesn't look wild about it, but he says yes, if it's agreed by the party, it could.'

⁵⁶ Gould, *The Unfinished Revolution*, 215.

⁵⁷ 'The Labour Leadership: Prescott wins respect as "honest socialist"', *The Independent*, 22 juli 1994.

⁵⁸ 'Killing the Clause: How Tony Blair and his closest advisers plotted their assault on the Labour Party's historic creed', *The Independent*, 9 oktober 1994.

⁵⁹ Campbell, *The Blair Years*, 15-17.

⁶⁰ The Times, 22 april 1995.

But as we leave, [Prescott] says: 'I'm not sure this is what we need right now, a bloody great row through the party, but let's see.'⁶¹

Prescott was niet principieel tegen het schrappen van *Clause IV*, maar hij wilde de traditionele achterban tevreden houden. Hij liet Campbell doorgaan met het schrijven van de speech, maar eiste een veto over de uiteindelijke versie. De nacht vóór de start van het congres was Campbell nog in de weer met het herschrijven van de rede en het laten keuren door Prescott. Uiteindelijk werd een compromis gevonden:

[Campbell:] I showed him the text. [...] He said he could live with it. I said: 'Great, but could you go ten rounds in the TV studio defending it?' [Prescott:] 'Course I can.' [...] Later he came to see [Tony Blair] and said: 'you've got your agenda and I'll back you on it, but there are things I want us to do as well, and I want your backing for them.' [Prescott] was a very canny operator and was likely to be using this to press for his own position in a future government.⁶²

Het partijcongres vond op 4 oktober 1994 plaats. Ondanks de steun van Prescott vreesden ook Campbell en Blair de reactie van het congres indien openlijk bepleit werd *Clause IV* af te schaffen. Een vijandig eerste congres kon een vroegtijdig einde van Blairs leiderschap betekenen.⁶³ Pas nadat leek dat Prescott bereid was de speech te steunen, 3 oktober, werden mensen buiten de 'inner circle' op de hoogte gebracht. Het grootste deel van het Schaduwkabinet werd pas op de dag zelf over het plan verteld.⁶⁴

Vanwege wisselende reacties op het plan, en uit onzekerheid of de steun van Prescott ook onder druk stand zou houden, koos Campbell voor een riskante strategie. Hij verwijderde alle expliciete verwijzingen naar *Clause IV* uit de speech. Met Prescott werd afgesproken dat een nieuwe *constitution*, een beginselverklaring, het onderwerp zou worden. Dit was minder gevoelig dan het uitlichten van *Clause IV*. Daarnaast formaliseerde Campbell Prescotts steun door in de speech aan te kondigen dat hij en Blair samen een nieuwe beginselverklaring zouden opstellen:

It is time we had a clear, up-to-date statement of the objects and objectives of our party.

John Prescott and I, as leader and deputy leader of our party, will propose such a statement to the NEC [National Executive Committee – het belangrijkste bestuursorgaan van de Labourpartij]. [...]

This is a modern party living in an age of change. It requires a modern constitution that says what we are in terms the public cannot

⁶¹ Campbell, *The Blair Years*, 18.

⁶² Ibid., 19-20.

⁶³ Gould, *The Unfinished Revolution*, 221.

⁶⁴ Campbell, *The Blair Years*, 19-20.

misunderstand and the Tories cannot misrepresent. We are proud of our beliefs. So let's state them.⁶⁵

De speech werd gevolgd door een vijf minuten durende staande ovatie. Dat Blair met het opstellen van een nieuwe beginselverklaring doelde op het schrappen van *Clause IV* werd slechts door een enkeling opgemerkt. Nadat Blair zijn redevoering had gehouden begon Campbells taak.

Journalisten ontvangen doorgaans vooraf een transcriptie van de toespraak die op een politiek evenement gegeven wordt, zodat ze kunnen weergeven wat er precies verteld was. Campbell week hier van af: hij deelde wel kopieën uit, maar de laatste drie pagina's – waar werd gesproken over het opstellen van een nieuwe verklaring – ontbraken.⁶⁶ Nadat Blairs toespraak enthousiast onthaald was briefde Campbell de pers dat Blair 'obviously' het afschaffen van *Clause IV* voorstelde. Campbells spin had succes: *The Guardian* kopte een dag later: 'We are on your side, Blair tells voters. Five minutes ovation after leader says tide of ideas in on the turn, signals abolition of Clause Four and calls for community spirit.'⁶⁷

Campbells geslaagde operatie startte ook een rivaliteit tussen hem en Labours andere spindoctor, Peter Mandelson. Daags na de conferentie werd de regie rondom Blairs toespraak toegeschreven aan Mandelson.⁶⁸ Campbell reageerde in de column die hij nog schreef voor *Today*:

Many newspapers rightly spotted the hand of Peter Mandelson, legendary MP for Hartlepool and the spin-doctor's spin-doctor, of whom John Smith once memorably said that he was so devious he would one day disappear up his own something or other. [...] Having been a close friend of his since the days before he started wearing cufflinks, I have none of the traditional hang-ups about Peter, and fully intend on becoming Blair's press secretary to exploit his expertise which in some areas is second to none. Speech-writing, however, is not one of them, but such is his ubiquitous appeal that *The Times* yesterday suggested he had helped write Blair's speech. I know from the days when Peter was a *People* columnist that writing was never his strong point, and that he had to look to his friends to help him out. Know what I mean?⁶⁹

Met de aangezette reactie liet Campbell intern als extern zien dat *hij* de spindoctor was als het Tony Blair betrof.

⁶⁵ Tony Blair, Conference speech (1994), <http://keptonyblairforpm.wordpress.com/1994-first-blair-speech-to-conference-as-party-leader/> (25 juni 2010).

⁶⁶ Jones, *Soundbites and Spindoctors*, 135.

⁶⁷ 'We are on your side Blair tells voters', *The Guardian*, 5 oktober 1994.

⁶⁸ 'Labour in Blackpool/Conference Notebook: "Bobby" dazzles in ritzy regime', *The Independent*, 6 oktober 1994.

⁶⁹ Alastair Campbell Column, *Today*, 6 oktober 1994.

Campbells eerste operatie als spindoctor bracht hem voor het eerst in aanvaring met de pers. Een verslaggever van de BBC verklaarde in een live-uitzending dat Prescott slechts een week eerder van het plan op de hoogte was gesteld door Blair en er niet volledig achter stond. Campbell wilde voorkomen dat Prescotts aanvankelijke twijfels bekend werden. Hij eiste direct een rectificatie, waaraan de BBC voldeed. Wat typerend voor Campbell was, was dat hij woedend, ten overstaan van andere journalisten, de verslaggever terecht wees. Het had er alle schijn van dat Campbell het voorval aangreep om aan te tonen hoe hij met de pers om wilde gaan. *The Independent* deed verslag van het voorval:

Alastair Campbell, Tony Blair's incoming press secretary, could be seen in the cramped press room at Blackpool's Winter Gardens yesterday giving a loud and public dressing-down to a BBC reporter who had dared to suggest that John Prescott had been told only a few days before the party conference, as a fait accompli, that Mr Blair would be seeking the replacement of Clause IV. We all make mistakes and the row is a sign of the highly proactive briefing style of the new Blair office.⁷⁰

Tegelijkertijd bestond er onder de pers wel degelijk waardering voor het feit dat Campbell had voorkomen dat het plan voortijdig uitgelekt was – iets waar de Labourpartij bekend om stond.⁷¹

Na het congres zette Campbell zijn mediacampagne voort. Het congres had ruimte geschapen voor Blair om een nieuwe tekst te presenteren in 1995. Campbell gebruikte de tussentijd om, via de media, de stemming binnen de partij te manipuleren. Hij gebruikte daarbij een aantal middelen.

Ten eerste had hij, nu hij officieel in dienst van Labour was, de beschikking over de middelen en mankracht van het partijapparaat.⁷² Campbell zorgde ervoor dat officiële berichtgeving vanuit de partij voorzien was van een pro-afschaffend karakter.

Campbell zorgde daarnaast ervoor dat het debat over *Clause IV* niet in de traditioneel linkse opiniebladen zoals *Tribune* of *The New Statesman* werd gevoerd, maar in de linksgeoriënteerde kranten. De door het nieuws gedreven kranten wist hij beter te beïnvloeden dan de onafhankelijke en minder sensatiebeluste tijdschriftredacties. Een groot deel van de Labour Eurodelegatie sprak zich, in een ingekochte advertentieruimte, in *The Guardian* uit voor het behoud van de tekst. Naast dat de krant geen ruimte bood

⁷⁰ 'Labour in Blackpool: Prescott's presence at the helm undeniable', *The Independent*, 6 oktober 1994.

⁷¹ Jones, *Soundbites and Spindoctors*, 163.

⁷² Dominic Wring, 'the media and intra-party democracy: "New" labour and the clause four debate in Britain', *Democratization* 5 (1998) No. 2, 54.

voor een ingezonden stuk van deze kant, trok het in het redactioneel commentaar fel van leer tegen hen: de krant noemt ze 'diehards [that] cling to a red utopia'.⁷³

Nadat duidelijk werd dat de Labour Youth zich achter Blair leek te scharen begon Campbell de pers in te lichten van de grote betekenis hiervan – hoewel deze in werkelijkheid gering was en de jongeren bovendien geen stemrecht hadden op het congres.⁷⁴ *The Observer* reageerde opgelaten met 'Blair Wins Youth'.⁷⁵ Anderzijds werd het besluit tegen een nieuwe constitutie te stemmen van de afdeling *Greater London*, dat wel degelijk gewicht had, nauwelijks over het voetlicht gebracht.

Campbells belangrijkste bijdrage in de campagne rondom *Clause IV* was echter het framen van het debat. Met behulp van de pro-Labourkranten, *The Guardian* en de *Mirror*, werd het idee dat Labour alleen de verkiezingen kon winnen als het bereid was de tekst te schrappen gepresenteerd als een fait accompli.⁷⁶ In Blairs woorden:

"It is a choice of destiny for this party. We either become that vibrant left-of-centre party, looking forward and addressing the real needs of this country, or we will remain where we have been for 15 years - essentially a pressure group exerting influence on a Conservative government but not governing ourselves."⁷⁷

Op deze wijze bracht Campbell de discussie van het eigenlijke debat, over de vraag waar Labour voor stond, terug tot een keuze tussen een verkiesbaar of onverkiesbaar Labour. Op 29 april 1995 werd de nieuwe tekst, door Blair aan het congres voorgelegd, goedgekeurd:

The Labour Party is a democratic socialist party. It believes that by the strength of our common endeavour we achieve more than we achieve alone, so as to create for each of us the means to realise our true potential and for all of us a community in which power, wealth and opportunity are in the hands of the many, not the few. Where the rights we enjoy reflect the duties we owe. And where we live together, freely, in a spirit of solidarity, tolerance and respect.

De geslaagde campagne rondom *Clause IV* was voor een belangrijk deel Campbells succes. Campbells handelen rondom de speech van Blair op het congres liet zien dat hij feilloos aanvoelde hoe de journalistiek werkte en hoe die kennis voor zijn eigen voordeel kon gebruiken. Ook in de campagne daarna manipuleerde Campbell de kranten dusdanig dat ze verslag deden op de manier die hij wilde.

⁷³ 'Clouds looming for Labour as diehards cling to a red Utopia', *The Guardian*, 10 januari 1995.

⁷⁴ Campbell, *The Blair Years*, 44.

⁷⁵ 'Blair wins Youth', *The Observer*, 5 februari 1995.

⁷⁶ Wring, 'The Media and Intra-party Democracy', 57.

⁷⁷ 'Clause 4 will lose election says Blair', *The Guardian* 23 januari 1995.

Het spinnen rondom *Clause IV* liet niet alleen zien dat Campbell effectief de media voor zijn kar wist te spannen, maar was vooral een voorbeeld hoe hij de media kon gebruiken om intern veranderingen te bewerkstelligen. Behalve dat de Labourpartij de nieuwe beginselverklaring goedkeurde, werd de leiderschapspositie van Blair erdoor versterkt.⁷⁸ Dit versterkte op diens beurt ook Campbells positie binnen de partij.

The Sun Backs Blair

De tweede grote onderneming die Campbell runde was het overhalen van de pers om partij voor Labour te kiezen. Traditioneel gezien had een grote meerderheid van de kranten altijd de zijde van de Conservatieven gekozen. Dit was bij de *Daily Mail* en *The Sun* in 1992 doorgeslagen in een ongewoon felle anticampagne tegen Neil Kinnock.⁷⁹ Dit had binnen de Labourpartij enerzijds wantrouwen tegen de (rechtse) pers gecreëerd. Anderzijds had het idee postgevat dat de kranten, in het bijzonder de populaire middenmarkt- en tabloidtitels, hun lezerspubliek konden 'afleveren' – dat het stemadvies dat ze gaven door hun miljoenen lezers opgevolgd werd.

Campbell was, als voormalig tabloidjournalist, volledig doordrongen van het idee dat genoemde kranten de sleutel waren tot electoraal succes voor Labour. Hij observeerde bovendien al vroeg kansen in het feit dat de pers zich na 1993 kritischer tegenover de regering van John Major begon op te stellen:

The hostility to Major gives Labour a chance to cultivate the press in a way that would have been futile in the run-up to the last election, to cultivate journalists on a personal level, unpleasant though that can sometimes be, and to cultivate the press as an issue.⁸⁰

De grote vis die Campbell hoopte te vangen was *The Sun*. De strategie die hij daarvoor hanteerde berustte op twee sporen. Ten eerste moest eigenaar Rupert Murdoch beïnvloed worden. Ook voor hem (en andere media-eigenaren) gold dat hijzelf overtuigd was van het idee dat de uitkomst van verkiezingen actief door hen werden beïnvloed.⁸¹ Het tweede onderdeel van de strategie was het masseren van de redactie van *The Sun*.

Murdoch had altijd bewondering gekoesterd voor Margaret Thatcher. *The Sun* en *The Times* (waar Murdoch zich minder direct mee bemoeide), hadden hartstochtelijk haar kant gekozen. Naast een persoonlijke voorkeur waren economische motieven

⁷⁸ Richard Heffernan & James Stanyer, 'The enhancement of leadership power: The labour party and the impact of political communications', *Journal of Elections* 7 (1997) No. 1, 181.

⁷⁹ Dennis Kavanagh, 'The Labour Campaign', *Parliamentary Affairs* 50 (1997) No. 4, 538.

⁸⁰ Alastair Campbell, 'Chances for Labour', *Tribune Magazine* 56 (1993) No. 14, 18.

⁸¹ Peter Riddell, 'Members and Millbank', 15-16.

doorslaggevend voor het steunen van een kandidaat. In 1994 deed Murdoch een eerste ouverture richting Blair in *Der Spiegel*:

SPIEGEL: Mit Ihren Zeitungen in Australien, England und den USA haben Sie in den letzten Jahrzehnten konservative Kandidaten tüchtig unterstützt.

Murdoch: Nein, nein, nein. Wir haben viele Labor-Politiker in Australien unterstützt, wir haben einst dem britischen Labour-Premier Harold Wilson geholfen...

SPIEGEL: Das ist lange her.

Murdoch: Erst letztes Jahr halfen wir der Labor-Regierung in Canberra. Ich könnte mir sogar vorstellen, den britischen Labour-Führer Tony Blair zu unterstützen.⁸²

Campbell adviseerde Blair persoonlijke banden met Murdoch aan te halen. De opdracht die Blair meekreeg was om de tycoon te overtuigen dat zijn economisch beleid niet hinderlijk zou zijn voor de activiteiten van News International, het moederbedrijf van Murdoch. De twee mannen spraken in de aanloop naar de verkiezingen met enige regelmaat met elkaar.⁸³

De belangrijkste stap in het overtuigen van Murdoch vond in juli 1995 plaats. Blair kreeg een uitnodiging om te komen spreken op de jaarlijkse bijeenkomst van het uitvoerend management van News International. Campbell was verheugd:

My immediate reaction was that I liked the boldness of it [...]. There would obviously be a lot of media interest in the Murdoch angle and there would be some rumbling in the party but for all sorts of reasons it was quite an attractive proposition, and I'm not sure it isn't better just to say up-front – Murdoch has asked him to speak to all his editors and top executives and he's accepted, and then turn it onto a major speech platform.⁸⁴

De uitnodiging trok veel aandacht, binnen de partij en de media, omdat er een geschiedenis van vijandigheid tussen Labour en News International bestond. Vooraf verzekerde Campbell de pers dat de toespraak de 'rol van Groot-Brittannië in de wereld' zou behandelen en er geen concessies gedaan zouden worden op het gebied van beleid.⁸⁵

De toespraak die Blair zou geven op de bijeenkomst moest dus voldoen aan een groot aantal voorwaarden: het diende Murdoch tevreden te houden en tegelijkertijd de kritiek dat Blair zijn ziel aan de duivel verkocht te voorkomen; er moest een boodschap aangekondigd worden die ook de kiezers in Groot-Brittannië aansprak; en de

⁸² 'Wir erweitern den Horizont der Leute', *Der Spiegel*, No. 32, 8 augustus 1994.

⁸³ Colin Seymour-Ure, 'Editorial opinion in the national press', *Parliamentary Affairs* 50 (1997) No. 4, 592.

⁸⁴ Campbell, *The Blair Years*, 63.

⁸⁵ 'Blair to give speech on news corp. conference', *Financial Times*, 6 juli 1995.

verslaggeving thuis – de hoofdredacteuren van de News International titels waren ook aanwezig – moest positief zijn.

Campbell en Blair werkten lang en hard aan de tekst van de toespraak.⁸⁶ Ze trachtten zowel aan Murdochs belangrijkste wensen tegemoet te komen, en tegelijkertijd de rechtse agenda aan te vechten. Het gesprek bij hun eerste ontmoeting kreeg hierdoor enigszins de vorm van een onderhandeling:

[...] Murdoch never raised issues directly, and sure enough, the conversation kind of meandered around without the nub of issues being really tackled. The reality was the [Tony Blair] world view was very different to the Murdoch view but that just went unsaid. There was an air of fencing to it all.⁸⁷

De lijn die Campbell en Blair volgden in de uiteindelijke toespraak begon met een signaal aan de eigen partij: de media zijn belangrijk, en die van News International de belangrijkste. Ook bevestigde Blair zijn commitment aan marktwerking zonder overheidsingrijpen maar hij gaf, als signaal aan het thuisfront, niet toe aan Murdochs anti-Europeanisme.

I am here [...] for one simple reason. This is one of the largest media organisations in the world. It is at the forefront of change in media and technology. It is important you understand the changes in the politics of the left-of-centre, and in particular the nature and character of today's British Labour Party. [...]

I know relations between the News International press and Labour have been poor in the past. There have been changes on both sides. The past should be behind us. Neither of us are in the business of trading policy or editorial support. But we should know where the other is coming from. [...] Ten years ago who would have believed that Labour would be the party of Europe and the party of free trade?⁸⁸

Campbell zelf droeg er ondertussen zorg voor dat de aandacht ook in het thuisland op Blairs toespraak gevestigd bleef, door actief Murdoch te benaderen. Onderstaand fragment lijkt te bevestigen dat Murdoch geen bezwaren voelde tegenover het actief sturen van zijn eigen redacteuren:

I said to Murdoch that it was an important speech, that TB had put more of himself into it than any other speech [...]. A couple of minutes later, [Murdoch] spoke across a few people to Stuart Higgins [Sun] and later to

⁸⁶ Campbell, *The Blair Years*, 73.

⁸⁷ *Ibid.*, 75.

⁸⁸ 'Blair states party's claim to power', *The Independent*, 17 juli 1995.

Peter Stothard [Times] and said it was a big speech [Blair] was delivering tomorrow.[...] Both editors disappeared for a couple of minutes and told me proudly they had ordered London to give it a good show. *The Times* planned to run extracts. I was pleased, but the truth was they had been spun by their boss who had been spun by me.⁸⁹

De trip naar Australië was een succes. Murdoch was niet alleen onder de indruk van de toespraak, maar ook persoonlijk geïmproviseerd door Blairs aanwezigheid – zijn bereidheid naar Australië te vliegen en niet te zwichten voor kritiek binnen de partij. Met Murdoch die openstond voor Blair begon Campbell zich op het tweede onderdeel van de strategie richten: het beïnvloeden van *The Sun*.

Campbell gebruikte drie methodes om de redactie van *The Sun* van hun traditionele voorkeur los te weken. Ten eerste verzorgde Campbell de tabloid voortdurend van artikelen die onder Blairs naam verschenen – een praktijk die overigens niet beperkt bleef tot *The Sun*. Campbells schrijfstijl was de stijl van een tabloidjournalist. Hij was moeiteloos in staat in enkele uren, soms zelf minder, een artikel te produceren. Hiermee kon Blair in de tabloid aansluiten bij het meest recente nieuws.

Daarnaast leden *The Sun* journalisten niet onder de agressieve benadering die Campbell op de rest van de pers losliet. Waar andere journalisten een sneer van Campbell ontvingen wanneer hij ondervraagd werd, schroomde hij niet *The Sun* publiekelijk te prijzen. Tijdens het congres in 1994 klaagde Campbell over de 'near hysterical response' van de BBC, waarna hij interview in *Newsnight* afblies. Hij stelde paradoxaal genoeg het gedrag van *The Sun* hiertegenover: het blad had oude toplessfoto's van een vriendin van Cherie Blair gepubliceerd, maar had vooraf Campbell 'fully informed' gehouden. Zij kregen wel een interview.⁹⁰

Om de redactie voor zich te winnen verzorgde Campbell *The Sun* van exclusieve primeurs. Dit wekte irritatie op bij hun voornaamste concurrent, de *Daily Mirror*. Deze was altijd trouw aan Labour gebleven aan trots op haar reputatie als 'rots in de branding'. Campbells focus lag echter ergens anders:

I called Stuart Higgins and he said, clearly having spoken to Murdoch, that if we gave them a piece on Europe, saying the kind of things he'd said last time they met, they would put it on the front [... Blair] felt it could be the last thing needed to swing the *Sun* around [...] Higgins had spoken to Murdoch. He was clearly not going to back the Tories, but they had to be careful in how they went full circle.⁹¹

⁸⁹ Campbell, *The Blair Years*, 75.

⁹⁰ Jones, *Soundbites and Spindoctors*, 167.

⁹¹ Campbell, *The Blair Years*, 160.

De politieke chef van de krant was niet volledig overtuigd over de keuze voor Labour en ook Higgins twijfelde. Druk van Murdoch en het besef dat *'If we were going to play a part in getting something done [...] then we would do it in the way The Sun does everything: wholeheartedly, big and bold, unconditionally'* hakten de knoop door.⁹² En dus opende *The Sun* op 18 maart, de dag nadat Major nieuwe verkiezingen had aangekondigd met een triomfantelijk *'The Sun Backs Blair'* op de voorpagina.

Hoewel het directe effect van de steun van *The Sun* lastig meetbaar is, was het indirecte effect minstens zo groot.⁹³ Het was een belangrijke morele overwinning op de Tories.⁹⁴ Dit werd versterkt door de aandacht die in de overige media gegeven werd aan de ommezwaai van de tabloid. Vrijwel iedere krant opende een dag later met het bericht.⁹⁵ De toon van de berichtgeving onderstreepte de negatieve spiraal waarin de Conservatives in terecht leken te komen: de BBC omschreef hen als *'Old friends are passing them by on the other side of the streets'*.⁹⁶ De timing – direct na de aankondiging van de verkiezingen – en het triomfantisme waarmee de boodschap aangekondigd werd dienden twee doelen. *The Sun* maaide het gras onder de voeten van de *Mirror* vandaan. De traditioneel Labourtrouwe tabloid kwam onder Campbell duidelijk op de tweede plaats.⁹⁷ Bovendien herbevestigde het blad het eigen geloof dat men de macht bezat de uitkomst van de verkiezingen te bepalen.⁹⁸

Campbell noemde de ommezwaai van *The Sun* het grootste politieke wapenfeit uit zijn carrière. Hiermee was in zijn ogen aan een van de noodzakelijke randvoorwaarden voldaan voor het winnen van de verkiezingen.

Ook in de rest van het krantenlandschap vond een verschuiving naar links plaats. *The Times*, voorheen Conservatief, stelde zich neutraal op, en *The Independent* verschoof van een neutrale positie naar een pro-Labour standpunt. De grote middensegment kranten, de *Daily Mail* en de *Daily Express* bleven trouw aan de Tories, maar berichtten wel kritisch over Major.

Bij het benaderen van de overige kranten hanteerde Campbell dezelfde technieken als bij de Sun: hij voorzag hen, indien ze zich 'goed gedroegen' van een interview of een quote van Blair. In veel kranten verschenen artikelen onder Blairs naam. Wat betreft omvang

⁹² 'Nice one Sun, says Tony', *The Guardian*, 19 mei 1997.

⁹³ *The Sun* hinkte op twee gedachten. Enerzijds claimde de krant de uitslagen van de verkiezingen te kunnen bepalen. Anderzijds kwam de keuze om de Conservatieven niet te steunen voort uit het feit dat ze de waarschijnlijke verliezers van de verkiezingen zouden worden. Zie: Nessheim, 'Politics and the Press in the 1990s', 363-365. Over de invloed van *The Sun* bestaat een levendig debat, zie onder meer: M. Linton, 'Maybe the Sun won it after all', *British Journalism Review* 7 (1996).

⁹⁴ Campbell, *The Blair Years*, 162.

⁹⁵ Seymour-Ure, 'Editorial opinion' 593.

⁹⁶ *Today programme*, BBC radio 4, 20 maart 1997, aangehaald in: Gould, *The Unfinished Revolution*. 347.

⁹⁷ Campbell, *The Blair Years*, 162: 'I felt the *Mirror* had been so lacking in politics of late that it was no wonder the *Sun* felt able to move in. Then Brendan Parsons came on from the *Mirror* and wanted to do a 'Blair backs the *Mirror*' piece. They really don't get it.'

⁹⁸ Nessheim, 'Politics and the Press in the 1990s', 363.

van de aandacht van Campbell kon geen enkele krant het winnen van *The Sun*, en geen van de overige journalisten kon rekenen op de coulantie waarmee *The Sun* behandeld werd. Het belobbyen van de overige kranten richtte zich sterker op de eigenaren en hoofdredacteuren, dan van de individuele journalisten.⁹⁹ Doordat uiteindelijk ruim 70 procent van het krantenbereik (gemeten in lezers) voorzien werd van het advies om Labour te stemmen, ging de partij met een voorsprong de verkiezing in.

De ommekeer van *The Sun* definieerde het politieke landschap waarin de verkiezingen uitgevochten zouden worden. De Conservatieven werden in het defensief gedrukt.¹⁰⁰ Tegelijkertijd werd de indruk versterkt dat de verkiezingen niet op beleidspunten maar op presentatie gewonnen zou worden.

De Campagne van 1997

De verkiezingscampagne van 1997 was op twee onderdelen de culminatie van de voorafgaande periode. Het was het sluitstuk op de modernisering van de Labourpartij. 'New' Labour was een feit, nu dienden de kiezers er nog van overtuigd te worden. Ten tweede was deze periode het hoogtepunt van een campagne die eigenlijk sinds het moment dat Blair partijleider werd bezig was. De campagne was permanent geworden, de verkiezingen waren slechts een intensivering ervan.

Een aantal processen die in 1994 in gang waren gezet werden bevestigd in de verkiezingsweken van 1997. Bij het bestuderen van de campagnestrategie blijkt andermaal dat de communicatie, media- en nieuwsmanagement absoluut centraal stonden binnen de partijtop. Daarnaast begon Blair een cirkel om zich heen te creëren, waarbinnen alle belangrijke besluiten genomen werden. Dat zijn communicatieadviseurs de belangrijkste onderdelen waren van deze kring was te voorspellen. Tot slot trokken tijdens de verkiezingsperiode Alastair Campbell en Blair steeds verder naar elkaar toe. Dit was enerzijds te wijten aan het onderlinge wantrouwen tussen Peter Mandelson en Gordon Brown. Het werd anderzijds gevoed door de wijze waarop Campbell met Blair omging: als diens schaduw maar ook, wanneer de omstandigheden erom vroegen, als *the man in charge*.

Doelen van de campagne

Zo begon al in 1994 het tij te keren voor de Labourpartij. Binnen de partij bestond desondanks grote onzekerheid of de voortekenen ook zouden uitkristalliseren in een overwinning. Het verlies in 1992 stond in het geheugen gegrift en had diepe littekens achter gelaten.

⁹⁹ Seldon, *Blair*, 253-255.

¹⁰⁰ McNair, *Journalism and Democracy*, 164.

Blair hield zich, in tegenstelling tot Brown, in zijn periode als oppositieleider weinig bezig met het nadenken over beleid.¹⁰¹ Voor Blair stond alles vanaf zijn aantreden in het teken van het winnen van de verkiezingen. Beleid was ondergeschikt aan dit belang.

De centrale doelstelling van de campagne was dan ook ten eerste gericht op het continu herbevestigen van het idee dat Labour veranderd was. *Reassurance* was het centrale licht waar iedere boodschap, media-uiting en strategie tegenaan werd gehouden.¹⁰² Het tweede centrale onderdeel van de campagne bestond uit het afleveren van een zo positief mogelijk imago van Blair.¹⁰³ Beide onderdelen leidden ertoe dat presentatie en mediamanagement de allerhoogste prioriteit werd binnen de campagne. De communicatiespecialisten werden de hoogste besluitvormers.

Opvattingen over campagnevoeren

Met de modernisering van de Labourpartij en vanwege het diepgewortelde besef bij de uitvoerders ervan dat communicatie en nieuwsmanagement noodzakelijk waren voor een verkiezingsoverwinning veranderde ook de wijze waarop Labour campagne voerde. In zijn verslag van de hervorming van de partij gaf Philip Gould hun opvattingen over campagnevoeren weer:

- Campagnevoeren is een permanent proces. Het begint niet bij het uitroepen van nieuwe verkiezingen, maar is een continu proces. Verkiezingstijd is slechts een intensivering ervan;
- Campagnevoeren is holistisch. De ideeën en principes die worden uitgedragen, de strategie en de structuur van de organisatie moeten onderling samenhangen. Er bestaat geen verschil tussen beleid (inhoud) en presentatie: ze vormen een synthese. Campagne vereist een gedisciplineerde top-down organisatie;
- Campagnevoeren is dynamisch. De omstandigheden waarin het gebeurt veranderen voortdurend. Het is daarom belangrijk deze te anticiperen maar ook om snel aan te kunnen passen op onverwachtse gebeurtenissen. De campagne is gericht op snelheid;
- De campagne draait om het verkrijgen van momentum. Dit wordt verkregen door het zo vroeg mogelijk binnentreden in de nieuwscyclus en het domineren van de nieuwsagenda. Met het momentum kunnen de voorwaarden van het politieke debat bepaald worden.¹⁰⁴

¹⁰¹ Seldon, *Blair*, 239.

¹⁰² Gould, *The Unfinished Revolution*, 257.

¹⁰³ Seldon, *Blair*, 250.

¹⁰⁴ Gould, *The Unfinished Revolution*, 293-295.

De hoofdrolspelers

Tijdens de campagnejaren begonnen zich twee cirkels rondom Blair te vormen waarbinnen de belangrijkste besluiten genomen werden. Op politiek gebied was dit de 'Big Four', bestaande uit Blair, Brown, Prescott en Robin Cook.¹⁰⁵ Zij namen onderling de hoofdbesluiten over beleid, maar er bestond ook rivaliteit tussen de drie laatstgenoemden, hetgeen regelmatig tot spanningen leidde.¹⁰⁶

De tweede kring, en feitelijk de belangrijkste, bestond uit de hervormers: Blair, Brown, Mandelson, Gould en Campbell. Zij bepaalden de campagne.¹⁰⁷ De groep leed echter onder de enorme spanningen die tussen Mandelson en Brown speelden.¹⁰⁸ Het wantrouwen dat tussen hen bestond werd aangewekt omdat beiden zichzelf als campagneleider zagen.

Beiden kringen hadden een informele werkwijze, wat de spanningen verder in de hand werkte. De oorzaak lag in de onduidelijkheid wie de leiding over de politieke aspecten van de campagne had, en wie over het nieuwsmanagement, en welke van deze aspecten leidend was. Brown en Mandelson maakten beide aanspraak op de leiding van de campagne. Gould beschreef zijn teamgenoten als volgt:

Gordon Brown is constantly looking to anticipate the news and use it. He thinks that modern campaigning is news-driven or it is nothing. [...] He thinks you need permanent momentum. There is no end-point; you don't arrive. [...] Peter Mandelson can see the chaos, but wants to create order out of it. He wants defining landmarks. [...] He wants impeccable, perfect order. Alastair Campbell wants boldness: the audacious, unpredictable coup.¹⁰⁹

De campagne

De New Labourcampagne, door en door gericht op het communiceren van de boodschap dat Labour veranderd was, viel in drie onderdelen te verdelen. Ten eerste werd de partij vanaf 1994 neergezet als een nieuw merk. Bij het ontwikkelen en vormgeven van 'New' Labour was Campbell nauw betrokken. Ten tweede speelde *focus groups* een enorme rol bij het bepalen van de campagnestrategieën. Tijdens de verkiezingen deed Gould

¹⁰⁵ Michiel van Hulten, correspondentie met de auteur.

¹⁰⁶ Campbell, *The Blair Years* 106.

¹⁰⁷ Van Hulten, correspondentie met de auteur.

¹⁰⁸ Campbell, *The Blair Years*, 118, 137, 175.

¹⁰⁹ Gould, *The Unfinished Revolution*, 260.

dagelijkse opinieonderzoeken over Labour. Het grootste onderdeel van de campagne was echter het bewerken van de media.

De eerste pogingen om Labour als een sterker merk neer te zetten waren in 1987 door Peter Mandelson ondernomen. Onder hem werd onder meer de militante rode vlag vervangen voor de rode roos als logo.¹¹⁰ De echte *rebranding* van de partij begon echter pas nadat de hervormers in 1994 aan de macht kwamen.

Om de partij opnieuw vorm te geven namen Campbell en Mandelson verder afstand van het traditionele rode imago. Campbell liet posters in nieuwe kleuren drukken, die de afstand tussen nieuw en oud moesten benadrukken.¹¹¹

Campbells had als tabloidjournalist geleerd in korte, pakkende slogans te denken. Hoewel de term 'New Labour' niet van hem afkomstig was, was Campbell wel degene die de potentie ervan herkende. Ondanks de weerstand die ertegen bestond drukte hij de slogan door.¹¹² Het bleek een gouden greep, het gaf de partij een nieuwe identiteit. Het succes toont zich in het feit dat sindsdien vrijwel overal, in binnen- en buitenland overal gesproken werd over *New Labour*. Campbell was ook verantwoordelijk voor de titels van het Labours eerste belangrijke programmadocument, *A New Life for Britain*, en van het verkiezingsprogramma in 1997, *Because Britain deserves Better*.¹¹³

Het herschrijven van *Clause IV* was een andere belangrijke stap geweest in het veranderen van het imago van de partij. Waar Labour voorheen de oude tekst op lidmaatschapskaarten werd gedrukt, bedacht Campbell the *pledgecards*, een kaart met daarop de vijf belangrijkste verkiezingsbeloften die Labour deed.

Focus groups waren een innovatie van Philip Gould. Het was feitelijk kwalitatief respondentenonderzoek (in tegenstelling tot kwantitatieve opiniepeilingen). Voor en tijdens de verkiezingen trok Gould er dagelijks op uit om te testen hoe het optreden en uitspraken van Blair bij *target voters* waren gevallen. Iedere slogan en elk idee werd vooraf uitvoerig getest door Gould. Het hielp Campbell bij het anticiperen van de reactie van het publiek. Ook werden uitspraken van de Conservatives in de focusgroepen tegen het licht gehouden, om de meest geschikte weerlegging te bepalen.¹¹⁴ Input van de groepen was eerder gebruikt bij het schrijven van de verkiezingsprogramma's, en werd tijdens de campagne aangewend om een verhaal te presenteren dat op specifieke groepen stemmers gericht was. Met behulp van de focus groups werd de presentatie van de partij geperfectioneerd.

¹¹⁰ 'History of the Labour Party', <http://www2.labour.org.uk/historyofthelabourparty3> (21-05-2010).

¹¹¹ Campbell, *The Blair Years*, 156.

¹¹² Ibid., 14.

¹¹³ Ibid., 121.

¹¹⁴ Gould, *The Unfinished Revolution*, 331-333.

De campagne draaide echter uiteindelijk om de media. Meer dan symbolisch was dat de campagne niet gerund werd vanuit het partijkantoor aan Walworth Street maar dat een modern campagnekantoor in Millbank Tower was opgetuigd. In de wijk Millbank bevonden zich de belangrijkste TV-studio's.

Op het kantoor was een modern campagneapparaat opgebouwd. Op het hoogtepunt werkten er ruim 300 man tegelijkertijd. Het was het toppunt van de professionalisering die tien jaar eerder begonnen was. Opvattingen over de moderne campagne werden hier in de praktijk gebracht.

De gehele organisatie was in één gebouw gevestigd en kreeg hierdoor, ondanks de spanningen aan de top, een duidelijke commandostructuur. Mandelson had de leiding, belangrijke besluiten werden door de P5 genomen. Vanwege de grote hoeveelheid aan media was het belangrijk dat de gehele partij dezelfde uniforme boodschap tegelijkertijd uitdroeg. Millbank verschafte de organisatie de gedisciplineerde structuur die hiervoor nodig was.¹¹⁵

Het kantoor van Millbank was ingericht in een aantal *taskforces*. Grote aandacht werd gegeven aan het monitoren van de media. Een computersysteem, Excalibur, was aangeschaft dat een enorme hoeveelheid artikelen tegelijkertijd kon doorzoeken. Daarnaast werd 24 uur per dag iedere nieuwsuiting geobserveerd. Dit was enerzijds om mogelijke aanvallen van de Conservatieven zo vroeg mogelijk waar te nemen. Anderzijds werd door monitoring geëvalueerd of het Labour lukte alsmaar dezelfde, eenduidige boodschap uit te dragen. Op basis van de media monitoring trachtte men te voorspellen welke thema's de volgende dag het nieuws zouden beheersen.¹¹⁶

Het minutieus bijhouden van alles wat in de media verscheen sloot aan bij een van Campbells belangrijkste doelstellingen: iedere negatieve uitspraak over Labour of Blair te weerleggen, zo snel mogelijk. De taskforce *Rapid Rebuttal* was een kolf naar zijn hand, en een van de taken waar hijzelf voortdurend mee bezig was.¹¹⁷ Wanneer de Conservatives of de regering een persconferentie belegde om een aankondiging te doen of een aanval te plaatsen dan had Labour vaak binnen het uur een eigen persconferentie georganiseerd waarin de claims weerlegd werden. Het kon zelfs voorkomen dat men in Millbank al vooraf lucht van een Conservatieve aanval had gekregen. Tijdens de persconferentie van de Tories wandelden persmedewerkers binnen om de journalisten te voorzien van geschreven rebuttals.¹¹⁸

Een andere agressieve wijze van rebuttal was het continu indienen van klachten over verslaggevers – over het verkeerd weergeven van standpunten, partijdige tendensen, een oneerlijke verdeling van aandacht, zelfs de volgorde waarop items elkaar volgend in

¹¹⁵ Van Hulten, correspondentie met de auteur.

¹¹⁶ Gould, *The Unfinished Revolution*, 301; Esser e.a., 'Spin Doctoring in Election Campaigns', 215.

¹¹⁷ Ibid.

¹¹⁸ Ivor Gaber, 'Government by spin: An analysis of the process', *Contemporary Politics* 5 (1999) No. 3, 266.

het nieuws. De agressie, de snelheid en vooral het consistent klagen verbaasden journalisten, maar was een essentieel onderdeel van de campagnestrategie. Het impliciete dreigement was hierbij voortdurend het uitsluiten van informatie of kandidaten.¹¹⁹

Onder aanvoering van Campbell reageerde Labour niet alleen op het nieuws, het creëerde voortdurend nieuws.¹²⁰ Niet alleen door zelf met aankondigingen en standpunten te komen. Een team van tekstschrijvers was op Millbank bezig namens Labourpolitici artikelen te produceren. Blair kreeg de bijnaam *'the most prolific journalist on fleet street'* vanwege de onophoudelijke stroom artikelen dat onder zijn naam verscheen, maar door Campbell geschreven werd.¹²¹ Het aandragen van eigen artikelen droeg bij aan het streven het nieuws te domineren.

Ook de opzet van Labours persconferenties was vernieuwend. Bezoekende journalisten werden geregistreerd, zodat kon worden nagetrokken welke kranten aanwezig waren en hoe zij verslag deden. Om de indruk te wekken dat niet de campagneprofessionals maar de politici de campagne runden werd de conferentie voorgezeten door Brown.¹²² Dit was een schijntegenstelling: New Labourpolitici waren campagneprofessionals. De bijeenkomsten werden begonnen met televisiebeelden van fouten die Conservatieve politici de vorige dag hadden gemaakt. Daarna werd een expert uit het veld aan het woord gelaten, die zijn zorgen uitsprak over het beleid van de Conservatieve regering.¹²³

De pogingen om de nieuwscyclus te domineren gebeurde zowel proactief als reactief, waarbij verschillende strategieën werden gebruikt. Bij het volgen van een proactieve strategie werd voorafgaand aan een nieuwsmoment al aandacht gecreëerd (bijvoorbeeld door artikelen te publiceren of delen van toespraken vrij te geven); vervolgens werd het nieuwsmoment zelf geïnitieerd (een toespraak of een beleidsaankondiging); de derde stap hield het maximeren van aandacht voor het nieuwsfeit te creëren ('follow-up' toespraken en interviews in de media); tot slot trachtte men zo lang mogelijk het gekregen momentum te behouden, en eventueel op te laten volgen door een volgend nieuwsmoment.¹²⁴

Reactieve strategieën waren gebaseerd op *damage control* en het overnemen van momentum. In tegenstelling tot het laten 'uitsterven' van een negatief stuk in de pers, koos Labour vaak de tegenaanval. Dit was afhankelijk van de snelheid waarmee dit kon gebeuren, en behelsde het indienen van klachten bij journalisten in (*damage limitation*)

¹¹⁹ Esser e.a., 'Spin Doctoring in Elections', 216.

¹²⁰ Heffernan & Stanyer, 'The enhancement of leadership power', 177.

¹²¹ Osborne & Walters, *Alastair Campbell*, 131.

¹²² Van Hulten, correspondentie met de auteur.

¹²³ Ibid.,

¹²⁴ Heffernan & Stanyer, 'The enhancement of leadership power', 178.

of het aanleveren van commentaar op een Tory aanval.¹²⁵ Wanneer het gelukt was een tegenaanval te plaatsen zorgde Labours campagnemachine er opnieuw voor het verhaal zo breed mogelijk uit te spinnen.

Essentieel voor het slagen van de mediastrategie – maximaal gebruik maken van de voortdurende nieuwsmomenten – was het verzorgen dat Labourpolitici in de media *on message* bleven. Het gevolg van dit primaat was dat de ‘bepalers’ van de boodschap, de kleine cirkel rondom Blair, de lijn van de partij bepaalden.

Millbank Tower was in het sluitstuk van de hervorming van de Labourpartij. De behoefte aan een dergelijk campagnehoofdkwartier kwam voort uit de alomtegenwoordigheid van de media en New Labours focus op die media. Het voorzag in de behoefte van Blair, Campbell en Mandelson om vanuit een centraal punt gedisciplineerd één verhaal naar buiten te communiceren: Labour was veranderd en kon onder Blair vertrouwd worden te regeren.

Tijdens de campagne was Campbell op zijn best. Hij wist de journalistiek te bespelen en het dagelijkse nieuws naar zijn inzicht te domineren met positieve verhalen over zijn chef. Tegelijkertijd ontwikkelde hij zich tot zowel schaduw achter als waakhond over zijn Blair. En hoewel de formele hiërarchie duidelijk was, was Campbell wanneer het mediaoptredens van Blair betrof degene die bepaalde wat en hoe er gebeurde.

In korte tijd had Campbell een reputatie op weten te bouwen als het ging om het terechtwijzen van zijn voormalig vakgenoten. Hij had, afgezien van *The Sun*, geen persoonlijke voorkeuren voor specifieke kranten maar treiterde iedere journalist met evenveel plezier.¹²⁶ Het taalgebruik dat hij daarbij bezigde liet weinig onduidelijkheid over:

Vine [politiek verslaggever] informed Campbell cheerily: ‘You’ll have your daily schedule of course, but my job will be to report the things that aren’t necessarily on it.’ Vine recalled: He went absolutely mad and said, ‘You will fucking report exactly what I tell you to report, you’ll stick to my fucking schedule and nothing else.’¹²⁷

Campbell bleef een zekere mate van populariteit behouden onder het journalistieke corps.¹²⁸ Zij klaagden echter wel degelijk over zijn tirades. Op de opmerking ‘*stop bullying us, Alastair – everyone knows you’re going to win*’ reageerde Campbell geprikkeld: ‘*I’m preparing to win the election after the next, not this one.*’¹²⁹

¹²⁵ Ibid., 178.

¹²⁶ Osborne & Walters, *Alastair Campbell*, 125-126.

¹²⁷ Ibid., 127.

¹²⁸ Michiel van Hulten, *Campagnedagboek*, correspondentie met de auteur.

¹²⁹ Osborne & Walters, *Alastair Campbell*, 127.

Campbell schroomde bovendien niet om programma's de toegang tot Blair te ontzeggen. Het invloedrijke BBC radioprogramma *World at One* ontdekte dat het, nadat het lastige vragen bleef stellen aan een Schaduwminister, geen enkele Labourkandidaat meer wist te strikken voor interviews.¹³⁰

Als *The Sun* het enige medium was dat ontsnapte aan Campbells harde aanpak, dan was het de BBC die door Campbell onder het vergrootglas werd gelegd. De BBC had de beste reputatie als betrouwbare nieuwszender, wat reden was om hun verslagen extra te inspecteren. Na een reportage over een conflict tussen de regering en een vakbond klaagde Campbell:

'So that's the story, then, a trade Union dispute [...] that was a nice easy question you asked Heseltine [Conservatieve vice-premier in 1997], wasn't it? It was just a free hit [...] I just love the way you guys in the BBC decide what the issue is. John Major only has to fart to get on the news. If Blair does something positive you don't report it [...] what right has the BBC to set the agenda? The 'Today' programme is just a radio version of the *Daily Mail*.¹³¹

Haar neutraliteit en mogelijkheid om zelf haar agenda te bepalen was een bron van conflict tussen de spindoctor en de zender – die overigens paradoxaal genoeg in dezelfde periode de bijnaam *Blair Broadcasting Corporation* kreeg.¹³²

Door middel van *rebuttal* kon Campbell niet alleen negatieve verhalen weerleggen, maar ook kranten voorzien van primeurs. Margaret Thatcher had zich in interviews positief uitgelaten over Blair.¹³³ In september 1996 verscheen echter een 'exclusief' verhaal waarin bronnen aangehaald werden die beweerden dat '*creepy Blair drives Maggie back to Major*'.¹³⁴ Campbells eigen bronnen bevestigden dat het verhaal niet afkomstig was van Thatcher, maar van het Conservatieve campagnekantoor, en dat Thatchers mening onveranderd was. Een dag later ontkrachte *The Independent* het verhaal: '*Last night a source close to Mrs Thatcher volunteered an outright denial of the report. He said it was not her style to be abusive, she had not abused Mr Blair in such a way, and she regarded Mr Blair as someone with "many admirable qualities"*'.¹³⁵

¹³⁰ Ibid., 126.

¹³¹ Nicholas Jones, *Campaign 1997* (Londen 1997) 75.

¹³² McNair, *Journalism and democracy*, 155, 158, 169-170.

¹³³ 'Formidable Labour leader, Thatcher says', *Sunday Times*, 28 mei 1995.

¹³⁴ 'Creepy Blair drives Maggie back to Major', *The Sun*, 10 september 1996.

¹³⁵ 'Thatcher denies "creepy Blair jibe"', *The Independent*, 11 september 1996. Charles Powell, een vertrouweling van Thatcher, was de broer van Blairs beleidschef Jonathan Powell. Via hem liet Thatcher weten niet van voorkeur veranderd te zijn. Een aantal door hackers onderschepte pager-berichten verscheen later in de pers. Een ervan was van Powell aan Campbell: 'please call when you and TB are free. I have a message from Mrs T.' (Een ander bevatte de tekst: '*Please do something about the hair.*'). Rentoul, *Tony Blair*, 277.

Campbell was ook betrokken bij het forceren van de ijzeren discipline die de Labourpolitici hadden te volgen in hun mediaoptreden. De schuldbevuste reactie van Cook na een *slip of the tongue* lijkt een afspiegeling van de verhoudingen weer te geven:

Robin C[ook] who had said to a *Tribune* newspaper dinner last night that we were heading for a landslide. [...] I called Anna Healy and she said he did say it [...]. I said it was a pretty silly thing to say and TB was livid. Robin Called and said he was probably saying something that was accurate, though it was not necessarily a clever thing to say. He was anxious we did not put him down.¹³⁶

Tot Campbells woede bemerkte hij dat Robin Butler (de secretaris van het Kabinet en de hoogste ambtenaar in Whitehall) met de pers gesproken had hoe het overgang tussen de oude en de nieuwe premier zou verlopen. Wat Campbell tegen de borst stuitte was het signaal dat van Butler uitging – dat de overwinning van Labour al een feit was. Campbell reageerde woedend, en weerlegde in de pers het verhaal als '*inaccurate, unhelpful and inappropriate*'.¹³⁷ Een dag later belde hij Butler. Campbells reputatie was hem al vooruit gesnel:

I called Butler. 'I must be in trouble,' he said, laughing. I apologised for the harsh words yesterday but said there were strong political reasons. [...] He was apologetic but the more he talked about the reasons for the briefing, and what he had actually said, the more I doubted his political skills. He was unbelievably naïve about the press, thought he was just being helpful to give them a sense of what would happen if. [...] I would have to get a new modus operandi with the senior civil servants. I couldn't just expect them to jump when asked as I did with party staff.¹³⁸

Campbells uitlatingen in de pers over Butler lieten zien dat hij er niet voor terugdeinsde ook andere hoogaangeschreven personen terecht te wijzen. Wat Campbell echter niet leek te bevatten is dat een ambtenaar iets anders was dan een politicus. Butler werkte niet voor de Labourpartij maar voor de regering. Deze affaire speelde drie dagen voor de dag van de verkiezingen. Het vooruitzicht dat Labour die niet zou winnen was minimaal. Ondanks dat weigerde Campbell de controle uit handen te geven.

Tijdens de campagne bewaakte Campbell niet alleen Blair op pitbullachtige wijze, ook het imago van de Labourleider werd door Campbell bijgehouden. Zo verscheen er in *The Sun* een uitgebreid interview waarin Blair verklaarde vooral van '*fish and chips suppers*' te houden, naar de soap *EastEnders* te kijken en te luisteren naar Britse bands zoals de

¹³⁶ Campbell, *The Blair Years*, 159.

¹³⁷ 'Whitehall anticipates a change at No 10', *Financial Times*, 29 april 1997.

¹³⁸ Campbell, *The Blair Years*, 181.

Beatles en Simply Red.¹³⁹ Campbell verzorgde fotomomenten die het imago van Blair als middenklasse Engelsman moesten bedrukken: in cafés, met zijn vader Leo.¹⁴⁰ Een typisch moment waaruit bleek in welke mate Blair wat betreft beeldvorming op Campbells oordeel afging vond op 9 april plaats. Een fotograaf vroeg Blair een arm om Cherie Blairs schouder te leggen, waarop Blair zich naar Campbell boog om te vragen of dit verstandig was. Campbell antwoordde: *'It wouldn't be appropriate at this moment in time.'*¹⁴¹

Ook in de eindeloze stroom artikelen die hij namens Blair schreef hanteerde Campbell een stijl die hem eigen was en eenvoudig een groot publiek aansprak.¹⁴² Populistische thema's werden erin aangesneden, met name voetbal.¹⁴³ Maar ook andere, visueel aansprekende metaforen werden gebruikt. Op de Engelse feestdag *St. George day* schreef hij Blairs Europa-standpunt voor *The Sun*:

On the day we remember the legend that St George slayed a dragon to protect England, some will argue that there is another dragon to be slayed: Europe. [...] I will have no truck in a European superstate. If there are moves to create that dragon I will slay it.¹⁴⁴

Wanneer het kon bezorgde Campbell aandacht voor Blair in de tabloids. Ook de politiek redacteur van de kleine tabloid de *Daily Star* mocht zich verheugen op aandacht van Labour.

Labour had a far slicker operation in terms of spin-doctoring. They were absolutely brilliant. [...] We were planning an auction of celebrity clothes to raise money for charity. We got in touch with Alastair Campbell [...] I didn't expect him to do it, but almost by return post Blair's tie turned up, with a photograph of him wearing it. [...] It's that kind of thing [...] that actually made you warm to these people. During the election campaign the Tories tended to treat the *Daily Star* rather sniffily, as a bit below their level. Labour didn't.¹⁴⁵

Ook Campbells voorliefde voor het grote gebaar kwam tot uiting tijdens de campagne. Typerend voor Campbell was de anti-sleaze kandidaat in het district Tatton. *Sleaze* (financiële en seksschandalen) was een van de thema's waarop de Conservatieven

¹³⁹ 'Blair opens his heart to The Sun', *The Sun*, 27 februari 1997.

¹⁴⁰ Campbell, *The Blair Years*, 170.

¹⁴¹ Rentoul, *Tony Blair*, 308.

¹⁴² Een indicatie: in alleen *The Sun* verschenen in april 1997 vijf artikelen van Blairs/Campbells hand, met daarnaast interviews op 17 en 28 april. Het aantal Blair artikelen kon tijdens de campagne oplopen tot 20 stuks per week. Osborne, *Alastair Campbell*, 143.

¹⁴³ 'Night of Shame', *The Sun*, 16 februari 1997.

¹⁴⁴ 'We'll see off Euro-dragons', *The Sun*, 22 april 1997.

¹⁴⁵ McNair, *Journalism and democracy*, 150.

voortdurend werden aangevallen. Het Conservatieve parlementslid voor Tatton was betrokken geraakt bij een *cash-for-questions* schandaal.¹⁴⁶ Het district was echter een *Tory safe seat*. Labour en de derde partij, de Liberal Democrats, zouden geen van beiden genoeg stemmen binnenhalen om te winnen. Campbell bedacht het plan om een onafhankelijke kandidaat naar voren te schuiven, en deze door zowel Labour als de LibDems te steunen.

March 27 [1997]: Sleaze was big again. I had the thought that we should field a single anti-Hamilton, independent, anti-corruption candidate in Tatton. [...]

March 28: [...] we would pile the pressure on the Tories, get days of good coverage out of their problems, and if we got the right candidate it would become one of THE stories of the election, run the whole way through and Hamilton would probably lose his set at the end. [...] The moment I said we were withdrawing, the hacks [media] just smiled. They knew it was a stunt but it was compelling copy and they would all go with it. When I said it was the candidate's idea, obviously, they fell about laughing. It went straight to the top of the bulletins. [...] G[ordon] B[rown] had said: It's one of Alastair's crazy ideas.'

March 29: The Hamilton scam was a rare total triumph, the splash I think in all the heavies, and a good show in the tabloids, big on the broadcasts today.¹⁴⁷

Het plan een onafhankelijke kandidaat naar voren te schuiven combineerde veel facetten van Campbells wijze van campagnevoeren. Het was groots, het sloot aan bij de behoeftes van de sensatiepers, en was een harde aanval op de Conservatieven.

Op 1 mei, de dag van de verkiezingen, bevonden Blair en Campbell zich het grootste deel van de dag in Blairs huis in zijn district Sedgefield. Vanaf de eerste *exitpolls* werd een aardverschuiving in het aantal zetels voorspeld. Echter pas nadat John Major 's middags opbelde om zijn verlies te erkennen, drong het besef bij hen beiden door. In het vliegtuig richting Londen werkten hij en Blair aan de toespraak die Blair zou houden. Bij aankomst op Downing Street wachtte een grote menigte Blair op. Hij sprak hen, met achter zich de opkomende zon, toe: '*A New dawn has broken, has it not? We have been elected as New Labour, and we will govern as New Labour.*'

De permanente campagne van 1994 tot 1997 waren Campbells meest creatieve en beste jaren als Blairs perssecretaris. Campbells aanpak van de media had succes. Voor het eerst had het grootste deel van de pers een voorkeur voor Labour uitgesproken. Met

¹⁴⁶ 'Tory MPs were paid to plant questions says Harrods Chief', *The Guardian*, 20 oktober 1994.

¹⁴⁷ Campbell, *The Blair Years*, 169.

behulp van het gemoderniseerde campagneapparaat wist Campbell het nieuws te domineren met positieve verhalen over Blair en New Labour. Met de gedisciplineerde en consistente benadering van de media werden de belangrijkste campagnedoelen bereikt: het doordrukken van de boodschap dat Labour veranderd was en regeringswaardig was, en het projecteren van het imago van Blair als leider. Maar Campbell had ook, met *Clause IV*, via de pers interne veranderingen weten te bewerkstelligen.

Tijdens de oppositiejaren ontstond de structuur die New Labour mee zou nemen de regering in. De leiding van de partij werd gecentraliseerd rond een kleine groep rondom Blair. Binnen deze groep stond bovendien communicatie centraal. Dit maakte Campbell, de spindoctor die het dichtst bij Blair stond, tot de invloedrijkste niet-gekozen persoon binnen Labour. De verkiezingen hadden bewezen dat 'spin' werkte: het had winst opgeleverd en er hadden weinig crises in de partij plaatsgevonden. De traditionele rol van informatievoorziening was bij Labour voorgoed vervangen door het afleveren van gepolitiseerde voorlichting.

Hoofdstuk 4: Labour in de regering (1997-2001)

'We will Govern as New Labour'

Na achttien jaar Tories leek in 1997 een nieuw elan Downing Street in te trekken. Tony Blair was de jongste premier van het Verenigd Koninkrijk sinds 1812. Van zijn ministersploeg had slechts één man eerder regeringservaring.¹⁴⁸ Een ding was duidelijk voor Blair en de zijnen: de manier waarop New Labour oppositie had gevoerd, die hen het grote electorale succes had opgeleverd, zou de blauwdruk vormen voor Blairs premierschap. Drie kenmerkende elementen werden overgenomen.

Ten eerste had in de oppositiejaren de cirkel rondom de partijleider een aanzienlijke machtspositie ten opzichte van de partij weten te verwerven. Zij wist zoveel invloed naar zich toe te trekken omdat de partij accepteerde dat dit noodzakelijk was om Labour weer verkiesbaar te krijgen. De centralisering van het gezag stelde Blair in staat snel besluiten te nemen op basis van gesprekken met zijn directe adviseurs, maar zonder ruggespraak met de *Parliamentary Labour Party* (PLP – de fractie) of de *National Executive Committee* (NEC – de partijraad).¹⁴⁹

Het tweede element was Blairs politieke stijl. Zowel intern als extern hield hij een persoonlijk, informeel profiel aan. Dit betekende dat hij vis-à-vis afspraken prefereerde boven officiële vergaderingen. Officiële notities werden nauwelijks gemaakt. Gevolg was dat tijdens zijn regering beleid doorgaans bilateraal, in overleg tussen Blair en de desbetreffende minister, gemaakt werd in plaats van tijdens de Kabinetsvergadering.¹⁵⁰ 'The Den', zoals Blairs kantoor genoemd werd, kwam centraal te staan. Campbell was een van de weinigen die altijd toegang had ertoe.

Ook zijn openbare optredens werden gekenmerkt door zijn persoonlijke stijl. Als oppositieleider had hij met zijn presentatie met flair en pakkende soundbites electoraal succes weten te boeken. Onder begeleiding van Alastair Campbell had Blair zich een stijl aangemeten die aansloeg bij de grote massa en de populaire media. Blair was niet van plan dit imago op te geven.

Het derde element dat Blair overnam in de regering was de centrale positie van het communicatieapparaat. Het professionaliseren van de politieke communicatie was het essentiële onderdeel van de modernisering van de Labourpartij geweest. Tijdens de campagne hadden Labourpolitici zich aan de strakke discipline onderworpen. Optredens in de media waren altijd *on message*: elke politicus trad met dezelfde centrale boodschap naar buiten. Communicatie als integraal onderdeel van beleid en de centrale

¹⁴⁸ De *Attorney General*, John Morris, was in de jaren zestig staatssecretaris geweest.

¹⁴⁹ Dennis Kavanagh & Anthony Seldon, *The Powers behind the Prime Minister. The Hidden Influence of Number Ten*, (Londen 2000) 243-244.

¹⁵⁰ Kavanagh & Seldon, *The Powers behind the Prime Minister*, 277-280.

gedisciplineerde aansturing ervan zouden de belangrijkste peilers van Blairs regering worden.

De reden achter alle modernisering en de stijl van oppositie voeren was om Labour weer als regeringsfähige partij op de kaart te zetten. De verkiezingswinst was het bewijs van succes hiervan. Dat New Labours oppositie aansloeg was echter deels te danken aan de zittende regering van John Major: de partij kon zich hier eenvoudig en succesvol tegen af zetten.¹⁵¹ Na 1997 waren deze omstandigheden veranderd: de Conservatives vormden niet langer de regering waartegen oppositie gevoerd werd. Paradoxaal genoeg bleven Blair en de zijnen zich grotendeels op dezelfde manier gedragen als tijdens de campagne. Er zijn twee verklaringen hiervoor. Ten eerste bestond bij een groot deel van de partij het idee: 'spin works'.¹⁵² De pers bleef bovendien de eerste twee jaren positief over de regering schrijven. Deze periode van *extended honeymoon* versterkte de gedachte dat het primaat van de communicatie ook in de regering gold.

De andere verklaring ligt in het trauma dat 18 jaar Tory-bewind had veroorzaakt. Vanaf dag één in de regering, zelfs tijdens de campagne al, was Labour erop gebrand een tweede termijn veilig te stellen. Ook in de regering bleef campagne voeren een permanente aangelegenheid: Een sterke nadruk op de media en het voeren van een voorzichtig beleid.

Regeren stelt echter andere eisen aan politici dan oppositievoeren. In plaats van het verkopen van soundbites dient overheidscommunicatie zich te richten op het uitleggen en verdedigen van beleid. Aanvallen vanuit de oppositie dienen gepareerd te worden met feiten en cijfers. Daarbij is het van belang dat verwachtingen niet zozeer opgeklopt worden maar realistisch gepresenteerd en indien nodig bijgesteld worden. Succesvol beleid kan zichzelf 'verkopen'. Een regering heeft bovendien vaak meer baat bij het minimaliseren van media-aandacht in plaats van de proactieve aanpak van Campbell.¹⁵³

Twee vroege voorbeelden illustreerden New Labours behoefte om de nieuwsagenda te blijven domineren. Vier dagen het aantreden van de nieuwe regering presenteerde Gordon Brown het besluit om de *Bank of England* onafhankelijk van de regering te maken. Het ingrijpende besluit was tussen Blair en Brown genomen zonder vooraf met het Kabinet te overleggen en werd als een verrassing ontvangen. Het plan was niet in het verkiezingsprogramma terug te vinden.¹⁵⁴ De snelheid van de beslissing weerspiegelde Labours voornemen om momentum te behouden en zich proactief tegenover de pers op te stellen.

¹⁵¹ Karen Sanders e.a., 'Managing Sleaze: Prime Ministers and News Management in Conservative Great Britain and Socialist Spain', *European Journal of Communications* 14 (1999) No. 4, 474-479, 482-483.

¹⁵² Seldon, *Blair*, 424.

¹⁵³ Nicholas Jones, *Sultans of Spin* (Londen 1999) 18-22.

¹⁵⁴ Labour Party Manifesto 1997, 'Because Britain Deserves Better'. In een korte passage wordt slechts gesproken over een hervorming van de Bank om betere besluitvorming te bereiken.

Daarnaast verscheen 8 augustus het pamflet '*100 achievements in 100 days*'. De lijst '*achievements*' bestond grotendeels uit herhalingen van verkiezingsbeloftes, aankondigingen van nog te nemen maatregelen en activiteiten van bewindspersonen: '*... Robin Cook takes First steps towards Britain signing up to Social Chapter...*', '*... Prime Minister sets out Government's hopes for peace in North Ireland...*', '*...Estelle Morris pledges improved school performance information...*', '*... Prime Minister attends handover ceremony in Hong Kong...*', '*... Gordon Brown launches a national debate about Economic and Monetary Union...*'.¹⁵⁵ Een aantal maal werd zowel de aankondiging, het nemen en de implementatie van een besluit als *achievement* aangekondigd. Het pamflet toonde het belang dat de regering hechtte aan haar presentatie als actieve snelle beslissers, maar was grotendeels een lege huls.

Alastair Campbell kreeg de officiële functie van *Chief Press Secretary*. Hij vervulde echter drie, deels overlappende, taken. De eerste was de traditionele rol van de Press Secretary. Deze taak bestond uit het tweemaal dagelijks briefen van de parlementaire lobby en het coördineren van de departementale persvoorlichting. Zijn tweede taak was het geven van politiek advies aan zijn Blair. De derde rol die Campbell op zich nam was die van spindoctor.

Campbells doel na 1997 was helder: het verzorgen van een zo goed mogelijke pers en het mogelijk maken van een tweede verkiezingsoverwinning van Labour. Met zijn officiële aanstelling kreeg hij meer middelen tot zijn beschikking dan dat in de oppositie het geval was geweest. Zijn positie als eerste man achter Blair verschafte hem bovendien grote autoriteit en toegang tot de hoogste niveaus. Opnieuw gebruikte Campbell zijn positie om intern (het disciplineren van ministers en ambtenaren) en extern (het manipuleren van de pers) een zo goed mogelijke omgeving voor de regering te spinnen. Zijn filosofie hierbij bleef ongewijzigd: een agressieve, proactieve aanpak met als doel het continu domineren van de nieuwsagenda.

Als de periode in de oppositie Campbells meest creatieve was, dan kenmerkte Labours eerste regeringstermijn het hoogtepunt van zijn invloed. Zijn vermogen en manier het nieuws naar zijn hand te zetten begon echter na verloop van tijd ook kwaad bloed te zetten onder journalisten. Campbells eerste focus na de verkiezingen was echter niet de pers, maar de ambtenarij.

Politieke Ambtenaren

Alastair Campbells eerste ervaringen met de ambtenarij waren hem slecht bevallen. Tijdens zijn aanvaring met de Kabinetssecretaris stoorde hij zich aan diens naïviteit op mediagebied.¹⁵⁶ Tijdens zijn eerste bezoek liet hij de aanwezige persambtenaren weten

¹⁵⁵ 'Labour's First 100 Days: For the Record', *The Guardian*, 9 augustus 1997.

¹⁵⁶ Campbell, *The Blair years*, 181.

niet onder de indruk te zijn van het media-apparaat van de overheid en gaf hij aan zaken te gaan veranderen.¹⁵⁷

Met Millbank had Campbell kunnen beschikken over een fenomenale persmachine, die volledig op zijn wensen was afgesteld en bemand werd door fanatieke partijleden. De ambtelijke *Government Information Service* (GIS) was daarentegen gegrondvest in onpartijdigheid en neutraliteit. Campbell begon de GIS bij zijn aantreden daarom om te vormen tot een Millbank-achtig campagneapparaat.

De eerste stap in het politiseren van de overheidsinformatiediensten werd direct na het aantreden van het nieuwe Kabinet gezet. Iedere minister heeft de mogelijkheid een aantal *special advisers* aan te stellen.¹⁵⁸ Dit zijn vertrouwelingen van de bewindspersoon, die hem normaliter op beleidsterreinen adviseren. Ze worden uit de schatkist betaald, hebben een ambtelijke status maar hoeven zich niet aan de ambtelijke regels van onpartijdigheid te houden.¹⁵⁹ De special advisers die de New Labourpolitici meenamen waren echter geen beleidsadviseurs, maar communicatieprofessionals: iedere minister nam zijn eigen spindoctor mee de regering in. Ze kwamen binnen de departementale informatiediensten naast de *Heads of Information* te staan om overheidscommunicatie in een 'politieke context' te duiden.¹⁶⁰

Niet alleen de rol van speciale adviseurs veranderde, ook het aantal politieke benoemingen steeg onder New Labour. De laatste Conservatieve regering had 38 adviseurs aangesteld, waarvan er acht in Downing Street 10 werkte. Labour stelde er 70 aan, waarvan 18 onder Blair.¹⁶¹

Campbells voorgangers als Press Secretary waren carrièreambtenaren geweest, bekend met de normen die hieraan verbonden waren. Campbell was een politieke benoeming en kreeg ook de status van special adviser. Zijn positie was om nog een reden uniek. De regels voor ambtenaren en special advisers stonden vastgelegd in de zogenaamde *Civil Service Order in Council*. Dit document ontsloeg de adviseurs van politieke onpartijdigheid, maar legde hen, als niet-democratisch gekozenen, ook de beperking op dat het hen niet toegestaan was aan ambtenaren opdrachten te geven. Een aanpassing van de Order gaf Blair ruimte drie politieke medewerkers wel een uitvoerende functie te geven.¹⁶² Een van hen was Campbell.¹⁶³ Campbell kreeg hierdoor een machtiger rol dan zijn voorgangers.

¹⁵⁷ Ibid., 198-199.

¹⁵⁸ House of Commons Library, *Special Advisors*, SN/PC/03813.

¹⁵⁹ Civil Service Order in Council 1995.

¹⁶⁰ Jones, *Sultans of Spin*, 68.

¹⁶¹ House of Commons Library, *Special Advisors*.

¹⁶² Civil Service (Amendment) Order in Council 1997.

¹⁶³ Ook Jonathan Powell, Blairs *Chief of staff*, werd uitgezonderd van de normale regels van de Order.

Op 26 september, vier maanden na de verkiezingen, ontvingen alle Heads of Information een memorandum van Campbell, waarin hij zijn ontevredenheid uitte over de GIS. De informatiedienst '*must raise its game*', Campbell spoorde hen aan dezelfde technieken te gebruiken waarmee Labour oppositie had gevoerd:

There are several areas which need to be addressed. Media handling needs to be built into the decision making process at the earliest stage. We need to be in there at the start. I often get the impression that events happen and the mentality surrounding them is one of damage limitation. Big positive announcements are not getting as good a show as they should.

[...] There are three parts to any story - the build up, the event and the follow through. There is insufficient attention to advance publicity - the briefing of editors, feature writers and other before and after. Departments must come up with ideas for 'the Sundays'.

[...] We should always be ahead of the game. We should always know how big stories will be playing in the next day's papers. This requires a combination of judgment and telephone legwork, but it is a vital early warning system. Defend your headlines. Sell your story, and if you disagree with what is being written, argue your case. If you need support from here, let me know.¹⁶⁴

Een tweede memorandum volgde in oktober over '*a dearth of government policy stories, initiatives, relaunches, etc., [creating] holes in the papers which are being filled with damaging (and usually incorrect) stories, which then have to be corrected.*¹⁶⁵ Beide memo's kwamen in de pers terecht, en een kleine rel ontstond nadat bekend werd dat binnen de eerste vijf maanden van Labourbewind acht *senior information officers* vertrokken of ontslagen waren.¹⁶⁶

Door zowel de pers als de GIS zelf werd wisselend gereageerd op de nieuwe werkwijze. Kranten waren het eens dat er zaken te verbeteren vielen aan de informatievoorziening. *The Telegraph* schreef over communicatieambtenaren: '*He (or she) refuses to leak stories, produces turgid briefs devoid of catchy sound-bites, takes up to a week to answer phone calls, and feels queasy at the thought of any spin. Other infuriating habits include leaving promptly at 5pm every day, just when news stories are breaking.*¹⁶⁷ Ondanks het verdwijnen van een aantal van hen waren delen van de GIS ook positief over de nieuwe mentaliteit. Onder Major was een '*government under siege*' gevoel

¹⁶⁴ 'Blair aide calls on Whitehall to raise its PR game', *Financial Times*, 2 oktober 1997.

¹⁶⁵ 'Democracy is the biggest Casualty when Journalist are prepared to stand by and let Labour's Spin-doctors engineer the News', *The Observer*, 12 Oktober 1997.

¹⁶⁶ 'Whitehall press officers sound off', *The Guardian*, 17 oktober 1997.

¹⁶⁷ In: 'Whitehall Press Officers', *The Independent*, 21 oktober 1997.

ontstaan. Een aantal ambtenaren sprak het idee om zelf de nieuwsagenda te bepalen en proactief te werk te gaan aan.¹⁶⁸

In november 1997 werd de belangrijkste stap gezet in het politiseren van de GIS. Om Campbells 'bezorgdheden' te adresseren was een ambtelijke commissie ingesteld die onder leiding van Robin Mountfield de GIS ging doorlichten. De aanbevelingen van het rapport sloten direct aan op de wensen van Campbell, en leken aan te sturen op een transformatie van de GIS tot een nieuwe Millbank.

Het Mountfieldreport bepleitte een sterkere centrale coördinatie. Downing Street kreeg een nieuw op te richten *Strategic Communications Unit* (SCU) dat de lange termijnplanning van overheidsmededelingen ging bepalen. Deze planning was nodig om de algemene politieke boodschap – de *key messages* – van de regering te versterken. De SCU viel via de Chief Press Secretary direct onder de premiers verantwoordelijkheid.¹⁶⁹ Om de SCU te bemannen werden twee pro-Labour journalisten van *The Times* en de *Daily Mirror* aangetrokken.¹⁷⁰ Zij gingen ook artikelen die onder Blairs naam verschenen schrijven.¹⁷¹

Een andere maatregel betrof de relatie tussen Campbell en de lobby. Lobbybriefings hadden altijd op basis van non-attributie plaatsgevonden. Campbell maakte deze *on-the-record*, waarbij hij direct aangehaald kon worden als de *Prime Ministers Official Spokesman* (PMOS).¹⁷² Het doel van deze maatregel was om 'lekker' (van anonieme 'sources close to the Minster') vanuit de overheid minder geloofwaardig te maken. Er werden echter geen officiële transcripties uitgegeven, en camera's bleven verboden.¹⁷³ De lobby bleef informeel.

De special advisers en de communicatieambtenaren dienden, aldus het rapport, hechter samen te gaan werken. Hoewel er gesproken werd over een onderscheidende rol voor beiden, waarbij de adviseur ervoor zorgde dat '*messages endorsed by the Minister are always delivered consistently*', werd er geen heldere afbakening tussen de functies gegeven.¹⁷⁴

Net als in Millbank kreeg Downing Street een 24 uur per dag paraat staande media monitoring eenheid om de negatieve verhalen tijdig in kaart te brengen zodat hierop gereageerd kon worden.¹⁷⁵

Tot slot voorzag het rapport in een *Best Practices* lijst, waarin communicatieambtenaren aangespoord werden zich proactief op te stellen: '*... Follow through contacts with*

¹⁶⁸ 'Whitehall press officers sound off', *The Guardian*, 17 oktober 1997.

¹⁶⁹ Cabinet Office, *Report of the Working Group on The Government Information Service*, (verder: Mountfield report) november 1997, chapter 2.

¹⁷⁰ Kavanagh & Seldon, *The Power behind the Prime Minister*, 255.

¹⁷¹ 'Is Phil Bassett the new Alastair Campbell?', *The Guardian*, 14 juli 2003.

¹⁷² Mountfield report, chapter 2.

¹⁷³ Ibid.,

¹⁷⁴ Ibid., chapter 3.

¹⁷⁵ Ibid., chapter 4.

*reporters...'; '... Inaccurate stories [...] should [...] not be left unchallenged...'; '... trailing the announcement...'; '... Stimulate a presentationally-aware culture...'; '... Ensuring a presence at significant policy development Ministerial meetings is vital...'.¹⁷⁶ Een veelzeggende passage, getiteld *How to grab the agenda*, gaf de nieuwe in Whitehall heersende opvatting over journalisten weer:*

'[The press are] the most cynical, influential en impatient clients. The objective is copy which is so clear, accurate [...] that the editorial process finds it impossible to improve upon. [...] Resist the fallacy [...] that if 'they (the media) get it (the interpretation of officialese) wrong, it's their problem...' No it's not. It's our problem and our fault. It is the job of the GIS to dismiss such sloppy, unprofessional attitudes, and to safeguard the quality of this service to Ministers and the taxpayer.¹⁷⁷

Het Mountfieldreport was een bevestiging van de filosofie waarmee Labour zo effectief oppositie via de media had gevoerd. Het benadrukte het belang van een nieuwsomgeving die 24 uur per dag draaide en bevestigde daarnaast het idee dat beleid en presentatie een geïntegreerd geheel vormden. Hogere beleidsambtenaren werden opgeroepen een drie tot zes maanden stage te volgen bij een communicatieafdeling.¹⁷⁸ Om de overgang naar het nieuwe, proactieve media-apparaat te symboliseren werd deze hernoemt tot *Government Information and Communication Service* (GICS).

De veranderingen gaven Campbell opnieuw beschikking over een Millbank-achtige apparaat, gericht op het domineren van het nieuws. Intern werden de veranderingen gepresenteerd als professionalisering, zoals de Labourpartij deze ook ondergaan had. Het belangrijke verschil was echter dat partijcommunicatie politiek gekleurd is. Overheidsinformatie dient zo feitelijk mogelijk aan het publiek voorgelegd worden. Door de centralisering rondom Campbell, de invoer van politieke adviseurs en de nadruk op het *on message* houden van alle informatie werd de Service veranderd in wat later als een '*election fighting machine*' werd betiteld.¹⁷⁹

Het vertrek van departementale communicatiechefs bleef ook na het rapport doorgaan. Zij vertrokken uit onvrede met de politisering of omdat ministers ontevreden waren over hun prestaties. Labourpolitici waren gewend aan de dagelijkse koorts om de krantenkoppen te halen. Zij bemerkten dat in de regering hier plotseling geen sprake van was en wezen hun ambtenaren als schuldigen aan.¹⁸⁰ Zij werden vervangen door mensen

¹⁷⁶ Mountfield report, Annex C.

¹⁷⁷ Ibid.

¹⁷⁸ Ibid., chapter 5.

¹⁷⁹ Osborne & Walters, *Alastair Campbell*, 153.

¹⁸⁰ Jones, *Sultans*, 19, 66.

van buitenaf, journalisten of communicatiespecialisten, iets dat kwaad bloed zette onder de zittende ambtenarij.¹⁸¹

Ook Robin Butler, het hoofd van de ambtelijke dienst, klaagde over de invloedrijke positie van Campbell.¹⁸² Campbell zag in Butler op zijn beurt de verpersoonlijking van het upper-class Establishment en stoorde zich aan diens strikte opvattingen over de ambtelijke neutraliteit.¹⁸³ In december 1997 werd Butler opgevolgd door Richard Wilson, afkomstige uit de ambtelijke top maar bereidwilliger om hervormingen toe te staan.¹⁸⁴

In juli 1998 moest Campbell zich verantwoorden tegen aanklachten dat de GICS gepolitiseerd werd. Het fenomeen spindoctor begon in kranten op te duiken, waarbij vaak de naam van Campbell viel. De aandacht voor zijn persoon begon langzaam te groeien, nadat hij bij een aantal relletjes betrokken raakte. Campbell kwam verder in opspraak nadat Blair hem tijdens *Prime Ministers Questions* (PMQ) verdedigde met de woorden '*he does an effective job attacking the Conservative Party*', iets dat een Chief Press Secretary, betaald uit gemeenschapsgeld, niet behoorde te doen.¹⁸⁵

Het waren redenen voor het Lagerhuis een onderzoek in te stellen naar de vermeende politisering van de Civil Service. Campbells optreden voor de commissie liep uit tot evenement op zichzelf:

There was a big crowd outside, loads of hacks [journalisten], researchers, students, all the sketch writers who en masse always looked a sad little bunch, Routledge muttering something about me meeting my match. I said Christ, if you're here it's even more trivial than I thought. Tosser. The little shit Parris [journalist] was to my left with that perma-smile on his face. [...] There was a strong element of it being showbiz and Rhodri [Morgan, voorzitter van de commissie] was loving the fact that his committee was getting all this attention. [Morgan] announced that there was a World Cup style screen in an overflow room for those who had not been able to get in here.¹⁸⁶

Het openbare verhoor bracht Campbell echter niet in de problemen. Het vermogen lastige vragen te ontwijken of in zijn voordeel uit te leggen maakte Campbell een lastige getuige. Nadat hij werd aangesproken op het feit dat ministers voordurend hun eigen zichtbaarheid in de media leken te willen vergroten – voor Labourpolitici een tweede natuur – greep hij dit aan om voor een nog sterkere centrale controle over communicatie

¹⁸¹ Paul Routledge, 'It may pay, but journalism it ain't', *British Journalism Review* 12 (2001) 33.

¹⁸² Campbell, *The Blair years*, 201.

¹⁸³ Kavanagh & Seldon, *The Powers behind the Prime Minister*, 272.

¹⁸⁴ Seldon, *Blair*, 424.

¹⁸⁵ 'The media man who is now the message.' *The Independent*, 24 juni 1998.

¹⁸⁶ Campbell, *The Blair years*, 308.

te bepleiten.¹⁸⁷ Campbell ging vervolgens in de aanval, door juist de media en de Tories te beschuldigen van een obsessie met spindoctors en andere trivialiteiten.¹⁸⁸

Ook de nieuw aangetreden Kabinetssecretaris Wilson nam Campbell in bescherming en verklaarde dat *'on the occasions [...] when Alastair Campbell is acting as the Prime Minister's official spokesman, my experience is that he does that job. The fact that he is overtly political so everyone knows where he is coming from is, in many ways, quite helpful. [...] I do not think there is any wish to politicize the government machine.'*¹⁸⁹

Het rapport van de commissie accordeerde uiteindelijk de veranderingen die Campbell had doorgevoerd, hoewel het Conservatieve smaldeel van de commissie een minderheidstandpunt innam. Het officiële rapport erkende dat een grijs gebied bestond tussen overheid- en partijbelang, waar Campbell een rol kon vervullen.

Twee jaar na het aantreden van New Labour waren 17 van de oorspronkelijk 19 Heads of Information vertrokken. Wanneer media Campbells lijn niet oppikte, werden ambtenaren aangespoord vooral als anonieme bron op te treden om de overheidsboodschap te versterken.¹⁹⁰ De media was verdeeld: op dezelfde dag dat *The Sun* Campbells lijn overnam (*'media obsessed with itself'*), riep de BBC hem uit tot *'Most Dangerous man in Britain.'* Campbell had echter zijn zin: een nieuwe Millbank in Whitehall.

Britain's real deputy Prime Minister

De disciplinaire taak die Campbell tijdens de verkiezingen over Blairs Schaduwkabinet had uitgevoerd, werd in de regering geformaliseerd. Blair schreef een nieuwe *Ministerial Code* voor aan zijn ministersploeg. Hierin werd bepaald dat alle mediaoptredens van ministers eerst door Campbell geaccordeerd moesten worden:

In Order to ensure the effective presentation of government policy, all major interviews and media appearances, both print and broadcast, should be agreed with the No. 10 Press Office before any commitments are entered into. The policy content should be cleared in good time with the No 10 Private Office; the timing and form of announcements should be cleared with the No 10 Press Office.¹⁹¹

Onder het motto *'everything has an communications angle'* kreeg Campbell het recht bij Kabinetsvergaderingen aanwezig te zijn.¹⁹² Ook bij de bilaterale gesprekken tussen Blair

¹⁸⁷ House of Commons Select Committee on Public Administration, 'The Government Information and Communication Service' (Session 1997-1998) Sixth report, minutes of evidence questions 348-352.

¹⁸⁸ Ibid., questions 376.

¹⁸⁹ Ibid., questions 207, 215.

¹⁹⁰ Jones, *Sultans*, 101.

¹⁹¹ Cabinet Office, *Ministerial Code* (1997) 30,

http://www.cabinetoffice.gov.uk/media/cabinetoffice/propriety_and_ethics/assets/ministerial_code_1997.pdf (11 juli 2010).

¹⁹² Kavanagh & Seldon, *The Powers behind the Prime Minister*, 259.

en ministers, waar het beleid werd vastgesteld, zat Campbell in de kamer. Campbell en Blair waren vastberaden de *on message*-discipline van de verkiezingen te behouden.

Om beleid en presentatie te integreren werd dagelijks om 09.00 een vergadering gehouden, voorgezeten door Campbell. Hierbij aanwezig waren de speciale adviseurs, ambtelijke staf van de belangrijkste ministeries en leden van de SCU.¹⁹³ Op donderdagen overlegde Campbell met alle Heads of Information om te bepalen welke verhalen de komende week naar buiten gebracht zouden worden.¹⁹⁴ Alle ministers kregen bovendien dagelijks een fax met daarop de inhoud van de lobbybriefing, en de lijnen die de regering de desbetreffende dag naar buiten toe innam.¹⁹⁵

Campbell trad hard op tegen ministers die zonder toestemming de pers benaderden. Een voorbeeld hiervan was de ruzie tussen Harriet Harman en Frank Field, de minister en staatssecretaris van Sociale Zaken. Bij hun aanstelling werd van beiden veel verwacht, maar de twee bewindspersonen kregen al snel ruzie, die ze via de media uitvochten. Nadat beiden details over een *Green Paper* hadden gelekt om zichzelf meer gewicht toe te kennen, reprimandeerde Campbell ze:

I see from today's papers that no matter how much we urge silence, congenital briefing goes on about who is responsible for what. It is time facts took over from personalities. I do not want to see interpretation of either in tomorrow's press. I will issue the files at 11.30 a.m. at the morning briefing. I will announce membership of the welfare group.¹⁹⁶

Een tweede waarschuwing werd een maand later verstuurd, waarbij Campbell hen een periode van stilte (*pre-budget purdah*) oplegde, en dreigend naar Harman uithaalde: *'I should be grateful of an explanation on why the interviews with the Guardian, Woman's Hour and World at One were not cleared through this office.'*¹⁹⁷

Wat de memo's interessant maakt is het feit dat Blair er niet in genoemd werd. Normale conventies behelsden dat een minister alleen door zijn meerdere, de premier, vermaand kon worden. Campbell had echter de vrijheid ministers terecht te wijzen. De toon die hij daarbij aansloeg liet bovendien weinig te raden over wie hoger in de hiërarchie stond. Campbell drong ondertussen bij Blair aan om Field en Harman uit het Kabinet te zetten, wat in de zomer van 1998 ook gebeurde.¹⁹⁸

Een politica die een jaar eerder Campbells toorn over zich af riep was Clare Short, de staatssecretaris voor Ontwikkelingshulp. Tijdens de oppositie had zij zichzelf al

¹⁹³ Ibid., 260-261.

¹⁹⁴ Ibid., 259.

¹⁹⁵ Osborne & Walters, *Alastair Campbell*, 173.

¹⁹⁶ 'B-U-L-L-Y-I-N-G', *Daily Express*, 29 maart 1998. De fax was gedateerd op 15 januari 1998.

¹⁹⁷ Ibid. De memo was gedateerd op 26 februari 1998.

¹⁹⁸ Campbell, *The Blair years*, 313-314.

impopulair gemaakt met uitspraken over *'the people who live in the dark'*, doelend op Labours spindoctors. Na een vulkaanuitbarsting op Montserrat wees het bestuur van het eiland de door de Britten aangeboden tegemoetkoming af als onvoldoende (Montserrat is onderdeel van het Koninkrijk). In een interview, waarvoor weliswaar vooraf toestemming was gegeven, klaagde Short: *'They will be wanting golden elephants next.'*¹⁹⁹ Haar onhandige uitspraken werden breed uitgemeten in de pers – temeer omdat ze gedaan werden in het vakantie seizoen, wanneer er weinig ander nieuws te melden is – en een rel was geboren.

Pas nadat Campbell terugkeerde van vakantie wist Downing Street een einde aan het verhaal te maken. Hij zorgde direct dat een commissie van Buitenlandse Zaken aangesteld werd, en kondigde dit aan bij de pers – onder strikt embargo tot de volgende ochtend. Met het instellen van de commissie, zo vertelde Campbell de lobby, was Short feitelijk opzij gezet als verantwoordelijke bewindspersoon.²⁰⁰ Door het embargo konden nieuwsbulletins het niet gebruiken. De kranten konden het hierdoor als brekend nieuws op de voorpagina plaatsen. Het oordeel was unaniem: *'Short eased aside over volcano aid'* (*The Times*), *'The humbling of Clare Short'* (*Daily Mail*), *Clare is blown out by Cook for her volcano gaffe'* (*Sun*).

Minder geschikte ministers werden door Campbell uit de media gehouden. Op de vraag van diens medewerker wat Campbells mediastrategie voor de onhandige Derry Irvine was, antwoordde hij: *'Two words. Shut up. I don't want to see any interviews in any papers. Nothing.'*²⁰¹ De minister van Sport, Tony Bank, werd verteld niet meer mee te werken aan radioprogramma's.²⁰² Interviews werden ingetrokken als bleek dat ze het door Campbell uitgekozen onderwerp van de dag niet ondersteunden.²⁰³

Ook de leden van het parlement hielden zich aan de mediacode. Veel nieuwe parlementsleden waren carrièrepolitici in plaats van de activisten die de Labourzetels eerder hadden bezet, en minder geneigd zich tegen de partijleiding af te zetten. Door Labours grote meerderheid leek *backbench revolt* die groot genoeg was om de regering in problemen te brengen onwaarschijnlijk. Voor journalisten bleek als snel dat ook in het parlement nauwelijks verhalen te halen waren.²⁰⁴

Campbells *Press Office* en de *Strategic Communications Unit* werden geplaatst in Downing Street 12. Dit was niet alleen gemakkelijk in de buurt van de premier, het had ook een symbolische betekenis. Nummer 12 was altijd het kantoor van de Chief Whip geweest, een parlements lid met zitting in het Kabinet dat traditioneel de (stem)discipline in de fractie verzorgde en erop lette dat ministers niet buiten hun boekje gingen. Door de

¹⁹⁹ 'Montserrat leaders "treat Britain like a milch cow"', *The Observer*, 24 augustus 1997.

²⁰⁰ Jones, *Sultans*, 33-34.

²⁰¹ Osborne & Walters, *Alastair Campbell*, 171.

²⁰² 'Fingers crossed for banks as radio silence is imposed', *The Guardian*, 14 mei 1997.

²⁰³ 'In the frame', *The Guardian*, 1 juli 1997.

²⁰⁴ Andrew Roth, 'The Lobby's "dying gasps"', *British Journalism Review* 10 (1999) 22-24.

grote meerderheid in het parlement echter had de Chief Whip aan belang ingeboet. De disciplinaire rol was, net als zijn kantoor, naar Campbell overgegaan.

Spinoorlog

Niet alleen ministers werden slachtoffer van Campbells beheersingsdrang. New Labourministers hadden elk een eigen spindoctor, aangesteld als special adviser. Voor een regering waarbij de communicatie van beleid centraal stond is dat niet vreemd en Campbell was medeverantwoordelijk voor de aanstellingen. Hij eiste echter wel dat zij zich uiteindelijk ook ondergeschikt maakten aan de communicatiestrategie zoals door hem bepaald was. Wanneer tussen Campbell en zijn departementale tegenhanger was afgesproken welke boodschap de wereld ingestuurd werd, mocht deze vrij spinnen om zijn of haar minister zo positief mogelijk in het nieuws te krijgen, mits die dag niet een andere minister 'op het programma' stond.

Twee spindoctors vielen echter buiten Campbells bewind: Peter Mandelson en Charlie Whelan. Mandelson (wel een gekozen politicus) was in 1997 aangesteld als minister zonder portfolio en zonder duidelijk taakgebied. Whelan was al sinds de oppositie van Gordon Brown perssecretaris.

Na de verkiezingen kreeg Blair steeds minder grip op zijn Chancellor. Hoewel het ze wanneer nodig lukte om samen te werken, creëerde Brown een eigen klik om zich heen. Als minister van Financiën had hij grote invloed: Brown zag het economische beleid als zijn terrein, waar Blair weinig zeggenschap over had. De onderlinge verhouding bleven werkzaam, omdat er weinig verschillen van inzicht bestond over het te voeren beleid en omdat beiden vastberaden waren een succes te maken van Labours eerste termijn (in Blairs ogen om zijn nalatenschap veilig te stellen, in Browns ogen om een toekomstig premierschap veilig te stellen). Bovendien bestond bij Blair nog altijd een zekere affectie en loyaliteit voor Brown.²⁰⁵

Deze affectie bestond niet tussen de twee kampen die zich om de leiders geconcentreerd hadden. De relatie tussen de spindoctors was hier het toonbeeld van. Zowel Campbell en Whelan waren voortdurend bezig met een eigen mediaoperatie om hun baas te profileren. In het geval van Whelan betekende dit echter dat Browns rol en invloed ten koste van Blair werd geportretteerd. Het begin van het wantrouwen tussen de kampen werd zo al vroeg gelegd.

Tot Campbells woede had Whelan informatie gelekt over de rol die Mandelson bij Blairs verkiezingen als leider gespeeld had naar de *Daily Telegraph*.²⁰⁶ Tijdens de verkiezingen speelde Whelan voor Brown een soortgelijke rol als Campbell dat deed voor Blair. Hierbij

²⁰⁵ Seldon, *Blair*, 667.

²⁰⁶ Mandelson had officieus Blairs campagne geleid. Hij had geen formele rol vanwege de tweeslachtige houding van de partij over hem.

trok hij echter een eigen plan, zonder ruggespraak met de rest van de campagne.²⁰⁷ Later tijdens de campagne eiste Blair van Brown dat deze zijn perssecretaris beter beteugelde.²⁰⁸

De irritatie over Whelan en de vrees dat een alternatief centrum ontstond leidde ertoe dat in het eerste gesprek dat Brown en Blair vis-à-vis hadden na de verkiezingen, Whelan het onderwerp was. Blair wilde zijn ontslag, terwijl Whelan zelf aanbood onder Campbell als plaatsvervanger te willen werken – deze functie was echter verplicht door een ambtenaar te vervullen.²⁰⁹ Brown hield echter voet bij stuk. Whelan werd *Press Secretary of the Treasury*, van waaruit een eigen, ongecontroleerde lijn werd getrokken.

Op het departement ging Whelan door met het verwoed promoten van zijn baas. In oktober verscheen een 'fly-on-the-wall' documentaire getiteld *We are the Treasury*, waarin Brown, Whelan en beleidsadviseur Ed Balls geportretteerd werden als de belangrijkste leden van de regering. Whelan claimde in de documentaire dat Browns agenda leidend was: *'The Conservatives have never driven the news agenda from the Treasury. We've wanted to set the news agenda and it has been a culture shock for the Treasury.'*²¹⁰ In januari verscheen een artikel, gespind door Whelan, waarin Brown werd neergezet als 'Chief Executive' van de regering, met Blair hooguit als 'chairman.' *'Judging from the overpowering confidence of Mr Brown's closest aides – who, half-jokingly, boast that they run the country – Mr Blair may as well be a non-executive chairman.'*²¹¹ Hoewel het onduidelijk is of Brown actief toestemming verleende voor deze acties stond hij het in ieder geval oogluikend toe.

De eerste keer waarbij Whelan en Campbell elkaar openlijk tegenwerkten was in oktober 1997. Een beleidsverschil tussen Blair en Brown vormde de grondslag. Blair was een groot voorstander van de Engelse toetreding tot de EMU, wat weinig populair was in het Verenigd Koninkrijk. Brown was minder enthousiast en wilde toetreding uitsluiten.²¹² Het conflict tussen Whelan en Campbell draaide echter om de vraag bij welk van beiden de leiding over het spinnen lag.

De aanzet tot het conflict was een artikel in de *Financial Times* in september 1997, waarin toetreding tot de EMU in 1999 aannemelijk werd genoemd.²¹³ Het officiële beleid, afgesproken tussen Blair en Brown, was echter dat alleen werd toegetreden als aan een aantal specifieke economische voorwaarden was voldaan, maar die naar alle waarschijnlijkheid niet tijdens Labours eerste termijn bereikt zouden worden. Bovenal

²⁰⁷ Campbell, *The Blair years*, 149.

²⁰⁸ Ibid.

²⁰⁹ Ibid., 200.

²¹⁰ Michael Cockerell, *We are the treasury*, BBC (1997).

²¹¹ 'Brown wins friends and influences people', *The Times*, 28 januari 1998.

²¹² Seldon, *Blair*, 671.

²¹³ 'Cabinet shifts toward Emu', *Financial Times*, 26 september 1997

was de afspraak om de EMU als issue voorlopig stil te houden. Als reactie op het nieuws gaf Brown een interview aan de twee anti-Europese kranten, de *Times* en *The Sun*. Hij hield zich hierin op de vlakte, verschool zich achter wollig taalgebruik en probeerde het onderwerp af te doen:

I am determined that we will not fall into the trap which the Conservatives fell into over the Exchange Rate Mechanism saying they would join when the time is right and implying in doing so that it could join the next day or the next month, allowing that possibility to dominate every waking hour and week of the government.²¹⁴

De kop boven het interview liet een ander beeld zien: '*Brown Rules out Single Currency for Lifetime of this Parliament.*' Hoewel Brown niets dergelijks in het interview zei, had Whelan de redacteuren persoonlijk gebeld en verteld: '*No, it doesn't say it in the interview, but Gordon is effectively ruling out joining in this parliament.*' Het telefoongesprek had echter plaatsgevonden vrijdagavond, in een drukke kroeg en was gehoord door twee Liberal Democrats die op hun beurt de pers opzochten.²¹⁵

De acties van Whelan schoten Campbell in het verkeerde keelgat. Niet alleen omdat Browns standpunt over de EMU naar voren gespind werd, maar vooral omdat het twistpunt van de Euro als onderwerp weer op de agenda was gekomen. Dat Whelans handelingen aan het licht waren gekomen veroorzaakten daarnaast rumoer in de kranten over Labours spindoctors. Campbell spinde vervolgens het verhaal dat het besluit volledig bij Blair lag. De *Sunday Times* opende daags later met '*How Blair zapped Flash Gordon.*'²¹⁶ Voor Campbell was echter duidelijk: '*Whelan was beyond repair.*'²¹⁷

De tweede spinveldslag die Campbell en Whelan uitvochten vond vier maanden later plaats. De aanleiding was een biografie over Brown, geschreven door de journalist en Brown-aanhanger Paul Routledge – een vriend van Whelan. Het was geschreven met medewerking van een aantal 'Brownites' in de regering en de auteur had een aantal maal met de Chancellor zelf gesproken. Het werd gepresenteerd als een geautoriseerde biografie, iets dat door Whelan in eerste instantie was bevestigd.²¹⁸ In het boek werd het Chairman/Executive-beeld herbevestigd en Brown neergezet als *mastermind* achter Blair en New Labours successen. De belangrijkste claim was dat Blair voor 1994 Brown beloofd

²¹⁴ Rentoul, *Tony Blair*, 477.

²¹⁵ Jones, *Sultans*, 85-86, 88-89.

²¹⁶ 'How Blair zapped Flash Gordon', *The Sunday Times*, 19 oktober 1998.

²¹⁷ Campbell, *The Blair years*, 255.

²¹⁸ 'How Blair broke secret pact; An authorized biography of Gordon Brown reveals the tensions in the race for the party leadership', *The Guardian* 9 januari 1998.

had Brown te steunen als het moment van een leiderschapsverkiezing was aangebroken. Volgens het boek had Blair deze belofte gebroken.²¹⁹

Campbell en Blair waren furieus, te meer omdat het nieuws – gelekt naar *The Guardian* – naar buiten kwam terwijl zij op bezoek in Japan waren en moeilijk konden ingrijpen.²²⁰ Whelan ontkende zijn betrokkenheid echter:

[...] I had totally lost it with Whelan over the Routledge book. It was the denial of all knowledge that really got my goat. I phoned him 3am UK time and said I don't know what your strategy is re[garding] the book but it isn't working. Other than being bemused at being woken, he went in this all innocent, nothing we can do to stop people writing what they want mode. [...]

Wednesday, January 14: One of the first things I did back in the office was speak to Whelan. I had totally lost it with him, and in between screaming abuse at him, I said we needed a written strategy paper on how he intended to get us out of the mess into which they had led us. I said I was not prepared to put up with this nonsense any more, that he had not been able to make the transition from opposition to government and his efforts to pursue a pure GB agenda were pathetic [...]. He interrupted several times and I said if he had been in my line of vision I Japan I would have taken his head off.²²¹

Een dag later bevestigde Routledge opnieuw dat het boek geautoriseerd was en dat hij had samengewerkt met bronnen direct naast Brown.²²²

Campbell besloot terug te slaan. In *The Observer* liet iemand met 'an extremely good claim to know the mind of the Prime Minister' weten dat:

[Blair] still regards Mr Brown as 'a great talent' and 'a great force'. But he is wearying of the Chancellor's misjudgments, of which this was 'a classic'. It is time, in the words of the same person, for Mr Brown to get a grip on his 'psychological flaws'. The Government cannot afford any further 'lapses into this sort of nonsense'. If this is what Mr Blair thinks - and I have very good reason to believe that it is - then the Prime Minister is right.²²³

In een radio-item dezelfde zondag van verslaggever Lance Price werden *senior sources* aangehaald die hem verteld hadden dat ook voor Browns positie gold dat niemand

²¹⁹ Paul Routledge, *Gordon Brown. The Biography*, (Londen 1998) 206.

²²⁰ Campbell, *The Blair years* 269-270.

²²¹ Campbell, *The Blair years*, 271.

²²² 'Just leave me alone; Paul Routledge rebuts charges that his book deliberately re-fuelled the Brown/Blair leadership battle', *The Independent*, 18 januari 1998.

²²³ 'What Blair really thinks of Brown', *The Observer*, 18 januari 1998.

onvervangbaar was. Price stond bekend om zijn goede contacten binnen Labour en zou vanaf medio 1998 als medewerker van Campbell gaan werken.²²⁴

De uitspraken over zijn *'psychological flaws'* zouden diepe sporen bij de Chancellor achterlaten. Het is niet duidelijk of Campbell met toestemming van Blair de laatste uitspraken deed.²²⁵ En hoewel zowel Blair als Brown in de dagen erna de schade trachtte te beperken, veroorzaakte het een nieuw dieptepunt in hun relatie.²²⁶

De rivaliteit met de andere spindoctor, Peter Mandelson, zou met minder venijn uitgevochten worden. In tegenstelling tot Whelan was Mandelson behalve een rivaal ook een vriend van Campbell.

Ook tussen hen waren de eerste momenten waarop zij elkaar in de weg zaten al in de oppositie voorgekomen. Campbell stond in die tijd nog lager in de hiërarchie dan Mandelson, die als architect aan de wieg van New Labour had gestaan. Mandelson zocht echter een grotere rol. In 1994 was hij als MP gekozen, hij herhaalde dat in 1997. Zijn activiteiten als spindoctor bleef hij uitoefenen, maar daarnaast wilde een 'echte' politicus worden.

Blair gaf hem deels zijn zin. Mandelson werd minister, maar zonder portefeuille en zonder het recht Kabinetvergaderingen bij te wonen.²²⁷ Een duidelijk werkgebied kreeg hij niet, hoewel in het Mountfieldreport werd geschreven dat *'The Minister Without Portfolio's presentation and co-ordination role complements that of the Chief Press Secretary. Both are engaged with the strategic co-ordination of policy (e.g. coherence of individual policies and the timing and messages of major Ministerial speeches announcing or developing those policies).'*²²⁸ De bedoelde opzet, waarbij Mandelson zich op de lange termijnstrategie zou richten en Campbell op de korte termijn, kwam nauwelijks tot stand. Campbell had wel een duidelijk takenpakket en creëerde een sterke eigen positie en centraliseerde de communicatie rondom zichzelf. Mandelsons eerdere positie, gebaseerd op zijn achtergrond in de partij, was verdwenen.

Het stoorde Campbell wanneer Blair media-advies kreeg van iemand anders dan zichzelf, en Mandelson was het meest voorkomende object van zijn irritatie.²²⁹ Daarnaast had hij weinig geduld met Mandelson zoektocht naar erkenning. De dubbele rol als spindoctor en adviseur van Blair creëerde wantrouwen: *'There was a problem there with me and Peter*

²²⁴ Lance Price, *The Spin Doctors Diary. Inside number 10 with New Labour* (Londen 2005) xi-xiv.

²²⁵ De data zijn niet opgenomen in Campbells dagboeken.

²²⁶ 'He is my Lloyd George', *Daily Mirror*, 20 januari 1998.

²²⁷ Het Engelse Kabinet bestaat uit de meest senior bewindspersonen: Cabinet ministers, Secretaries of State, Prime Minister en de Chancellor. De Regering bestaat uit het Kabinet en de overige ministers, die een vergelijkbare rol hebben als staatssecretaris.

²²⁸ Mountfield report, chapter 2.

²²⁹ Seldon, *Blair*, 164.

in that I never felt I could be totally open with Peter'.²³⁰ Mandelson zelf was op zijn beurt gefrustreerd door het feit dat hij een minder centrale positie innam, en weinig verantwoordelijkheid binnen de regering kreeg.²³¹

In juli 1998 werd Mandelson gepromoveerd tot *Secretary of State for Trade and Industry*, een volwaardige Kabinetspositie. Het loste de problemen echter niet op. Mandelson bleef de aandacht van de pers trekken – Campbell noemde hem snoevend *Secretary of State for Smugness*.²³²

Vijf maanden na deze promotie schreef Campbell Mandelsons ontslagbrief. In december was opnieuw een biografie van Routledge centraal komen te staan in een politieke rel. Het zou de ondergang van Mandelson en van Whelan worden.

In het boek van Routledge stond dat Mandelson een lening bij Geoffrey Robinson afgesloten had om een huis in de *upper class* wijk Notting Hill te kopen. Robinson was een van de rijkste leden van het Parlement, met een geschat vermogen van 30 miljoen pond. Daarnaast was hij *Paymaster-General*, de derde functie binnen de Treasury. Hoewel hij bekend stond als een Brownite, had hij goede banden met het kamp Blair, getuige ook de lening aan Mandelson. Robinson was echter een controversieel figuur. Hij was eerder in 1998 op de vingers getikt voor mogelijke belangenverstrengeling.²³³ In november werd een nieuw onderzoek naar hem ingesteld over het publiceren van foutieve bedrijfsinformatie.²³⁴ Het onderzoek werd uitgevoerd door Mandelsons departement.

Mandelson had op zijn beurt niet aangegeven dat hij een lening had bij de Paymaster. Hij was hiertoe officieel ook niet verplicht, en het departementale onderzoek naar Robinson viel niet onder zijn verantwoordelijkheid. Blairs *Ministerial Code* eiste echter dat niet alleen belangenverstrengeling maar ook de schijn ervan vermeden werd.²³⁵

Het lek over de lening vond hoogstwaarschijnlijk zijn oorsprong bij Whelan. Hoe slecht de verstandhouding tussen Whelan en Campbell ook was, deze was nooit zo giftig als tussen Whelan en Mandelson. Het kwaad bloed tussen beiden was voortgekomen uit Mandelsons 'verraad' in 1994. Sindsdien had Whelan geen kans onbenut gelaten om tegen Mandelson te brieven. De perssecretaris was bovendien Robinson bijgesprongen toen deze in opspraak raakte, en had zodoende inzicht in een deel van diens financiën gekregen.²³⁶ En zoals gezegd was hij goed bevriend met de auteur, Routledge.

²³⁰ Iain Dale 'Alastair Campbell interview', *Total politics* (june 2010), <http://iaindale.blogspot.com/2010/06/alastair-campbell-interview-long.html> (21 juli 2010).

²³¹ Campbell, *The Blair years*, 304.

²³² Price, *The Spin Doctor's Diary*, 21.

²³³ 'Robinson under pressure to resign over new inquiry', *The Independent*, 23 november 1998.

²³⁴ 'Fresh claims put pressure on Robinson', *The Independent*, 24 november 1998.

²³⁵ *Ministerial Code*, 1.

²³⁶ Jones, *Sultans*, 164-165.

Het nieuws dat zijn lening bekend zou worden bereikte Mandelson op 17 december, waarna hij Campbell en Blair inlichtte. Campbell viel uit tegen Mandelson, die zelf dacht dat er geen werkelijk probleem was *'with a friend lending money to someone'*.²³⁷ Mandelson was bereid te vechten voor zijn politieke leven. Ook kabinetssecretaris Wilson concludeerde dat de lening geen formele reden betekende voor Mandelson om op te stappen.²³⁸

Campbell dacht anders over de situatie. Mandelson was een magneet van negatieve aandacht geworden. Het feit hij geld leende om in een chique wijk te wonen maakte de zaak erger. Campbell wilde voorkomen dat Labour beschuldigd kon worden van *sleaze*. Mandelsons strategie – zich openbaar te verontschuldigen – zou leiden tot nieuwe beschuldigingen van spindoctoring.²³⁹

Blair greep echter – om emotionele redenen – niet direct in, en ook Campbell *'felt we owed it to him to see if we could fight it out'*.²⁴⁰ Op 22 december brak het nieuws in *The Guardian*, waarna Mandelson een ronde maakte langs de radio- en TV-shows om zich te verdedigen. Het had geen effect op de pers van de volgende dag, dat bloed rook en Mandelsons aftreden eiste. Campbell concludeerde: *'it was clear Peter had to resign'*.²⁴¹ Hij bezocht Mandelson op diens departement om hem het nieuws te vertellen. Pas na een telefoongesprek met Blair staakte het verzet:

[I] heard Peter's side of the call, that he knew he had made a mistake, wished he had handled it differently, but was it really a hanging offence? I could tell from the vibe coming back that TB was in steely mode, and saying that it was [...]. He said 'You have clearly made up your mind and I have to accept your judgment, which of course I do. I'm obviously very sorry.' The call ended, he looked at me, shrugged and then went out [...].²⁴²

Met Mandelsons opgave begon voor Campbell de taak om het opstappen naar de pers te spinnen. Hij stelt een briefwisseling tussen Blair en Mandelson op, waarin Mandelsons eer zoveel mogelijk gespaard werd.²⁴³ In Mandelsons brief werden verontschuldigungen aangeboden voor het beeld dat, onterecht, rond hem ontstaan was en bood hij zijn ontslag aan. *'I am not prepared to see the party and the Government suffer the kind of attack this issue has provoked'*.²⁴⁴ Campbell zweeg daarnaast in de lobby over

²³⁷ Campbell, *The Blair years*, 345.

²³⁸ Osborne & Walters, *Alastair Campbell*, 227;

²³⁹ Campbell, *The Blair years*, 351.

²⁴⁰ *Ibid.*, 348.

²⁴¹ Price, *The Spin Doctor's Diary*, 64.

²⁴² Campbell, *The Blair years*, 351-352.

²⁴³ *Ibid.*, 352.

²⁴⁴ 'The Mandelson affair. "Dear Tony, I can't believe I'm writing this letter"', *The Independent*, 24 december 1998.

Mandelsons verzet, en verzoon dat Blair bij hem aangedrongen had niet direct op te stappen.

Met Mandelson uit de weg ging Campbell achter de huid van Whelan aan. Hoewel Mandelson Campbell in de weg zat, had hij deze nooit actief getracht weg te krijgen. Dat de oorzaak van Mandelons vertrek bij Whelan lag, gaf Campbell het excuus dat hij nodig had diens vel te eisen. Tijdens de Mandelson crisis waarschuwde hij Whelan al: *'I called Whelan and said I did not want to hear of a single Treasury comment, and I intended to ask every single journalist whether he was briefing on it. Needless to say he denied having anything to do with Routledge getting hold of the story.'*²⁴⁵ Campbell vertelde Brown dat hij *'would be gunning for Whelan'*.²⁴⁶

Via *The Sun* begon Campbell een campagne tegen Whelan om zijn lot te bezegelen.²⁴⁷ Vooruitlopend op de situatie schreef de tabloid op de voorpagina *'Key Downing Street aide Charlie Whelan was doomed last night after his boss Gordon Brown was ordered to sack him'*, hoewel die beslissing nog niet genomen was.²⁴⁸ Met Blair op wintervakantie zette Campbell zijn anti-Whelan campagne voort. Hij bewerkte andere Kabinetministers hem te steunen in zijn standpunt.²⁴⁹ En hij benaderde Brown, die Whelan in bescherming wilde nemen, maar ook inzag dat zijn positie waarschijnlijk onhoudbaar was geworden.

[Brown] raised Whelan. He said where are we with the Charlie situation? I said 'You tell me.' He said that Charlie would not accept responsibility for the Peter loan story and if he was forced out on these grounds, he would put up a real fight and cause us trouble. [...] GB was in his warm and friendly, almost pleading mode [...].

GB came through. Another difficult conversation. I asked what was happening re[garding] Charlie. He said - nothing, he was due back tomorrow. I said I was not prepared to work with him any longer. It was not just one thing - it was a modus operandi over years that made him an impediment to effective and professional politics or communications. Whelan had to go.²⁵⁰

Blair, vanuit zijn vakantie op de Seychellen, vreesde dat het ontslaan van Whelan een verkeerd besluit zou vormen. Naast een gebrek aan feitelijk bewijs dat Whelan achter het lek zat, vreesde hij dat het ontslag de focus nog meer op de tweedracht tussen hem en Brown zou leggen. Blair was niet bereid om Browns positie te beschadigen. Woedend zette Campbell Blair voor het blok:

²⁴⁵ Campbell, *The Blair years*, 348.

²⁴⁶ *Ibid.*, 349.

²⁴⁷ *Ibid.*, 354.

²⁴⁸ 'Blair won't be held ransom by this oik', *The Sun*, 28 december 1998.

²⁴⁹ Campbell, *The Blair years*, 356

²⁵⁰ *Ibid.*, 354, 357.

While TB was on Holiday [Campbell] told him by phone that he'd 'better get the fucking message' that he wasn't going to work with Charlie any more and if he wasn't sacked then TB 'could find somebody else to go to South Africa (an official visit that followed the [...] holiday). AC says he was so furious he put down the phone on TB.

251

Uiteindelijk gaf Blair toe en belde hij Brown met de mededeling dat Whelan moest vertrekken. Afgesproken werd dat hij niet de laan uitgestuurd werd maar 'zelf tot de conclusie gekomen was' dat hij teveel het onderwerp was geworden, en dat het na acht jaar werken voor Labour tijd was om verder te kijken. In het persstatement werd opnieuw ontkend dat Whelan verantwoordelijk was voor het lekken van de informatie over Mandelson.²⁵² Maar Campbell had zijn doel bereikt.

De ophef rondom het aftreden van Mandelson was een '*Public Relations disaster*', maar is toch veelzeggend over Campbells werkwijze. Nadat Mandelsons acties duidelijk waren geworden vertelde zijn spindoctorsinstinct hem Mandelson zo snel mogelijk te ontslaan, openheid van zaken te geven en zo de schade te beperken. Mandelson kreeg uit loyaliteit een kans zich in de pers te verdedigen, wat inderdaad een inschattingfout bleek te zijn. Campbell begreep dat effectief spinnen alleen mogelijk was indien er één centraal punt van autoriteit bestond: hijzelf. Whelan had, als '*rival source operating off the centre*' een te sterke positie gekregen, die Campbells strategie ondermijnde. In tegenstelling tot Mandelson werd er over Whelans vertrek geen traan gelaten. Met de aftocht van beiden was echter Campbell de onbetwiste nummer één van Labours spinmachine, een positie die hij niet van plan was prijs te geven. Campbell kreeg effectief een veto over de opvolger van Whelan.²⁵³ Ook verzette hij zich sterk tegen de terugkeer van Mandelson in het Kabinet in oktober 1999.

De spindoctors-oorlogen hadden twee consequenties. Nadat Whelan en Mandelson verdwenen waren nam het aantal artikelen in de pers waarin de vete tussen Blair en Brown uitgediept werd af. Daarvoor in de plaats was er echter een toenemende aandacht in de pers te ontdekken voor Labours spinactiviteiten. Steeds vaker deden artikelen de kop op waarover geklaagd werd over spindoctors, over een regering waarvoor presentatie belangrijker was dan inhoud en over Campbell zelf.

²⁵¹ Price, *The Spin Doctor's Diary*, 68.

²⁵² 'Red roses for Mr Whelan after he quit yesterday', *The Guardian*, 5 januari 1999.

²⁵³ Jones, *Sultans*, 276.

Campbell en de pers

'God, I hate these people'²⁵⁴

Het werken in de regering was voor Campbell een nieuwe ervaring. In plaats van oppositie voeren moest nu werkelijk beleid gemaakt en verdedigd worden. Het regeren bracht een aantal voordelen met zich mee. Met het presenteren van overheidsstandpunten en beleidsinitiatieven, officieel materiaal, kon eenvoudig de nieuwsagenda van de dag bepaald worden.

Het omgaan met journalisten was echter niet nieuw voor Campbell. De omstandigheden waren deels veranderd, Campbell had een officiële functie als Prime Ministers Official Spokesman, en hij sprak dagelijkse de verzamelde lobbyjournalisten toe met het door hem uitgekozen nieuws van de dag. Zijn mening over journalisten was nog steeds dat van hypocriete sensatiejagers en het intimideren en treiteren van journalisten ging door. Het gedisciplineerde mediaregime voorkwam dat er een oneindige stroom aan losse verhalen in de pers terechtkwam. Het gevolg hiervan was dat de politieke correspondenten tegelijkertijd afhankelijker raakten van de informatie die Campbells ze voorzag.

De relatie tussen spindoctors en journalisten kan in twee categorieën worden onderverdeeld. Er kan sprake zijn van een handelsrelatie: informatie wordt uitgewisseld tegen publiciteit, tot tevredenheid van beide partijen. De tweede categorie is de competitieve relatie. Hierin tracht een spindoctor informatie te weerhouden, terwijl de journalist informatie openbaar probeert te maken. Bij een competitieve relatie tracht de spindoctor een informatiemonopolie te creëren, terwijl de journalist op zoek gaat naar zoveel mogelijk verschillende bronnen. Beide relaties gaan er vanuit dat zowel informatie als publicatie positieve of negatieve waarde heeft.²⁵⁵

Beide de vormen werden door Campbell gebruikt. Het 'handelsmodel' gebruikte hij echter selectief, om een redacteur die op een gegeven moment in een goed licht bij hem stond van extra informatie te voorzien. Tijdens de periode 1997-2001 verschoof de relatie steeds meer naar een competitieve omgang. Dit betekende dat spindoctor en journalist niet langer elkaar een wederzijds dienst verleenden, maar dat Campbell alleen informatie prijsgaf dat in het gewenste beeld paste.

Een gevolg was dat in de pers een vorm van 'broninflatie' optrad: in hun zoektocht naar andere informatiebronnen en gefrustreerd door het feit dat deze moeilijk te vinden waren, werden onbetekenende backbenchers of een lage beleidsambtenaar door journalisten gepromoveerd tot '*sources close to the (Prime) minister*', of zoals een goed in

²⁵⁴ Campbell, *The Blair years*, 460.

²⁵⁵ Kevin Moloney, 'The rise and fall of spin: Changes of fashion in the presentation of UK politics', *Public Affairs* 1 (2000) No. 2, 129-130.

Whitehall geïnformeerde journalist het omschreef: *'Never was the source characterised as 'a lowly researcher' or 'that drunken MP who hangs around Annie's bar and will tell journalists anything in return for a double scotch.'*²⁵⁶ Het gebruik van anonieme bronnen, waar een belangrijk deel van de politieke verslaggeving op berustte, was een doorn in het oog van Campbell, maar waar hij onvoldoende vat op had.

Campbell benaderde de lobby met dezelfde minachtende houding die hij in de oppositie zich eigen had gemaakt. Kritische journalisten werden opnieuw openlijk door hem belachelijk gemaakt. Campbells briefings werden in zeker opzicht een evenement, waarbij nooit vooraf duidelijk was hoe zijn stemming die dag was en op wie zijn grofgebekte verbolgenheid zou worden afgereageerd. In vergelijking met de periode voor 1997 werden de aanvallen hartvochtiger die vaker uitliepen op langdurige vetes. Kritische berichtgeving werd minder snel vergeven. Vergeven werd het niet.

De zondagskranten kregen speciale aandacht. Omdat deze minder aan verslaggeving van het lopende nieuws deden, waren exclusieve achtergrondverhalen voor hen nog belangrijker. Campbell had weinig geduld met hen: *'Why should I waste my effing [fucking] time talking to a load of wankers like you, when you won't print a word I say in any case? [...] Every weekend I have to deal with stories from the Sundays and the only distinction I make is between those stories which are crap and those which are total crap.'*²⁵⁷

Behalve met persoonlijke aanvallen was Campbell ook voortdurend bezig inhoudelijke gevechten met correspondenten en redacteuren uit te vechten. De BBC was het meest gebruikelijke object van Campbells klachten. Nadat *The Sun* Blair in juni 1998 uitriep tot *'The most dangerous man in Britain'* (over zijn vermeende eurostandpunt), klaagde Campbell niet bij hen, maar bij de BBC die het als tweede item in een nieuwsbulletin opnamen.²⁵⁸ Door het opvolgen van een dergelijk artikel nam de omroep, aldus Campbell, een standpunt in terwijl zij officieel onafhankelijk diende te zijn. In artikelen van Campbells hand werden zowel individuele correspondenten als de BBC als geheel aangevallen voor het weergeven van sensatieverhalen uit de pers. Tijdens de bombardementen van de Kosovo-oorlog werd John Simpson, de oorlogscorrespondent in Belgrado, ervan beschuldigd Servische propaganda uit te dragen nadat deze een reportage over een mislukte luchtaanval op de stad maakte.²⁵⁹ Campbell herhaalde de kritiek tijdens een ongebruikelijk openbaar optreden. In een toespraak hekelde hij het feit dat de BBC *'the Serbian Lie-Machine'* serieus nam, de motieven van de Westerse leiders in twijfel trokken zonder de geloofwaardigheid van hun Servische bronnen te

²⁵⁶ Michael Cockerell, 'Lifting the lid off spin', *British Journalism Review* 11 (2000) 12.

²⁵⁷ *Ibid.*, 10.

²⁵⁸ 'The most dangerous man in Britain', *The Sun*, 24 juni 1998; McNair, *Journalism and democracy* 132.

²⁵⁹ 'John Simpson accused of Serb bias', *The Times*, 16 april 1999.

testen, om op een waarheid ergens in het uit te komen.²⁶⁰ Binnen de muren van Downing Street werd Campbells gedrag niet als opmerkelijk ervaren.²⁶¹ Campbells oordeel over de 'Beeb' was echter duidelijk: 'a downmarket, dumbed-down, over-staffed, over-bureaucratic, ridiculous organisation.'²⁶²

De kranten die Campbell essentieel achtte, *The Sun*, *The Times* en *Daily Mail*, bleven geschoond van zijn tirades. De kranten werden regelmatig voorzien van *exclusives* en hun hoofdredacteuren werden getraakteerd op lunches en diners met de premier. Zolang *The Sun* een podium bleef bieden voor Blairs artikelen en Labour boven de Conservatives verkoos accepteerde Campbell dat het blad in zijn sensatiezucht ook schandalen over Labourpolitici opklopte. *The Times* was de grootste ontvanger van extra briefings na de officiële lobby. De krant volgde bovendien vaak de lijn zoals die door Campbell gesponnen was.²⁶³ De *Daily Mail*, de grootste mid-marketkrant van Engeland, werd op een soortgelijke wijze door Campbell getracht voor zich te winnen. Het lukt hen echter slechts tijdelijk om de krant neutraal te houden. Blairs toespraak op het Labourcongres van 1999, gewijd aan de *Forces of Conservatism*, werd door de *Mail* als een belediging opgevat.²⁶⁴ Vanaf 1999 koos de *Mail* weer traditioneel de zijde van de Tories en haalde ze zelfs banden aan met het Brown-kamp.²⁶⁵

Ondanks Campbells favoritisme en zijn verbale mishandeling van sommige correspondenten bleef het grootste deel van de pers tot aan 2001 positief over Labour. De meest eenvoudige verklaring hiervoor is de *feelgood*-factor: economisch ging het goed in het VK, de regering Blair had met weinig werkelijk grote problemen te kampen.²⁶⁶ Goede *public relations* vereisten daarom vooral dat een premier de gemoedstoestand van een land goed weet aan te voelen en te articuleren. En dit was juist waar de Blair-Campbell tandem goed in was.

Een sterk voorbeeld hiervan was de dood van Prinses Diana. Hoewel zij officieel geen onderdeel meer uitmaakte van het Koninklijk Huis, was ze nog altijd immens populair in het land. Campbell en Blair werden in de nacht van 31 augustus 1997 wakker gebeld met het nieuws en beseften direct het belang van Blairs reactie. Het grootste deel van de nacht en ochtend daarop werkten de twee aan de woorden die Blair die zondagochtend,

²⁶⁰ Alastair Campbell, *Communications Lessons for NATO, the military and media*, Royal Services Institute, 9 juli 1999 <http://ics.leeds.ac.uk/papers/vp01.cfm?outfit=pmt&requesttimeout=500&folder=4&paper=1220> (30 juni 2010).

²⁶¹ Price, *The Spin Doctor's Diary*, 63.

²⁶² 'Barracking the Beeb', *The Guardian*, 2 februari 1998.

²⁶³ Osborne & Walters, *Alastair Campbell*, 188-189. Commentatoren van *The Times* bleven wel hun eigen, vaak conservatieve standpunten uitdragen.

²⁶⁴ 'Paul Dacre: the most dangerous man in Britain?' *The Guardian*, 22 February 2001.

²⁶⁵ Campbell, *The Blair years*, 602.

²⁶⁶ Michael White, 'What price the "Follet test"?' , *British Journalism Review* 11 (2000) 17.

voor zijn kerkbezoek, zou uitspreken.²⁶⁷ Campbell lichtte de pers in en sprak met een verslaggever een voorzetje af.²⁶⁸ Blairs woorden waren perfect geformuleerd en voorgedragen met de juiste hoeveelheid emotie.²⁶⁹ In zijn slotzin noemde Blair Diana *The People's Princess*, dat door alle kranten de week erop overgenomen werd. Blairs korte optreden liet grote indruk achter en werd door als historisch omschreven.²⁷⁰ De woorden bewezen opnieuw Campbells talent voor het uitkiezen van slogans en soundbites.

Campbell realiseerde ook dat de reactie van het Koninklijk Huis op weerstand stuitte in het land. De Koninklijke Familie gaf geen teken van medeleven en weigerde terug te keren van hun buitenhuis naar Buckingham Palace. Een publieke begrafenis was voor de Koningin onbespreekbaar. Het op één lijn krijgen van het Koningshuis, het regisseren van de begrafenis en het behoud van de goede opiniepeilingen voor Blair: het vormde voor Campbell een '*genuinely interesting professional challenge*'.²⁷¹

Om de golf van positieve publieke opinie te vast te houden behandelde Campbell de situatie als ieder ander positief verhaal. Hij molk het zo lang en breed uit als mogelijk. Er werden voortdurend nieuwe aankondigingen gedaan over de begrafenis waarbij Blair troost en steun aan het volk kon bieden. Blair werd naar openbare gelegenheden, supermarkten, gestuurd om aan TV-beelden te komen waarop hij zich onder de mensen begaf.²⁷²

In overleg met medewerkers van het paleis benadrukte Campbell het belang dat er een '*People's Funeral*' moest komen: een lange processie waarbij het volk de begrafeniswagen kon uitzwaaien. Hij bemoeide zich intensief met de details:

[...] there must be a mix of tradition and modernity which captured her uniqueness. [...] They [Palace officials] were clearly desperate to do this right and felt it could be a great healing event. We agreed on a gun carriage, not a hearse, and that there should be a procession of 300 people from the charities behind it. I said it was important they were not just the suits, chief executives etc, nut people at all levels of the charities, above all the beneficiaries. [...] I stressed the need for a racial mix.²⁷³

Tot slot trachtte Campbell het Koninklijk Huis te behoeden voor een PR-ramp. Het gebrek aan empathie kwam de Koningin op toenemende kritiek te staan.²⁷⁴ Niet zonder aansporing van redacteuren zelf drong hij bij het Paleis erop om de vlag halfstok te laten

²⁶⁷ Campbell, *The Blair years*, 231-232.

²⁶⁸ Seldon, *Blair*, 286.

²⁶⁹ Fairclough, *New Labour, New Language?*, 103.

²⁷⁰ 'She truly was the people's princess', *Daily Express*, 2 september 1997.

²⁷¹ Campbell, *The Blair years*, 234.

²⁷² *Ibid.*, 238, 240-241.

²⁷³ *Ibid.*, 235.

²⁷⁴ 'Diana: let the flag fly at half mast', *Daily Mail*, 4 september 1997.

hangen, wat een breuk met het traditionele protocol was.²⁷⁵ Hij overtuigde de *Lord Chamberlain* dat de Koningin het volk op TV toe moest spreken, en schreef mee aan de uiteindelijke tekst.²⁷⁶

De gebeurtenissen rondom Diana's overlijden vormden, vanuit spindoctors perspectief gezien, een absoluut hoogtepunt. Blairs populariteitscijfers rezen de pan uit (een record *approval rating* van 93 procent werd na de begrafenis gemeten). Door de afstandelijkheid van de Koninklijke familie was een vacuüm ontstaan waar Blair in had kunnen stappen. Bovenal werd de gedachte bij Campbell en Blair bevestigd dat zij de publieke opinie niet alleen konden beïnvloeden, maar met hun acties ook konden scheppen. Campbell: '[I] *felt some kind of authorship. I watched the news and as the crowd surged towards the hearse along the extended route [...] I couldn't resist saying [...]: 'I did that''.*²⁷⁷

Het feit dat de pers zich de eerste drie jaar relatief waardierend uitliet over de Labourregering leek echter binnen de muren van Downing Street nauwelijks op te vallen. Campbells doel was om ieder negatief verhaal te voorkomen, tegen te spreken of te ontkrachten. Hij maakte hierbij geen onderscheid tussen terechte of onterechte kritiek. Wanneer een journalist kritisch over de regering schreef was dat in zijn ogen een keuze die werd gemaakt. '*You're either with us or against us*', werd hen verteld.²⁷⁸

Toch ontstonden er barsten in het mediaschild dat Campbell had opgetrokken. Al in 1997 werd over spindoctors en het mediamanagement waarmee Labour de verkiezingen gewonnen geschreven. Spin was daarbij echter niet per definitie verkeerd: Labours nieuwsmanagement werd bewonderend beschreven. In 2000 was dat veranderd. Met steeds hogere frequentie verschenen, ook in centrumlinkse kranten als *The Guardian* en *The Independent*, artikelen met titels als '*government by spin*' of '*all spin and no substance*'. In de vier grootste kranten (*The Sun*, *Mail*, *Mirror*, en *Express*), waarvan er drie Labour steunden, verschenen vanaf mei 2000 regelmatig krantenkoppen waarin de partij, de regering en de spindoctors neergesabeld werden.²⁷⁹ Het onderwerp was steeds vaker Campbell zelf.

Met een aantal maatregelen trachtte Campbell de focus op spin en zichzelf af te leiden. Al in 1999 begon hij met het uitwerken van een nieuwe mediastrategie. Campbell vertelde Blair: '*We have to reframe the terms of the debate. They [de pers] believe that they helped do for Thatcher, did for Major, and that they can do for us, and we have to stop*

²⁷⁵ Campbell, *The Blair years*, 240.

²⁷⁶ *Ibid.*, 243.

²⁷⁷ *Ibid.*, 244-245.

²⁷⁸ S. MccGwire, 'A dance to the Music of spin' *New Statesman* 126 (17 oktober 1997) 11.

²⁷⁹ 'Media: give it up Alastair', *The Guardian*, 19 juni 2000.

them.²⁸⁰ In plaats van de politieke correspondenten uit de lobby te voorzien van informatie begon hij zich meer te richten op regionale, buitenlandse en gespecialiseerde bladen. Binnen de SCU werd een staf lid permanent ingezet om de vrouwen tijdschriften te benaderen. In plaats van de politieke programma's was Blair daarnaast meer te zien in talkshows als *Richard & Judy*.²⁸¹ Ook stelde hij de lobby open voor een aantal buitenlandse correspondenten met een reputatie van 'straight reporting'. Om de traditionele kranten zijn nieuwe aanpak onder de neus te wrijven briefde hij *The Observer* uitgebreid over de redenen:

Downing Street is planning a new media strategy aimed at bypassing national newspapers and their obsession with 'trivia, travel expenses, comment and soap opera'.

The new strategy is intended to get the Government's message over more directly to voters through Commons' statements, unedited broadcast interviews, and briefings to regional, ethnic and international media. [...]

Downing Street believes that strong policy announcements and ministerial explanations are being repeatedly ignored by a 'dumbed down' national press.

It insists that the new strategy was not prompted by press criticism of the Government but by the reluctance of papers to report matters of substance.²⁸²

De nieuwe mediastrategie was het begin van een oorlogsmentaliteit in het *Press Office*, dat zich steeds meer bezig hield met het dagelijks uitvechten van vetes met journalisten. De lobbyjournalisten waren geen voorstanders van Campbells plannen en reageerde negatief op zijn openlijke oorlogsverklaring.²⁸³ In de eropvolgende periode scherpten de kranten hun aanvallen aan, tot zorgen van Blair:

The Sun front page said we were the most arrogant government in history. A lot of this was still payback for my whacks at the national press. I felt we had to keep going [...] but TB was losing his nerve a bit. He called me at 7.20, said the front pages were ghastly. 'We are in trouble on this' [...] said he wasn't sure where this war with the media ends. I said it doesn't end, you have to fight the whole time, or they make sure you never get heard properly. [...] TB was worried my sense of injustice about what they did was clouding my judgment about how to deal with them.²⁸⁴

²⁸⁰ Campbell, *The Blair years*, 363-364.

²⁸¹ Price, *The Spin Doctor's Diary*, 72, 139.

²⁸² 'Blair snubs "trivial" Fleet Street', *The Observer*, 31 januari 1999.

²⁸³ Price, *The Spin Doctor's Diary*, 82-83.

²⁸⁴ Campbell, *The Blair years*, 368-369.

Tweede onderdeel van de nieuwe strategie was het zoeken van een nieuwe aansluiting van Blair met het electoraat. Philip Gould was na de verkiezingen actief gebleven als onderzoeker en speelde een belangrijke rol achter de schermen als adviseur van Blair en Campbell. Hij schreef op regelmatige basis memo's aan hen met kritiek en waarschuwingen, dat te weinig vooruitgang geboekt werd. Het publiek zag geen bewijs dat beleid verbeterd werd. Bovendien faalde de regering in het laten zien van een duidelijke missie. Gould vond dat Blair een visie moest formuleren op de beleidsterreinen waar Blair een resultaat wilde achterlaten. Bovenal: '*spin must be killed in favour of genuine substance*'.²⁸⁵ In 2000 lekte een soortgelijke memo van Gould naar Campbell uit in de *Times*. Gould waarschuwde opnieuw dat Blair geen langetermijnvisie formuleerde en zijn connectie met het publiek aan het kwijtraken was:

[It] looks again like TB is pandering, lacking conviction, unable to hold to a position for more than a few weeks before he moves on from it, lacking the guts to be able to though it out. [...] TB is not believed to be real. He lacks conviction: he is all spin and presentation, he says things to please people, not because he believes them.²⁸⁶

Het gebrek aan resultaten was voor een belangrijk deel veroorzaakt door het feit dat Blair Downing Street ingetrokken was zonder volledig uitgedachte beleidsideeën.

Beleid was tijdens de oppositie altijd ondergeschikt geweest aan het winnen van de verkiezingen. De blijvende focus op de korte termijn bleef het ontwikkelen van beleid op de lange termijn in de weg zitten.²⁸⁷ Bovendien had Blair bij zijn aantreden geen ervaring met het effectief aansturen van de ambtenarij. Hij zag in hen de oorzaak van Labours magere resultaat en legde de schuld bij hen neer.²⁸⁸

Maar Blair nam de kritiek van Gould wel serieus. In zijn eerste twee jaar had hij zich sterk met het buitenlands beleid bemoeid: Noord Ierland, Irak, Kosovo. Het binnenland bleef beperkt tot crises die de bemoeienis van de premier eiste. Na de zomer van 1999 begon Blair echter zijn gewicht op een aantal binnenlandse beleidsterreinen te doen gelden. Hij ging zich profileren op onderwijs, gezondheidszorg en criminaliteit. Met de *Forces of Conservatism*-speech nam hij bovendien een duidelijk standpunt tegen de Tories in. Hoewel hij slechts beperkte resultaten wist de boeken in de laatste jaren van zijn eerste termijn, won Blair deels zijn verloren geloofwaardigheid terug.²⁸⁹

²⁸⁵ Seldon, *Blair*, 430.

²⁸⁶ 'No 10 told to cut the spin as poll lead dwindles', *The Times*, 12 juni 2000.

²⁸⁷ Seldon, *Blair*, 429-432, 437.

²⁸⁸ 'Blair risks row over public sector', *BBC News*, 7 juli 1999,

http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/politics/388528.stm (13 augustus 2020).

²⁸⁹ Seldon, *Blair*, 436-438.

De pogingen Blair te herpositioneren brachten de beschuldigingen dat er geregeerd werd door spindoctors niet ten einde. Tijdens de zomer beleefde Campbell en Blair het wellicht meest genante moment van Labours eerste periode. Als onderdeel van de strategie werd een uitnodiging aan Blair om te spreken tijdens de jaarlijkse bijeenkomst van het *Women's Institute* geaccepteerd. Het instituut was een traditioneel ingestelde organisatie van vrouwelijke vrijwilligerswerkers. In de pers was het evenement vooraf al uitgebreid voorbesproken en via briefings van Campbell uitvergroet tot een belangrijk politiek evenement.²⁹⁰ Voor de zaal, gevuld met vrouwen en pers, begon Blair met een gepassioneerd verhaal over zijn nieuwe visie. In de toespraak werd getracht New Labour thema's te koppelen aan 'oude' waarden als verantwoordelijkheid en gemeenschapszin. Blair zette zich af tegen spin: '*I think the government – and that means me – have to trust people more. We don't need to fight over every headline*'.²⁹¹ De toespraak sloeg de plank echter volledig mis. Bij de vrouwen ontstond het gevoel dat hun evenement gekaapt werd voor politieke doeleinden. Al tijdens zijn optreden werd Blair onderbroken door het langzaam handgeklap. Hakkelend en gegeneerd bracht Blair het tot een einde.²⁹²

In de pers werd Blairs mislukken andermaal toegeschreven aan Campbell. Het klopte dat Campbell het publiek verkeerd had ingeschat.²⁹³ De kranten zagen paradoxaal genoeg Blairs pogingen om zich af te zetten tegen spin als een nieuw bewijs dat alles rondom de premier gespind was. De *Daily Mail* schreef: '*This was a cynically stage-managed event inspired by the belief that spin can conquer all. What has happened should serve as a parable of modern politics: a Prime Minister elevated so high by the power of spin is, by that same spin, brought to a new low*'.²⁹⁴

De verslechterende relatie met de lobby en de memoranda van Gould dwongen Campbell ook zijn eigen rol te heroverwegen. De verbale knokpartijen met journalisten eisten veel tijd en aandacht op. Campbell besloot dat het ook voor hem verstandiger was zich meer met langetermijnstrategie. Het briefen van de lobby werd aan zijn ambtelijke plaatsvervanger, Godric Smith, overgelaten.²⁹⁵ Indien er echt politieke briefings gedaan moesten worden – verboden terrein voor Smith – zou Campbell deze taak waarnemen. Dit zou, zo hoopte Campbell, ook voorkomen dat hijzelf alsmaar het onderwerp van krantenartikelen bleef of dat alles wat door het *Press Office* gezegd werd automatisch als spin gerapporteerd werd.

²⁹⁰ 'PM returns with call for change in NHS culture' *The Guardian*, 6 juni 2000; 'Saturday Blair meets "jam and Jerusalem" brigade' *The Times*, 3 Juni 2000; 'Blair pledge seeks to win back middle Britain', *Financial Times*, 7 juni 2000.

²⁹¹ Seldon, *Blair*, 302.

²⁹² 'Know your audience', <http://www.youtube.com/watch?v=h0HgJlkSIXY> (5 juli 2010).

²⁹³ Campbell, *The Blair years*, 458.

²⁹⁴ 'Can spin conquer all?', *Daily Mail*, 6 juni 2000.

²⁹⁵ Price, *The Spin Doctor's Diary*, 217-218.

Het leverde echter niet het gewenste effect op. De pers legde de verandering – die kort na het fiasco met het *Women's Institute* werd ingevoerd – uit als de zoveelste spin van de regering. 'The latest spin: there is no more spin for Labour' kopte de Express.²⁹⁶ Elders werd de wisseling uitgelegd als 'an attempt to counter accusations of "spin" that are constantly thrown at ministers and [Campbell], and which are increasingly worrying the Government'.²⁹⁷ De politiek correspondenten waren tegen het besluit. Campbell was, aldus een van hen, onmisbaar vanwege zijn directe lijn met Blair: 'he is clearly speaking with the prime minister's authority, conveying not only the government's position but also its mood'.²⁹⁸ Zijn vervanger was, zo klaagden de journalisten, goed maar vooral saai. 'It would be a relief to know nothing about him.'²⁹⁹

In een poging meer transparantie te creëren stond Campbell toe dat TV-maker Michael Cockerell een *fly-on-the-wall* documentaire schoot over de relatie tussen Downing Street en de media. Tussen maart en juni kreeg Cockerell ongekende toegang, waarbij hem ook werd toegestaan de lobbybijeenkomsten te filmen. Campbell was altijd een tegenstander geweest van het geven van briefings voor de camera.

Opnieuw ageerde de pers tegen Campbells plan. De politiek redacteuren concludeerden dat dit de doodsteek voor het lobbystelsel betekende. De lobby was gebouwd op informaliteit en het plaatsen van informatie 'in de context', zonder dat hier letterlijk naar verwezen kon worden. Door camera's toe te laten werden de dagelijkse briefings niet meer dan een ad valvas voor regeringsmededelingen. Zo kon Campbell de werkelijke journalistieke verslaggeving en vasthoudende journalisten voortaan omzeilen.³⁰⁰ *The Guardian* reageerde door een verbatim transcriptie van de lobbybijeenkomst te plaatsen en zo het publiek te informeren over Campbells werkwijze. Hoewel het een weinig sensationele sessie betrof, gaf het een goed inzicht in de manier waarop Campbell vragen ontweek en in welles-nietes cirkels terecht kwam met journalisten.³⁰¹

In de documentaire kreeg Campbell uitgebreid de ruimte zijn mening over de journalisten te verkondigen: 'The political journalists are all in the business of drawing attention to themselves. They try to give the sense that everything is in the fast lane [...] everything is a scandal, everything is a controversy.'³⁰² De film toonde echter vooral aan dat Campbell en de lobby terecht waren gekomen in een patstelling waarbij wederzijdse

²⁹⁶ 'The latest spin: there is no more spin for Labour', *Daily Express*, 14 juni 2000.

²⁹⁷ 'Campbell spins out of sight', *The Times*, 14 juni 2000.

²⁹⁸ 'Press attacks plan for fewer briefings by PM's spokesman', *Financial Times*, 14 juni 2000.

²⁹⁹ 'Spin-doctors: No more ghostly voices', *The Guardian*, 15 juli 2000.

³⁰⁰ 'Make way for TV briefings', *The Times*, 17 maart 2000.

³⁰¹ 'Coming out of the closet; At last we can tell you what Alastair's up to', *The Guardian*, 15 maart 2000; 'What I won't do is play their game. Or your game', idem, 15 maart 2000.

³⁰² Michael Cockerell, *News from number 10*, (BBC 2000).

beschuldigingen van spin voortdurend geuit werden. Campbell erkende: *'I'd got into the situation where combat was the only language that was really spoken'*.³⁰³

Ook Alan Rusbridger, de redacteur van de *Guardian*, zag in dat de lobby en de spindoctor *'[were] trapped in a downward spiral of passive-aggressive behaviour. [...] Something has to be done to untie the knot before Westminster politics and press become terminally polluted by mutual cynicism and disrespect'*.³⁰⁴ *The Guardian* introduceerde daarom een nieuw redactionele lijn. De krant nam zich voor bronnen zo duidelijk mogelijk te identificeren. Het begon daarmee door Campbell voortaan bij naam te noemen, een gebruik dat snel overgenomen werd door de rest van *Fleet Street*.

Campbells pogingen om een einde te maken aan de aandacht die was ontstaan waren weinig succesvol. De indruk dat de *Press Secretary* achter de schermen aan de touwtjes trok bleef. In televisiesatires werden de reputaties van Blair en Campbell te kijk gezet.³⁰⁵ Een nieuw schandaal ontvouwde zich nadat de miljonair Ken Follet in *The Observer* hard uithaalde naar Blair en zijn spindoctors (Follet had jarenlang de Labourpartij gesteund tot hij in 1997 bij Blair uit de gratie raakte).

I'm talking about "briefing", the practice of vilifying your colleagues in off-the-record conversations with journalists. It happens every week. What really bothers me is the morality. If you are displeased with a colleague, you should look him or her in the eye and say so. That's the behaviour my parents' generation called "manly". The people who whisper the words of poison into the ears of journalists are the rent boys of politics. [...] so many senior Labour figures have been savaged by this technique that it is no wonder the public is becoming sceptical about the government as a whole.³⁰⁶

Het waren juist dit soort verhalen die de obsessie voor spin in stand hielden.

De bovengemiddelde aandacht voor het fenomeen was niet geheel onterecht. Campbell had inderdaad een voor zijn functie ongekend grote invloed binnen de regering. Het ambtenarenapparaat en de regeringsploeg had hij op zijn lijn weten te krijgen. Met eventuele concurrenten was afgerekend. Binnen en buiten Downing Street 10 was Campbell zonder twijfel de belangrijkste adviseur van Blair. Bovendien werd er, om de nieuwsagenda te domineren, ook veel gespind.

Wat ook niet verdween was de voorkeursbehandeling die *The Sun* en *The Times* ontvingen. Langzaam ontstond echter gemor onder de traditionele linkse kranten. Zij

³⁰³ Ibid.

³⁰⁴ 'Spin-doctors: No more ghostly voices', *The Guardian*, 15 juli 2000.

³⁰⁵ 'Rory Bremner Tony Blair', <http://www.youtube.com/watch?v=0NXYpsZHRtU> (10 juli 2010), fragment uit de *Rory Bremner Show*, geïnspireerd door de documentaire van Cockerell.

³⁰⁶ 'Key Labour backer turns on "cowardly" Blair', *The Observer*, 2 juli 2000.

konden echter geen kant op: inhoudelijk waren ze het eens met Labour, een alternatieve keuze deed zich niet voor.

Twee andere oorzaken zijn aan te wijzen voor de overmatige aandacht voor spin. Ten eerste deden zich weinig werkelijke problemen voor in het Verenigd Koninkrijk. Het ging economisch voor de wind, na het Goede Vrijdag akkoord (terecht een opmerkelijke prestatie van Blair) leek het gevaar voor terrorisme geweken, en met het vertrek van Mandelson werd de vete tussen het kamp van Blair en dat van Brown minder groot. Bij gebrek aan verhalen gingen journalisten zelf op zoek naar nieuws. Hierdoor werd vanaf 2000 'spin' het belangrijkste thema van de politieke verslaggeving.

Het tweede element lag in het karakter van Campbell. Ondanks pogingen dit te verminderen, was Campbell bijzonder gericht op de korte termijn. Een 'iedereen is tegen ons'-mentaliteit werd versterkt met de gedachte dat iedere fout fataal kon zijn. Tijdens de oppositiejaren was Campbell altijd in evenwicht gehouden door met name Brown en Mandelson, die beiden meer op lange termijn gericht waren. Met het verdwijnen van Mandelson en de verwijdering tussen Blair en Brown werd dit tekort niet langer adequaat opgelost. Campbells positie was zo stevig dat niemand in zijn omgeving tegendruk kon geven. Als er een moment was waarop Campbell werkelijk de '*second most powerful man in Britain*' was, dan was het in de afgelopen jaren geweest.

Hoofdstuk 5: Spindoctoring

In dit hoofdstuk wordt gekeken naar een aantal concrete strategieën en handelswijzen waarmee Campbell en andere Labourspindoctors de pers en de publieke opinie probeerden te beïnvloeden. Eerst wordt de 'paradox van de moderne politieke communicatie' beschreven. Deze paradox zegt dat twee voorwaarden van democratie, transparantie en aansprakelijkheid, politieke communicatie vereisen, maar dat de eisen van goede politieke communicatie op hun beurt wringen met diezelfde waarden. Na een beschrijving van Labours technieken wordt kort gekeken hoe de Britse media in brede zin reageerde op Campbells handelswijze. Het spanningsveld tussen pers en spindoctor wordt tot slot geconcretiseerd met behulp van de 'Campbell Code'. Daaruit valt een tweede paradox, de 'New Labour paradox' af te leiden: New Labour begreep en speelde in op de eisen van de moderne media. De paradox is dat het de eisen die die media aan hen stelde verfoeide en tegelijkertijd met hun acties stand hield.

De eerste paradox: politieke communicatie

Een functionerende democratie vereist goed geïnformeerde burgers. Het publiek dient op de hoogte te zijn van informatie over regeringsbeleid en de uitvoering daarvan, en kennis te kunnen nemen van de alternatieven (de oppositie en haar voorstellen). Op basis van deze informatie bepaalt de kiezer zijn politieke voorkeur en brengt hij een stem uit tijdens verkiezingen. Beschikbaarheid van informatie is echter op zichzelf niet voldoende voor een participierend electoraat. De burger dient ook de in het publieke domein aanwezige informatie ook te vertrouwen, wil hij in actie komen. Het sleutelwoord voor dit vertrouwen is transparantie – een absolute voorwaarde voor een werkende democratie. Deze transparantie wordt echter door twee ontwikkelingen vertroebeld.

Ten eerste heeft een enorme expansie in de hoeveelheid beschikbare informatie plaatsgevonden. De uitbereiding van de massamedia in de laatste decennia hebben voor een oneindige hoeveelheid ruimte in de pers, op de radio en televisie gezorgd. Ruimte die gevuld moet worden. Het gevolg is een toename in de informatiestroom vanuit de overheid om nieuwsbulletins mee te vullen. In de periode die deze scriptie behandelt steeg het aantal persberichten dat maandelijks vanuit Whitehall gepubliceerd werd van 400 (1997) tot meer dan 800 (2004). De budgetten voor externe communicatie stegen van 111 miljoen pond (1997) naar 391 miljoen (2007).³⁰⁷ De toegenomen omvang van informatie maakt de overheid niet toegankelijker voor de burger.

Het werkelijke gevaar voor transparantie ligt echter in de kwaliteit van informatie. Politieke informatie, ook vanuit de overheid, is van nature tweeslachtig. Nieuwsberichten

³⁰⁷ Conservative party, 'Labour spin continues', 28 augustus 2008, http://www.conservatives.com/News/News_stories/2008/08/Labour_spin_continues.aspx (1 augustus 2010).

dienen neutraal, zonder vooroordeel, onpartijdig en objectief te zijn. Een aankondiging van de overheid hoort tegelijkertijd betrekking te hebben op de daden van een regering. Maar van nieuwsuitingen wordt ook verwacht dat ze het beleid van een ministerie uitleggen, verdedigen en 'verkopen'.³⁰⁸

Het gevolg is dat de nadruk in overheidsinformatie vaak ligt op 'nieuwe' en dramatisch gepresenteerde initiatieven, 'onderdeel uitmakend van een coherent programma', dat 'directe oplossingen voor herkenbare problemen' levert. De werkelijkheid zit echter complexer in elkaar. Vaak moeten ad hoc besluiten worden genomen. Bovendien is regeringsbeleid per definitie weinig dramatisch van aard. Dit strookt echter niet met de vele mooi weerberichten die vanuit de ministeries de publieke sfeer instroomt.³⁰⁹

De oorzaak van de focus op positief nieuws ligt in de manier waarop politici zijn geprogrammeerd. Campagne voeren en voortdurend werken aan een (her)verkiezingen zijn essentiële eigenschappen voor een politicus. Om standpunten te kunnen verwezenlijken moet men eerst gekozen zijn. Dit is uitgemond in een permanente campagne, die 'marktgeoriënteerd' is. Dat wil zeggen dat politici hun product (de boodschap) aanpassen op de wensen van de markt (het kiezersvolk), in tegenstelling tot een 'productgeoriënteerde' aanpak, waarbij getracht wordt de markt te interesseren voor een gegeven product. In eerstgenoemde benadering krijgt communicatie een gelijkwaardige status naast de politieke kerntaken van beleidsformulering en het verzorgen van publieke voorzieningen. Het is echter funest voor het vertrouwen van het publiek in de informatie die de politiek geeft.³¹⁰

De paradox van de moderne politieke communicatie is dan dat in de pogingen van politici het vertrouwen van de kiezer te winnen, het zaad van diens wantrouwen in de politiek al verborgen zit.

Habermas ziet de pers als de belangrijkste structuur binnen de publieke sfeer.³¹¹ Een goed werkend, onafhankelijk medialandschap is noodzakelijk wil zich een geïnformeerd publiek kunnen vormen. Journalisten erkennen hun rol als zogenaamde 'vierde macht', en vervullen deze met een zekere mate van trots.³¹² Hun taak is niet alleen het overbrengen van informatie, maar ook politici aansprakelijk te houden voor hun acties. De opkomst van Public Relations (PR) als beroepsgroep heeft, volgens Habermas, echter

³⁰⁸ Ivor Gaber, 'Exploring the Paradox of Liberal Democracy: More Political Communications Equals Less Public Trust', *The Political Quarterly* 80 (2009) No. 1, 85.

³⁰⁹ *Ibid.*, 86

³¹⁰ *Ibid.*, 88

³¹¹ Jürgen Habermas, *The Structural Transformation of the Public Sphere. An inquiry into a bourgeois society* (Cambridge 1989) 181.

³¹² Brian McNair, 'PR must die: spin, anti-spin and political public relations in the UK, 1997-2004', *Journalism Studies* 5 (2004) No. 3, 332.

een corrumperende invloed op de informatievoorziening. Door professionele PR wordt kiezers de mogelijkheid onthouden zelf een rationele afweging te maken.³¹³

Met de doelen van politieke PR is echter niets mis: orde scheppen in de complexe en onvoorspelbare mediaomgeving, het uitdragen van een consistente lijn en het bewerkstelligen van een zo positief mogelijk imago. De vraag is of de technieken die de spindoctors hierbij gebruiken ethische of op andere wijze verantwoord zijn. De technieken en strategieën, die hieronder besproken zullen worden, waren echter voortgekomen uit de werking en behoeftes van de moderne media. Het lijkt alsof pers en politiek elkaar in een dodelijk wurggreep te pakken hadden gekregen.

Handboek van een spindoctor

Het beschrijven van de werkwijze van een spindoctor stuit op een aantal problemen. Ten eerste bestaat er niet zoiets als een spindoctors' handboek of, serieuzer, een wetenschappelijke theorie die op de praktijk valt los te laten. Veel van wat ze doen is een kwestie van improviseren en handwerk, zonder leidraad of handvest.

Het tweede probleem waar men tegen aan loopt is het feit dat weinig documenten bestaan waarin de handelingen van spindoctors zijn vastgelegd. Wat er beschreven is over hen zijn vaak journalistieke producten, in dagbladen of in uitgebreide aanklachten. Aangezien de auteurs aan de andere kant van de scheidslijn staan is het resultaat vrijwel per definitie gekleurd.

Alastair Campbell (en New Labour) vormen hier enigszins een uitzondering op. De groeiende aandacht voor spin vond zijn weerslag in (en werd deels veroorzaakt door) een stijgend aantal boeken en artikelen over dit onderwerp. Interessant is dat een aantal kopstukken, waaronder Campbell maar ook een van zijn ondergeschikte spindoctors, memoires gepubliceerd hebben. Het is voor een deel mogelijk de handelingen die Campbell ondernam in het bespelen van de pers hieruit te destilleren. Vanwege de genoemde moeilijkheden is een categorisering altijd deels arbitrair. Evenwel is een poging gedaan om daartoe te komen.

Officiële Draggers

Allereerst is het van belang aandacht te schenken aan de officiële 'dragers' van gespinde boodschappen. Dit zijn allerhande informatie-uitingen, zoals het opstellen en sturen van persberichten, het houden van persconferenties, het doen van aankondigingen in interviews en toespraken, etc. Leden van de regering hebben daarbij een aantal extra kanalen tot hun beschikking:

- Een verklaring in het parlement;

³¹³ Habermas, *The Public Sphere*, 193-195.

- Het beantwoorden van een ingestoken schriftelijke vraag van een partijgenoot;
- Een verklaring in een van de parlementaire commissies;
- Een TV- of Radiocommercial namens het ministerie;
- De publicatie van een aankondiging in de *London Gazette*, het overheidsorgaan waarin wetten officieel aangekondigd worden.

Naast het formele nieuws bieden de publicatie van interviews, speeches en de uitzending van politieke nieuwsshow's de mogelijkheid gespinde boodschappen het publieke domein in te sturen. Een veel gebruikt middel onder Labour was het opsturen van speeches die politici tijdens het weekend in hun *constituency* hielden, vaak voor vrijwilligers of partijmedewerkers. Op het evenement zelf kwamen dikwijls nauwelijks of slechts lokale journalisten af. Regelmatig kwam het voor dat ook de desbetreffende minister zelf uiteindelijk afwezig was, terwijl de speech gewoon op de bureaus van de nieuwsdiensten belandden. In een enkel geval werden zelfs toespraken geschreven zonder de intentie deze werkelijk voor te dragen.³¹⁴ De weekenden werden daarnaast gebruikt voor optredens in de politieke praatprogramma's op zondagochtend.³¹⁵

Deze officiële en proactieve uitingen hebben drie functies. Ten eerste om overheidsinformatie aan te bieden. De enorme hoeveelheid informatie die dagelijks vanuit de Whitehall en het parlement de pers bereikte maakte het echter mogelijk impopulaire gegevens – slechte statistieken etc. – te 'verbergen' tussen de stroom van berichten. De tweede functie is het overdragen van de 'verborgen' gespinde boodschap. Dit kan dezelfde zijn als de hoofdboodschap van het nieuws, een verwijzing naar ander nieuws, een herhaling van de algemene lijn van de partij, etc. Tot slot fungeren dergelijke aankondigingen en verklaringen als middel om de agenda te stellen of een gewenste richting op te sturen.³¹⁶

Het reageren op statements van de andere partij heeft vrijwel dezelfde mogelijkheden. Verschillend is dat een reactie niet in staat is het onderwerp, de agenda, vast te stellen. Het herhaaldelijk reageren op elkaars uitlatingen leidt tot een politieke dialoog, in het parlement of via de media. Wanneer dat laatste het geval is hebben de initiator van het nieuws en de media er vaak belang bij het verhaal zo breed mogelijk uit te spinnen. De politicus om aandacht voor zijn boodschap te krijgen, de media om ruimte te vullen en een conflict uit te venten. De andere partij wordt hierdoor gedwongen tot een reactie, waarna de eerste partij opnieuw aan het woord komt, etc.

³¹⁴ Price, *The Spin Doctor's Diary*, 138.

³¹⁵ In 2000 waren dat *On the Record* (BBC/John Humphries); *Richard Bimbleby* (ITV, Richard Dumbleby); *Sunday Live* (Sky, Adam Boulton).

³¹⁶ Gaber, 'Government by spin' 265-267.

Ook voor reageren op dringend nieuws gelden dezelfde eigenschappen. De uitvoering vraagt echter een zekere mate van organisatie. Een politicus kan tijdens een gesprek vragen voorgelegd krijgen over het zojuist ontstane verhaal. Het is hierbij van belang dat hij zowel op de hoogte is van het verhaal als van de partijlijn. In het geval van crises bezit de regeringspartij een zeker voordeel, aangezien het officiële regeringsstandpunt van meer belang is dan dat van de oppositie.

Spindoctoring

Spindoctoring is geen officiële bezigheid, maar bevindt zich in een grijs gebied tussen de politiek, pers en publiek in. Het bestaat niet zozeer uit specifieke handelingen, maar kan beter omschreven worden als een proces. In een poging dit proces in losse onderdelen op te breken staan hieronder een aantal technieken beschreven die Campbell in de jaren dat hij voor de Blairregering werkte toepaste. Voor een deel zijn het open deuren. Spindoctoring is echter het consistent uitvoeren van trucs zoals hier beschreven, gekoppeld met een mate van improvisatie. Na een aantal algemene technieken worden vier categorieën behandeld: crisisbeheersing; het beïnvloeden van kranten/domineren van de nieuwsagenda; aanvallen; en spinnen met beleid.

On Message

De centrale mediastrategie van New Labour viel terug te brengen tot drie woorden: *staying on message*. Tijdens de oppositie en de campagne van 1997 werd er geen interview met een partijkopstuk afgenomen zonder dat het merendeel van de antwoorden gevangen was in geprepareerde soundbites, die een vooraf vastgestelde boodschap bevatten.

Een aantal instrumenten hiervoor zijn noodzakelijk. In de periode 1994-1997 onderhield Campbell voortdurend contact met Millbank en politici via piepers, later via mobiele telefoons.³¹⁷ Iedere Labourminister die een gepland of ad hoc mediaoptreden had werd door Campbell gebriefd over de lijntjes en hoofdboodschap van de dag. Ongeacht het onderwerp van een interview werd verwacht dat naar deze hoofdboodschap verwezen werd. In de regering werden ook de samenvattingen van de ochtendlobby's naar alle Labourparlementariërs verstuurd, om duidelijk te maken wat de officiële lijn was van de onderwerpen die die dag in de pers speelden.³¹⁸

Het tweede element dat vereist is om een partij *on message* te houden is autoriteit. In dit licht bezien is het duidelijk waarom Campbells invloed zo groot was. Voor iedereen was duidelijk dat hij namens Blair in hoedanigheid als premier of partijleider sprak.

³¹⁷ Van Hulten, correspondentie.

³¹⁸ Ivor Gaber, 'Lies, damn lies... and political spin', *British Journalism Review* 11 (2000) 62.

Campbell had de meest directe toegang tot Blair. Dit verschafte hem de mogelijkheid de noodzakelijke discipline uit te oefenen om de partij op een lijn te houden.

Spinnen

De meest oorspronkelijke vorm van spinnen, waarvoor de term ooit bedacht is, is het verbaal beïnvloeden van journalisten door interpretatie (tekst en uitleg) te geven aan de uitspraken van de politicus. De beste voorbeelden hiervan zijn openbare toespraken. Pers wordt soms al een aantal dagen vooraf met kleine beetjes ingelicht over de inhoud van een speech. Voorafgaand aan het evenement zelf worden journalisten gebriefd over de belangrijkste thema's, en worden bepaalde aankondigingen uitgelicht. Geprepareerde soundbites worden alvast op een blaadje aangeboden. Het echte spinnen gebeurt tijdens en na de speech. Gedurende het verhaal tracht een spindoctor de pers te beïnvloeden door opmerkingen te plaatsen: 'dat viel goed', 'hier heeft de tegenstander geen antwoord op' of 'wat hij bedoelt is...' etc. Achteraf volgt nog een debriefing, waarin opnieuw de inhoud van de speech in het best mogelijke daglicht wordt gesteld.³¹⁹ Het beste voorbeeld van dit klassieke spinnen was de congres toespraak van Blair in 1994, over het afschaffen van *Clause IV*, en is in hoofdstuk 3 behandeld.

De Britse verkiezingen van 2010 lieten een nieuw vorm hiervan zien. Campbell werd tijdens deze verkiezingen opgetrommeld om steun te verlenen aan de slecht van de grond komende campagne van Gordon Brown. In 2010 werden echter voor het eerst TV-debatten georganiseerd (iets dat Blair altijd op advies van Campbell had afgeslagen). Na de debatten kon men de perskamer vol zien stromen waarbij Campbell (en Peter Mandelson) hun 'wedstrijdanalyse' gaven. Uiteraard was Brown de grote winnaar.

Beeldvorming

Campbell bemoeide zich ook met de beeldvorming van Blair in de meest letterlijke zin van het woord. Hoewel Anji Hunter, Blairs vertrouweling die zijn agenda bijhield, officieus de baas was over de stropdas van de premier zorgde Campbell ervoor dat zijn baas er onberispelijk uitzag zodra er camera's in de buurt waren. Blair was gezegend met een talent voor '*hideous fashion statement[s]*'.³²⁰ Nadat er discussie in de kranten was ontstaan over de lengte van Blairs vakantie in 1997 (drie weken), arrangeerde Campbell een fotomoment op het vliegveld waar de familie aankwam.³²¹ De familie bleef in het vliegtuig achter terwijl Blair, gestoken in een strak grijs pak en gewapend met de *Prime Ministerial Red Box* uit het vliegtuig afdaalde.³²²

³¹⁹ Ivor Gaber, 'Government by spin: an analysis of the process', *Media Culture Society* 22 (2000) 510-511.

³²⁰ Campbell, *The Blair Years*, 386.

³²¹ 'Straight back to work as hols end; Tony Blair returns from Holiday', *Daily Mirror*, 27 augustus 1997.

³²² Jones, *Sultans of Spin*, 44.

Tijdens een bezoek aan Rusland was een trip in de Moskovitische metro georganiseerd: het treinstel was gevuld met Engelssprekende studenten en gedecoreerd met Engelse gedichten in plaats van Russische reclameposters.³²³ Tijdens opnieuw een fotomoment merkt een van de meegereisde journalisten Campbell op, die wilde armbewegingen richting Blair aan het maken was. De premier begreep het signaal en greep het handvat boven zijn hoofd beet: alsof hij net als duizenden andere forensen dagelijks met de metro reisde. De foto kwam prominent in *The Telegraph* en *The Independent* terecht.³²⁴ Ook arrangeerde Campbell Blairs debuut in een Russische soapserie.³²⁵

De omstandigheden van Blairs optredens werden door Campbell minutieus georkestreerd. Op 8 januari zette Blair in een toespraak zijn visie van een *Stakeholder Economy* uiteen. Het was bedoeld om de agenda te stellen met de presentatie van het economische vergezicht van New Labour, als alternatief voor het neoliberalisme van de Tories. De locatie waar de rede plaatsvond was echter Singapore, het publiek een kleine groep van ondernemers uitgenodigd door de Britse High Commissioner. Campbell vreesde dat de kleinschaligheid de impact van de speech zou doen afnemen. Gebriefd over het belang van de speech en meegereisd namens *Today programme* werd gesteld dat hij mocht filmen *'on the condition that the cutaways did not expose the smallness of the event. We had a backdrop made up, with Tony standing up on the podium with a lectern and microphone in a room no bigger than a kitchen.'*³²⁶ Om de ochtendbulletins te halen werden de belangrijkste soundbites bovendien voorin de toespraak geplaatst. Een video-item kon zo nog voor het einde van de toespraak naar Londen worden gezonden.

The Grid

Een van de belangrijkste instrumenten in de Labour spinmachine was *The Grid*. The Grid was tijdens de campagne het tijdsschema waarin, vanuit logistiek oogpunt, aangegeven stond welke politicus waar en wanneer een optreden gaf. Daarnaast stond erop aangegeven welke boodschap op welk moment voor welk publiek werd uitgedragen. The Grid was ingevoerd onder Peter Mandelson tijdens de campagne.³²⁷ Nadat Labour in de regering kwam werd het de spil van Campbells planning. Het werd binnen de Strategic Communications Unit geplaatst, onder zijn directe verantwoordelijkheid.

In 1998 schonk Gould in zijn memoires al aandacht aan het instrument. Hij gaf hierin echter weinig concrete details over het document prijs.³²⁸ De discretie waarmee the Grid omgeven was geeft een idee van het belang dat er aan gehecht werd. In 2000 wist *The*

³²³ 'Bulldog bites into Blair's Russian jaunt', *The Independent*, 7 oktober 1997.

³²⁴ *The Daily Telegraph*, 7 oktober 1997.

³²⁵ 'Everyday story of British political folk arrives in Moscow', *The Guardian*, 6 oktober 1997.

³²⁶ Gould, *The Unfinished Revolution*, 255.

³²⁷ *Ibid.*, 335-337.

³²⁸ *Ibid.*

Guardian voor het eerst de hand te leggen op een enkele gelekte versie.³²⁹ Ondanks dat het bestaan ervan daarna bekend was duurde het tot 2003, ten tijde van de Irak-crisis, voordat opnieuw versies van the Grid in de pers stonden.³³⁰

Onder Campbell werd the Grid verder ontwikkeld. In de tabel werd bijgehouden welke belangrijke evenementen op het programma van de desbetreffende week stonden. Dit liep van bijeenkomsten van de Veiligheidsraad, staatsbezoeken, tot belangrijke sportwedstrijden en lokale festivals. Aan de hand hiervan werd ingepland welke aankondigingen wanneer gedaan werden. Goed nieuws kwam op rustige dagen waarop geen concurrerende onderwerpen werden verwacht. Optredens van ministers werden evenwichtig uitgespreid, zodat de impact van elk maximaal was maar er ook aan elkaar gerefereerd kon worden. Voor slecht nieuws waren dagen waarop het nieuws gedomineerd werd door een nationaal evenement, een voetbalwedstrijd of een optreden van het Koninklijk Huis. Andere mogelijkheden waren het begraven van slechte cijfers achter een opgeklapt positief verhaal vanuit een ander ministerie, of het uitbrengen van meerdere (slecht geschreven) persberichten, in de hoop de aandacht voor één enkel probleem te minimaliseren.

Een voorbeeld van the Grid is in appendix A te vinden. Opvallend is de '*asylum week*' van *The Sun*: het blad was van plan een week lang tegen het immigratiebeleid van de regering campagne te voeren. Er was echter vooraf onderhandeld tussen Campbell en het blad. Donderdag zou David Blunkett (minister van Binnenlandse Zaken) in de tabloid een interview geven: '*I am not in dispute with the Sun on this week's coverage*', waarna hij sterke maatregelen aankondigde om het probleem aan te pakken.³³¹ De tabloid kon een overwinning op de regering uitroepen, in ruil daarvan hield Campbell *The Sun* aan boord en werd de indruk gewekt dat een crisis effectief bestreden werd.

Crisisbeheersing: Snelheid en Initiatief

Wanneer Campbell in de kranten terecht kwam was dat doorgaans wanneer de regering in de problemen was gekomen, en hij ervan beschuldigd werd Blair eruit te spinnen. Zijn tactieken om PR-crisis te bestrijden zijn dan ook die welke het meest uitgebreid beschreven zijn, en waar zijn vetes met de pers voor een belangrijk deel uit voortvloeiden.

In de voorgaande hoofdstukken zijn *Pre-* en *Rebuttal* al genoemd als middel om aanvallen af te slaan. Essentieel hiervoor is een goede monitoringdienst en een snelheid in handelen. *Rebuttal* is echter van toepassing op (beleidsinhoudelijke) aanvallen vanuit de oppositie. Berichtgeving over schandalen, affaires of begaande fouten vanuit de pers vroegen om een andere aanpak.

³²⁹ 'Blair spin doctors told to stifle "bad news" on Europe', *The Guardian* 21 november 2000.

³³⁰ 'How Campbell worked his spin', *Daily Mail*, 27 juli 2005.

³³¹ 'I can't argue with The Sun on asylum', *The Sun*, 23 augustus 2003.

Snelheid van handelen stond hier centraal. In de ochtend van vrijdag 1 augustus 1997 kreeg Campbell bericht de redacteur van *News of the World* te bellen, de zondagseditie van *The Sun*. Het blad had foto's weten te bemachtigen van Robin Cook en zijn buitenechtelijke relatie, en was van plan ze zondag te publiceren. Reden voor het afgaan van alarmbellen in Downing Street, Labour had zelf altijd *sleaze* onder John Major zo breed mogelijk uitgesponnen. Campbell onderhandelde met het blad: in ruil voor een officiële reactie van de minister zouden ze de zaak relatief sympathiek behandelen.³³² Wat volgde was een surreëel telefoongesprek tussen Campbell en Cook, die op dat moment onderwerp was naar het vliegveld met zijn vrouw om te vertrekken voor vakantie.

I asked if he was alone. He said no, I'm with Margaret [Cook's vrouw].
I said given what I am about to say, you might want to go to a private phone and call me back. I said a bad story was about to break and I needed to speak to him privately. 'Is it about me?' he asked. And I said yes it is. I could now hear Margaret chatting away happily in the background. [...] He said no, you speak, and I will listen. [...] I said it's you and Gaynor. [...] 'Yes' he said, 'I can see how that could be a problem.'

Campbell vertelde hem dat hij een verklaring van Cook verwachtte. In feite werd Cook gedwongen binnen enkele uren een keuze te maken tussen zijn vrouw en zijn maîtresse. Zijn huwelijk was enkele uren later voorbij. Op zaterdagochtend lag een statement klaar voor *News of the World*. Door de snelle reactie en het bieden van openheid van zaken, in plaats van de instinctieve reactie om de luiken te sluiten, had Campbell de affaire binnen proporties weten te houden.

Rondom de Cook-affaire werden daarnaast twee 'noodremmen' ingezet. Hiermee wordt het lekken van groot nieuws of, beter nog, een ander schandaal bedoeld om de aandacht van het eigen probleem af te leiden. Ten eerste opende de *Sunday Times* dezelfde dag met het bericht dat Chris Patten, Gouverneur van Hong Kong en prominent Conservatief, mogelijk vervolgd zou worden voor het breken van staatsgeheimen.³³³ Het bericht bleek achteraf niet waar te zijn, maar werd door Peter Mandelson on-the-record bevestigd.³³⁴ Daarnaast gaf de regering plotseling plannen vrij om de Koninklijke Jacht Britannia, een populair nationaal symbool dat op het punt stond buiten gebruik te worden genomen, te 'redden'.³³⁵

³³² Campbell, *The Blair Years*, 225.

³³³ 'Patten faces prosecution in MI6 probe', *The Sunday Times*, 3 augustus 1997.

³³⁴ 'Patten faces secrets act leak investigation Political future of ex-Hong Kong governor at risk', *The Guardian*, 4 augustus 1997.

³³⁵ 'Britannia may be saved in pounds 50m refit', *The Independent*, 3 augustus 1997.

Crisisbeheersing: de kracht van ontkennen

Crisis succesvol naar de achtergrond werken stond of viel, aldus Campbell, met de kracht waarmee een aantijging weerlegd was. Een veel gebruikte tactiek om aandacht te deflecteren was het inzoomen op een kleine inconsistentie of onjuistheid in het verhaal van een journalist, om dit vervolgens aan te grijpen om een geheel verhaal te ontkennen. Het bracht Campbell echter een aantal keer in het nauw. De *Financial Times* berichtte dat Tony Blair in een telefoongesprek met Romano Prodi had aangedrongen de pogingen van Rupert Murdoch om een Italiaanse kabelmaatschappij over te nemen doorgang te laten vinden.³³⁶ De band met Murdoch lag bij een deel van de Labourpartij gevoelig. Campbell kon in de lobby niet ontkennen dat een telefoongesprek had plaatsgevonden. De suggestie dat Blair namens Murdoch hierop had aangestuurd verwierp hij echter als 'a complete joke [...] I can certainly say that it's balls that the Prime Minister intervened over some deal with Murdoch. That's C-R-A-P.'³³⁷

Twee dagen later herhaalde de krant het bericht echter, ditmaal ondersteund door bronnen vanuit News International, en ook *The Times*, eigendom van Murdoch, bevestigde het bericht.³³⁸ Campbell werd gedwongen te bevestigen dat het onderwerp ter sprake was gekomen. Hij bleef echter bij zijn ontkenning van het originele verhaal, van een interventie was geen sprake: 'I think it is a joke to describe that as an intervention when an Italian Prime Minister phones the British Prime Minister to discuss something completely unrelated.'

Een soortgelijk voorval vond plaats rondom een brief van Blair naar de Roemeense premier waarin hij staalbedrijf Mittal, 'a British company', steunde in hun poging een fabriek in Roemenië te kopen. Mittal stond geregistreerd in de Nederlandse Antillen, 80 van de 125,000 werknemers werkten in Engeland. Wel was het bedrijf een donateur van de Labourpartij.³³⁹ De kranten roken een affaire en begonnen vragen te stellen. Twee dagen later werd het afgezwakte 'a UK-registered company' door de persdienst van Downing Street gebruikt.³⁴⁰ Weer aan dag later verzuchtte de PMOS dat 'that there [is] no legal definition of what constituted a 'British' company'.³⁴¹ Downing Street werd gedwongen zijn verhaal aan te passen, maar gebruikte kleinigheden, inconsistenties en details om 'aan te tonen' dat ze de pers niet misleid hadden.

Na de begrafenis van Lady Diana opende William Hague, leider van de oppositie, een aanval op Blair. Hij beschuldigde hem ervan het evenement gekaapt te hebben voor

³³⁶ 'Blair intervenes on Murdoch bid', *Financial Times*, 24 maart 1998.

³³⁷ *The Government Information and Communication Service*, Public Administration Select Committee, minutes of evidence, questions 366-367.

³³⁸ 'Murdoch call raises question over Blair link', *Financial Times*, 26 maart 2002.

³³⁹ 'No 10 under fire for urging business deal with Labour donor', *The Guardian*, 11 februari 2002.

³⁴⁰ 'Blair letter "crucial" to steel firm bid: Blair letter seen as crucial to steel firm bid', *The Guardian*, 13 februari 2002.

³⁴¹ 10 Downing Street, '14 February morning briefing', *Government Press Briefings*, <http://tna.europarchive.org/20030731062035/http://www.pm.gov.uk:80/output/page2276.asp> (17 juli 2010).

politieke doeleinden. Tijdens een interview in een van de zondagshows zei hij bovendien dat de vertrouwensband tussen de regering en het paleis verbroken was omdat er door Downing Street gebriefd zou zijn over inhoud van gesprekken tussen de Koningin en de premier. In de hierop volgende lobbybriefings ontkende Campbell het verhaal: moeiteloos kon hij aantonen dat de regering nooit zonder toestemming informatie uit het paleis had prijsgegeven. De ontkenning was krachtig genoeg om de eerste en belangrijkste aanklacht te doen vergeten.³⁴²

Campbell overschreed echter met zijn krachtdadige ontkenningen van gedeeltelijk ware verhalen soms de lijn met misleiding. Tijdens het Clause IV debat riep hij een BBC correspondent tot de orde die in een verslag gezegd had dat Prescott pas een week van tevoren ingelicht was over en toegestemd had met het plan. Campbell badineerde hem en riep dat '*Prescott had been aware for several weeks and had been fully on board every step of the way.*'³⁴³ In werkelijkheid ging Prescott pas één dag voor het congres akkoord.

Blairs vriendschap met Roy Jenkins, die in de jaren '80 gebroken had met de Labourpartij, werd door Campbell en Mandelson ontkend, totdat beelden van de premier die een huisbezoek aan Jenkins bracht op televisie getoond werden.³⁴⁴ In het algemeen bezaten Campbells ontkrachtingen echter altijd een kern van waarheid.

Een meer twijfelachtige methode die door New Labour gebruikt werd was het effectief verzinnen van beleidsaankondigingen, met als enige doel de aandacht van de pers af te leiden. Soms zonder consultatie van ministers of desbetreffende beleidsambtenaren, werd door Campbells Press Office nieuw beleid geïnitieerd. In zijn dagboek noteerde Lance Price, Campbells tweede man, hier een duidelijk voorbeeld van:

The Sunday papers are full of 'TB tells GB: you'll never be PM'. [...] our aim has been to knock the story out by coming up with a better one. So, with half an hour to go before TB's appearance we decided to announce a war on drugs. [...] we decided to announce that the Queen's Speech would include a Bill that could bring in mandatory testing after arrest for suspected criminals, and new drug treatment schemes. [...] We had an hysterical scene of everybody running around trying to ring Keith Hellawell [the 'drugs tsar'] to warn them of what was coming in a few minutes. [...] Beckett was pretty pissed off that she hadn't been warned.³⁴⁵

³⁴² 'Hague attack over funeral backfires', *The Independent*, 15 september 1997.

³⁴³ Jones, *Soundbites and Spin Doctors*, 164-165.

³⁴⁴ Osborne & Walters, *Alastair Campbell* 213.

³⁴⁵ Price, *The Spin Doctor's Diary*, 146-147.

Crisisbeheersing: schadebeperking

Slechts in uiterste gevallen werd er daadwerkelijk over gegaan op het aanbieden van excuses. Dit werd gebruikt als tactiek, een laatste noodrem, als andere strategieën gefaald hadden. De reden dat de Tories alsmaar in het defensief werden gedrukt. Over *sleaze* was het feit dat zij feiten bleven verbloemen en weigerden commentaar te geven of fouten te erkennen. Labour had hiervan geleerd.

Een nieuwe crisis ontstond nadat het ministerie voor Volksgezondheid bekend maakte dat de Formule 1 uitgezonderd werd van het verbod op tabaksreclame. Een dag later belde *The Telegraph* naar de Press Office of het klopte dat Bernie Ecclestone, CEO van de sport, een donateur van Labour was. Er werd ontkend dat hier gegevens bekend over waren. Informatie over donateurs werd ieder jaar tijdens het congres vrijgegeven, wat betekende dat pas in oktober het jaar daarop uitsluitel zou komen. Hiermee werd gehoopt dat het verhaal stil zou komen te vallen. Wel werd er nog een verkapt dreigement naar de informerende journalist gemaakt, waarin gezegd werd dat het niet ondenkbaar was dat Ecclestone rechterlijke stappen zou ondernemen wanneer zijn naam met een politieke partij in verband werd gebracht.

Het was onvoldoende om het verhaal uit de pers te houden. De zondagskranten in het bijzonder vulden hun pagina's met Labours '*cash for favours*' schandaal. Wat volgde waren voortdurende beschuldigingen over doofpotten, en Labour gaf uiteindelijk toe een '*considerable donation*' te hebben ontvangen. Hierbij werd gehint op een bedrag tussen de 50.000 en 100.000 pond, dat zou worden terugbetaald.³⁴⁶ De rel werd echter nog eens aangewakkerd nadat Ecclestone toegaf één miljoen pond te hebben gedoneerd.³⁴⁷ Bovendien bleek dat Labour sinds de verkiezingen had onderhandeld over een tweede donatie, wat het vuur verder opstookte.

Terwijl het schandaal zich ontvouwde trok Campbell de conclusie dat er nog één manier restte de schade beperkt te houden: openheid en toegeven dat er fouten gemaakt waren.³⁴⁸ Het was niet Campbells favoriete tactiek en er zaten bovendien risico's aan verbonden. Soms was het echter nodig de pers '*some red blood meat*' toe te werpen om een verhaal te beëindigen.³⁴⁹ Tony Blair trad zelf aan in het programma *On the Record* om aan de tand gevoeld te worden. Campbell lekte vooraf al uitgebreid dat Blair zijn verontschuldigungen zou aanbieden. Niet voor de donatie of het beleid, maar voor het feit dat de regering zich gedragen had op een wijze die de suggestie had opgewekt dat er

³⁴⁶ 'Blair hands back Ecclestone cash in sleaze storm', *Daily Mail*, 11 november 1997.

³⁴⁷ 'The pounds 1m hand-out: Ecclestone gift ignites party funding debate; Huge blow as Labour returns cash', *The Guardian*, 12 november 1997.

³⁴⁸ Campbell, *The Blair Years*, 260-261.

³⁴⁹ Jones, *Sultans of Spin*, 120.

iets te verbergen viel.³⁵⁰ Met succes: in de dagen daarop focuste de discussie zich niet langer op Labour maar op het spanningsveld tussen politieke donaties en beleid.

De verontschuldiging hielp Campbell de integriteit van zijn baas in stand te houden. Omdat Blair zelf verantwoordelijkheid nam leek meer openheid te worden gegeven dan Major voorkwam. De tactiek was echter gebaseerd op een algemeen vertrouwen in de regering en de premier. Het kon daarom niet te vaak effectief worden ingezet. *'For Blair, trust is a trump card. One he should not be tempted to play too often.'*³⁵¹

Effectiever dan een verontschuldiging achteraf was een pre-emptieve actie. Dit is vergelijkbaar met Prebuttal, echter toegepast op crisisbeheersing in de media. Twee incidenten rondom homoseksuele ministers, kort achter elkaar, laten zien hoe dit werkt. Het 'uit de kast trappen' van ministers was een veel beoefende bezigheid van de Britse tabloids. *The Sun* stond bekend als antihomo, vaak betrof het ministers die hun geaardheid geheim hielden en er zelfs een normaal gezinsleven op na hielden.³⁵²

Ron Davies, minister voor Wales, beleefde een *'serious lapse of judgement'* nadat hij 's nachts op een parkeerplaats in Londen een wandeling maakte, een praatje met een passant maakte en met hem en enkele vrienden van hem iets ging eten. In zijn auto werd de minister vervolgens door hen beroofd, waarna hij te voet aangifte deed.³⁵³ Dit was de versie van gebeurtenissen die Davies zelf officieel zou geven, waarna hij aangaf op te stappen. Pikant detail: de parkeerplaats, Clapham Commons, stond algemeen bekend als middernachtelijke ontmoetingsplaats voor homoseksuelen. Davis ontkende echter ten stelligste dat de aanvaring met seks te maken had gehad.

Het bericht was Campbell al eerder, via de politiecommissaris ter ore gekomen.³⁵⁴ De kans dat het verhaal niet vanuit het politieapparaat zou lekken werd nihil geacht. Campbell en Blair confronteerden Davies met de enige oplossing: *'Resign before anyone knew the first thing about it.'*³⁵⁵ Het was de enige manier om zelf het initiatief in handen te houden en te voorkomen dat het schandaal dagen lang in de pers uitgemeten zou worden. Zelf het bericht naar buiten brengen verkleinde de impact, en voorkwam vergelijkingen met de Majorregering, die vaak dagenlang onder vuur genomen werden met hetzelfde resultaat.

Een week later ging *News of the World* op jacht naar andere ministers die het uit de kast kon jagen. De zondagstabloid liet Downing Street weten dat het in bezit was van bewijs dat Landbouwminister Nick Brown homoseksueel was, en had betaald voor seks. Brown erkende tegenover Blair en Campbell zijn geaardheid. Hij had een relatie met een man

³⁵⁰ 'Blair: I can still be trusted; Apology aimed at ending pounds 1m row', *The Guardian*, 17 november 1997.

³⁵¹ 'Square deal; Sun says', *The Sun*, 17 november 1997.

³⁵² 'Are we run by a gay mafia?', *The Sun*, 10 november 1998.

³⁵³ "I did something foolish. That is a serious lapse of judgement", *The Independent*, 28 oktober 1998.

³⁵⁴ Campbell, *The Blair Years*, 328.

³⁵⁵ *Ibid.*, 329.

gehad, maar deze verbroken nadat hij om geld begon te vragen.³⁵⁶ Campbell en Blair accepteerden het verhaal, en zagen geen reden voor ontslag. In plaats van te wachten totdat het verhaal in het zondagsblad stond, liet Campbell een persbericht uitgaan naar alle kranten en de BBC. De tabloid publiceerde het stuk als een schandaalartikel, de rest van de zondagspers nam Downing Streets versie over en schreef zelfs bewonderend over Browns openheid.³⁵⁷ Het belangrijkste was echter dat een mogelijke rel teruggebracht was tot een eendagsvlieg.

Succesvolle crisisbeheersing was altijd een afweging tussen de luiken sluiten (geen commentaar geven, weinig details prijsgeven en zoveel mogelijk tijd winnen), in de tegenaanval gaan (intimidatie, de aandacht afleiden) of juist openheid van zaken geven. De eerste twee lijnen werkten echter alleen wanneer ze met overtuiging en eensgezindheid uitgevoerd werden. Staying on Message en discipline bleven de onderliggende fundamenten waarop succesvolle strategieën rustten.

Een laatste methode, die nauwelijks meer crisisbeheersing genoemd kan worden maar toch in deze categorie valt, was het schrijven van ontslagbrieven. Telkens wanneer een minister door informatie die openbaar was geworden gedwongen werd op te stappen, nam Campbell de pen ter hand om het officiële ontslag van de bewindspersoon en Blairs acceptatie hiervan te schrijven. In de brieven, die naar de kranten gestuurd werden en vaak gepubliceerd werden, werd getracht de reputatie van de minister in kwestie en van de regering hoog te houden.³⁵⁸ De brieven werden daarnaast gebruikt om de prestaties van Labour in het nieuws te krijgen.

Campbell verzond de '*serious lapse of judgment*' van Davies.³⁵⁹ Mandelsons ontslagbrief begon met '*Dear Tony, I can scarcely believe I am writing this letter to you*'. Dat was ook niet zo vreemd; het was Campbell die het geschreven had.³⁶⁰

Beïnvloeding van kranten/domineren nieuwsagenda

Een spinoperatie is succesvol als de krantenkoppen gevuld zijn met positieve berichten over de eigen partij, het liefst zo vaak mogelijk. Hoe meer Labour het nieuws vulde, hoe minder ruimte er voor de Tories overbleef. Een belangrijk doel dat Campbell zich stelde was het domineren van de nieuwsagenda.

Hij nam hiervoor een aantal simpele regels in acht. Wanneer hij een nieuwtje aan een journalist gaf, verzekerde hij zich van de timing. Nieuws moest op tijd binnen zijn op de redacties om de editie van de krant te halen. Tegelijkertijd mocht er niet voldoende tijd zijn om een journalist uitgebreid de kans te geven tot wederhoor of een reactie bij een

³⁵⁶ Price, *The Spin Doctor's Diary*, 47.

³⁵⁷ 'Finally, an end to hypocrisy', *The Observer*, 8 november 8 1998.

³⁵⁸ 'Estelle Morris' resignation letter in full', *BBC*, 23 Oktober 2002, http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/politics/2355079.stm (1 augustus 2010).

³⁵⁹ Campbell, *The Blair Years*, 328.

³⁶⁰ *Ibid.*, 353.

oppositielid te laten halen. Op deze manier wist hij maximale controle over de inhoud te houden. Het statement van Nick Brown werd pas kort voor het sluiten van de deadlines aan de pers gegeven.³⁶¹ Het was een nieuwswaardig item, maar tijd om het uit te breiden tot een groot verhaal was er niet meer.

Wanneer het gelukt was een onderwerp op de agenda te krijgen, dan werden journalisten verschillende brokjes informatie toegeworpen: een statement van een minister, informatie over de hoeveelheid geld die ermee gemoeid was, soms de mening van tegenstanders in het Brown-kamp. Verschillende kranten konden in de dagen hierop elk een eigen 'exclusieve' verhaal claimen. De hoofdboodschap bleef echter ongewijzigd.

Een andere manier om de aandacht te trekken was het 'planten' van artikelen namens een minister. Eerder is aangegeven hoe tijdens de campagne van 1997 een enorme hoeveelheid stukken van Blairs hand in de tabloids verschenen. In de regering bleef dit een belangrijke techniek, hoewel het aantal artikelen afnam. Hiervoor in de plaats verschenen echter andere wereldleiders. In januari 1998, aan de vooravond van een bezoek van Japanse keizer aan Groot-Brittannië, bood premier Hashimoto zijn verontschuldigingen aan voor de Tweede Wereldoorlog. Niet via diplomatieke kanalen, maar via een gepland artikel in *The Sun*. Het onderschrift luidde: '*Japan today makes an unprecedented plea to Sun readers to forgive its atrocities to British prisoners in World War Two.*'³⁶² En passant werd Blair geprezen als '*a new star on the world stage.*' De schrijfstijl van de Japanse premier kwam opvallend sterk overeen met de artikelen die onder Blairs naam verschenen waren. De actie werd herhaald na een bezoek van de Argentijnse president. Ook hij koos het tabloid als podium om het feit dat hij het uitbreken van de Falklandoorlog betreurde.³⁶³ Ook hier viel de stijl van Campbell in te herkennen. Beide artikelen waren enorme scoops.

Een ander spindoctors middel is de zogenaamde *White Commonwealth*. Dit slaat op het bevoordelen van een selecte groep 'bevriende' journalisten op hun collega's. In ruil voor positieve stukken krijgen zij de belangrijkste primeurs toegespeeld. Vooral Peter Mandelson leunde sterk op een dergelijk systeem, Campbell behandelde alle journalisten op even botte wijze. Pas na 2001, nadat Campbell en spin alsmaar groter gemaakt werden en zijn vetes met de pers heftiger, begon ook hij steeds meer op een *White Commonwealth* terug te vallen.

Wel speelde favoritisme voor bepaalde kranten een rol in zijn handelswijze. Schaamteloos werd *The Sun* voorgetrokken op de *The Mirror*. De twee grootste tabloids vochten al jaren een verbeterde strijd uit om primeurs. Kevin Maguire, de politiek correspondent van *The Mirror*, benaderde Campbell met het idee president Clinton een brief in te laten sturen waarin hij de Noord-Ieren opriep zich achter het vredesproces te

³⁶¹ Price, *The Spin Doctor's Diary*, 49.

³⁶² 'Japan says sorry to The Sun', *The Sun*, 14 januari 1998.

³⁶³ 'Argentina says sorry', *The Sun*, 23 oktober 1998.

scharen. Campbell ging akkoord, maar uit tijdgebrek moest Maguire het stuk zelf schrijven. Campbell zou het aan de Amerikanen ter goedkeuring voorleggen. De *Mirror*-redacteur zette zich aan het werk, leverde het stuk in en kreeg akkoord om het te plaatsen. Tot zijn verbazing zag Maguire echter een dag later de voorpagina van *The Sun*: 'Say Yes to Peace, U.S. president writes' gevolgd door een artikel dat grotendeels het zijne was. Woedend zou hoofdredacteur Piers Morgan zijn beklag bij Campbell hebben gedaan. Die ontkende niet, maar antwoordde: 'But Pierce, I did it for peace!'³⁶⁴ *The Mirror* was ook de eerste krant die een tip binnen kreeg dat Cherie Blair zwanger was. Wetende dat het de grootste primeur in tijden was nam de redactie plichtsgetrouw contact op met de Press Office om het verhaal te laten bevestigen. De tabloid van een dag later opende triomfantelijk en kende zichzelf de *Scoop of the Year* toe.³⁶⁵ Tot zijn verbijstering las Morgen hetzelfde nieuws echter ook in de ochtendeditie van zijn rivaal. Downing Street had ook *The Sun* over het nieuws geïnformeerd.³⁶⁶ De relatie tussen Campbell en zijn oude werkgever zou niet meer goed komen. Het maakte Campbell weinig uit: *The Mirror* kwam uiteindelijk toch wel bij Labour uit. *Sun*-lezers waren onberekenbaar, en moesten binnenboord worden gehouden. Het gevolg was echter wel dat *The Mirror* zich van Blair afkeerde. Het koos partij voor Brown en zou vanaf 2002 zich sterk verzetten tegen de oorlogsplannen in Irak.

Aanvallen

Een belangrijke manier waarvoor de pers gebruikt werd was het plaatsen van aanvallen: op de Tories, op dissidenten binnen de eigen partij en op de media zelf.

Een aantal maal meldden zich Conservatieve parlementsleden bij Labour die aangaven van partij te willen wisselen. In 1995 liet Alan Howarth weten over te willen stappen. Blair gaf Campbell, in het diepste geheim en zonder medeweten van Mandelson of Brown, de opdracht de juiste omstandigheden te creëren. Campbell wist de ideale datum om de inslag van het kanonschot te maximaliseren: 8 oktober, één dag voor het congres van de Conservative Party.³⁶⁷ Een exclusief interview werd gegund aan Tony Bevin, als politiek redacteur jarenlang een luis in de pels van Thatcher, van *The Observer*. Campbell masseerde vervolgens Prescott, die de overstap zou moeten goedkeuren om deze acceptabel te maken voor de linkerflank. Tot slot tipte hij de overige zondagskranten kort vooraf, om te verzekeren dat het nieuws overal terecht kwam.³⁶⁸ De minutieus geplande operatie was een succes. Het begin van het Conservatieve partijcongres werd

³⁶⁴ 'It's all done with the Mirror', *The Observer*, 24 mei 1998.

³⁶⁵ 'Scoop of the year: Blair's babe', *Daily Mirror*, 19 november 1999.

³⁶⁶ Campbell, *The Blair Years*, 429.

³⁶⁷ *Ibid.*, 80.

³⁶⁸ *Ibid.*, 91.

overschaduwd door het nieuws over Howarth. Zelfs de neutrale *Financial Times* kon niet anders concluderen dat 'one simply has to admire its exquisite but ruthless skill.'³⁶⁹

Campbell herhaalde het kunststukje in 1999. Vlak voor kerst stapte Shaun Woodward op uit zijn Conservatieve parlamentszetel. Hij was kort daarvoor verbannen van de frontbench vanwege zijn protest tegen *Section 28* (een verbod op het promoten van homoseksualiteit). Daarop besloot de pragmatisch ingestelde Woodward, die zichzelf zag als potentieel leiderschapsmateriaal van de Conservative Party, te onderhandelen met Labour over een overstap. Campbell stelde als eis dat de aanval op de Tories breder getrokken werd dan alleen onvrede over *Section 28*.³⁷⁰ In ruil voor een positie op de frontbench ging Woodward akkoord. Timing speelde opnieuw een rol: het nieuws werd op zaterdag 28 december naar buiten gebracht: Tijdens het kerstreces, zonder concurrentie van ander politieke verhalen.

Andersom werd soms effect gesorteerd door het creëren van een nieuwsvacuüm. Nadat de pers, eventueel door een aanval van Labour, op de Conservatives gedoken was zorgde Campbell ervoor dat de regering plotseling weinig nieuws te melden had. Dit werd onder meer toegepast om de interne problemen van de Tories en de kritiek op William Hague maximaal uit te venten.³⁷¹

Via de pers werden ook persoonlijkheden binnen de eigen partij ondermijnd. Een van Campbells voornaamste slachtoffers was Clare Short, die zich verschillende malen tegen de invloed van spindoctors afzette. Hoe berichten over haar, Gordon Brown, Peter Mandelson en Ken Follet de media bereikten is in hoofdstuk vier uiteengezet. Het onderuithalen van personen via de media gebeurde zonder Blairs explicite toestemming. Dit had echter meer met tactische dan ethische overwegingen te maken: het was belangrijk Blairs schone imago te bewaren. Indien nodig moest hij kunnen ontkennen zelf met de briefings te maken te hebben.

Een belangrijk wapen in Campbells arsenaal, en een van zijn meest beruchte eigenschappen, was zijn hardhandige omgang met journalisten. Dit was voor een deel uit noodzaak gedreven. Als een verhaal effectief de kop in gedrukt moest worden mocht er geen spoor twijfel blijven bestaan onder journalisten iets toch te onderzoeken.

Klagen bij journalisten en redacteuren in het algemeen maakt een onderdeel uit van het werk van een spindoctor. Typerend voor Campbell was vooral de snelheid en de agressie waarmee dat gedaan werd.³⁷² Naarmate zijn relatie met de pers weerbarstiger werd, zou Campbell echter vaker met rechtszaken en de *Press Complaints Commission* dreigen, om kranten te bewegen artikelen in te trekken.

³⁶⁹ 'Defection deals heavy blow on conference eve', *Financial Times*, 9 oktober 1995.

³⁷⁰ Campbell, *The Blair Years*, 433.

³⁷¹ Price, *The Spin Doctor's Diary*, 324.

³⁷² Esser e.a., 'Spin Doctoring in Elections Campaigns', 216.

Spinnen met beleid

De positie van de regering en de beschikking over het ambtelijk apparaat gaf Campbell een aantal nieuwe spinmogelijkheden. Hoe slecht nieuws 'verborgen' kon worden achter grote beleidsvoorstellen is al behandeld. Ook het ad hoc maken van beleid in dienst van communicatie, om de aandacht van een specifiek onderwerp af te krijgen, is genoemd. Campbell spoorde wanneer het hem uitkwam ambtenaren en journalisten aan met elkaar in contact te komen. Aan een bevestiging of ontkennen van een beleidsambtenaar werd door journalisten veel waarde gehecht.³⁷³

In de New Labourregering schoot de balans tussen communicatie en beleid echter soms door. Beleid werd voortgedreven door communicatie, in plaats van andersom. Onder druk van verhalen over asielzoekers werden bijvoorbeeld maatregelen verzonden om eventuele aanvallen op Blair tijdens Prime Ministers Questions te kunnen afweren.³⁷⁴

Een ander veel gebruikt en algemeen bekend middel was het oplaten van proefballonnetjes. Dit houdt in dat een aantal details over een mogelijk beleidsplan naar de pers gelekt worden, om te kijken hoe het publiek hierop reageert.

In het weekend van 28 april 2002 werd een aantal kranten subtiel verteld dat manieren werden onderzocht om de jeugdcriminaliteit tegen te gaan. Een voorstel was het afschaffen van de kinderbijslag voor jeugdige delinquenten.³⁷⁵ Nadat Labour backbenchers zich massaal tegen het plan keerden, haastte Campbell zich de lobby te verzekeren dat het slechts één van verschillende voorstellen was dat bekeken werd. Van een voornemen tot een besluit was geen sprake.³⁷⁶ Van het plan werd na april niets meer gehoord.

Proefballonnen werden ook gebruikt worden om verwachtingen vooraf te scheppen. Voorafgaand aan de presentatie van de jaarlijkse begroting werden vaak bezuinigingen overdreven, zodat deze achteraf mee leken te vallen. Tijdens de tweede termijn, waarin de relatie tussen Brown en Blair het vriespunt bereikte, kondigde Blair soms tijdens TV-optredens aan geld uit te trekken voor een nieuw plan. Brown, die een ijzeren greep op de financiën hield, werd hierdoor praktisch gedwongen Blair zijn zin te geven. Andersom durfde Blair het niet aan Gordon Brown voor hem te laten invallen tijdens Prime Ministers Questions, uit angst dat Brown het podium zou gebruiken om zijn eigen agenda te bevorderen.³⁷⁷

Een laatste spinmethode die onder Campbell een grote vlucht nam was het voortdurend heropwarmen van beleidsinitiatieven. Een artikel van de wetenschappers Gewirtz,

³⁷³ Jones, *Sultans of Spin*, 101.

³⁷⁴ Price, *The Spin Doctor's Diary*, 204.

³⁷⁵ Labour in revolt on fines for truants', *The Times*, 28 april 2002.

³⁷⁶ 10 Downing Street, '29 April morning briefing', *Government Press Briefings*, <http://tna.europarchive.org/20050103201240/http://www.pm.gov.uk:80/output/page2343.asp> (21 juli 2010).

³⁷⁷ Robin Cook, *Point of Departur. Diaries from the front bench* (Londen 2004) 73.

Dickson en Power ontrafelt minutieus het verloop van een beleidsplan.³⁷⁸ New Labours verkiezingsbelofte om het niveau van onderwijs aan te pakken leidde ertoe dat in 1998 met veel fanfare *Education Action Zones* gelanceerd werden. De introductie van dit *flagship policy* moest symbool staan voor de Derde Weg ideologie: publiek private samenwerking waarin ondernemingen het voortouw hadden. Opmerkelijk genoeg werden binnen een jaar al aanzienlijke resultaten gepresenteerd, die met kleurrijk taalgebruik naar voren werden gebracht: '*smashing targets!*', '*making a difference!*' etc. De hoge subsidiekosten en de korte tijdsduur om het beleid te implementeren werden verzwegen. Het lanceren van een 'tweede ronde' actiezones werd met al evenveel aplomb gepresenteerd. Kritiek dat openbare scholen in wezen geprivatiseerd werden werd ondervangen: ditmaal werd verteld dat het initiatief bij de scholen en leraren lag. Na 1999, als de actiezones hun nieuwigheid verloren hebben, werd vervolgens een nieuw programma, *Excellence in Cities*, gepresenteerd als vlaggenschip van Labours visie op onderwijs.

De vierde macht

Het gevolg van de enorme toename in spindoctoring onder Campbell was een onvermijdelijke toename in berichtgeving over de deze activiteiten.³⁷⁹ De bron hiervan was ten eerste de 'slachtoffers' van spin: ministers en politici die door Campbell terechtgewezen waren. Journalisten die het mikpunt van Campbells tirades waren of buitengesloten werden begonnen daarnaast meer over spin te schrijven. Naarmate Campbell de informatiestroom van de regering sterker begon te controleren bleven er bovendien minder nieuwswaardige onderwerpen over: vanaf 2002 was er, op Irak na, geen onderwerp dat de nieuwsagenda zo domineerde als spindoctoring.³⁸⁰

Een ander oorzaak van de toename in berichtgeving was te vinden in de traditionele opvatting dat de media, en de pers in het bijzonder, die vierde macht vormt. Zij zien zichzelf als de 'waakhond' van de democratie, in lijn met Habermas' opmerkingen over de pers. Deze rol van de journalistiek – het onafhankelijk informeren van het publiek en aansprakelijk maken van politici – werd bedreigd door de moderne politieke communicatiemethodes van de spindoctor.³⁸¹ Het gevolg hiervan was dat politieke berichtgeving zich ging richten op het deconstrueren van communicatiestrategieën – spin.³⁸² De ontransparante natuur van de politieke lobby, een afgesloten wereld waar de beide partijen elkaar ontmoeten, het nieuws 'tot stand komt' zonder dat het publiek hier zicht op heeft, droeg hieraan bij.

³⁷⁸ Gewirtz e.a., 'Unravelling a "spun" policy: a case study of the constitutive role of "spin" the education policy process', *Journal of Education Policy* 19 (2004) No. 3.

³⁷⁹ McNair, 'PR must die', 326.

³⁸⁰ Ibid., 326.

³⁸¹ Ibid., 332.

³⁸² Ibid., 332.

De vraag is echter of 'anti-spin'-methodes niet contraproductief werken. Het onthullen van spintechnieken is evenzeer de tussenkomst van een extra interpretatielaag. De nadruk in berichtgeving over de politieke communicatie (het proces) verdringt bovendien de aandacht van de werkelijke inhoud, en vergroot zo de kloof tussen de kiezer en de politiek. Dit lijkt te worden bevestigd door de tendens waarin de scheidslijnen tussen pure verslaggeving, commentaar en mening vervagen.³⁸³

De tegenbeweging lijkt er in ieder geval toe te hebben geleid dat de Britse bevolking bijzonder goed geïnformeerd raakte over de strategieën die achter Blairs berichtgeving schuilde. Dit sloeg door in een cynische houding van het publiek.³⁸⁴ Tot wanhoop van Blair en Campbell werd steeds meer informatie van de regering met wantrouwen bekeken. In Labours tweede termijn werd Campbell betrokken bij een aantal grote incidenten, ook in gevallen waarbij hij niet aan de bron van berichtgeving stond. Campbell werd zelf verder het publieke domein ingetrokken, en de weerstand tegen zijn persoonlijkheid groeide. Het zette de verhoudingen tussen hem en de pers verder op scherp, en zijn vertrek onvermijdelijk maken.

De Campbellparadox

De website Opendemocracy.net publiceerde in 2004 de Campbell Code.³⁸⁵ Volgens de anonieme auteur bestaat deze code uit drie onderdelen:

1. Presentatie is integraal onderdeel gezien van beleid. De manier waarop een maatregel gecommuniceerd wordt is essentieel voor de wijze waarop deze wordt ontvangen, en dus of deze werkt of niet.
2. De media zullen proberen de regering waar het kan onderuit te halen.
3. Presentatie moet altijd gebaseerd zijn op een waarheid, en kan geen aantoonbare leugens bevatten. Met de waarheid kan echter wel selectief omgesprongen worden.

De paradox waarin Campbell zich in bevond was dan ook de volgende: hij verfoeide de moderne mediacultuur, vanwege hun focus op conflict en (later) de 'obsessie' voor spin. Tegelijkertijd was het zijn taak deze cultuur te beïnvloeden, en was hij daartoe ook geschikt, omdat hij wist hoe de mediacultuur werkte kon hij deze beïnvloeden. De paradox is dat hij met zijn gedrag juist de cultuur in stand hield.

³⁸³ Gaber, 'Exploring the paradox', 90.

³⁸⁴ Robin Cook, *Point of Departure*, 79.

³⁸⁵ Anoniem, 'The Campbell Code', *OpenDemocracy.net*, <http://www.opendemocracy.net/print/1704> (11 juli 2010).

Hoofdstuk 6: Campbell ten einde (2001-2003)

De verkiezingen van 2001: Ambitions for Britain in the Spin-Express.

Het Britse parlement komt maximaal voor vijf jaar bijeen, daarna moeten verkiezingen worden gehouden. Het staat een regering echter vrij om deze eerder uit te schrijven. Het gebeurt regelmatig dat de regering in Groot-Brittannië de verkiezingen uit electorale overwegingen al na vier jaar uitschrijft.

De mogelijkheid de verkiezingsdatum te bepalen geeft de regering een informatievoorsprong op de oppositie. Indien de datum intern al bekend is kunnen campagnes gepland worden zonder dat de politieke tegenstanders op de hoogte zijn wanneer deze plaats zal vinden. De datum waarop het ontslag van de regering wordt aangeboden is dus een politieke keuze van de zittende premier. Het is ook een nieuwsfeit waar alle kranten op jagen.

Politiek Engeland ging er in 2001 vanuit dat de verkiezingen op 3 mei plaats zouden vinden. Er stonden voor die dag al lokale verkiezingen gepland. Algemene verkiezingen werden vaak hierop afgestemd. Ook binnen de regering werd met deze datum gewerkt. Men was echter al geruime tijd bezig met voorbereidingen. De Millbank toren was weer in gebruik genomen.³⁸⁶ Campbell had de primeur met de datum al aan *The Sun* toegespeeld.³⁸⁷

Door een uitbraak van Mond- en Klauwzeer besloot Blair echter de datum uit te stellen. Campbell was fel tegen dit plan: hij had de datum al gelekt en dacht bovendien dat de kranten het uitstel als zwaktebod zouden zien. Tot Campbells verbazing reageerden de pers echter positief. Het was het eerste teken aan de wand dat hij zijn voeling met de media aan het verliezen was.

De verkiezingsoverwinning van 2001 voor Labour was nooit werkelijk in gevaar geweest. Dit had een aantal redenen. Ten eerste was Blair tijdens campagnes op zijn best. Zijn talent om groepen kiezers aan zich te binden bleef een belangrijk aspect van New Labours succes.³⁸⁸ Blairs toerde per trein door het land, door cynici de *Spin-Express* genoemd, wat zijn belofte voor betere publieke voorzieningen kracht bij zetten.

De focus op een tweede termijn had ertoe geleid dat Blair voorzichtig was bij het formuleren van standpunten. Hoewel de ruime voorsprong in de peilingen Labour de ruimte gaf een radicaal programma voor te stellen, was er weinig doortastends terug te vinden in het programma waarmee Labour de verkiezingen inging.³⁸⁹

³⁸⁶ Price, *The Spin Doctor's Diary*, 223, 232.

³⁸⁷ 'May 3rd: election date: official', *The Sun*, 29 maart 2002.

³⁸⁸ Fairclough, *New Labour new Language?*, 97-105.

³⁸⁹ Labour Part Manifesto 2001, 'Ambitions for Britain' (2001).

De kranten kozen in 2001 opnieuw grotendeels de kant van Labour. De linkse kranten deden dat met tegenzin: zij waren het meest getroffen door Labours focus op *Middle England*. De *Mirror*, gefrustreerd over de voorkeursbehandeling die concurrent *The Sun* genoot, had historisch gezien geen andere keuze dan voor Labour te kiezen. Ook *The Guardian* en *The Independent* spraken hun voorkeur uit voor Labour, hoewel ze weinig enthousiast waren over Blair en zijn regering. Ondanks beider cynisme over spin kwamen ze beleidsmatig uit bij Labour en gunden ze de partij een tweede termijn om hun doelen waar te maken.³⁹⁰

De Murdoch-titels kwamen om tegenovergestelde redenen bij Labour uit. Geen van beiden waren traditionele Labouraanhangers. Juist de persoon Blair was voor hen reden voor de partij te kiezen. Dat hun eigenaar een rol in deze keuze speelde lijkt aannemelijk. Daarnaast had *The Times* een traditie van het steunen van regeringspartijen. Het dagblad had vervolgens een reputatie gekregen als officieus mededelingenbord van de regering.³⁹¹

In het rechterspectrum kozen de *The Telegraph* en de *Mail* traditiegetrouw voor de Tories, echter met grote bedenkingen over het niveau van de partij en hun leider, William Hague. De *Express* was daarentegen van kleur veranderd en steunde Blair (de krant was zich aan het profileren tegenover de *Mail*, en had een nieuwe eigenaar die fel anti-Hague was).³⁹² Het resultaat was dat de steun voor Labour onder de dagbladen zelfs groter was dan in 1997.

Het verkiezingssucces werd ook voor een deel veroorzaakt door de staat waarin de Conservative Party verkeerde. William Hague was een weinig aansprekende lijsttrekker en zou na de verkiezingen aftreden. De Tories waren onderling verdeeld en hadden weinig effectief oppositie gevoerd in de vier voorgaande jaren. Zelfs in de rechtse commentaren werden ze niet als serieuze regeringskandidaten gezien.³⁹³ Daarnaast speelde de 'feelgood-factor' een rol. Er hadden zich in de periode 1997-2001 geen grote crises afgespeeld. De economie draaide goed en in de ogen van de kiezers werd Labour gezien als een gedegen beheerder van de economie.³⁹⁴ Gecombineerd met de slecht presterende Tories leidde dit tot de laagste opkomst sinds de oorlog: krap zestig procent van het electoraat nam de moeite te gaan stemmen. Het leverde New Labour echter ook haar tweede overweldigende meerderheid in het *House of Commons* op en Blair zijn tweede termijn als premier.

³⁹⁰ Ragnhild M.V. Nessheim, 'British National Newspapers and the Blair Government. Part I: The Easy Ride, 1997-2001', *English Studies*, 665-666.

³⁹¹ Osborne & Walters, *Alastair Campbell*, 188, 301.

³⁹² Nessheim, 'British National Newspapers. Part I', 664; Campbell, *The Blair Years*, 482.

³⁹³ 'Use your vote for democracy', *Daily Mail*, 6 juli 2001.

³⁹⁴ David Sanders e.a., 'The economy and voting', *Parliamentary Affairs* 54 (2001) 795-797.

Tweede termijn: end of Spin?

Na de verkiezingen vond een *reshuffle* van het Kabinet plaats. Tijdens de verkiezingen was de stammenstrijd tussen Blair en Brown tot een tijdelijk staakt-het-vuren gekomen, hoewel uitbarstingen kampen voortdurend op de loer lagen.³⁹⁵ Hoewel Blair na de verkiezingen een sterke positie had, durfde hij Brown niet te confronteren en uit het Kabinet te zetten of naar Buitenlandse Zaken te verplaatsen.³⁹⁶ Brown beschouwde het binnenland steeds meer als zijn exclusieve terrein en verwachtte binnen een aantal jaar Blair op te volgen. Blair weigerde echter een einddatum van zijn premierschap te noemen, waardoor de relatie naar een nieuw dieptepunt zou zakken. Brown, nadat Blair hem duidelijk gemaakt niet plaats te maken, zou hem toegebeten hebben: '*There is nothing that you could ever say to me now that I could ever believe.*'³⁹⁷ Brown weigerde op zijn beurt details over de begroting met het Kabinet te bespreken, waarna Blair gesmeekt zou hebben: '*Gordon could you please give us a clue?*'³⁹⁸ Pas na de zomer van 2003 werd er, onder druk van John Prescott, een nieuwe *modus operandi* tussen hen gevonden.

Op een aantal andere belangrijke posten zette Blair wel loyalisten neer. De belangrijkste wisseling was het verdwijnen van Robin Cook, een Old Labourfiguur, voor de *Blairite* Jack Straw op Buitenlandse Zaken. Volgens sommige werd Straw op de post gezet omdat, zoals Campbell gezegd zou hebben, '*Jack will do what we tell him to do.*'³⁹⁹ Campbell was in elk geval gecharmeerd van Straws media-inzicht en communicatieve vaardigheden.⁴⁰⁰ Blair wilde zich gaan richten op het binnenlands beleid zoals hij dat eind 2000 geformuleerd had: criminaliteit, onderwijs en de gezondheidszorg; en Groot-Brittannië klaarmaken voor deelname aan de euro. Door Brown (anti-euro) op zijn post te laten en de eurofiel Cook weg te sturen leek dat echter een onhaalbaar doel. De onmacht tussen Blair en Brown om samen te werken leidde ertoe dat weinig overeenstemming bestond over de inhoudelijke agenda in Labours tweede termijn.⁴⁰¹ Door de interne strijd en Blairs gedwongen focus op het buitenland na 11 september 2001, zou er tot 2003 weinig terecht komen van zijn agenda.

Al voor de verkiezingen twijfelde Campbell of hij nog langer aan moest blijven. De strijd met de pers, de aandacht voor spin en het uitblussen van brandjes was sinds de zomer van 2000 aan hem begonnen te knagen. Campbell vreesde de energie voor het werk te hebben verloren. Nadat hij hoorde dat Brown bleef, wist hij dat ook de tweede termijn

³⁹⁵ Campbell, *The Blair Years*, 526-527, 528.

³⁹⁶ Seldon, *Blair*, 468.

³⁹⁷ Ibid.

³⁹⁸ 'Revealed: Blair's secret plan to sack Gordon Brown', *Independent on Sunday*, 24 juni 2007.

³⁹⁹ Osborne & Walters, *Alastair Campbell*, 269.

⁴⁰⁰ Peter Stothard, *Thirty Days. An Inside Account of Tony Blair at War* (New York 2003) 23, 112.

⁴⁰¹ Seldon, *Blair*, 628.

gedomineerd zou worden door interne vetes. Blairs herhaaldelijk aandringen voorkwam echter zijn vertrek.⁴⁰²

Besloten werd om Downing Street in drie pijlers herin te delen: Beleid, onder leiding van Jonathan Powell; Organisatie, onder Blairs Anji Hunter; en Communicatie onder Campbell. Campbells officiële titel werd Director of Strategic Communications. De bedoeling was hem verder op afstand van de dagelijkse besommingen met de pers te zetten. Een duidelijke functieomschrijving bestond echter niet voor Campbells nieuwe titel, een duidelijke strategie werd niet ontwikkeld. Campbell ontdekte bovendien dat hij de dagelijkse interactie met de pers nodig had om zijn greep op het nieuws te behouden.⁴⁰³ De nieuwe organisatie van Blairs kantoor was vooral een versterking van Campbells positie binnen Whitehall.

Behalve de focus op binnenlands beleid moest de tweede termijn volgens Blair in het teken van '*genuine delivery*' komen te staan: minder spin en meer prestatie. Campbell deed een aantal pogingen om meer openheid te creëren. Transcripties van de lobbybijeenkomsten werden op de website van Downing Street gepubliceerd.⁴⁰⁴ De ochtendbijeenkomst werd vervangen voor een dagelijkse openbare persconferentie waarbij regelmatig ministers aanwezig waren.⁴⁰⁵ Naast een toenemend aantal journalisten, ook uit het buitenland en van gespecialiseerde media, werden hierbij ook camera's toegelaten. Campbell legde uit: '*a more grown-up and honest understanding between the Government and the media that there will not be a new policy everyday [is needed]*'.⁴⁰⁶

Blair en Campbell kondigden meermaals een einde aan de spin aan. Campbell zette het verhaal in een speech voor de Media Correspondents Association, getiteld *It's time to bury spin*, uiteen. Een nieuwe relatie tussen Labour en de media moest worden gevonden:

Twenty-four hour rolling news has forced newspapers to change and adapt. [...] New angles are [constantly] needed. The result is less reporting, more predicting, more taking a stance. [...] The separation of news and comment has effectively gone in most newspapers. News is now largely comment and agenda in the press. [...]

We became far more professional in adapting to the demands of the media. [...] At first the media liked it and thought it was a good thing. But subsequently, it led to alienation between the media and us. [...]

⁴⁰² Campbell, *The Blair Years* 466, 487, 501-2, 550, 559

⁴⁰³ Ibid., 556.

⁴⁰⁴ Downing Street 10 website, *Press Briefings*, <http://www.number10.gov.uk/news/press-briefings/> (22 juli 2010). Het archief is te raadplegen via http://tna.europarchive.org/*/http://www.pm.gov.uk:80/output/Page1866.asp (22 juli 2010).

⁴⁰⁵ 'Downing Street to end "exclusive" daily briefings for lobby journalists', *The Independent*, 25 juli 2002.

⁴⁰⁶ 'Trust me I'm a spin doctor no more', *The Times*, 9 mei 2002.

This is the real paradox, and a real challenge for modern government: how you deliver long-term, difficult change in this era of immediacy, and how we keep the public interested, informed and engaged as we go. [...]

I would argue that what we were doing was the basics needed for a professional media operation for a major organization. But therein lay the seeds of spin. [...]

What we underestimated was the extent to which the changes we made in our relationships with the media, and in getting our media act together, would itself become an issue and a story.⁴⁰⁷

De media waren volgens Campbell obsessief bezig met spin en met zichzelf. Ze waren schuldig aan het voeden van '*cynism about politics, about politicians, about people who work in public life*'. De regering restte geen andere keuze dan zich opnieuw aan te passen aan de nieuwe situatie:

Media self-obsession [and] our failings in adapting to this new discourse. There was a sense that politics and the media were involved in a dialogue from which the public was becoming excluded. [...] Part of the answer lies in far more direct communication by the Prime Minister and other ministers. [...] We shouldn't think of communications as going only through the media. [...]

Journalists are an absolutely vital bridge between politicians and the public, and if journalists see their role as simply presenting the negative, that a story's only a decent story if it's a bad story, then that bridge exists only to be blown up.⁴⁰⁸

De nieuwe anti-spin strategie leek echter het gewenste effect niet te bereiken. De uitruil, meer openheid vanuit de regering voor meer afgemeten berichtgeving die zich op de inhoud richtte kwam niet tot stand. De hervormingen verzuurde de relatie tussen Campbell en de lobby verder.⁴⁰⁹ Zijn pogingen meer afstand te nemen werden bovendien door de realiteit ingehaald. Na de aanslagen van 11 september en de oorlogen in Afghanistan en Irak werd opnieuw beroep gedaan op zijn vaardigheden als spindoctor, en werd hij teruggesleurd in de dagelijkse gevechten met de pers.

Campbells reactie was sterker te vertrouwen op een select gezelschap van journalisten en commentatoren.⁴¹⁰ Zijn frustratie met de linkse pers, waarvan hij loyaliteit aan Labour verwachtte in plaats van een kritische houding, groeide. Tegelijkertijd begonnen de

⁴⁰⁷ Alastair Campbell, *It's time to bury spin*, Media Correspondents Association, in: *British Journalism Review* 13 (2002) No. 4, 16-18.

⁴⁰⁸ *Ibid.*, 22-23.

⁴⁰⁹ James Stanyer, 'Politics and the Media: A breakdown in Relations for New Labour', *Parliamentary Affairs* 56 (2003) 315-317.

⁴¹⁰ Dit waren met name: Roy Greenslade (Guardian); Philip Webster en Tom Baldwin (The Times); Andy Marr (BBC); Nick Robinson (ITV); en Adam Boulton (Sky).

rechtse kranten zich in te graven tegen Labour, en de tabloids traditioneel sensatie maken.

Campbells uiteindelijke aftreden, in 2003, werd echter ingeluid door een tweede ontwikkeling: het verzet van de ambtenarij tegen spin.

The Civil Service: Bury Bad News

Campbells pogingen de aandacht van spin af te krijgen werden al vroeg in de kiem gesmoord door een e-mail, gestuurd op de dag van de aanslagen op de Twin Towers. Op 11 september 2001 stuurde Jo Moore, een special adviser van het ministerie van Transport en Lokaal Bestuur, aan haar ambtelijke tegenhanger: *It's now a very good day to get out anything we want to bury. Councillors' expenses? – Jo.*⁴¹¹ Diezelfde dag verscheen er een persbericht over de declaraties van gemeenteraadsleden, dat weinig opgemerkt werd.

Moore was een typische spindoctor in de stijl van Campbell. Sinds de periode in Millbank was ze al actief voor Labour. Ze stond als agressief en dogmatisch te boek, en gebruikte net als Campbell harde rebuttal-methodes en selectieve briefings om haar zin met journalisten te krijgen. Met haar acties joeg ze echter een deel van haar eigen ambtenaren tegen zich in het harnas. Kort voordat de e-mail bekend werd verliet een hoge ambtenaar haar ministerie al nadat deze weigerde partijpolitieke informatie naar buiten te brengen.⁴¹²

Op 9 oktober stond de e-mail van Moore in vrijwel alle kranten. Campbell vermoedde dat de Civil Service achter het lek zat, en vond een ontslag dus niet noodzakelijk.

It was perfectly clear someone had leaked it and it was a classic Civil Service move on a special adviser. It was a stupid thing to say, [...] but I didn't like the idea of her being hanged, drawn and quartered for it. I also knew it would unleash another avalanche of bollocks about spin, me, culture of blah. [...] We agreed there should be a reprimand and an apology. [...] My only question mark was whether she was up to face the shit that was coming her way.⁴¹³

De officiële verklaring die namens Moore had weinig impact. De pers bleef aandringen op haar aftreden. Gelekte verhalen over strijd tussen de ambtenarij en Moore versterkten de oproep.⁴¹⁴

Campbell drong aan bij Moore om een TV-optreden te doen waarin ze zich zou excuseren voor haar gedrag.⁴¹⁵ Instinctmatig koos Moore ervoor dit exclusief voor één TV-zender

⁴¹¹ 'This is good time to "bury" news, says Byers aide' *The Times*, 9 oktober 2001.

⁴¹² 'Byers "forced out" top civil servant in row over spin, *The Independent*, 11 oktober 2001.

⁴¹³ Campbell, *The Blair Years*, 578

⁴¹⁴ Civil servants complain of bullying by Byers aide', *The Independent*, 20 oktober 20, 2001.

(SkyNews) en de Associated Press te doen, wat kwaad bloed zette bij de rest van het journalistencorps, en de rel onnodig verlengde.⁴¹⁶ Pas begin november begon de storm te liggen. Moore's naam bleef echter besmet.

De affaire betekende dat al binnen enkele maanden van Blairs tweede termijn zich een groot schandaal rondom spin voltrokken had. Het lekken van de e-mail was echter symptomatisch voor een andere ontwikkeling. Niet alleen op het ministerie van Transport maar door heel Whitehall begonnen ambtenaren zich te verzetten tegen New Labours regeerstijl.

Het Millbank-model, gebaseerd op gecentraliseerd gezag, informele besluitvorming en een grote rol voor het communicatieapparaat, ging moeizaam samen met de bedachtzame en formele werkwijze van de ambtenarij. In 1999 had Blair al een speech gewijd aan de '*scars on my back*', de conservatieve ambtenarij die het onmogelijk maakte snelle veranderingen door te voeren. De zinsnede kwam uit Campbells koker, die ambtenaren als establishment en dus tegenstander van progressieve idealen zag.⁴¹⁷ De toespraak verhoogde Blairs populariteit niet.

De aantijgingen, gecombineerd met Blairs aankondiging dat zijn tweede termijn in het teken van *delivery* zou staan, kwam hem op harde kritiek van Kabinetssecretaris Sir Richard Wilson te staan. Deze liet hem weten: '*You're problem is that neither you nor anyone in Number 10 has ever managed anything. [...] Overseeing the delivery of a complex public service [is] very different from barking out instructions to party officials or standing up at a conference and announcing a major change of policy.*'⁴¹⁸

Ook Campbell kwam met Wilson in aanvaring. Bij het begin van hun tweede termijn bood Wilson tevergeefs weerstand tegen de reorganisatie van Downing Street.⁴¹⁹ De topambtenaar liet merken dat Moore's opmerkingen onacceptabel waren.⁴²⁰ Hij uitte bovendien zijn bezorgdheid over berichten die in de pers verschenen waarin ambtenaren de schuld werd gegeven van Labours problemen.⁴²¹

Er ontstond een groeiende vertrouwensbreuk tussen de regering en de ambtenarij, grotendeels veroorzaakt door Labours nadruk op presentatie. De belangrijkste kritiek van Wilson was de informaliteit die op Nr. 10 heerste en de politisering die zich alsmar verder voltrok. Door de informele stijl van leidinggeven hadden Campbell en andere leden van Blairs *inner circle* meer invloed naar zich toe kunnen trekken, maar had zich

⁴¹⁵ Campbell, *The Blair Years*, 581-582.

⁴¹⁶ 'Chaotic press conference spells new disaster for "spin doctor" trying to escape e-mail row', *The Independent*, 17 oktober 2001.

⁴¹⁷ Rentoul, *Tony Blair*, 533.

⁴¹⁸ Seldon, *Blair*, 629.

⁴¹⁹ Campbell, *The Blair Years*, 538, 549.

⁴²⁰ 'Whitehall chief says Jo Moore acted improperly', *The Times*, 2 november 2001; Campbell, *The Blair Years*, 285.

⁴²¹ Campbell, *The Blair Years*, 608.

geen effectief en loyaal ambtenarenapparaat ontwikkeld.⁴²² Ook het gebrek aan ministers met regeringservaring speelde hierbij een rol. Het succes en de loyaliteit van de ambtelijke dienst was afhankelijk van vertrouwen, en juist dat ontbrak. De instroom van speciale adviseurs versterkte bij aan dit gevoel van wantrouwen: de dienst voelde zich door hun meesters het politieke domein ingetrokken worden.

De verslechterende verstandhouding tussen de ambtenarij en New Labours special advisers kwam opnieuw in een affaire rondom Jo Moore aan het licht. De permanente staat van oorlog waarin zij verkeerde met de communicatieafdeling van haar departement was een uitvergroot maar ook een exemplarisch voorbeeld. Sinds haar e-mail van 11 september verschenen voortdurend verhalen over haar, die hun oorsprong vonden in de Press Office van het ministerie van Transport.⁴²³ De grootste controversen ontstond nadat de *Mirror* en de *Express* de hand legden op een nieuwe e-mail waarin zij door de hoogste communicatieambtenaar Sixsmith gewaarschuwd werd: *'There is no way I will allow this department to make any substantive announcements next Friday. Princess Margaret is buried on that day. I will absolutely not allow anything else to be.'*⁴²⁴ In het artikel werd gesuggereerd dat Moore een aantal slechte statistieken die dag wilde publiceren. Downing Street informeerde bij Sixsmith over de mail, die het bestaan ontkende. Zowel de lobby als, op Campbells verzoek, het parlement werd ingelicht dat de mail niet bestond.⁴²⁵

In werkelijkheid had Sixsmith wel degelijk een e-mail gestuurd, en deze ook gelekt naar de kranten. Zijn ontkenning was gebaseerd op het feit dat de bewoording in de kranten niet de juiste was. De werkelijke tekst luidde: *'You spoke about possibly making this announcement on Friday. We should not do it on Friday as that is the day on which Princess Margaret is buried. There are too many connotations to the word 'buried' for us to do anything on that day.'*⁴²⁶ Moore had inderdaad gesuggereerd de aankondiging te verplaatsen. Het bericht lijkt echter te zijn opgesteld met een potentieel lek in gedachte om negatieve publiciteit rondom Moore te creëren. Het bestaan van de echte e-mail kwam een dag later, opnieuw door briefings vanuit het Transportministerie, aan het licht.⁴²⁷

⁴²² Peter Hennesy, 'Rulers and Servants of the State: The Blair Style of Government 1997-2004', *Parliamentary Affairs* 58 (2005) 7-9, 11.

⁴²³ House of Commons Select Committee on Public Administration, "'These Unfortunate Events': Lessons of recent Events at the former DTLR' (Session 2001-2002), eight report, 10.

⁴²⁴ 'Her last mistake; Spin doc faces axe after new gaffe', *Daily Mirror*, 14 februari 2002.

⁴²⁵ 10 Downing Street, '14 februari morning briefing', *Government Press Briefings*, <http://tna.europarchive.org/20030731062035/http://www.pm.gov.uk:80/output/page2276.asp> (22 juli 2002); Robin Cook, *Point of Departure*, 107-108.

⁴²⁶ 'Q&A: Whitehall spin row', *BBC News*, 24 februari 2002, http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/politics/1822050.stm (22 juli 2010).

⁴²⁷ 'No 10 defends Jo Moore as office briefs against her', *The Times*, 15 februari 2002.

De door de regering ingenomen positie onhoudbaar geworden. Wel zinspeelde Campbells plaatsvervanger er in de lobby op dat een strijd tussen de ambtenarij en de special advisers gaande was: *'People [are] briefing anonymously in a way that only serve[s] to undermine the trust between civil servants and Ministers and also undermine the Department.'*⁴²⁸ Sixsmith werd in een brief door Nr. 10 gesommeerd eventuele onvrede met special advisers via officiële kanalen te uiten in plaats van via de pers.⁴²⁹

Achter de schermen vonden ondertussen onderhandelingen plaats tussen Campbell, Wilson, Sixsmith, Moore en Transportminister Byers. Moore verklaarde bereid te zijn te vertrekken, mits Sixsmith ook plaats maakte. Campbell koos de kant van de special adviser en steunde de eis. Op 16 februari kondigde de minister het opstappen van beide kemphanen aan. De stap werd beargumenteerd met *'a breakdown of trust'* binnen het communicatieteam.⁴³⁰

De affaire kwam daarmee echter niet tot een einde. In *The Sunday Times* de week daarop beweerde Sixsmith dat hij helemaal niet opgestapt was, ondanks druk van Campbell en Byers. Hij claimde ook dat Richard Wilson hem verzekerd had van zijn positie.⁴³¹ Byers verklaarde hierop in het House of Commons dat Sixsmith wel degelijk was opgestapt, en haalde uit naar zijn eigen ambtenaren: *'It seems that one or more officials from my department began to brief the press that the line used by the prime minister's official spokesman was incorrect. At least one official appears to have spoken on this basis saying he was ringing on behalf of Martin Sixsmith. So what we had was a concerted attempt by a very small number of civil servants in the press office to undermine the department.'*⁴³²

De episode toonde aan hoe diep de wrevel tegen de spindoctors was komen te zitten. De loopgravenoorlog was nergens zo heftig als op het departement van Byers, maar was op meer plekken binnen Whitehall te merken. Het oplossen van eventuele problemen tussen special advisers en permanente ambtenaren was een taak van Downing Street 10.⁴³³ Campbell koos partij voor Moore. Hoewel Campbells rol in de affaire zich grotendeels achter de schermen had afgespeeld, bleef deze niet onopgemerkt in de media.⁴³⁴

Na de Jo Moore affaires en Wilsons uitval tegen Blair zagen de premier en zijn topambtenaar elkaar nauwelijks meer. Een gevoel van teleurstelling overheerste aan beide kanten. Wilson, die in juli 2002 zou vertrekken, zag in dat hij geen toegang tot

⁴²⁸ 10 Downing Street, '15 february briefing', *Government Press Briefings*, <http://tna.europarchive.org/20030731062035/http://www.pm.gov.uk:80/output/page2278.asp> (22 juli 2010).

⁴²⁹ 'Labour in a spin: "trust in civil servants essential"', *The Independent*, 16 februari 2002.

⁴³⁰ 'Feuding Whitehall aides are forced to resign', *The Guardian*, 16 februari 2002.

⁴³¹ 'All fall down', *The Sunday Times*, 25 februari 2002.

⁴³² Hansard Commons Debates, Vol. 380 (Session 2001-2002), part 104, columns 563-564.

⁴³³ 'The Government's Response to the Sixth Report from the Committee on Standards in Public Life', chapter 6, <http://www.archive.official-documents.co.uk/document/cm48/4817/4817.htm> (22 juli 2010).

⁴³⁴ 'Labour in a Spin: Campbell "played vital role in sixsmith's exit"', *The Independent*, 28 februari 2002.

Blairs inner circle had weten te krijgen en dat zijn invloed altijd achter die van Campbell en Jonathan Powell was gebleven.⁴³⁵ Na het aftreden van Moore en Sixsmith werd hij, als personifiëring van de ambtenarij, ook door andere ministers - met Prescott als uitzondering - onder vuur genomen. New Labour koos de kant van de spindoctors.⁴³⁶

De strijd tussen de politieke regering en de ambtelijke overheid had zijn weerslag binnen Downing Street. Om de positie van ambtenaren en de Civil Service Code in wetgeving te verankeren had Wilson al langere tijd aangedrongen op een Civil Service Act.⁴³⁷ Blair had zich eerder laten overhalen een dergelijke wet ook aan het parlement voor te leggen.⁴³⁸ Na de Jo Moore affaire staakte Blair uit de voorbereidingen voor de wet.⁴³⁹

In een ongebruikelijk stap, gevoed door de gedachte dat de kernwaarden van het apparaat, integriteit, neutraliteit en onpartijdigheid, in gevaar waren zette Wilson in een afscheidsspeech zijn redenen voor een Civil Service Act nogmaals uiteen. Het was een voor een ambtenaar ongekeerde stap om in het openbaar zo openlijk tegen de regering standpunt te nemen.

In de toespraak hamerde Wilson op het gevaar dat ambtenaren de politieke arena ingetrokken werden, ondanks het verzet dat zij tot dusver daartegen gedaan hadden. De permanente campagne waarin politieke partijen verkeerden oefende ongezonde druk uit. De voortdurende briefings richting de pers voedde het wantrouwen tussen regering en de ambtelijke dienst. Wilson gaf bovendien aan dat, na achttien jaar oppositie, een nieuwe regering een langere leercurve nodig had voor het effectief aansturen van de ambtenarij. Het sterkst was echter de kritiek die hij uitte op de relatie tussen zijn mensen en de special advisers:

Special advisers have long been part of our political system, and as an institution they are here to stay. [...] The question is: What should be the framework which they operate? [...] There should be a limit on the number of special advisers, set by parliament. [...] Special advisers should not behave illegally or improperly. [...] Special advisers should not ask civil servants to do anything improper or illegal, or anything which might undermine the role and duties of permanent civil servants as described in the Civil Service Code. [...] They should not do anything to undermine the political impartiality of civil servants or the duty of civil servants to give their own best version advice to ministers. Special advisers should not have any role in the recruitment and promotion of permanent civil servants. [...] There should be an

⁴³⁵ Campbell, *The Blair Years*, 608.

⁴³⁶ Osborne & Walters, *Alastair Campbell*, 284-287; Campbell, *The Blair Years*, 608.

⁴³⁷ House of Commons research paper, 'Wither the Civil Service', 03/49 (2003) 16-17.

⁴³⁸ Ibid.

⁴³⁹ Osborne & Walters, *Alastair Campbell*, 293.

effective grievance procedure for any civil servant who felt that a special adviser was abusing his or her position. [...]⁴⁴⁰

Wilson was in 1998 aangesteld als bondgenoot voor de veranderingen die Labour in de regering wilde doorvoeren. Lange tijd had hij de vernieuwingen in Downing Street ook gesteund. Kritiek dat hij geen tegengas gaf en de stammenstrijd tussen ambtenarij en politieke adviseurs hadden zijn mening doen omslaan.⁴⁴¹

Zijn oproep was echter tevergeefs. Sir Andrew Turnbull, die in juli op zijn post aantrad, liet in een interview in de *The Times* direct weten geen noodzaak voor een Civil Service Act te zien: '*We have lived without one for 150 years.*' Wilsons bezwaren tegen speciale adviseurs wuifde hij weg: '*The displacement view that special advisers are coming in and taking our jobs [is overdone]. The last thing I want to be seen as is another professional organisation that wants to protect against competition.*'⁴⁴²

Campbell was altijd al wantrouwig geweest tegenover het Establishment, waartoe hij de ambtelijke dienst rekende. In 1997 was hij erin geslaagd het systeem naar zijn hand te zetten door het te injecteren met politieke adviseurs. Het effect op de lange termijn was echter dat ambtenaren zich tegen de opgedrongen politieke lijn begonnen te keren. Een van de succesfactoren van een goede spinoperatie is een gedisciplineerd en loyaal apparaat, zoals Millbank. De loyaliteit binnen de dienst was dankzij Blairs en Campbells acties alsmaar verder geërodeerd. De groeiende vertrouwensbreuk maakte het voor Campbell lastiger zijn taak uit te voeren. Op een terrein had hij daar echter geen last van: oorlog.

Campbell tussen oorlog en vrede

Blairs toewijding aan het binnenlands beleid werd al snel door de realiteit ingehaald. Vier maanden na zijn herverkiezing vonden de aanslagen op de Twin Towers plaats. Blair schaarde zich direct aan de zijde van de Amerikanen, en bouwde ook persoonlijk een sterke band met de Amerikaanse president op. Gevolg was echter dat Blair tweemaal Groot-Brittannië een oorlog instuurde, die zijn aandacht grotendeels zouden opslokken.

Blairs eerste militaire ervaringen als premier waren redelijk succesvol. In zijn eerste termijn vonden interventies in Irak, Kosovo en Sierra Leone plaats. In februari 1998 kwam de *Prime Ministers Group on Iraq* voor het eerst bijeen. Het was een klein oorlogskabinet, waar naast Blair de ministers van Defensie en Buitenlandse Zaken en de

⁴⁴⁰ Sir Richard Wilson, 'Portrait of a Profession Revisited', Centre for Management and Policy Studies (Cabinet Office 2002).

⁴⁴¹ Robert Pyper, 'Whiter the Civil Service', *Public Policy and Administration* 17 (2002) No. 1, 2.

⁴⁴² 'Mandarin from the Treasury plans a small revolution' *The Times*, 1 mei 2002.

chef der staven ook Campbell en Jonathan Powell zitting in hadden. De groep was tekenend, aldus een medewerker, voor Blairs 'bizar informele vergaderstijl'.⁴⁴³

In december 1998 besloten president Clinton en Blair tot een vierdaags bombardement op Irak, nadat deze weigerde VN-resoluties volledig uit te voeren. Campbell bewees zijn waarde voor Blair. Hij zorgde ervoor dat Blairs aankondiging van de militaire actie een paar minuten vóór die van Clinton de wereld ingezonden werd.⁴⁴⁴ Door rekening te houden met het tijdsverschil tussen de VS en de VK wist Campbell deze truc een aantal keer te herhalen, tot irritatie van Clintons team.⁴⁴⁵ Het vergrootte in de beeldvorming de rol van de Britten en gaf Blair een status van wereldleider. De binnenlandse opinie werd op de vertrouwde manier gemanaged: Robin Cook deed een ronde langs de TV-programma's, in *The Sun* verscheen een artikel van de defensiechef.⁴⁴⁶

Operation Desert Fox zou de blauwdruk vormen voor de manier waarop de Blairregering militaire operaties aanpakte. De directe commandostructuur, zonder overleg met het Kabinet, beviel Blair.⁴⁴⁷ Desert Fox had hem bovendien het noodzakelijke zelfvertrouwen gegeven voor toekomstige missies.

Blairs status van internationale voortrekker werd door de Kosovo-crisis versterkt. Campbell speelde hierbij andermaal een cruciale rol. In Blairs (en Robin Cooks) buitenlands beleid nam het ethische aspect een belangrijke plaats in. *New Labour* was bereid tot militair ingrijpen wanneer een humanitaire ramp dreigde. Blair speelde een actieve rol in de *International Contact Group*, dat zich over Servisch geweld tegen Kosovaarse vluchtelingen boog. Na mislukte onderhandelingen met Milosevic in februari 1999 besloot de NAVO tot luchtaanvallen op Servische militaire doelen. De inzet van grondtroepen was echter vanwege Amerikaanse weigering, een brug te ver.

De bombardementen bereikten het tegenovergestelde effect. De vluchtelingenstromen namen toe, evenals de etnische zuiveringen.⁴⁴⁸ De aanvallen slaagden er niet in het militaire apparaat van Milosevic uit te schakelen. De media begon vragen te stellen over het nut van de oorlog, en de publieke opinie begon zich tegen het conflict te keren. Om de oorlog te winnen waren niet alleen grondtroepen nodig, maar ook een effectief propagandaoffensief.

Zoals gezegd ging Campbell tekeer tegen reportages van BBC journalisten ter plaatse '[who] were reporting democracies and a dictatorship, virtually taking the dictatorship

⁴⁴³ Peter Hennesy, 'Informality and Circumscription: The Blair Style of Government in War and Peace', *The Political Quarterly* 75 (2005) No. 1, 3-11; de quote is afkomstig uit Peter de Waard, *Tony Blair. Opkomst en Ondergang van een politieke Held* (Amsterdam 2007) 189.

⁴⁴⁴ Rentoul, *Tony Blair*, 515-516.

⁴⁴⁵ Campbell, *The Blair Years*, 346.

⁴⁴⁶ Campbell, *The Blair Years*, 347.

⁴⁴⁷ Seldon, *Blair*, 392.

⁴⁴⁸ John Kampfner, *Blair's Wars* (Londen 2003), 44.

*propaganda at face value while putting everything we did through a far more intense scrutiny.*⁴⁴⁹ Daarnaast drong hij erop aan dat ook Milosevics media- en communicatieapparaat doel van de bombardementen werden.⁴⁵⁰ Blair vertrouwde Clinton toe: *'We can win this, but not unless we run it in the way you and I run elections.'*⁴⁵¹ Dit betekende: niet reageren op de berichten die toevallig die dag verschenen, maar zelf de agenda grijpen.

Op 16 april vertrok Campbell naar het Navo-hoofdkwartier *'[to instil] some good old-fashioned Millbank discipline in them.'*⁴⁵² Door de aanwezigheid van Campbell werd presentatie onderdeel van de kern van de Navo-operatie.⁴⁵³ Na een vergadering tussen hem, SACEUR Wesley Clark en secretaris-generaal Solana werd het Campbellregime opgelegd op de mediaoperatie van de Navo. Eén centrale boodschap werd uitgekozen (een humanitaire ramp is gaande, Milosevic is een schurk) die voortdurend en gedisciplineerd werd uitgedragen. Campbell zorgde ervoor dat voor acht uur 's ochtends de lijn van de dag vastgesteld werd, zodat deze in alle ochtendrubrieken genoemd kon worden. Een monitoreenheid werd ingesteld om alle media rondom Kosovo in de gaten te houden. En via Campbell had de communicatieafdeling direct toegang tot de top van de Navo, en konden boodschap en handeling perfect worden geïntegreerd.

In het thuisland werden de geesten rijp gemaakt voor de inzet van grondtroepen. Campbell liet verschillende kranten weten dat Blair zich voorbereidde op een *'four-year war.'*⁴⁵⁴ In een artikel onder Blairs naam in *The Sunday Telegraph* verklaarde hij *'whatever is necessary'* te doen om een eind aan Milosevics praktijken te maken.⁴⁵⁵ Geconfronteerd met afbeeldingen van vluchtelingen en slachtoffers begon het VK zich langzaam achter het idee van een grondoorlog te scharen.⁴⁵⁶

Blair liep voorop binnen de Navo in zijn bereidheid troepen in te zetten. Zolang de VS echter tegenstemde zou dit niet gebeuren. Aandringen van Blair bij Clinton tijdens een Navo top in april had echter weinig effect, Clinton weigerde zich vast te leggen. Ook Campbell trachtte de besluitnemers in de VS te beïnvloeden. Hij organiseerde een trip voor Hillary Clinton naar de vluchtelingenkampen in de Balkan, en zorgde dat zij en Cherie in gesprek kwam met vluchtelingen.⁴⁵⁷ Ook via de pers drong hij aan. In de *New York Times* verscheen een artikel van de hand van de Londense correspondent, waar Clinton opgeroepen werd leiderschap te tonen en verwezen werd naar *'Mr. Clinton's*

⁴⁴⁹ Campbell, *The Blair Years*, 371.

⁴⁵⁰ *Ibid.*, 372.

⁴⁵¹ Seldon, *Blair*, 397.

⁴⁵² Campbell, *The Blair Years*, 377.

⁴⁵³ Rhiannon Vickers, 'Blair's Kosovo campaign political communications, the battle for public opinion and foreign policy', *Civil Wars* 3 (2000) 64.

⁴⁵⁴ 'We must find the stomach for years of war over Kosovo', *The Independent*, 5 april 1999.

⁴⁵⁵ 'Tony Blair insists that Nato will not send ground troops', *Sunday Telegraph*, 4 april 1999. (de kop strooktie niet met de inhoud van het interview.)

⁴⁵⁶ 'Public support for land war is on the increase', *The Times*, 3 april 1999.

⁴⁵⁷ Campbell, *The Blair Years*, 390.

prevarication about offering the U.S. troops that are vital to a successful outcome has left time on Mr. Milosevic's side'.⁴⁵⁸ Verschillende bronnen beweren dat Campbell, zonder medeweten van Blair, achter het artikel zat.⁴⁵⁹ Clinton ventileerde zijn woede erover in een telefoongesprek met Blair.⁴⁶⁰

Met tegenzin begon Clinton de inzet van grondtroepen te overwegen. De media, door Campbell gebriefd, waren een van de middelen waarmee het dreigement aan Milosevic was geuit.⁴⁶¹ Tegelijkertijd werd er druk op de Russen gezet zich in dat geval afzijdig te houden, en praatte de Finse premier Ahtisaari op Milosevic in.⁴⁶² Het was een combinatie van deze factoren waardoor de Serviër inbond. Downing Street droeg echter het verhaal uit dat Blairs voortdurende aansturing op de inzet van grondtroepen Milosevic had doen terugtrekken en een humanitaire ramp had voorkomen.

De schrijvende pers onthaalde Blair als een oorlogsheld. De *Daily Mirror* en *The Sun* zetten unisolo dezelfde kop boven hun openingsartikel: '*Who Blair Wins*'.⁴⁶³ Maar ook kritischer kranten namen de door Campbell gesponnen lijn over.⁴⁶⁴ De losse manier van besluitvorming, waarbij het winnen van de propagandaoorlog van even groot belang was als het winnen van het militaire conflict, leek zijn waarde opnieuw te hebben bewezen.

De oorlogen waarbij Blair in zijn tweede termijn betrokken raakte waren van een ander slag. De aanslagen van 11 september hadden de internationale politiek veranderd. Afghanistan en Irak zouden beiden langdurige conflicten worden.

Een verschil was de wisseling van presidenten in de VS. Clinton, door Campbell bewonderend *the Great Communicator* genoemd, was een inspiratie voor New Labour geweest en hield dezelfde ideeën over politieke communicatie erop na. Voor George W. Bush gold dat niet. In zijn eerste brief over Afghanistan naar Bush hamerde Blair er dan ook op het belang van '*the bar of public opinion*'.⁴⁶⁵ Na de aanslagen koos hij echter onomwonden de zijde van de Amerikanen.

Het korte termijneffect van Blairs reactie op de aanslagen was echter een enorme toename aan populariteit. In opiniepeilingen vond 88 procent van de Britten dat Blair de crisis goed afhandelde. Twee derde van de bevolking steunde een eventueel militair

⁴⁵⁸ 'Crisis in the Balkans: Blair under domestic pressure on ground forces', *The New York Times*, 18 mei 1999.

⁴⁵⁹ Seldon, *Blair*, 403; Osborne & Walters, *Alastair Campbell*, 253.

⁴⁶⁰ Campbell, *The Blair Years*, 393-394.

⁴⁶¹ Vickers, 'Blair's Kosovo campaign', 66.

⁴⁶² Kampfner, *Blair's Wars*, 58-60.

⁴⁶³ 'A true statesman – Who Blair wins', *Daily Mirror*, 4 juni 1999; 'Who Blair wins; Peace in sight', *The Sun*, 4 juni 1999.

⁴⁶⁴ 'The Leaders: Crusador who believed in "Just War"', *The Independent*, 4 juni 1999.

⁴⁶⁵ 'Campaign against terror', *Frontline*, 8 mei 2002, <http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/shows/campaign/interviews/blair.html> (2 augustus 2010).

ingrijpen in Afghanistan.⁴⁶⁶ Blair besteedde zijn toespraak op het Labourcongres grotendeels aan de internationale situatie.⁴⁶⁷ Het leverde hem een staande ovatie op. Op 7 oktober begon *Operation Enduring Freedom* met het bombarderen van Talibandoelwitten. Zoals bij de vorige oorlogen hield Blair de lijnen kort. Besluiten werden in *the den* genomen en alleen besproken tussen hem en zijn adviseurs. Nadat de steun voor de oorlog onvermijdelijk terug begon te lopen, mocht ook Campbell zijn vertrouwde mediastrategieën op de oorlog loslaten.

Kort na 9/11 had Campbell de Islamic Media Unit opgezet binnen het ministerie van Buitenlandse Zaken, om berichtgeving in de moslimlanden te monitoren en Britse aankondigingen naar het Arabisch te vertalen en daar te verspreiden.⁴⁶⁸ Samen met het Witte Huis zette hij de Coalition Information Centre (CIC) op, bedoeld om negatieve verhalen in binnen- en buitenland direct de kop in te drukken. De CIC kreeg een afdeling in Washington, Londen en Islamabad. Vóór de instelling van de CIC werden dagelijks nieuwsberichten vanuit een - soms gemakkelijke - Talibanpersconferentie verstuurd.⁴⁶⁹ De geallieerden reageerden hier pas op nadat de zon in Londen was opgegaan. De afdeling in Pakistan maakte hier een einde aan. De dienst zorgde ervoor dat zijzelf continu nieuws aanleverde om de kranten en nieuwsprogramma's te vullen. Hoewel de CIC binnen de Foreign and Commonwealth Office geplaatst werd, viel het onder de premiers verantwoordelijkheid en rapporteerde het aan Campbell, die de zaak leidde.⁴⁷⁰ Medewerkers kregen al snel de bijnaam *'Alastairs Boys'*.

Kritische uitspraken van Labourpolitici over de oorlog werden gecorrigeerd, door Blair of via lekken naar de media. Clare Short was Campbells belangrijkste doelwit.⁴⁷¹ En opnieuw werden de oorlogscorrespondenten van de BBC uitgelicht. Een zestien pagina's tellende brief met klachten van Campbell belandde op het bureau van de BBC.⁴⁷² Kern van zijn klacht: Bin Ladens vooraf opgenomen gemompel werd ononderbroken uitgezonden, terwijl Labourministers voortdurend het vuur aan de schenen werd gelegd door journalisten.

⁴⁶⁶ 'The Guardian Poll September 2001', ICM Research, http://www.icmresearch.co.uk/pdfs/2001_september_guardian_september_poll.pdf (2 augustus 2010); 'The Guardian Poll October 2001', ICM Research, http://www.icmresearch.co.uk/pdfs/2001_october_guardian_afghanistan_poll_1.pdf (2 augustus 2010).

⁴⁶⁷ 'Full text: Tony Blair's speech', *The Guardian*, 2 oktober 2001, <http://www.guardian.co.uk/politics/2001/oct/02/labourconference.labour6> (2 augustus 2010).

⁴⁶⁸ Foreign and Commonwealth Office, 'Changing Perceptions. Review of Public Diplomacy' (2002) 10.

⁴⁶⁹ De ambassadeur van de Taliban in Pakistan, Abdul Zaef, gaf dagelijks persconferenties. Op een vraag over nucleaire wapens antwoordde hij: *'We can't even produce glass!'*

⁴⁷⁰ Foreign and Commonwealth Office, 'Coalition Information Centre (CIC)', vrijgegeven onder de Freedom of Information Act op 10 maart 2008, <http://foi.fco.gov.uk/content/en/foi-releases/2008a/10.1-digest> (5 augustus 2010).

⁴⁷¹ Tony's phony – war cabinet. And the PM is waging a quiet campaign to keep them marching to his tune', *The Independent on Sunday*, 30 september 2001.

⁴⁷² De Waard, *Tony Blair*, 355.

Na de inname van Kabul op 13 november was de oorlog in Afghanistan officieel gestreden. Blair was tevreden over de minimale verliezen aan Britse zijde, en de snelheid waarmee het conflict uitgevochten was. Het merendeel van de bevolking was achter de regering blijven staan, de oorlog was daarmee opnieuw een PR-succes voor Campbell. Wel spoot hij nog eenmaal zijn gal over journalisten die zich kritisch over de oorlog en de Britse steun aan de VS hadden uitgelaten. Nr. 10 publiceerde een 'roll call of shame', een lijst met namen van ongevallige journalisten.⁴⁷³

De drie oorlogen lieten zien hoe Blair het buitenlands beleid naar zichzelf toe getrokken had. Vanuit het Kabinet viel rumoer te horen over 'president Blair'. In zijn eerste termijn waren ministers Cook (Buitenlandse Zaken) en George Robertson (Defensie) sterk betrokken bij de beraadslagingen in *the den*. Aan de meningen van hun vervangers Straw en Geoff Hoon werd echter minder gewicht toegekend. Het succes van de missies bewees voor Blair zijn eigen gelijk en sterkten zijn overtuiging voor een sterk moreel element in de Britse buitenlandse betrekkingen.

Tijdens de oorlogen werkten de tandem Blair-Campbell op zijn best. Blairs sterke persoonlijke overtuigingen zorgde ervoor dat hij zich volledig richtte op de interventies. Het morele argument (de humanitaire ramp in Kosovo, de Taliban in Afghanistan) gaf Campbell de argumentatie bij het sturen van de publieke opinie.

De militaire operaties onderschrijven de belangrijke rol die Campbell vervulde in de regering. De wijze waarop hij controle nam over Navo's mediaoperatie was Campbell op zijn best. Zijn bijdrage bij het winnen van de 'moderne oorlogen', die voor een deel in de kranten en op TV-schermen wordt uitgevochten, moet niet onderschat worden.

Campbells betrokkenheid liet ook zien hoe zeer Blair hem nodig had bij het succesvol uitvoeren van zijn plannen. Campbells loyaliteit aan zijn baas werd sterker naarmate die meer onder vuur kwam te liggen. Zijn vijandigheid richting de pers nam evenredig toe. De voortdurende ruzies met de pers en de koude oorlog met de ambtenarij eisten hun tol op Campbell. De toename in het aantal artikelen over spin en over zichzelf verontrustte hem. Campbell leek zich bovendien langzaam voor te bereiden op een leven buiten in de schijnwerpers buiten Downing Street. Begin 2003 deed hij mee aan de marathon van Londen, wat hem behoorlijke media-aandacht opleverde. Hij liet zich sponsoren om geld op te halen voor een kankerfonds, en gaf in de aanloop naar het evenement een aantal interviews, waarin hij opzichtig liet doorschemeren ook een cheque van George W. Bush te hebben ontvangen.⁴⁷⁴

⁴⁷³ Seldon, *Blair*, 509.

⁴⁷⁴ 'The President checks in for charity with \$ 100', *The Times*, 10 april 2003.

Het vertrek van Anji Hunter, Blairs tweede vertrouweling, eind 2001 verlengde zijn aanwezigheid. Tussen beide was een afspraak gemaakt dat ze niet binnen zes maanden van elkaar zouden vertrekken. Het vertrek van Hunter was een dubbel verlies. Als 'poortwachter' van Blair was ze een van de weinigen die in een positie stond tegengas tegen Campbell te geven. Indien nodig kon ze Campbell overtuigen bewegen tot terughoudendheid. Na Campbells uitvallen tegen leden van de media was zij het die de relaties tussen hen en de regering vaak weer in orde bracht.⁴⁷⁵

Na haar vertrek raakte Campbell steeds vaker in een loopgravenoorlog met de pers verwickeld. Drie crises in het bijzonder deden Campbell uiteindelijk tot het besluit komen om op te stappen: Black Rod, Cheriegate en de Irakdossiers.

Black Rod

Een symptomatische episode waaruit bleek dat Campbell zijn greep op de pers en de interne discipline leek te verliezen was de '*Black Rod*' affaire. Op 30 maart 2002 overleed de Koningin-moeder. In tegenstelling tot Diana's begrafenis bestonden er voor deze gebeurtenis al jarenlang draaiboeken. In de officiële plannen was geen functie opgenomen voor de Prime Minister. De afgevaardigden namens het parlement zouden de Speaker, de Lord Chancellor en de Lord Great Chamberlain zijn.

Tijdens de voorbereidingen van de begrafenis trachtte Campbell de regie opnieuw naar zich toe te trekken.⁴⁷⁶ Namens Blair werd er geïnformeerd bij Sir Michael Willcocks wat de rol van de premier zou zijn. Willcocks was *Gentleman Usher of the Black Rod* (Black Rod), het officiële aanspreekpunt namens het parlement voor de Koningin en verantwoordelijk voor de afhandeling van de begrafenis. Hij gaf aan dat er geen bijzondere rol voor Blair bestond.

Wat zich hierna tussen Downing Street en Willcocks heeft plaatsgevonden is niet geheel duidelijk. Blair hield zich bij de begrafenis, dat tot een groot evenement was uitgegroeid, aan het protocol. In de dagen erna verschenen echter berichten dat Blair persoonlijk een grotere rol had willen aanmeten. Black Rod zou voortdurend bestookt zijn met telefoontjes uit No. 10 waarin er druk op hem uitgeoefend was Blairs aandeel in de processie te vergroten. Hoewel er verschillende malen contact geweest is tussen Blairs secretaris en het kantoor van Black Rod, is het niet te achterhalen hoe vaak dit is gebeurd en wat de inhoud van deze gesprekken waren. Campbell dwong de artikelen, die Blair beschuldigden, tot correctie. Dit was echter onvoldoende het verhaal de kop in te drukken. De dagen erop verschenen in onder meer de *Spectator* en *Mail on Sunday* artikelen waarin het verhaal door anonieme bronnen bevestigd werd.⁴⁷⁷

⁴⁷⁵ Seldon, *Blair*, 480-481.

⁴⁷⁶ Campbell, *The Blair Years*, 610-611.

⁴⁷⁷ 'How Tony Blair tried to muscle in on the mourning', *The Spectator*, 13 april 2002; 'How Blair tried to hijack royal funeral', *Mail on Sunday*, 14 april 2002.

Campbell nam vervolgens de stap om een klacht bij de Press Complaints Commission (PCC) in te dienen.⁴⁷⁸ De voorzitter van de Commissie waarschuwde Campbell zijn actie alleen door te zetten als hij absoluut zeker van zijn zaak was.⁴⁷⁹ Het hield hem niet tegen. De PCC begon met een formeel onderzoek, waarbij ook Black Rod gehoord zou worden. De dreiging met de klacht, bedoeld om de kranten af te schrikken en hen de rectificatie te laten plaatsen, bereikte zijn doel niet.⁴⁸⁰ Een Guerrillaoorlog met de kranten was het gevolg.

Black Rod zelf had in eerste instantie aangegeven dat hem niet letterlijk was gevraagd de begrafenis aan te passen. Maar hij liet Blairs mensen weten dat hij niet bereid was verder te gaan in een ontkenning indien hem gevraagd werd of er druk op hem was uitgeoefend.⁴⁸¹

Om tegendruk te creëren schakelde Campbell een 'goede' journalist in. Roy Greenslade trok in zijn commentaar de integriteit van de betreffende journalisten in twijfel, hij zette vraagtekens bij het feit dat de verhalen maar op één anonieme bron berustten en hekelde dat alles wat Campbell vertelde vanzelfsprekend als spin opgevat werd. Aan de kritiek, de letterlijk uit Campbells koker leekt te komen, werd toegevoegd: '*I would expect some harsh questions to be asked today of Black Rod's office.*'⁴⁸² Campbell was ervan overtuigd dat Black Rod de bron van de artikelen was.

Het journalistieke corps koos echter partij tegen Campbell. *The Independent* daagde Blair uit de zaak naar de rechtszaal te brengen. Het vreesde dat Campbell de PCC gebruikte om de journalistieke interpretatie van politieke feiten onmogelijk te maken.⁴⁸³

Willcocks waarschuwde Campbell dat hij niet opnieuw in de pers aangevallen wilde worden. Toch bleven er artikelen verschijnen van journalisten met nauwe banden met Campbell. Campbell eiste van Black Rod een volledige ontkenning van de aantijgingen tegen Blair. Die kon daar niet mee instemmen: er was volgens hem druk uitgeoefend vanuit Downing Street.

De memo aan de PCC waarin Black Rod zijn positie uiteen zette kwam in handen van Campbell en, later ook de *Daily Mail*, terecht.⁴⁸⁴ In de 'killer memo' onderschreef hij het verhaal van de *Mail on Sunday*, en weersprak Campbells versie. Campbell beseftte dat zijn zaak het niet ging redden als de memo bekend werd: '*We have to stop that letter going to the PCC*'. Om het onderzoek te staken trok hij zijn klacht in.⁴⁸⁵ In een uiteenzetting van het regeringsstandpunt, onderschreven door de PCC, werd gezegd dat

⁴⁷⁸ Campbell, *The Blair Years*, 617.

⁴⁷⁹ Ibid.; Osborne & Walters, *Alastair Campbell*, 304.

⁴⁸⁰ 'Blair complains to press watchdog over funeral story' *The Times*, 24 april 2002.

⁴⁸¹ 'Black Rod's letter to the PCC', in: Osborne & Walters, *Alastair Campbell*, appendix 2.

⁴⁸² 'The question of Blair's funeral rights and wrongs', *The Guardian*, 22 april 2002.

⁴⁸³ 'If you're serious, Tony, Produce a Writ', *The Independent on Sunday*, 28 april 2002; 'Why Blair is so keen to clear his name', *The Independent*, 30 april 2002.

⁴⁸⁴ Campbell, *The Blair Years*, 620; 'Black Rod's killer memo damns Blair', *Daily Mail*, 16 juni 2002.

⁴⁸⁵ Ibid., 620

Blair 'did nothing wrong or improper in relation to the events surrounding the death of Her Majesty Queen Elizabeth The Queen Mother'.⁴⁸⁶ De enige krant die echter gesuggereerd had dat Blair persoonlijk betrokken was had, had deze bewering ingetrokken. De verklaring zweeg over de vraag of anderen rondom Blair oneerbeer gehandeld hadden. Bovendien werd er door de regering niet langer om rectificatie gevraagd. De pers kraaide victorie.⁴⁸⁷

Blair zelf werd grotendeels buiten beschouwing gelaten, de aandacht richtte zich op Campbell. De belofte een einde aan de spin te maken bleek weinig waard.⁴⁸⁸ Campbell had geen keuze dan het verhaal uit te laten sterven. Eerst verscheen echter nog een trap na in *The Times*, waarin gesuggereerd werd dat het Koninklijk Huis het optreden van Black Rod afkeurde.⁴⁸⁹

Verschillend met eerdere affaires was dat Campbell de gebeurtenissen heftiger opvatte. Een simpele ontkenning had voldoende kunnen zijn. Campbells overhaaste beslissing om naar de PCC te stappen draaide uit op een onnodige rel, en luidde tot de eerste geluiden om zijn aftreden. Campbell zelf begon naar aanleiding van de affaire weer te twijfelen of het niet beter was te vertrekken, nu hij het onderwerp van gesprek bleef. Er zouden echter nog twee crises nodig zijn eer Campbell deze stap zette.

Cheriegate

Het tweede moeras waar Campbell in terecht kwam in 2002 begon in december. Tijdens 'Cheriegate' lichtte hij de pers verkeerd voor, hoewel de oorzaak hiervan niet bij hem lag, en ontstond voor het eerst een barst in zijn relatie met Tony Blair. Het was opnieuw een stressvolle periode waarin hij er niet in slaagde de pers te bespelen.

Cherie Booth, officieel heeft ze nooit de naam Blair aangenomen, had na de intrek in Downing Street haar carrière als *Queen's Council*, de hoogste functie binnen de advocatuur, vervolgd. Daarnaast zag ze voor zichzelf een Hillary Clintonachtige rol als *First Lady*. Haar relatie met Campbell was over het algemeen goed. Fiona Millar, oud-journaliste en de partner van Campbell, vervulde voor Cherie een soortgelijke rol.

Met de pers had Cherie een haat-liefde relatie. In eerste instantie werd ze bekritiseerd vanwege haar flodderachtige kledingkeuze. Het feit dat ze een werkende moeder, een feministe en links was stond voor alles waar de conservatieve pers tegen was, de *Mail* in het bijzonder, maar wat haar in de *Mirror* de bijnaam 'Superwoman' opleverde.⁴⁹⁰ De

⁴⁸⁶ 'Downing Street's dossier: "I did nothing improper"', *The Guardian*, 15 juni 2002.

⁴⁸⁷ 'Press Hails victory in royal funeral row', *The Independent*, 12 juni 2002.

⁴⁸⁸ 'Labour finds old habits are hard to break', *Financial Times*, 15 juni 2002.

⁴⁸⁹ 'Palace fears funeral row taints jubilee', *The Times*, 17 juni 2002.

⁴⁹⁰ 'I am not Superwoman', *Daily Mirror*, 29 juli 1997.

rechtse pers merkte echter snel dat hoewel Blairs imago onaantastbaar was, ze hem 'te grazen konden nemen' via haar.⁴⁹¹

Cherie's lifestyle-goeroe Carole Caplin was een doorn in het oog van de Campbells en een veelbesproken onderwerp in de media. Caplin was styliste en gezondheidsspecialist. Haar effect op Cherie was in eerste instantie positief. Niet alleen een kledingkeuze maar vooral het benodigde zelfvertrouwen dat ze Cherie gaf waren van grote waarde.⁴⁹² In de pers werd Caplin, naast de naaktfoto's die in 1994 van haar opdoken, vooral in verband gebracht met New Age, modderbaden en genezingskristallen.⁴⁹³ Haar aantrekkingskracht op Cherie (en Tony) werd voor een deel veroorzaakt door het feit dat ze geen onderdeel uitmaakte van de politiek.⁴⁹⁴ Dit was echter ook de reden dat ze in de ogen van Campbell een mediagevaar vormde. Na 2001 nam Caplins invloed toe: ze was vrijwel dagelijks op Downing Street te vinden, Millar kwam op afstand van het duo te staan. Na een miskraam en met Blair veel in het buitenland trok Cherie verder naar haar stijladviseuse toe.⁴⁹⁵

Cherie's relatie met Caplin en haar onafhankelijke levensstijl brachten haar en Campbell hun grootste rel met de pers tot dan toe. Cherie had in de herfst van 2002 twee appartementen gekocht in Bristol, een voor Euan Blair die daar naar de universiteit ging, en een als investering. Bij de onderhandelingen van de aankoop was zij geholpen door Peter Foster. Foster was de Caplins partner, en stond internationaal te boek als fraudeur en oplichter. De Campbell-Millars waren over de aankoop van de flats noch over de relatie ingelicht.

Dat gebeurde pas op 27 november. Een afdeling van de *Special Branches* vertelde hen dat Foster tegenover derden opgeschept had dat hij financieel adviseur van de Blairs was, regelmatig bezoek bracht aan Downing Street en toegang had tot Tony Blair.⁴⁹⁶ Ook de PR-consultant Ian Monk, een oude bekende van Campbell, met Caplin als cliënt waarschuwde hem over Fosters uitspraken.⁴⁹⁷ Twee dagen later belde de *Mail on Sunday* met een lijst vragen over Foster, Cherie en de appartementen.⁴⁹⁸ Campbell belde Blair, die samen met Cherie in het buitenhuis Chequers verbleef. Na zijn vrouw te hebben gesproken meldde Blair aan Campbell dat Foster niets te maken had met de aankoop van de appartementen. Campbell begon vervolgens met het schrijven van de rebuttal.

⁴⁹¹ Philip Stephens, 'Tony Blair: The makings of a world leader' (New York) 34.

⁴⁹² Seldon, *Blair*, 544.

⁴⁹³ 'Sex, crystals and witchcraft', *News of the World*, 8 december 2002.

⁴⁹⁴ Campbell, *The Blair Years*, 648.

⁴⁹⁵ *Ibid.*, 647; Seldon, *Blair*, 554.

⁴⁹⁶ Campbell, *The Blair Years*, 647;

⁴⁹⁷ 'How Cherie missed her chances to come clean', *The Times*, 13 december 2002.

⁴⁹⁸ Campbell, *The Blair Years*, 648.

De *Mail on Sunday* opende 1 december met 'Blairs 'used fraudster to buy flats''.⁴⁹⁹ Met grote stelligheid deed Campbell het idee dat Foster een adviseur van de Blairs was af als 'ludicrous'. In de lobby ontkende Godric Smith, die een reputatie van feitelijkheid en onpartijdigheid had, categorisch alle aantijgingen. Onderhandelingen over de aankoop waren gedaan door Cherie en haar advocaat.⁵⁰⁰ De meerderheid van de kranten, onder de indruk van Downing Street, nam de ontkenning over.⁵⁰¹

De woensdag daarop publiceerde de *Mail* tot Campbells schrik een e-mailconversatie tussen Foster en Cherie, waarin zij hem uitgebreid bedankte voor de onderhandelingen over de flats: 'You're a star... I cannot thank you enough... We are on the same wavelength.'⁵⁰² Campbell was woedend. Niet alleen had de Press Office de pers verkeerd voorgelicht, maar Cherie had geen openheid van zaken aan hem gegeven.⁵⁰³ De opgebouwde frustratie over Carole Caplin die op dat moment aan de oppervlakte kwam leidde tot een definitieve breuk tussen hem en Millar enerzijds en Cherie anderzijds.

Donderdagochtend vond een gespannen bijeenkomst plaats met Blair, zijn vrouw en Campbell. De laatste twee spraken niet met elkaar.⁵⁰⁴ De Blairs bleven bij het punt dat het belachelijk was Foster financieel adviseur te noemen. Voor Campbell was dit al een gepasseerd station. De enige uitweg in zijn ogen was erkenning van het feit dat Downing Street fout zat.

Campbell weigerde echter zelf de schuld voor het verkeerd voorlichten van de pers op zich te nemen. Smith, na het horen van de werkelijkheid, stond al op het punt te vetrekken omdat zijn integriteit ter discussie stond. Campbell zette Blair onder druk Cherie schuld te laten erkennen:

I said if we gave nothing on this, we'd be dead. [...] We had to clear up the idea we had misled the press, I felt we just had to get the facts out as best we could. The hacks were also moving to the idea that it was me and Fiona who were responsible for the misleading. TB spoke to CB [Cherie Blair] and she agreed we could make clear she alone was responsible for any misunderstanding. [...] TB was worried about the impact of all this on Cherie [...] I said he should worry less about Carole and more about his own position.⁵⁰⁵

⁴⁹⁹ 'Blairs "used fraudster to buy flats"', *Mail on Sunday*, 1 december 2002.

⁵⁰⁰ 10 Downing Street, '3 december morning briefing', *Government Press Briefings*, <http://tna.europarchive.org/20030731062035/http://www.pm.gov.uk:80/output/Page1540.asp> (17 juli 2010).

⁵⁰¹ 'No 10 denies fraudster deal', *The Express*, 2 december 2002; 'Blairs deny conman helped them buy flats', *The Independent*, 2 december 2002.

⁵⁰² "'You're a star' says Cherie", *Daily Mail*, 4 december 2002,

⁵⁰³ Campbell, *The Blair Years*, 648.

⁵⁰⁴ *Ibid.*, 649.

⁵⁰⁵ *Ibid.*, 649.

In een officiële verklaring van Downing Street nam Cherie volledig de verantwoordelijkheid voor de affaire op zich. Ze verklaarde anders te hebben gehandeld indien ze op de hoogte was geweest van Fosters verleden.

In een eerste statement stond: *'If in not wanting to put into the public domain any and every detail of what I believe to be private issues I have caused any misunderstanding between the No 10 press office and the media that is unfortunate and I regret that.'*⁵⁰⁶

Nadat een aantal journalisten alsnog Campbell de schuld van de affaire gaven, volgde dezelfde dag een tweede verklaring: *'Having heard how some are reporting her statement, Mrs Blair wants to make it clear that she, and she alone, is responsible for any misunderstanding between the No 10 press office and the media'*⁵⁰⁷

Het was echter niet voldoende voor de Campbell. In de media verschenen verhalen, door hem gevoed met: *'The trouble is," a senior government figure said yesterday, "that Cherie does not listen to Alastair and Fiona's advice on media relations at the moment. She is more likely to say, 'I'd better ask Carole about that'.'*⁵⁰⁸

Campbells acties veroorzaakten een volledige breuk in vertrouwen tussen hem en Cherie. Ook tussen hem en Blair ontstonden ernstige spanningen.⁵⁰⁹ De kwestie, inmiddels omgedoopt tot Cheriegate, werd door twee paradoxale ontwikkelingen uiteindelijk opgelost. De eerste was het alsmaar verschijnen van nieuwe roddels over Cherie en Foster. De tweede was het ingrijpen van Blairs eerste spindoctor, Peter Mandelson.

Op 10 december verschenen nieuwe aantijgingen dat Cherie getracht had Fosters uitzetting – vanwege een Australische aanklacht – tegen te houden.⁵¹⁰ Dit verhaal was volledig onwaar, en had als bijkomend voordeel dat er weer een gemeenschappelijk doel ontstond. Daarnaast had Blair Mandelson gevraagd te helpen bij het bestrijden van de crisis. Mandelson kon als 'tussenmannetje' fungeren tussen de Blairs en Campbell, en was zelf minstens zo bedreven in het bespelen van de media als Campbell.

Een nieuwe verklaring werd voor Cherie geschreven, die ze voor zou dragen tijdens een eerder gepland evenement met een sympathiek publiek op live televisie. Ze erkende dat ze, om haar gezin te willen beschermen, niet openlijk was geweest tegenover de Press Office (een eis van Campbell) en met Foster een inschattingfout had gemaakt: *'I am not Superwoman.'*⁵¹¹ Hoewel de zaak nog dagen zou spelen in de pers, was het hiermee voor Downing Street grotendeels afgedaan.

Cheriegate was in verschillende opzichten ongewoon. De heftige manier waarop de media, de *Daily Mail* voorop, achter Cherie waren aangegaan was tot dan toe ongekend.

⁵⁰⁶ 'The official response', *The Times*, 6 december 2002.

⁵⁰⁷ 'Cherie Blair takes the blame: No 10 kept in dark on links with fraudster', *The Guardian*, 6 december 2002.

⁵⁰⁸ 'Cherie's choice of friends raises eyebrows at No 10', *The Times*, 7 december 2002.

⁵⁰⁹ Campbell, *The Blair Years*, 650.

⁵¹⁰ 'Cherie in more hot water over Foster affair', *Daily Mail*, 10 december 2002.

⁵¹¹ 'Cherie's statement in Full', *Daily Mail*, 11 december 2002.

De eerste versie die Downing Street naar buiten bracht, ontkenning van de connectie tussen Cherie en Foster, was gebaseerd op de informatie die Campbell van de Blairs gekregen had. Ondanks zijn reputatie als spindoctor ging een meerderheid van de pers er van uit dat Campbell in dit geval de waarheid sprak – terecht omdat Campbell dit zelf ook geloofde en geen reputatie had voor het vertellen van harde leugens. Toch droeg Campbell hier wel degelijk schuld: communicatie was zijn verantwoordelijkheid. Het feit dat hij de gekozen lijn niet volledig op onjuistheden en inconsistenties had gecontroleerd was een fout. Hierdoor ontstonden er voldoende openingen voor de pers om ook naast de onterechte ontkenning haken en ogen in het verhaal te vinden.

Voor de tweede keer in korte tijd concludeerde de pers dat het de regering niet langer lukte zich uit een moeilijke situatie te spinnen. Het verhaal droeg bij aan een verdere uitholling van het vertrouwen in de uitspraken van de regering. Dit was een van de redenen dat Campbell zo hard aandrong op een schuldbekentenis van Cherie. Zijn eerdere oproep en, deels oprechte, pogingen een einde aan de spin te maken hadden met Jo Moore, Black Rod en nu Cheriegate alle geloofwaardigheid verloren. Cheries bekentenis veranderde hier weinig aan.

Het harde optreden van Campbell bracht een scheuring binnen de 'inner circle' van Blair teweeg. Door de betrokkenheid van Millar en Campbells eigen houding tegenover Carole Caplin was de zaak persoonlijk geworden. De relatie tussen Millar en Cherie zou kwam niet meer goed, Campbells partner vertrok kort daarop voorgoed uit Downing Street. Ook tussen Campbell en Blair duurde het voordat de lucht tussen hen geklaard was. Kort na de rel tekende Campbell deze ruzie tussen hen op:

I said the real problem was that whether you like it or not, you are linked to a conman.

[Blair:] I resent that.

You are. You're married to a woman who is determined to protect and keep a woman who is in love with a conman so you are linked to a conman.

He shouted at me down the line 'I am not linked to a conman.'

[Campbell:] You are, and until Cherie dumps Carole or Carole dumps Foster, or preferably both, that's the way it is.

[Blair:] You think Cherie has done something monstrous and I don't. You think Carole is monstrous and I don't.

[Campbell:] there was a difference between monstrous and wrong.

[Blair:] Well, I disagree. She is not a bad person and I'm not going to dump on people just because the press tells me to

[Campbell:] I wasn't going to defend Carole or anything to do with her

[Blair:] Fine, don't then. Just say nothing about it.

[Campbell:] Fine, but if this goes on much longer I'm off, out of here, goodbye.⁵¹²

Campbells laatste zin was serieuzer dan het leek. Met een mogelijke oorlog in zicht overtuigde Blair hem nog eenmaal te blijven.⁵¹³ Blairs bereidwilligheid om rekening te houden met de pers nam echter ook af.⁵¹⁴ Deze verharde instelling zouden Campbell en Blair meedragen tijdens het belangrijkste besluit van zijn premierschap: de oorlog in Irak.

Twee 'Dodgy' Dossiers

De Tweede Golfoorlog begon op 20 maart 2003 met de inval van Britse en Amerikaanse troepen in Irak. In de aanleiding naar de oorlog in Irak publiceerde de Britse regering een tweetal rapporten, met als doel parlement, pers en publiek te overtuigen van de dreiging van Saddam Hussein en de rechtvaardigheid van een invasie. Het voornemen om deel te nemen aan een oorlog was echter al eerder binnen de Britse regering uitgesproken.⁵¹⁵ Het argument waar de inval mee verdedigd werd was de claim dat Saddam in het bezit was van Massavernietigingswapens (MVW). In het eerste rapport, het Septemberdossier, viel te lezen dat binnen 45 minuten een aanval met Chemische en Biologische wapens op grote schaal uitgevoerd kon worden. Het tweede Februaridossier ging verder in op de pogingen van het Iraaks regime haar MVW te verbergen.

Het Septemberdossier, *'Iraq's Weapons of Mass Destruction'*, was het belangrijkste document waarmee de regering haar standpunt onderbouwde. Het rapport was samengesteld door de *Joint Intelligence Committee* (JIC - De samengestelde inlichtingendiensten). Hoewel in de aanloop naar de interventies in 1998 en 1999 ook al inlichtingen waren vrijgegeven, was de mate waarin dat nu gebeurde uniek.⁵¹⁶ Het dossier werd voorafgegaan door een voorwoord van de premier, geschreven door Campbell:

The document published today is based, in large part, on the work of the Joint Intelligence Committee [...]. The assessed intelligence has established beyond doubts [...] that Saddam has continued to produce chemical and biological weapons, that he continues in his efforts to develop nuclear weapons [...]. I am in no doubt that the threat is serious and current [...] and that he has to be stopped. [...] his military planning allows for some of the WMD to be ready within 45 minutes of

⁵¹² Campbell, *The Blair Years*, 652.

⁵¹³ Seldon, *Blair*, 308.

⁵¹⁴ Stothard, *Thirty Days*, 73.

⁵¹⁵ Seldon, *Blair*, 583; Campbell, *The Blair Years*, 632; The Iraq Inquiry, evidence 12 januari 2010, 56-57, <http://www.iraqinquiry.org.uk/media/42384/20100112am-campbell-final.pdf> (3 augustus 2010).

⁵¹⁶ House of Commons Foreign Affairs Committee, 'The Decision to go to War in Iraq', (session 2002-2003), 13.

an order to use them. [...] Unless we face up to the threat [...] we place at risk the lives and prosperity of our own people.⁵¹⁷

De 45-minutenclaim, die later fel betwist zou worden, werd viermaal prominent in het document herhaald.

Het dossier was om nog een andere reden uniek. Rapporten van de inlichtingendiensten stonden bekend om hun afgemeten, genuanceerde toon. Het taalgebruik in het Septemberdossier was veel assertiever en dan gebruikelijk.⁵¹⁸ Het doel van het document was om de publieke opinie te winnen voor een eventueel ingrijpen in Irak. En dus was een rapport nodig dat *'had to be revelatory [...] to show that it was new and informative and part of a bigger case.'*⁵¹⁹

Campbells invloed op het dossier was meer dan slechts het schrijven van het voorwoord. Hoewel John Scarlett, het hoofd van de JIC, eindverantwoordelijke van de samenstelling van het dossier was, had Campbell verschillende vergaderingen voorgezeten. Scarlett zou verklaren dat dit alleen het geval was bij vergaderingen over de presentatie van het rapport. Het was, aldus Campbell, gerechtvaardigd door de grotere persaandacht hij verwachtte.⁵²⁰

Uit vergelijkingen van de verschillende conceptversies door de Hutton Inquiry bleek dat Campbell verschillende malen bij Scarlett had aangedrongen de toon van het document te verstevigen:

We have now received comments back from No 10 on the First draft of the dossier. Unsurprisingly they have further questions and areas they would like expanded. [...] No 10 through the Chairman want the document to be as strong as possible within the bounds of available intelligence. This is therefore a last (!) call for any items of intelligence that agencies think can and should be included.⁵²¹

De opmerking wekt de indruk dat niet de betrouwbaarheid maar de inhoud van de inlichtingen leidend waren bij het samenstellen van het dossier. Uit het Hutton rapport zou blijken dat juist de 45-minutenclaim pas in een van de latere concepten voor het eerst was opgenomen.⁵²² De claim zou gebaseerd zijn op nieuwe inlichtingen die recent

⁵¹⁷ Cabinet Office, 'Iraq's weapons of mass destruction. The assessment of the British government' (2002) 3-4.

⁵¹⁸ Foreign Affairs Committee, 32; Robin Cook, 'Point of Departure', 220.

⁵¹⁹ Campbell, *The Blair Years*, 633-634.

⁵²⁰ The Iraq Inquiry, evidence 12 januari 2010, 74.

⁵²¹ Lord Hutton, 'Report of the Inquiry into the Circumstances Surrounding the Death of Dr. David Kelly C.M.G.', (Hutton Inquiry) House of Commons (2004), 132-133.

⁵²² Hutton Inquiry, 112.

aan het licht gekomen waren. Er bleek echter ook twijfel over de betrouwbaarheid van de informatie te bestaan binnen de inlichtingendiensten.⁵²³

Een week voor de publicatie zond Campbell een dringende mail naar Scarlett met commentaar.

1. [...] Also in the executive summary, it would be stronger if we said that despite sanctions and the policy of containment, he has made real progress.
2. In the summary you are clear that Saddam's sons have authority to authorize CW/BW use. In the text (Page 23) it is weaker 'may have'. [...]
9. On page 16, 'might' reads very weakly.
10. On page 17, 2 lines from the bottom, 'may' is weaker than in the summary.
11. On page 19, top line, again 'could' is weak 'capable of being used' is better.
[Etc.]⁵²⁴

Het merendeel van Campbells suggesties werd overgenomen, hoewel Scarlett op enkele punten tegendruk gaf.⁵²⁵ In het geval van inconsistenties tussen het regeringsstandpunt (weergegeven in de Executive Summary) en de rest van de tekst was het oordeel van de regering leidend, zo redeneerde Campbell.⁵²⁶

Het uiteindelijke dossier dat in september gepresenteerd werd leek een compromis tussen de inlichtingendiensten en Campbell. Duidelijk was dat het regeringsstandpunt dat Saddam in het bezit van MVW was en een bedreiging vormde, het uitgangspunt was waar het dossier omheen gebouwd was. Er stonden geen claims in die op lucht berustte, maar de inlichtingen die over Saddams MVW bestonden waren niet zo sterk als uit het rapport suggereerde. Het Septemberdossier werd gepresenteerd als het product van de JIC, de invloed van Downing Street werd verzwegen.⁵²⁷

De JIC sprak dit niet tegen maar liet wel een aantal beperkingen opnemen in het document. In een eerste concept van het voorwoord, door Campbell geschreven en naar Scarlett ter inzage gestuurd, stond: '*The document published today is the work of the Joint Intelligence Committee*' (onderstreping auteur).⁵²⁸ Scarlett weigerde echter de gehele verantwoordelijkheid van het dossier op zich te nemen. De laatste versie van het

⁵²³ Ibid., 117-125.

⁵²⁴ Ibid., 133, evidence CAB/11/0066.

⁵²⁵ Ibid., 134-135.

⁵²⁶ Ibid., 136.

⁵²⁷ 'The Iraq Inquiry', evidence 12 januari 2010, 77.

⁵²⁸ Hutton Inquiry, evidence CAB/11/0048, CAB/11/0064.

dossier werd veranderd in *'The document published today is based, in large part, on the work of the Joint Intelligence Committee.'*⁵²⁹

De Hutton Inquiry concludeerde later dat de bewoording in het document bewust of onbewust beïnvloed was door de wensen van Nr. 10.⁵³⁰ Ook de Butlerreview, uitgevoerd in 2004, oordeelde: *'More weight was based on the intelligence than it could bear and the language in the dossier gave the impression that there was fuller and firmer intelligence behind the judgment than was the case.'*⁵³¹ Campbell werd echter vrijgesproken van incorrect gedrag. Slechts in het parlementaire onderzoek naar het dossier protesteerde het oppositiesmaldeel van de Foreign Affairs hiertegen, zonder resultaat.⁵³²

Bij publicatie van het Septemberdossier was nog niets bekend over de totstandkoming ervan. Het argument werd kracht bijgezet met een groot PR-offensief. Daarnaast werd het parlement teruggeroepen van reces voor een debat. Het taalgebruik dat Blair hierin bezigde versterkte de indruk dat Saddam een serieuze bedreiging vormde, en het rapport op betrouwbare inlichtingen gebaseerd was.

[Tony Blair:] The dossier that we publish gives the answer. The reason is that his chemical, biological and nuclear weapons programme is not an historic left-over from 1998. The inspectors are not needed to clean up the old remains. His weapons of mass destruction programme is active, detailed and growing. The policy of containment is not working. The weapons of mass destruction programme is not shut down; it is up and running now. [...]

I am aware, of course, that people will have to take elements of this on the good faith of our intelligence services, but this is what they are telling me, the British Prime Minister, and my senior colleagues. The intelligence picture that they paint is one accumulated over the last four years. It is extensive, detailed and authoritative. It concludes that Iraq has chemical and biological weapons, that Saddam has continued to produce them, that he has existing and active military plans for the use of chemical and biological weapons, which could be activated within 45 minutes, including against his own Shia population, and that he is actively trying to acquire nuclear weapons capability.⁵³³

Journalisten in de lobby werden gebriefd dat het document het bewijs leverde van het gevaar van Saddam:

⁵²⁹ 'Iraq's Weapons of Mass Destruction', 3.

⁵³⁰ Hutton Inquiry, 320.

⁵³¹ Lord Butler, 'Review of Intelligence on Weapons of Mass Destruction', Privy Council (2004) 114.

⁵³² Foreign Affairs Committee, 93-97.

⁵³³ Hansard Commons Debates, 390 (Session 2001-2002), part 187, column 3.

It drew on intelligence material and comprehensively nailed the lie - which had been spread again by the Iraqi Foreign Minister last week - that Iraq had no such weapons. Clearly it had. The document was important because it set out as best it could the case concerning the nature of the threat - a threat which had increased, not diminished.⁵³⁴

Het merendeel van de kranten rapporteerden neutraal over het dossier. Slechts *The Times* ('Saddam 'could have nuclear bomb in year') en *The Sun* ('Brits 45 minutes from doom') namen de lijn van de regering zonder kritische noten over. Het dossier, gecombineerd met Blairs strijdvaardige taal in het *House of Commons* had echter wel degelijk het gewenste resultaat op de publieke opinie.⁵³⁵

Het was het tweede dossier, in februari 2003 gepubliceerd, dat voor het eerst vraagtekens deed opgaan over de bewijsvoering van de regering. Het Februaridossier werd een publiekelijke afgang voor Campbell.

In de aanloop naar de oorlog in Irak had Campbell het CIC opnieuw opgestart. Eerdere propaganda-exercities waren na de start van de oorlogshandelingen begonnen. In 2003 moest het Britse publiek vooraf overtuigd worden van de noodzaak Saddam te ontwapenen. Om het groeiende anti-oorlogssentiment te adresseren begon de CIC een tweede dossier samen te stellen. Doel van het document was 'to get our media to cover this issue of the extent to which Saddam Hussein was developing his programme of concealment and intimidation of the United Nations' inspectors'. Het was Campbells idee.⁵³⁶

Tijdens een bezoek aan Washington verspreidde Campbell het nieuwe dossier onder de meegereisde pers, volgens sommigen door het 's nachts onder de deur van hun hotelkamer te schuiven.⁵³⁷ Slechts een tweetal kranten pikten het in eerste instantie als nieuws op, *The Observer* en de *Sunday Mirror*.⁵³⁸ De rest van de pers negeerde het document, met het argument dat er weinig nieuws gepresenteerd werd.

De aandacht voor het Februaridossier groeide nadat Colin Powell in zijn Irak-presentatie voor de VN ernaar verwees: 'I would call my colleagues attention to the fine paper that United Kingdom distributed yesterday, which describes in exquisite detail Iraqi deception

⁵³⁴ 10 Downing Street, '23 september lobby briefing', *Government press briefings*, <http://tna.europarchive.org/20030731062035/http://www.pm.gov.uk/output/page2485.asp> (4 augustus 2010).

⁵³⁵ Foreign Affairs Committee, 16.

⁵³⁶ *Ibid.*, 35.

⁵³⁷ Osborne & Walters, *Alastair Campbell*, 324.

⁵³⁸ 'How Saddam hides illegal weapon sites: Blair to reveal spy dossier of videos and phone taps', *The Observer*, 2 februari 2003; 'Iraq's dirty tricks foiled Blix', *Sunday Mirror*, 2 februari 2003.

activities.⁵³⁹ In het House of Commons versterkte Blair de indruk dat het Februaridossier gebaseerd was op informatie van de inlichtingendiensten:

We issued further intelligence over the weekend about the infrastructure of concealment. It is obviously difficult when we publish intelligence reports, but I hope that people have some sense of the integrity of our security services. They are not publishing this, or giving us this information, and making it up. It is the intelligence that they are receiving, and we are passing it on to people. In the dossier that we published last year, and again in the material that we put out over the weekend, it is very clear that a vast amount of concealment and deception is going on.⁵⁴⁰

Het dossier was niet door een minister geparafeerd voordat het aan het Parlement werd aangeboden. Hoewel de CIC formeel onder het Foreign en Commonwealth Office (FCO) viel, bestond het als zelfstandige eenheid dat alleen aan Campbell rapporteerde. De inlichtingendiensten waren niet betrokken geweest bij het dossier. De enige '*further intelligence*' in het document was de door de Secret Intelligence Services (SIS) vrijgegeven informatie dat de wapeninspecteurs gehinderd werden bij hun werk.

De bulk van het document was echter overgenomen uit een artikel dat in 2002 in de *Middle East Review* was verschenen.⁵⁴¹ Zelfs de typfouten die de online versie van het artikel bevatte waren terug te vinden in het dossier. De auteur, Ibrahim Al-Marashi, was noch ingelicht over het dossier noch aangehaald als bron.⁵⁴² Wel was op verschillende plaatsen het taalgebruik aangesterkt: '*monitoring foreign embassies*' werd '*spying on foreign embassies*', '*aiding opposition groups*' veranderde in '*supporting terrorist organisations*'.

Het Februaridossier was binnen enkele dagen. Het kwam in de pers te boek te staan als het '*dodgy dossier*', en beschadigde de regering bijzonder. Het gevolg was echter dat er ook verdenking kwam te liggen op andere (inlichtingen)materiaal dat verspreid werd. In plaats van een sterker gevoel van urgentie nam de scepsis over een oorlog door het dossier toe.

Campbell kon weinig anders doen dan erkennen dat de manier waarop het dossier tot stand was gekomen fout was.⁵⁴³ Hij bleef echter zijn positie en die van de CIC beschermen door de informatie in het rapport niet te ontkennen. De fout, aldus

⁵³⁹ Security Council, S/PV.4701, 6, <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/PRO/N03/236/00/PDF/N0323600.pdf?OpenElement> (1 augustus 2010).

⁵⁴⁰ Hansard Commons Debates, 399 (Session 2002-2003), part 340, column 25.

⁵⁴¹ Ibrahim al-Marashi, 'Iraq's Security and Intelligence Network', *Middle East Review of International Affairs* 6 (2002) No. 3.

⁵⁴² Foreign Affairs Committee, 37.

⁵⁴³ Ibid., 39; 'Downing St admits blunder on Iraq dossier: Plagiarism row casts shadow over No 10's case against Saddam', *The Guardian*, 8 februari 2003.

Campbell, was dat geen verwijzingen naar Al-Marashi opgenomen waren. Campbell beweerde dat de aangebrachte wijzigingen '*did reflect intelligence assessments and they were accurate*'.⁵⁴⁴ Toegeven dat het dossier een fout was deed hij niet.

De Dood van David Kelly

Het *odgy dossier* vestigde, samen met een aantal andere factoren, de aandacht opnieuw op het Septemberdossier. Nadat het regime van Saddam ten val was gebracht, bleken er al snel geen massavernietigingswapens te vinden. Enthousiast gingen journalisten op zoek naar andere claims die de regering niet waar zou kunnen maken. In april bereikten de eerste geluiden de pers dat delen van de inlichtingendiensten ontevreden zouden zijn over het septemberdossier.⁵⁴⁵ In artikelen in *The Times*, *The Washington Post*, en *The Observer* kwamen nieuwe bronnen aan het woord die verklaarden dat '*No. 10 'pressured' spies on damning evidence for war*'.⁵⁴⁶

Het was echter de defensiecorrespondent van de BBC, Andrew Gilligan, die de grote aandacht op de 45-minutenclaim vestigde. Zijn verslag was het startschot van een openlijke mediaoorlog tussen Campbell en de BBC, met een dodelijke afloop. Ironisch was dat Campbell bij Blair bedongen had in april, na de oorlog, te vertrekken.⁵⁴⁷ Het gevecht met de BBC en de dood van een MVW-expert zorgden echter voor een ander afscheid dan gepland.

Andrew Gilligan bezat alle eigenschappen om zich als journalist verzekerd te zien van Campbells gramschap. Hij werkte voor de BBC en was een kritische oorlogscorrespondent. Tijdens de oorlog in Kosovo had hij een aantal reportages gemaakt over het materiaal van de Britse troepen, de verkoop van illegale landmijnen en mislukte bombardementen.⁵⁴⁸ Het leverde hem de bijnaam *gullible Gilligan* van Campbell op.

In het belangrijkste politieke radioprogramma van Groot-Brittannië, *Today*, deed Gilligan verslag van een gesprek dat hij de week daarvoor met een van zijn bronnen had:

JH: The government is facing more questions this morning over its claims about weapons of mass destruction in Iraq. [...] This in particular, Andy, is Tony Blair saying they'd be ready to go within forty five minutes.

AG: That's right, that was the central claim in his dossier which he published in September, the main erm, case if you like against

⁵⁴⁴ Foreign Affairs Committee, evidence question 926.

⁵⁴⁵ 'How the road to war was paved with lies; intelligence agencies accuse bush and blair of distorting and deception', *Independent on Sunday*, 27 april 2003; 'MI6 led protest against war dossier', *The Guardian*, 30 mei 2003.

⁵⁴⁶ 'No. 10 "pressured" spies on damning evidence for war', *The Times*, 30 mei 2003.

⁵⁴⁷ Campbell, *The Blair Years*, 687.

⁵⁴⁸ Osborne & Walters, *Alastair Campbell*, 328; 'Profile: Andrew Gilligan', *BBC news*, 20 July, 2003. http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/3082323.stm (1 augustus 2010).

er, against Iraq [...]. Actually the government probably erm, knew that that forty five minute figure was wrong, even before they decided to put it in. [...] Downing Street, our source says, ordered a week before the publication, ordered it to be sexed up, to be more exciting and ordered more facts to be er, to be discovered.[...]

[T]here was unhappiness because it didn't reflect, the considered view they were putting forward. [...]

Well the forty five minutes isn't just a detail, it did go to the heart of the government's case that Saddam was an imminent threat and it was repeated four times in the dossier.⁵⁴⁹

Gilligan herhaalde de beschuldiging in zijn column in de *Mail on Sunday*.⁵⁵⁰ Hierin ging hij echter verder dan hij op de radio had gedaan. *'I asked him [de bron] how this transformation happened. The answer was a single word. 'Campbell'. What? Campbell made it up? 'No it was real information. But it was included against our wishes because it wasn't reliable.*⁵⁵¹

Het resultaat was voorspelbaar. Ondanks ontkenningen die door Downing Street werden gegeven werd Gilligans verhaal breed uitgemeten in alle pers.⁵⁵² De aandacht rondom Campbell, als kwade genius achter het plan om Groot-Brittannië de oorlog in te spinnen, nam vervolgens steeds grotere proporties aan.⁵⁵³

Campbells eerste reactie na het *Today* programma was, voor zijn doen, relatief mild. Behalve de ontkenning op 29 mei dat *'Not one word of the dossier was not entirely the work of the intelligence agencies'*, deed hij zijn beklag in een tweetal brieven aan de BBC, op 6 en 12 juni.⁵⁵⁴ Hij zoomde in op een aantal feitelijke onjuistheden Gilligans verslag en verweet de BBC zich te baseren op één anonieme bron. Ondanks ontkenning van Whitehall en John Scarlett bleef de BBC het verhaal herhalen.

Campbell kon, ongeacht wat de bron tegen Gilligan had verteld, zonder moeite het BBC verhaal ontkennen. De 45-minutenclaim was wel degelijk op inlichtingen gebaseerd en, zo blijkt uit verschillende betrouwbare getuigenissen, Blair en zijn directe omgeving geloofden in september daadwerkelijk dat Saddam Hussein een MVW-programma had.⁵⁵⁵ En ondanks zijn betrokkenheid viel het verschijnen van de claim niet tot Campbell te herleiden.

⁵⁴⁹ Hutton Inquiry, 12.

⁵⁵⁰ Column Andrew Gilligan, *Mail on Sunday*, 1 juni 2003.

⁵⁵¹ Ibid.

⁵⁵² Campbell, *The Blair Years*, 702-703.

⁵⁵³ Ibid., 700.

⁵⁵⁴ Hutton Inquiry, evidence CAB/1/0244, CAB/1/250.

⁵⁵⁵ Cook, *Point of Departure*, 311-313; Seldon, *Blair* 581.

Campbells woede werd aangewakkerd nadat in *The Telegraph* een brief verscheen waarin hij zich tegenover de inlichtingendienst SIS verontschuldigde voor het Februaridossier.⁵⁵⁶ Zijn woede richtte zich op de BBC, die hij ervan betichtte bewust verwarring te creëren door de brief te interpreteren alsof het een verontschuldiging voor het Septemberdossier was.⁵⁵⁷

Campbells werkelijke kruistocht tegen de BBC en Gilligan begon echter pas eind juni. Vanwege de ophef over het Septemberdossier moest Campbell voor de parlementaire commissie verschijnen die onderzoek deed naar de besluitvorming over Irak. Campbell zag het gevaar van een dergelijk onderzoek, aangezien er geen aanwijzingen gevonden waren dat Saddam beschikking had over MVW. De indruk dat Blair het land de oorlog in geleid had op basis van een bewuste leugen moest worden voorkomen.⁵⁵⁸ Campbell had echter een duidelijk uitgewerkte strategie: *'concede the apology to Dr al-Marashi, be as detailed and as full as possible, go on the BBC, broaden it, demand an apology and get up the big-picture message about the cynicism of people who say that the Prime Minister would go to war on the basis of this.'*⁵⁵⁹ Tijdens de ondervraging opende Campbell de aanval op de BBC:

[T]he BBC representative [Gilligan] came to the Committee last week he claimed that all he had ever alleged was that we had "given it undue prominence". [...] It was a complete backtrack on what he had broadcast and written about in the *Mail on Sunday*, *The Spectator* and elsewhere. Now the reason why I feel so strongly that we, the government, from the Prime Minister down deserve an apology about this story is it has been made absolutely clear not just by me—[...] but when you put in the Prime Minister, the Foreign Secretary, the Chairman of the Joint Intelligence Committee, the Head of the Secret Intelligence Service, the Government Security and Intelligence Co-ordinator all saying emphatically "This story is not true" and the BBC defence correspondent on the basis of a single anonymous source continues to say that it is true, then I think something has gone very wrong with BBC journalism. [...]

[...] There are large parts of the media which have an agenda on the issue of Iraq. For most of those parts of the media their agenda is open, it is avowed. [...] In the run-up to conflict there was an agenda in large parts of the BBC [...] the prism that many were creating within the BBC was, one, it is all going wrong [...].

[T]he Director of News at the BBC [...] his very first reply said to me something like, "I do not think we are going to agree on this" and ever

⁵⁵⁶ 'No 10 says sorry to MI6 for "dodgy" Iraq dossier Alastair Campbell writes a personal letter of apology to appease spy chief', *Sunday Telegraph*, 8 juni 2003.

⁵⁵⁷ Hutton Inquiry, evidence CAB/1/250; Campbell, *The Blair Years*, 703.

⁵⁵⁸ *Ibid.*, 693.

⁵⁵⁹ *Ibid.*, 709.

since the posture has been, "We have to defend this story", [...] but all I know is that I am going to keep going until we get an apology.⁵⁶⁰

Campbell constateerde tevreden: '*Flank opened on the BBC*'.⁵⁶¹ Als afleidingstactiek was zijn aanval succesvol. In de media noch in het rapport leek de kwestie nog langer te gaan over de vraag of er MVW's in Irak waren, maar over het tot stand komen van het dossier. Nieuw in de verklaring was ook Campbell eis voor een verontschuldiging van de BBC voor hun 'leugens', een eis die hij tot het eind vol zou houden.

Campbell zou de strijd met de BBC steeds obsessiever uitvechten. Hij zag een samenzwering tussen de *Mail* en de omroep om hem onderuit te halen.⁵⁶² Sinds Gilligans beschuldigingen in de *Mail* was hij de zaak persoonlijk op gaan nemen. Tijdens het optreden voor de commissie waren hier al tekenen van te ontdekken. Twee dagen later gaf hij onaangekondigd een live interview.⁵⁶³ Tot dan had Campbell zichzelf altijd zoveel mogelijk buiten de TV-camera's gehouden. Ondanks advies van Downing Street om het niet te doen, was het tekenend dat Campbell dit moment uitkoos om publiekelijk te verschijnen. Het gesprek met Jon Snow voor *Channel 4 News* zag een geagiteerde Campbell. Het gesprek over de BBC ontaarde uiteindelijk in een twistgesprek tussen de interviewer en Campbell.⁵⁶⁴

Ook begon Campbell weer met het direct en on-the-record brieven van pers.⁵⁶⁵ Daarnaast stuurde hij vrijwel dagelijks brieven naar de BBC met klachten en de eis voor een verontschuldiging, en verschenen persberichten met statements onder zijn naam.

De omroep weigerde echter aan Campbell tegemoet te komen. De anonieme bron waarop Gilligan zijn verslag had gebaseerd was betrouwbaar genoeg om een dergelijke reportage uit te zenden, de BBC zag geen noodzaak voor rectificaties.⁵⁶⁶

Campbells klopjacht op de BBC leek nergens op uit te draaien. Binnen Whitehall begon men zich zorgen te maken over hem: Campbell leek niet langer alleen te strijden voor de reputatie van de regering, zij eigen reputatie kwam in het geding. Zelfs Blair uitte zijn zorgen over zijn spindoctor. Een lijmpoging tussen de BBC en de regering, die Peter Mandelson op last van de premier ondernam, liep op niets uit.⁵⁶⁷

Een patstelling was ontstaan: Het argument voor de oorlog berustte voor een belangrijk deel op het septemberdossier. Toegave dat er op ongebalanceerde wijze gebruik van inlichtingen was gemaakt zou de geloofwaardigheid van de regering vernietigen. De

⁵⁶⁰ Foreign Affairs Committee, evidence questions 1008, 1128.

⁵⁶¹ Campbell, *The Blair Years*, 709.

⁵⁶² *Ibid.*, 716, 725, 732.

⁵⁶³ *Ibid.*, 710-711.

⁵⁶⁴ 'Alastair Campbell Interview', Channel 4 News, 27 juni 2003, <http://www.channel4.com/news/article.jsp?id=262148> (23 juli 2010).

⁵⁶⁵ Aftermath: will Blair's most loyal aide be the fall guy for weapons debacle?', *The Independent*, 4 juni 2003.

⁵⁶⁶ Hutton Inquiry, evidence CAB/1/0244-CAB/1/0255, CAB/1/0335, CAB/1/0352-CAB/1/0367, CAB/1/0373-CAB/1/0375, CAB/1/0413.

⁵⁶⁷ Campbell, *The Blair Years*, 711-712.

inlichtingendiensten hadden geen andere keuze dan de regering steunen, omdat ook hun integriteit in het geding stond. De BBC anderzijds kon niet meer op haar schreden terugkeren. In een telefoongesprek zou Gavyn Davies, de voorzitter van de omroep, Blair verteld hebben: *'Alastair has put us in an impossible situation'*.⁵⁶⁸

De patstelling zou door de tragische dood van Dr. David Kelly worden doorbroken. Kelly was een gerenommeerd expert op het gebied van MVW, een voormalig wapeninspecteur in Irak en als adviseur in dienst van het ministerie van Defensie. Onderdeel van zijn werk was het contact onderhouden met journalisten, en hen van toelichting te voorzien over defensieonderwerpen. Op 22 mei had hij met Gilligan in een hotel een gesprek gehad over het Septemberdossier: hij was de bron waarop het verslag gebaseerd was.

Op 4 juli 2003 meldde Kelly aan het ministerie dat hij met Gilligan gesproken had. In een aantal 'disciplinerende' gesprekken met de leiding van het departement ontkende hij Campbell bij naam genoemd te hebben of de indruk te hebben gewekt dat de regering vooraf wist dat er geen wapens in Irak waren.⁵⁶⁹ Als bevestigd zou worden dat Kelly inderdaad de bron was waar Gilligan zijn verhaal op baseerde, en zijn verhaal tegenover het ministerie waar was, betekende dit dat de BBC fout zat.

In de handen van Campbell werd Kelly een middel om de BBC en Gilligan terug te pakken:

I spoke to Geoff Hoon, who said that a man had come forward who felt he was possibly Gilligan's source. [...] he was saying yes to speaking to Gilligan, Yes he said intelligence went in late, but he never said the other stuff. It was a double-edged but GH and I agreed it would fuck Gilligan if that was his source.⁵⁷⁰

Campbell wilde de BBC confronteren met de bron, maar werd tot zijn frustratie tegengehouden door Blair:

I wanted [...] to get it to the BBC governors that we may know who the source was, that he was not a spy, not involved in the WMD dossier [...] I felt we were missing a trick. I suggested to GH to speak to TB to try to persuade him we should do this and maybe GH should speak to Sambrook [BBC governor] and tell him that he was a nobody re the dossier. [...] TB said that he didn't want to push the system too far. But my worry was that I wanted a clear win not a messy draw and if the presented it as a draw that was not good enough for us.⁵⁷¹

⁵⁶⁸ Osborne & Walters, *Alastair Campbell*, 343.

⁵⁶⁹ Hutton Inquiry, 42.

⁵⁷⁰ Campbell, *The Blair Years*, 714.

⁵⁷¹ Ibid.

Een dag later besloot Campbell de naam van David Kelly naar buiten te brengen. Zijn eerste instinct vertelde hem de naam simpelweg aan een journalist te geven, maar dit plan werd hem uit zijn hoofd gepraat door Blair en Godric Smith, die vonden dat Kelly een eerlijke behandeling verdiende volgens de disciplinaire procedures van het ministerie.⁵⁷² Er verscheen echter een persbericht waarin vermeld werd dat de bron zich binnen het ministerie gemeld had. Het bericht bevatte voldoende informatie voor journalisten om de conclusie te trekken dat het om dr. Kelly ging.⁵⁷³ Om te verzekeren dat de naam in het publieke domein terecht kwam kregen de persofficieren te horen dat wanneer de juiste naam werd voorgelegd, ze deze konden bevestigen.⁵⁷⁴ Hiermee werd afgeweken van het gebruik op dergelijke vragen geen commentaar te geven.

Binnen een dag vonden de *Financial Times*, *The Guardian*, *Daily Mail*, *The Telegraph* en *The Times* uit dat Kelly de bron was. Laatstgenoemde krant legde achtereenvolgens twintig namen voor aan het ministerie totdat ze Kelly bevestigd kregen. Het gevolg was een journalistieke klopjacht op de wapeninspecteur. Kelly werd bovendien opgeroepen om voor twee parlementaire commissies te verschijnen. De parlementsleden ondervroegen de zichtbaar gestresste wapeninspecteur op agressieve wijze. De getuigenissen die hij gaf waren echter weinig consistent met elkaar, of met zijn eerdere gesprekken op het ministerie.⁵⁷⁵

Wat er exact besproken is tussen Gilligan en Kelly is niet bekend. Afgezien van een aantal vluchtige aantekeningen van Gilligan bestaat er geen optekening van. Er zijn drie mogelijkheden. Ofwel Kelly had inderdaad letterlijk tegen de journalist verteld dat Campbell persoonlijk verantwoordelijk was voor het opsexen van het dossier en dat de regering wist dat de 45-minutenclaim onwaar was. Dit zou hij vervolgens niet tegen zijn meerdere op het ministerie hebben toegegeven.

De tweede mogelijkheid is dat Kelly in latere getuigenissen de waarheid sprak, en Gilligan het verhaal sterk heeft overdreven.

Het meest waarschijnlijk echter is dat Kelly zijn eigen opvattingen als wapeninspecteur niet terug zag in het rapport, waardoor de claim dat er delen van de inlichtingendienst niet gelukkig mee zouden zijn de wereld inkwam. Omdat hij op de achtergrond wel met het rapport te maken had (hij had advies gegeven over de geschiedenis van Saddams MVW) had hij gemerkt dat Nr. 10 zich met de bewoording van het stuk bezig hield. Hierop baseerde hij het idee dat Downing Street haar standpunt in het dossier had doorgedrukt. Een verwijzing daarbij naar Campbell kan als generaliserend zijn geweest voor de gehele bemoeienis van Blairs mensen.

⁵⁷² Hutton Inquiry, Hearing Transcript 20 august 2003 (Godric Smith) 159-160; Campbell, *The Blair Years*, 714.

⁵⁷³ Ibid., CAB/1/0063.

⁵⁷⁴ Ibid., 49.

⁵⁷⁵ Ibid. evidence FAC/1/0060, ISC/1/0003; Ibid., 42.

Door de media-aandacht, de harde ondervragingen van eerst het ministerie en later het parlement (waarbij Kelly wist dat hij geen eenduidig verhaal gegeven had) en de mogelijke beschuldigingen van leugens kwam David Kelly onder zware druk te staan. Hij was diep getroffen door het optreden van de regering die hijzelf jarenlang trouw gediend had. Drie dagen na zijn ondervraging nam hij onder zware stress een besluit: hij maakte een eind aan zijn leven.

Na de dood van dr. Kelly was het een kwestie van tijd voordat Campbell zou vertrekken. Hij weigerde echter direct de post te verlaten: Campbell zou vertrekken op zijn eigen tijdstip, zonder de indruk te wekken dat hij gedwongen werd. De strijd tussen de regering en de BBC was met de dood van Kelly niet tot een eind gekomen, en Campbell wilde deze tot het einde uitzitten. Op 20 juli bevestigde de BBC dat Kelly inderdaad de bron was waarop Gilligan zijn verhaal had gebaseerd.⁵⁷⁶ Ze zouden de uitspraken uit de uitzending van 29 mei niet intrekken.

Direct na de dood van Kelly stelde Blair een onderzoek in, onder leiding van de Noord-Ierse scherpshijper Lord Hutton. Behalve de oorzaken die geleid hadden tot Kelly's zelfmoord, werd hierin ook onderzocht hoe het septemberdossier tot stand was gekomen. Het verzamelde bewijsmateriaal van de Hutton Inquiry geeft een fascinerende kijk in de werkwijze van de Labourregering tijdens Blair.⁵⁷⁷ Het laat zien hoezeer er vanuit Downing Street door een kleine klik rondom Blair besluiten werden genomen, en welke invloedrijke positie Campbell hierin had.

Campbells laatste maand in Downing Street was grotendeels gevuld met het voorbereiden voor zijn ondervraging door Lord Hutton en het plannen van zijn vertrek. Sinds de dood van dr. Kelly had Campbell vrijwel dagelijks de krantenkoppen gehaald. De openbare verhoren verzekerden non-stop aandacht.

Een dag nadat Blair zijn getuigenissen voor de Hutton Inquiry gedaan had, verzorgde Campbell nog eenmaal de krantenkoppen. Onder grote aandacht van de pers kondigde hij zijn vertrek uit Downing Street aan. Zijn rol was uitgespeeld, het Irakdossier had van de spindoctor een object van nationale afkeer gemaakt. Zijn invloed werd echter nog eenmaal aan het licht gebracht. De krantenkoppen op 30 augustus 2003 luiden: '*Blair must be his own man*' (*The Independent*) en '*PM's lost his brain*' (*The Sun*).

Spin ten einde

Ondanks herhaalde beloftes lukte het niet de tweede termijn van Labour te ontdoen van het etiket spin. Een deel van Campbells pogingen hiertoe werkten zelfs averechts:

⁵⁷⁶ Ibid., BBC/6/259.

⁵⁷⁷ Alle bewijsmateriaal en het rapport zijn te vinden op www.the-hutton-inquiry.org.uk

journalisten waren tegen de nieuwe lobby-regels, Campbells belofte een einde te maken aan spin werd als een vorm van 'meta-spin' weggezet.

De door Campbell voorgestelde nieuwe verstandhouding tussen hem en de pers kwam nooit tot stand. Door verschillende schandalen bleven spindoctors in het nieuws terecht komen. Het werd Campbell aangeschreven. Tijdens de Black Rod en Cheriegate affaires was de pers bovendien daadwerkelijk verkeerd voorgelicht – de doodzonde van een spindoctor. Hoewel Campbell hier niet direct schuldig aan was, was het wel degelijk zijn manier van werken dat er de oorzaak van was. De snelle en stevige rebuttalmethodes waren averechts gaan werken.

Daarnaast werd Campbell, vanwege de militaire missies waarbij Groot-Brittannië betrokken raakte, gedwongen zijn spinkwaliteiten in te zetten. De omstandigheden waarin hij dit deed waren echter veranderd. De voortdurende berichtgeving over het onderwerp had een breed cynisme onder de bevolking over de regering veroorzaakt. Omdat de relatie met de ambtenarij verstoord raakte kon Campbell daarnaast minder rekenen op de noodzakelijke onderliggende structuur. Na Cheriegate was bovendien de band tussen hem en Blair aangetast.

Rondom Irak kwamen de verschillende ontwikkelingen bij elkaar. Het Februaridossier toonde aan dat spin niet meer werkte. Vanwege scepsis in de pers werd het dossier snel ontmaskerd. Nadat bleek dat er geen massavernietigingswapens in Irak gevonden werden, pikte de media Campbell eruit als schuldige voor het Septemberdossier. De Blair-Campbell tandem raakte verstokt. In september was Blair daadwerkelijk ervan overtuigd dat Saddam wapens bezat. Later drong ook bij hem twijfel door, maar toch bleef het dossier *the case for war*.⁵⁷⁸ De tandem, gebaseerd op Blairs morele overtuigingen en Campbells spinactiviteiten, draaide niet zoals tijdens Kosovo.

De ruzie met de BBC over Gilligans claims was de laatste druppel. Campbells persoonlijke kruistocht tegen de omroep ging veel verder dan het beschermen van de reputatie van de regering. De waarde van de spindoctor was altijd afhankelijk geweest van twee dingen: het gebrek aan een eigen agenda, en het voorkomen dat de spindoctor zelf het onderwerp werd. Campbell had de tweede regel lange tijd getrotseerd, maar ook hij kwam er uiteindelijk niet onderuit.

⁵⁷⁸ Robin Cook, *Point of Departure*, 313.

Conclusie

Het vertrek van Campbell uit Downing Street verbrak de band tussen hem en Blair niet volledig. Ze spraken elkaar een aantal maal per week waarbij Campbell, ontdaan van de dagelijkse stress, Blair van advies voorzag. Het was echter een wereld van verschil met de negen jaar tussen 1994 en 2003 waarin (op Cherie na) niemand zoveel tijd met Blair doorbracht als Campbell. Campbells laatste lijn met de regering werd verbroken nadat Lord Hutton in januari 2004 de bevindingen van zijn onderzoek naar de dood van Dr. Kelly presenteerde. Tot verwondering van de pers en het publiek werd Campbell vrijgesproken en de schuld voor het grootste deel bij de BBC gelegd.

Campbell was gedurende zijn tijd in Whitehall uitgegroeid tot een publiek figuur. De (aanvankelijk schaarse) momenten waarop hij naar buiten trad werden met veel interesse gevolgd. Door zijn betrokkenheid bij het Irakdossier en de gevolgen ervan werd hij door het publiek aan de schandpaal genageld. Nog altijd zijn reacties op hem tijdens openbare optredens gemengd.

Om Campbells invloed als spindoctor te appreciëren moet gekeken worden naar de omstandigheden die hem 'voortbrachten'. Een tweetal ontwikkelingen, begonnen in de jaren tachtig, opende de ruimte in het grijze gebied tussen politiek en media voor het type spindoctor waar Campbell het symbool voor was.

De eerste ontwikkeling is te vinden in de wijze hoe het medialandschap zich had gevormd. De politisering van het krantenlandschap bood kansen om de lijn van redacties te beïnvloeden. Dit werd versterkt door de bereidheid van sommige mediamagnaten hun voorkeur aan hun bladen op te leggen. De competitie tussen de bladen gaf Campbell de ruimte elk van hen aan zich te binden door te handelen in primeurs en interviews met politici. De competitie bood bovendien fysiek ruimte voor een toename in (politieke) artikelen, die gevuld kon worden met aangeleverde stukken. Vanwege de behoefte aan nieuwe '*newsangles*' gingen journalisten graag langs bij spindoctors voor een ander standpunt of een quote. Door de verschuiving van pure verslaggeving naar de broadcast-media richtten de kranten zich meer op het geven van commentaar en opinie, wat verder onderhavig was aan beïnvloeding.

Omdat nieuws via TV en radio direct, 24 uur per dag, gebracht kon worden nam het een steeds grotere rol in bij de politieke verslaggeving. Als belangrijkste beïnvloeders van de dagelijkse nieuwsagenda was het voor spindoctors noodzakelijk 'hun' politicus aan het woord te krijgen. Dit faciliteerde de opkomst van politici die een goede indruk op beeld achterlieten en zich bedienden van goedliggende soundbites. Deze overwegingen konden doorslaggevend zijn bij de keuze van een nieuwszender wie aan het woord te laten. Het was Campbells taak om Blair aan te bieden als ideale TV-politicus: hij kwam verzorgd

over en was gewapend met goed geformuleerde, door Campbell ingefluisterde, uitspraken.

De politieke lobby was het primaire object van beïnvloeding. Verslaggevers en spindoctors ontmoetten hier elkaar om onderling uit te vechten wat het nieuws van de dag zou worden. Exclusieve briefings en onderhandelingen achteraf waren het tweede vehikel waarmee journalisten een bepaalde kant opgestuurd konden worden.

Het tweede element waardoor de spindoctor zijn positie verkreeg was de creatie van New Labour. De vernieuwingen die sinds de jaren tachtig waren ingezet door Mandelson en Gould waren geïnspireerd door de veranderingen in de media en de eisen die dit stelde aan politici. Het gevolg was dat de partij de focus op communicatie ging leggen, waarbij beleid aangepast werd aan de mate waarin het 'te verkopen' was aan het de grote groepen kiezers. Met de verkiezing van Blair tot partijleider werd dit de officiële lijn van de partij, en was *New Labour* een feit.

Voor Campbell was de politisering van de pers als journalist al een gegeven. Politieke verslaggeving was in zijn ogen hetzelfde als propaganda voeren. Campbell had een achtergrond bij de tabloids. Hij bezat hierdoor de essentiële kennis en middelen om de boodschap van New Labour op de grote massa van het Britse publiek aan te passen.

Tijdens de oppositiejaren, van 1994 tot 1997, vierden Labour grote successen. Het grootste succes kwam op 1 mei 1997, de verkiezingen waarbij Labour de conservatieve partij met een straatlengte versloeg.

In de op de media gerichte campagne van 1997 zijn een aantal structuren te ontdekken die Campbell gebruikte bij het spinnen:

- Mediamonitoring;
- Snelheid en momentum. Spin richtte zich op het snel reageren op de tegenstanders en het domineren van de nieuwsagenda;
- Een loyale organisatie. Tijdens de campagne werd Millbank bemand door fanatieke Labouraanhangers;
- Toegang tot de hoogste besluitvormers. Tijdens de campagne waren de spindoctors (Mandelson en Campbell) samen met Blair en Brown de belangrijkste beslissers.
- Een informele, gecentraliseerde commandostructuur. Dit verzekerde dat besluiten snel genomen konden worden en effectief gecommuniceerd werden
- *On Message*. Om de boodschap effectief over te dragen moest deze voortdurend en eenduidig herhaald worden

- Discipline. Campbell kreeg de vrijheid Labourpolitici die zich niet aan de gestelde lijn hielden te disciplineren (eventueel via briefings naar de pers);
- Campbells 'eigen stijl': Spin werkte het best als het ging om het grote gebaar.

Daarnaast was een andere factor aanwezig: Een receptief publiek, zowel direct (de pers), als indirect (de burger). Deze factor kan maar ten dele beïnvloed worden door spindoctors, bijvoorbeeld door het gebruik van stijlmiddelen als slogans en soundbites. Toch is grotendeels onafhankelijk. In de regel zijn spindoctors effectief zolang ze onbekend zijn. Wanneer zijzelf het onderwerp worden hebben hun gespinde boodschappen geen publiek meer.

In 1997 was dit echter geen probleem: het publiek zag weinig in de Conservatieve regering, en was ontvankelijk voor de boodschap van New Labour. Hetzelfde gold voor grote delen van de pers, die bovendien bewonderend schreven over New Labours nieuwsmanagement.

De campagne in 1997 was gericht op de boodschap dat Labour veranderd was, en vertrouwd kon worden. In zekere zin was hier sprake van een grote oefening in *image-building*. De manier waarop oppositie was gevoerd zou in grote mate de blauwdruk voor Blairs regeringsstijl. Dit betekende dat communicatie, spin, een grote rol zou blijven spelen in de regering. De structuren waar Campbell op leunde nam hij mee de regering in:

- Mediamonitoring: de Strategic Communications Unit werd opgericht om de agenda te controleren;
- Loyale organisatie: Campbell, ondersteund door het Mountfield report, voerde een aantal hervormingen door in Whitehall waardoor het ambtenarenapparaat effectief gepolitiseerd werd;
- Toegang: niemand in de regering had meer toegang tot Blair dan Campbell. Hij werd effectief de tweede man in Downing Street;
- Commandostructuur: Blair bleef werken met informele groepen bij het vaststellen van beleid, waarbij rekening gehouden werd met de communicatie ervan. Campbell was aanwezig bij Kabinetsvergaderingen;
- *Staying On Message* bleef de centrale, onderliggende communicatiestrategie die door Campbell uitgevoerd werd;
- Discipline: De *Ministerial Code* die Blair oplegde behelsde dat ieder mediaoptreden vooraf goedgekeurd moest worden door Campbell. Politic die zich er niet aan hielden werden door Campbell terecht gewezen;

- Stijl: Campbell coördineerde aankondigingen van de regering met behulp van The Grid minutieus, om een maximale impact te creëren. Nieuwe beleidsinitiatieven werden met veel bombast gepresenteerd.

Het overnemen van de campagnestructuur in de regering hield geen rekening met het feit dat de omstandigheden veranderd waren. In een regering zijn echter andere zaken belangrijk, een feit dat te weinig en te laat door Blair werd erkend. Hoewel de overgenomen structuur Campbell lange tijd in staat stelde effectief als spindoctor te opereren, was de basis voor zijn einde hierdoor gelegd.

Een aantal redenen leidden ertoe dat de spinmethodes niet toerikend waren in de regering. Ten eerste verschoof de relatie tussen Campbell en de pers van een handelsrelatie naar een competitieve relatie. Het gevolg was dat het deel van de pers dat buitengesloten werd zich vijandig tegenover hem ging opstellen. Campbells opvattingen over journalistiek als propaganda stonden haaks met de officieuze rol van de pers als vierde macht. De pers zag het als hun taak de regering kritisch tegen het licht te houden, zeker bij gebrek aan effectieve oppositie in het parlement. Campbells controle over de beschikbare informatie maakte deze taak lastiger, waardoor de politieke verslaggeving zich ging richten op het spin-proces: de deconstructie van de communicatiestrategieën die Campbell gebruikte. Campbells persoonlijkheid en zijn agressieve reacties op journalisten vestigden bovendien de aandacht op hem persoonlijk.

Ten tweede is spindoctoring per definitie gericht op de korte termijn. Oppositievoeren is in zekere zin een voortdurende aaneenschakeling van korte termijnmomenten. In de regering waren het in eerste instantie ook korte crises die hij in goed wist te beheersen. De wijze waarop hij en Blair na de dood van Diana de publieke opinie in Engeland wisten te beïnvloeden is hier een goed voorbeeld van. Een regering dient zich echter meer met lange termijnbeleid bezig te houden. Een focus op dagelijkse headlines zit dat in de weg. Het beïnvloeden op de lange termijn is bovendien een stuk lastiger en van veel meer verschillende factoren afhankelijk. Het had Labour achttien jaar kost om zich weer als verkiesbare partij te profileren. Zelfs na de komst van Mandelson duurde het nog tien jaar voordat Blair de verkiezingen zou winnen. Voor een regeringspartij is de lange termijn het best te beïnvloeden met beleid. Dit werd echter niet in de hand gewerkt door Campbell. Onder hem werden voortdurend nieuwe beleidsvoorstellen gepresenteerd, terwijl werkelijke prestaties achterwege bleven.

De toenemende aandacht in de pers over spin creëerde een wantrouwen in de overheidscommunicatie. De belangrijkste factor, een receptief publiek, verdween dus langzaam. De paradox van de moderne politieke communicatie ligt hieraan ten

grondslag. Politici bevinden zich in een voortdurende split. Enerzijds moeten zij met hun daden iets bereiken, anderzijds vraagt democratie van hen zich te verantwoorden, onder meer via de media. Hun verkiezing is echter ook afhankelijk van diezelfde media. Politici voelen zich hierdoor gedwongen een zo positief mogelijk beeld te presenteren: dat is de rol van de spindoctor. De ene politieke vereiste is op de lange termijn niet verenigbaar met de andere.

De Campbellparadox is hiervan een afgeleide. De eisen die de moderne media aan zichzelf stelde voedde een voortdurende jacht op conflictverhalen. De pers was in Campbells ogen obsessief en structureel bezig de regering aan te vallen. Het was zijn taak deze aanvallen te pareren, met behulp van zijn inzicht in de werking van de media. Met zijn acties voedde hij echter de zoektocht naar conflicten verder. In de tweede termijn zou Campbell aan de oorzaken van de paradox ten onder gaan.

Na 2001 bleef Campbell vertrouwen op de genoemde structuren. Zijn handelen tijdens militaire missies bewezen dat, onder de juiste omstandigheden, deze nog altijd werkten: Kosovo zag hem zijn methodes zelfs op het Navo-hoofdkwartier in Brussel toepassen. In deze gevallen was er steeds sprake van een informele en centrale commandostructuur waarvan Campbell onderdeel uit maakte. Hij beschikte over een loyaal apparaat ('Alastairs Boys') die monitoring en rebuttal diensten bemanden (de CIC). Tijdens deze oorlogen had Campbell altijd een glasheldere boodschap, gebaseerd op het morele element van Blairs buitenlandpolitiek.

Het loyale apparaat dat hij van de ambtenarij had trachtten te creëren mislukte echter in de tweede termijn. De Jo Moore affaire veroorzaakte tot een breuk in het vertrouwen tussen Labour en de Civil Service. Onder de dienst was verzet ontstaan tegen de politisering.

Een aantal crises erodeerde de structuren van Campbell verder. Tijdens Black Rod en Cheriegate vertrouwde te blindelings op rebuttalmethode: een stevige ontkenning om het verhaal stil te krijgen. In beide gevallen lichtte hij echter de pers verkeerd voor. Hij werd hierdoor gedwongen van zijn eigen *on message* discipline af te wijken: in het geval van Black Rod trok hij de klacht aan de PCC in. Tijdens Cheriegate bleken Cherie en Peter Foster elkaar, ondanks Campbells ontkenning, wel degelijk te kennen. Cheriegate zorgde bovendien voor een verwijdering tussen hem en Blair, waardoor de toegang tot hem minder onvoorwaardelijk was dan voorheen. Tijdens de affaires werd Campbell zelf alsmaar verder het publieke domein in getrokken.

Campbell had zich inmiddels gebrand aan drie 'doodzondes' van de spindoctor: het aantoonbaar verkeerd voorlichten van de pers; Tijdens Cheriegate was hij een eigen agenda gaan volgen; en hij was zelf het onderwerp in de media geworden. Indien

Campbell op dat moment was gestopt zou hij echter door zowel voor- als tegenstanders gerespecteerd worden als spindoctor. Blair vroeg hem echter te blijven tot de oorlog in Irak voorbij was.

Irak werd Campbells Waterloo. In de poging de agenda te zetten werd tweemaal een dossier gepubliceerd. Het Septemberdossier was gemankeerd door de invloed die Campbell en zijn mensen erop hadden: onder druk van presentatie onzekere claims van de inlichtingendiensten uit hun verband gehaald. Het zou later een inschattingfout blijken de 45-minutenclaim toe te voegen. Het Februaridossier werd onmiddellijk ontmaskerd als knip-en-plakwerk.

De publieke ophef, die zich uiteindelijk op Campbell zou richten, ontstond door het feit dat er geen massavernietigingswapens gevonden waren, en de claim van Gilligan. Campbells rebuttal was bij voorbaat gemankeerd. In tegenstellingen tot eerdere oorlogen steunde Irak niet op het morele element, maar op een aantoonbaar onjuiste bewering. De ingewikkelde rebuttal van Campbell zei echter dat 'met de kennis van toen' de bewering wel degelijk juist was. Campbells pogingen om de reputatie van de regering te beschermen werkten echter averechts, zijn ruzie met de BBC werd een persoonlijke vete. Hierbij maakte ook hij een aantal fouten die tot de dood van Dr. Kelly zouden leiden.

Campbells vertrek was uiteindelijk gedwongen door een combinatie van factoren. De structuren die hij gebruikte als lanceerplank voor spinoperaties werkten niet meer. Hij had zich bovendien aan drie spindoctors doodzondes gebezigd. Het breekpunt was de doorgeslagen ruzie met de BBC, gevolgd door de dood van Dr. Kelly. Campbells vertrek in augustus 2003 werd gevolgd door een belofte van Tony Blair: *'Truly the end of spin'*.

Over Irak en de dood van David Kelly is het laatste woord nog niet gesproken. In 2010 werd vonden de verhoren van opnieuw een groot onderzoek naar de Britse rol in de Irakoorlog plaats, onder leiding van John Chilcott. Onder grote publieke belangstelling hebben ook Campbell en Blair hier getuigenissen afgegeven. De publicatie van het rapport staat gepland rond de jaarwisseling.

In augustus 2010 verscheen een open brief in *The Times*, waarin de zaak Kelly opnieuw opdook. Een aantal medische en juridische specialisten beweerden dat de opgegeven doodsoorzaak onvoldoende was. Het lijkt echter een storm in een glas water: forensische experts spraken het bericht tegen, en veel ophef lijkt er niet te ontstaan.

In het Verenigd Koninkrijk is Campbell celebrity. Hij is er uitgegroeid tot de archetypische spindoctor. Over zijn buitenproportionele invloed is veel gespeculeerd. Deze was zeker groot, maar moet tegelijkertijd niet overdreven worden. Hoewel hij sterke traditionele linkse opvattingen had, viel hier weinig terug te zien in het beleid van New Labour. Over de inhoud van wetsvoorstellen had hij weinig te zeggen. Zijn invloed gold echter 'met

terugwerkende kracht'. Wanneer beleid op onderdelen niet voldeed aan de presentatie-eisen die hij eraan stelde, werden ze teruggestuurd. Niet op inhoudelijke gronden, maar vanwege de 'spinbaarheid' van het initiatief.

Campbells blijvende indruk is nog altijd merkbaar. De recente Britse verkiezingen, die Labour onder aanvoering van Gordon Brown verloor, werd Campbell gevraagd nog eenmaal terug te keren en voor Labour te spinnen. (Ook Mandelson was eerder teruggekeerd in het Kabinet). In de peilingen stond de partij er slecht voor, en Campbell wist het tij niet te keren. Het was echter fascinerend te zien hoe New Labour nog eenmaal terugviel op de bekende spindoctoring uit 1997.

Met het verlies van Gordon Brown en het verdwijnen van Labour uit de regering is een einde aan het project 'New Labour' gekomen. Ten tijde van dit schrijven zijn nieuwe leiderschapsverkiezingen aan de gang. Campbell heeft inmiddels de volledige publicatie van zijn dagboeken aangekondigd. Binnen enkele weken (!) na de verkiezingen verschenen de memoires van Peter Mandelson, waarin hij onder meer een boekje open doet over de strijd tussen Blair en Brown. Blair zelf heeft een miljoenencontract voor zijn autobiografie afgesloten. Dat Brown in de nabije toekomst zijn versie van de gebeurtenissen naar buiten zal brengen lijkt dan ook waarschijnlijk. Alle boeken zullen opnieuw een inkijk geven achter de schermen van New Labour. Het laatste woord hierover is zeker niet geschreven.

Ter afsluiting: twee videofragmenten uit 2010 laten een hoop zien over Campbell, zijn relatie met de pers en de manier waarop hij nog altijd met wantrouwen bekeken wordt. Het eerste fragment komt van kort na de verkiezingen. Campbell en SkyNews commentator Adam Boulton geven commentaar op het nieuws dat Brown aftreed als premier. Het is een goed voorbeeld hoe Campbell tracht het debat te framen (Campbell: '*no party won*'). Interessant is vooral de verbale steekpartij waarin beide commentatoren in belandden halverwege het gesprek, waarna het gesprek ontspoord (Boulton: '*I'm fed up with you telling me what to think!*'). De irritatie over Campbell bij de pers is nog niet verdwenen.

Het tweede fragment komt uit het populaire autoprogramma *Top Gear*. Campbell werd hierin uitgenodigd als *Star in a reasonably priced Car*. Zijn entree in de studio wordt begeleid met boegeroep uit het publiek. De openingsvragen van interviewer Jeremy Clarkson steken de draak met Campbells reputatie, maar gedurende het gesprek, dat grotendeels geanimeerd verloopt, valt af en toe te ontdekken hoe een zekere dreiging van Campbell uit kan gaan.⁵⁷⁹

⁵⁷⁹ Adam Boulton (Sky News) v Alastair Campbell (Labour) - FIGHT FIGHT FIGHT!, <http://www.youtube.com/watch?v=IgkHwU4DRA8> (11 augustus 2010); Top Gear, Season 15 Episode 2, <http://www.megavideo.com/?v=84SWKH1W> (11 augustus 2010).

Hoe de toekomst eruit ziet voor Campbell is onduidelijk, maar het lijkt erop alsof Groot-Brittannië nog niet van hem af is.

Tomas Martini, augustus 2010.

Postscript: tussen publiek en politiek

Bij de Britse verkiezingen van mei 2010 verloor de Labourpartij na 13 jaar haar meerderheid in het parlement. Drie jaar daarvoor was Gordon Brown tussentijds aangetreden als opvolger van Tony Blair. Ook hij kondigde een nieuwe stijl van regeren aan die zou breken met de spindoctoring onder Blair. Na een vliegende start van zijn premierschap (de bestrijding van de crisis) zakte Brown echter steeds verder in de peilingen. Hoewel een deel van diens impopulariteit is toe te schrijven aan het feit dat de partij te lang aan een stuk door aan de macht was, bezat Brown niet de sterke presentatievaardigheden waarmee Blair de grote kiezersgroepen aan zich had weten binden.

Browns reactie was typisch New Labour: eind 2008 keerde Peter Mandelson, Labours eerste spindoctor, terug in zijn Kabinet. Maar interessanter nog: met de verkiezingen van 2010 in zicht vroeg Brown ook Alastair Campbell zich met de campagne bezig te houden. Labour viel terug op de oude reflex om bij tegenstand bij spindoctors de oplossing te zoeken, echter zonder resultaat. De Conservatieven wonnen de verkiezingen, echter zonder een absolute meerderheid en tot een coalitieregering gedwongen met de Liberal Democrats.

De rol van spindoctors in de Britse politiek is een aanleiding om naar de verhouding tussen pers, publiek en politiek in brede zin te kijken. Een beginpunt is de publicatie van het Hutton rapport. Er waren hoge verwachtingen van het rapport van de voormalige opperrechter die als arbiter optrad in het hoogopgelopen conflict tussen de politieke en de media, in het bijzonder de BBC. Hutton oordeelde echter dat de BBC in de zaak Kelly fout zat, en sprak de regering volledig vrij van beschuldigingen.

De BBC trok deels haar conclusies: Andrew Gilligan en Gavyn Davis (voorzitter van de omroep) vertrokken na de kritiek, hoewel de oorspronkelijke beschuldigingen niet ingetrokken werden. In grote delen van de pers en het publiek overheerste echter verontwaardiging. De uitkomst van het rapport was niet degene die ze verwacht hadden en strookte niet met de kritische lijn die aangehouden was. De teleurstelling over het rapport werd als wantrouwen weergegeven. *The Independent* kopte op de dag van publicatie: 'WHITEWASH.'

De reacties op het Huttonrapport stonden symbool voor het algemene wantrouwen en cynisme dat onder de pers was gaan heersen sinds New Labour in Engeland aan de macht gekomen was. Het feit dat het rapport van een onafhankelijke scheidsrechter, die zijn sporen verdiend had, zo sterk betwijfeld werd kwam voort uit de inhoud van het rapport. Dat Hutton de versie van de regering onderschreef was voor de pers onacceptabel.

Media spelen een essentiële rol in een functionerende democratie. Ze zijn een doorgeefluik van informatie, noodzakelijk om een geïnformeerd kiezerspubliek te creëren. Hiervoor is (zo veel mogelijk) objectieve waarneming nodig: de functie van de media vereist een zekere waardevrijheid.

De politiek leeft bij de gratie van het publiek: zonder kiezers zijn er geen gekozenen. De mogelijkheid de kiezer te bereiken is echter steeds verder in handen van de media gekomen. Zij kunnen een politicus een publiek 'leveren'. De media krijgen hierdoor een machtiger positie ten opzichte van de politiek. De politiek raakt namelijk afhankelijk van hun 'publieksleveranciers'.

De media interpreteren hun rol breder dan slechts als doorgeefluik. Liever ziet ze zichzelf als de 'waakhond van de democratie'. De machtige positie die ze bereikt heeft versterkt deze status. De rol als 'vierde macht' binnen de democratie houdt in dat ze niet alleen informatie doorspelen, maar ook de daden en uitspraken van politici kritisch tegen het licht houdt. Dit doen ze uit naam voor de burger, namens we ze spreken en werken.

De vraag is echter of de pers werkelijk opkomt voor de burger. Het is niet te ontkennen dat ze er ook een eigen agenda op nahoudt, gestoeld op drie doelen: het informeren van het publiek, het bieden van entertainment, en het behoud van de prestigieuze rol als vierde macht.

In plaats van een doorgeefluik en selectiefilter wordt de pers hierdoor een 'kleurder' van informatie. Ze wordt bovendien een machtsfactor op zichzelf, en hierdoor onderdeel van het democratisch proces. Dit wringt met de waardevrijheid die van hen verwacht mag worden als objectief waarnemer van datzelfde proces.

De driedelige doelstelling van de media leiden tot een polemische opstelling: de pers gaat zich cynisch opstellen ten opzichte van de politiek, en richt zich voornamelijk op verhalen over ruzies, scheuren binnen de partij, etc. Ze richt zich op het politieke proces, in plaats van op de inhoudelijke ontwikkelingen. Een leiderschapsstrijd kan bepalend zijn voor een politieke koers van een partij. Daarover wordt echter minder bericht dan over de manier waarop een kandidaat zich tijdens een debat staande hield en wie zich goed in het nieuws weet te spelen. Een Nederlands voorbeeld uit de ochtendkrant van de dag waarop dit geschreven is verhaalt over het besluit van de minister van Financiën een maximum van twee termijnen vast te stellen voor DNB-directeuren. Het bijbehorende artikel richt zich op de electorale redenen achter het besluit (de minister komt daadkrachtig over; Wellink was weinig populair; het was 'makkelijk scoren' omdat Wellink geen derde termijn ambieerde). De inhoud van de maatregel, de achtergrond en de context worden niet behandeld. Vragen als 'waarom is het nodig de termijn te beperken', 'welke precedentes zijn er met DNB-directeuren die langer aanbleven', 'wat verwachten we in de toekomst van de DNB-directeur?' blijven ongesteld.

De balans tussen de drie doelen van de pers zorgt er verder voor dat het hebben van een primeur vaak belangrijker is dan de inhoud van die primeur. Het onthullen zelf wordt belangrijker dan hetgeen er onthuld wordt.

De politiek kan niet voorbij gaan aan deze ontwikkelingen van de media. In plaats van een objectieve vierde macht, in dienst van de burger, beschouwt de politiek hen als een eigen belangengroep zoals andere belangengroepen die trachten invloed uit te oefenen op de uitkomst van het democratische proces.

De politiek heeft echter een nadeel: zij kan de pers niet ter verantwoording roepen. In tegenstelling tot zichzelf is de media geen gekozen orgaan, en staat het niet onder het democratische toezicht dat zijzelf opleggen aan de politiek. De opvatting van de pers als vierde macht vereist bovendien een onafhankelijke positie die niet door politici beïnvloed kan worden. Hierdoor is het lastig voor de politiek de pers te beschuldigen. In de gevallen waar dat voorkwam was het resultaat vaker dan eens dat de pers zich ging 'ingraven' en te vuur en te zwaar de persvrijheid verdedigde.

De pers kent zichzelf echter meer vrijheden toe dan in andere beroepen met veel verantwoordelijkheden gebruikelijk is. Het is hen toegestaan kleine fouten te maken of onzekerheden niet te rapporteren: indien alleen berichten in de krant komen die op volledige waarheid berusten, zou de krant leeg zijn. De 'waarheid' is zelden volledig te onthullen. Bovendien is de berichtgeving, ondanks zijn tekortkomingen, 'in het algemeen belang'. Andere beroepsgroepen kennen dit principe niet: het is een arts niet toegestaan te besluiten tot euthanasie 'in het belang' van een patiënt; een advocaat kan vals bewijsmateriaal gebruiken om een zware crimineel achter de tralies te krijgen.

De pers heeft dus macht, kent zichzelf verantwoordelijkheden toe binnen de democratie en geeft zich bij de uitvoering van haar taak veel vrijheden.

De logische reactie van de politiek is het aanstellen van professionals om rekening te houden met de belangen van de pers. Dit is waar spindoctors het publieke domein binnentreden. Het gebruik van spindoctors is echter het toevoegen van een extra filter tussen politiek en publiek. Er ontstaat een vijfde (of zesde, maar we laten de ambtenarij buiten beschouwing) macht, die een verlengstuk van de uitvoerende macht is, en competitie voert met de vierde macht.

Spindoctors ondersteunen politici bij hun zoektocht naar macht. Dit is een legitieme bezigheid voor een politicus: zonder macht kan hij ook geen veranderingen bewerkstelligen. Een politicus moet in eerste instantie gekozen zijn, de media zijn een factor die hierbij een rol speelt. De zoektocht naar macht mag echter niet de enkele bezigheid zijn van de politiek. Het moet ondergeschikt zijn aan daden gericht om de maatschappij vooruit te helpen. Acties van politici moeten gebaseerd zijn op hun eigen integriteit, en geen onderdeel uitmaken van de zoektocht naar macht.

Hoewel het gebruik van spindoctors is voortgekomen uit het gedrag en de macht van de media, impliceert het echter dat er meer belang gehecht wordt aan het behoud van macht dan aan het in dienst stellen ervan.

De competitie tussen de vierde en de vijfde macht leidt ertoe dat de media zich verder gaat richten op de achterliggende strategieën die door spindoctors en politici gebruikt worden. Spindoctors vormen voor journalisten 'het bewijs' dat achter alles een dubbele boodschap ligt. Dit is echter niet noodzakelijk: de gebruikte strategieën kunnen even vaak bedoeld zijn als middel om werkelijke maatschappelijke vooruitgang te ondersteunen.

Spindoctoren gaan in op de doorgeslagen houding van de media als vierde macht. Hiermee erkennen ze het gedrag, en legitimeren ze het in zekere zin. De media trachten een enkel verhaal in te bedden in een groter *narrative*. Hierdoor wordt een indruk van onderlinge samenhang gecreëerd, die niet altijd strookt met de werkelijkheid. Spindoctors passen de boodschap van de politiek echter juist aan op het overkoepelende verhaal, en versterken het idee hierdoor. Bovendien verschuift door de introductie van spindoctors de aandacht verder richting het politieke proces en op de *performance* van politici.

De introductie van spindoctors in het politieke domein sterkt de pers verder in hun overtuiging dat zij als vierde macht de taak hebben de waarheid achter de acties van de regering te achterhalen. De afname van de interesse van het publiek in de politiek, en – in Engeland – het gebrek aan effectieve oppositie legitimeerde, aldus journalisten, de kritische opstelling. Het idee dat de pers in zijn waakhond-rol opkomt voor het publieke belang is echter onterecht: De tussenkomst van de filters die de vierde en vijfde macht vormen vergroot de kloof tussen de pers en de politiek. Het vervormende effect van beiden op informatie staat een werkelijk en eerlijk geïnformeerd publiek in de weg. Het voedt cynisme en wantrouwen bij het publiek.

In de zoektocht naar polemieken, voortgekomen uit dadendrang om de vierde machttrol inhoud te geven, wordt informeren van het publiek opgegeven. Tijdens de Kelly-affaire in Engeland leidde dit tot een rel van enorme proporties. De journalist in kwestie, Andrew Gilligan, was bezig met een onderzoek naar Irak, en had een lijntje. In plaats van zich echter te richten op het blootleggen van de besluitvorming over Irak en de totstandkoming van het Septemberdossier werd één enkele claim die hij kon maken, waarin de regering hard beschuldigd werd, het verhaal. Polemieken op de korte termijn werden verkozen boven zinvolle verslaggeving op de langere termijn.

Wanneer de beoordeling van het imago in de exclusieve handen van de journalistiek komt, is het ontstaan van een tegenbeweging logisch. In de beeldvorming worden spindoctors weggezet als iets 'duisters', mensen die achter de schermen bepalen wat wij

te zien en te horen krijgen. Dit beeld is niet volledig onterecht. Alastair Campbell laat zien welke vormen spindoctoring aan kan nemen wanneer er geen maat op gehouden wordt. Er is echter te weinig besef van het feit dat de spindoctor slechts een product is van politici in hun legitieme zoektocht naar macht en die een niche vult die geschapen is door de journalistiek.

Democratie gaat uiteindelijk tussen de politiek en de burger. De vierde macht is hier (als filter, selecteur en interpretator) tussen komen te staan, en claimt aan de zijde van de burger te staan. De vijfde macht is op haar beurt tussen de politiek en de pers komen te staan, aan de kant van de politiek. Dit impliceert echter dat er een tegengesteld belang bestaat tussen politiek en burger.

Een werkelijke verbetering van de publieke sfeer moet gevonden worden in het opgeven van de pers van hun rol als vierde macht. Het is geen democratisch orgaan, het hoeft nauwelijks verantwoording af te leggen, en erkent de eigen inherente zwaktes niet. Een rol als speler in het democratische proces is dus niet voor hen weggelegd.

Dit betekent niet dat er helemaal geen rol voor hen is. Media moet zich weer toeleggen op hun kerntaak: het creëren van een geïnformeerd publiek. Informatie moet van context worden voorzien, en mag uiteraard kritisch tegen het licht worden bekeken. Maar daarbij moet ruimte gelaten worden voor interpretatie door de ontvanger. De media als vierde macht, die voorschrijft wat er gedacht en gevonden kan worden, is zelf verantwoordelijk voor het afstompen van het publiek. Als men (de politiek en de pers in een democratie) werkelijk een geïnformeerde kiezer wil bereiken, dan mag een actieve houding verwacht worden. Deze zal bovendien toenemen wanneer hij geconfronteerd wordt met informatie die minder voorbereid is.

Een democratische pers is bovendien eerlijker over haar eigen tekortkomingen en moet zelf ook de transparantie proberen te bereiken die het van de politiek verwacht. Het hoort behalve informatie ook aan te geven welke onduidelijkheden er zijn, hoe een verhaal tot stand komt en welke onzekerheden er aan kleven.

Natuurlijk moeten misstanden aan de kaak gesteld worden. Watergate was het hoogtepunt van de onderzoeksjournalistiek en toonde het nut van kritische journalisten aan. Wanneer een kritische houding doorslaat en de integriteit van de regering per definitie aan de kijf gesteld (om de eigen integriteit als waakhond te bevestigen), is er iets mis. Het uitgangspunt dient te zijn: Blootleggen wat er bloot te leggen valt. Dat betekent niet dat achter alles wat de politiek doet een geheime agenda gezocht en *gevonden* moet worden. Richt je op begripsvorming in plaats van polemieken.

Een nieuwe verstandhouding vereist ook van politici dat zij spindoctoring 'opgeven'. Niet alleen raken ze overbodig, ze houden bovendien de rol van de pers als vierde macht in

stand (ook door de tegenreacties die het gebruik van spin in de pers oproept). De vraag of spin 'onuitgevonden' kan worden is retorisch. Dit ontkent bovendien dat presentatie een onderdeel uitmaakt van politiek bedrijven. Spindoctoring kan functioneel zijn wanneer het de authentieke boodschap van een politicus weet te versterken. Als het succes van een beleidsmaatregel deels afhankelijk is van de manier waarop deze gepercipieerd wordt, dan is het beïnvloeden van deze perceptie legitiem.

Dat is echter geen vrijbrief voor de grootschalige beïnvloeding van journalisten of het monopoliseren van informatie. Die vorm van spindoctoring zal echter afnemen naar mate de pers er, door het afleggen van de rol als vierde macht, minder ontvankelijk voor is. Jürgen Habermas heeft ongelijk wanneer hij zegt dat Public Relations de publieke sfeer corrumperen. Spindoctoring vindt plaats in een publieke sfeer die van zichzelf gecorrumpeerd is door de status die de pers erin gekregen heeft. En daar valt de oplossing dus te vinden.

Tot slot: tegelijkertijd met een groeiende kloof tussen politiek en burger lijkt er een behoefte te komen aan een andere stijl van politiek. De verkiezing van Obama lijkt symbool te staan voor een hang naar een persoonlijker leiderschap. De reflex van het oudbakken New Labour in 2010 om terug te grijpen op de spindoctors die de verkiezingen van 1997 gespind hadden, werkte bovendien niet. Het verlies van de partij lijkt in ieder geval ten dele voortgekomen te zijn uit een afkeer van het doordrongen spinnen.

Dit betekent niet dat er einde gekomen is aan spindoctoring. Ook voordat het een naam kreeg bestond het al, en het zal ongetwijfeld voortbestaan. De aggressive Campbell-stijl lijkt echter voorgoed voorbij.

Literatuurlijst

Bundels & Monografiën

- Butler, David & Kavanagh, Dennis, *The British General Election of 1997* (Londen 1997).
- Campbell, Alastair, *The Blair Years, Extracts from The Alastair Campbell Diaries* (Londen 2008).
- Cook, Robin, *Point of Departure. Diaries from the Front Bench* (Londen 2004).
- Crouch, Colin, *Post-Democracy* (Cambridge 2004).
- Fairclough, Norman, *New Labour, New Language?* (Londen 2000).
- Gould, Philip, *The Unfinished Revolution. How the Modernisers Saved the Labour Party* (Londen 1998).
- Habermas, Jürgen, *The Structural Transformation of the Public Sphere. An inquiry into a bourgeois society* (Cambridge 1989).
- Jones, Nicholas, *Soundbites and Spindoctors. How Politicians Manipulate the Media – and Vice Versa* (Londen 1995).
- Jones, Nicholas, *Campaign 1997* (Londen 1997).
- Jones, Nicholas, *Sultans of Spin* (Londen 1999).
- Kavanagh, Dennis & Seldon, Anthony, *The Powers Behind the Prime Minister. The Hidden Influence of Number Ten* (Fulham 2000).
- Kampfner, John, *Blair's Wars* (Londen 2003).
- Lloyd, John & Seaton, Jean (eds.), *What can be Done? Making the Media and Politics Better*, (Oxford 2006).
- McNair, Brian, *Journalism and Democracy. An evaluation of the public sphere* (Londen 2000).
- Mowlam, Mo, *Momentum. The struggle for Peace, Politics and the People* (Londen 2002).
- Osborne, Peter, *The Rise of Political Lying* (Londen 2005).
- Osborne, Peter, *Alastair Campbell. New Labour and the Rise of the Media Class*, (Londen 1999).
- Osborne, Peter & Walters, Simon, *Alastair Campbell* (Londen 2004).
- Price, Lance, *The Spin Doctors Diary. Inside number 10 with New Labour* (Londen 2005).
- Rentoul, John, *Tony Blair. Prime Minister* (Londen 2001).
- Routledge, Paul, *Gordon Brown. The biography*, (Londen 1998).
- Seaton, Jean (ed.), *Politics and the media: Harlots and Prerogatives at the turn of the millennium* (Londen 1998).
- Seldon, Anthony (ed.), *The Blair Effect* (Londen 2001).
- Seldon, Anthony, *Blair* (Londen 2004).
- Stephens, Philip, 'Tony Blair: The makings of a world leader' (New York 2004).

Stothard, Peter, *Thirty Days. An Inside Account of Tony Blair at War* (New York 2003).
Waard, Peter de, *Tony Blair. Opkomst en Ondergang van een politieke Held* (Amsterdam 2007).

Artikelen

- Arsenault, Amelia & Castells, Manuel, 'Switching Power: Rupert Murdoch and the Global Business of Media Politics: A Sociological Analysis', *International Sociology* 23 (2008).
- Campbell, Alastair, 'It's time to bury spin', *British Journalism Review* 13 (2002) No. 4.
- Cockerell, Michael, 'Lifting the lid off spin', *British Journalism Review* 11 (2000).
- Esser, Frank e.a., 'Spin Doctoring in British and German Election Campaigns: How the Press is Being Confronted with a New Quality of Political PR', *European Journal of Communication* 15 (2000).
- Farnham, David, 'New Labour, The New Unions and The New Labour Market', *Parliamentary Affairs* 49 (1996) No. 4.
- Gaber, Ivor, 'Government by spin: An analysis of the process', *Contemporary Politics* 5 (1999) No. 3.
- Gaber, Ivor, 'Lies, damn lies... and political spin', *British Journalism Review* 11 (2000).
- Gaber, Ivor, 'Exploring the Paradox of Liberal Democracy: More Political Communications Equals Less Public Trust', *The Political Quarterly* 80 (2009) No. 1.
- Gewirtz e.a., 'Unravelling a "spun" policy: a case study of the constitutive role of 'spin' the education policy process', *Journal of Education Policy* 19 (2004) No. 3.
- Heffernan, Richard & Stanyer, James, 'The enhancement of leadership power: The labour party and the impact of political communications', *Journal of Elections* 7 (1997) No. 1.
- Hennesy, Peter, 'Informality and Circumscription: The Blair Style of Government in War and Peace', *The Political Quarterly* 75 (2005) No. 1.
- Hennesy, Peter, 'Rulers and Servants of the State: The Blair Style of Government 1997-2004', *Parliamentary Affairs* 58 (2005).
- Kavanagh, Dennis, 'The Labour Campaign', *Parliamentary Affairs* 50 (1997) No. 4.
- Linton M., 'Maybe the Sun won it after all', *British Journalism Review* 7 (1996).
- al-Marashi, Ibrahim, 'Iraq's Security and Intelligence Network', *Middle East Review of International Affairs* 6 (2002) No. 3.
- MccGwire, S., 'A dance to the Music of spin' *New Statesman* 126 (1997).
- McKnight, David, 'A World Hungry for a New Philosophy: Rupert Murdoch and the rise of neo-liberalism', *Journalism Studies*, 4 (2003) No. 3.
- McNair, Brian, 'PR must die: spin, anti-spin and political public relations in the UK, 1997-2004', *Journalism Studies* 5 (2004) No. 3.
- Moloney, Kevin, 'The rise and fall of spin: Changes of fashion in the presentation of UK politics', *Public Affairs* 1 (2000) No. 2.

- Nessheim, Ragnhild Vindhol, 'Politics and the Press in the 1990s. An Essay on the Political Alignment and Role of National Newspapers in the General Elections 1992 and 1997', *English Studies*, 4 (2001).
- Nessheim, Ragnhild M.V., 'British National Newspapers and the Blair Government. Part I: The Easy Ride, 1997-2001', *English Studies*.
- Pyper, Robert, 'Whiter the Civil Service', *Public Policy and Administration* 17 (2002) No. 1.
- Quinn, Thomas, 'Block voting in The Labour Party', *Party Elections* 8 (2002) No. 2.
- Roth, Andrew, 'The Lobby's "dying gasps"', *British Journalism Review* 10 (1999).
- Routledge, Paul, 'It may pay, but journalism it ain't', *British Journalism Review* 12 (2001).
- Sanders, David e.a., 'The economy and voting', *Parliamentary Affairs* 54 (2001).
- Sanders, Karen e.a., 'Managing Sleaze: Prime Ministers and News Management in Conservative Great Britain and Socialist Spain', *European Journal of Communications* 14 (1999) No. 4.
- Seymour-Ure, Colin, 'Editorial opinion in the national press', *Parliamentary Affairs* 50 (1997) No. 4.
- Stanyer, James, 'Politics and the Media: A breakdown in Relations for New Labour', *Parliamentary Affairs* 56 (2003).
- Taylor, Gary, 'Media Review: the transformation of Labour', *Contemporary Review* 278 (2001) No. 1621.
- Vickers, Rhiannon, 'Blair's Kosovo campaign political communications, the battle for public opinion and foreign policy', *Civil Wars* 3 (2000).
- White, Michael, 'What price the "Follet test"?', *British Journalism Review* 11 (2000).
- Wring, Dominic, 'Images of Labour: the progression and politics of party campaigning in Britain', *Journal of political marketing*, 1 (2002).
- Wring, Dominic, 'the media and intra-party democracy: 'New' labour and the clause four debate in Britain', *Democratization* 5 (1998) No. 2.

Krantenartikelen

1994:

Column Alastair Campbell, *Today*, 9 mei 1994

Column Alastair Campbell, *Today*, 30 mei 1994.

'The Labour Leadership: Prescott wins respect as "honest socialist"', *The Independent*, 22 juli 1994.

'The man who pipes up for Blair', *The Times*, 9 september 1994.

'Wir erweitern den Horizont der Leute', *Der Spiegel*, No. 32, 8 augustus 1994.

'We are on your side Blair tells voters', *The Guardian*, 5 oktober 1994.

'Labour in Blackpool/Conference Notebook: "Bobby" dazzles in ritzy regime', *The Independent*, 6 oktober 1994.

Alastair Campbell Column, *Today*, 6 oktober 1994.

'Labour in Blackpool: Prescott's presence at the helm undeniable', *The Independent*, 6 oktober 1994.

'Killing the Clause: How Tony Blair and his closest advisers plotted their assault on the Labour Party's historic creed', *The Independent*, 9 oktober 1994.

'Tory MPs were paid to plant questions says Harrods Chief', *The Guardian*, 20 oktober 1994.

1995:

'Clouds looming for Labour as diehards cling to a red Utopia', *The Guardian*, 10 januari 1995.

'Clause 4 will lose election says Blair', *The Guardian* 23 januari 1995.

'Blair wins Youth', *The Observer*, 5 februari 1995.

'Blair to give speech on news corp. conference', *Financial Times*, 6 juli 1995.

'Blair states party's claim to power', *The Independent*, 17 juli 1995.

'Defection deals heavy blow on conference eve', *Financial Times*, 9 oktober 1995.

1996:

'Creepy Blair drives Maggie back to Major', *The Sun*, 10 september 1996.

'Thatcher denies "creepy Blair jibe" *The Independent*, 11 september 1996.

1997:

'Night of Shame', *The Sun*, 16 februari 1997.

'Blair opens his heart to The Sun', *The Sun*, 27 februari 1997.

'Whitehall anticipates a change at No 10', *Financial Times*, 29 april 1997.

'We'll see off Euro-dragons', *The Sun*, 22 april 1997.

'Fingers crossed for banks as radio silence is imposed', *The Guardian*, 14 mei 1997.

'Nice one Sun, says Tony', *The Guardian*, 19 mei 1997.

'In the frame', *The Guardian*, 1 juli 1997.

'Patten faces prosecution in MI6 probe', *The Sunday Times*, 3 augustus 1997.

'Britannia may be saved in pounds 50m refit', *The Independent*, 3 augustus 1997.

'Patten faces secrets act leak investigation Political future of ex-Hong Kong governor at risk', *The Guardian*, 4 augustus 1997.

'Labour's First 100 Days: For the Record', *The Guardian*, 9 augustus 1997.

'Montserrat leaders "treat Britain like a milch cow"', *The Observer*, 24 augustus 1997.

'Straight back to work as hols end; Tony Blair returns from Holiday', *Daily Mirror*, 27 augustus 1997.

'She truly was the people's princess', *Daily Express*, 2 september 1997.

'Diana: let the flag fly at half mast', *Daily Mail*, 4 september 1997.

'Hague attack over funeral backfires', *The Independent*, 15 september 1997.

'Cabinet shifts toward Emu', *Financial Times*, 26 september 1997

'Blair aide calls on Whitehall to raise its PR game', *Financial Times*, 2 oktober 1997.

'Everyday story of British political folk arrives in Moscow', *The Guardian*, 6 oktober 1997.

'Bulldog bites into Blair's Russian jaunt', *The Independent*, 7 oktober 1997.

'Democracy is the biggest Casualty when Journalist are prepared to stand by and let Labour's Spin-doctors engineer the News', *The Observer*, 12 oktober 1997

'Whitehall press officers sound off', *The Guardian*, 17 oktober 1997.

'Whitehall Press Officers', *The Independent*, 21 oktober 1997.

'Blair hands back Ecclestone cash in sleaze storm', *Daily Mail*, 11 november 1997.

'The pounds 1m hand-out: Ecclestone gift ignites party funding debate; Huge blow as Labour returns cash', *The Guardian*, 12 november 1997.

'Blair: I can still be trusted; Apology aimed at ending pounds 1m row', *The Guardian*, 17 november 1997.

'Square deal; Sun says', *The Sun*, 17 november 1997.

1998:

'How Blair broke secret pact; An authorized biography of Gordon Brown reveals the tensions in the race for the party leadership', *The Guardian* 9 januari 1998.

'Japan says sorry to The Sun', *The Sun*, 14 januari 1998.

'Just leave me alone; Paul Routledge rebuts charges that his book deliberately re-fuelled the Brown/Blair leadership battle', *The Independent*, 18 januari 1998.

'What Blair really thinks of Brown', *The Observer*, 18 januari 1998.

'He is my Lloyd George', *Daily Mirror*, 20 januari 1998.

'Brown wins friends and influences people', *The Times*, 28 januari 1998.

'Barracking the Beeb', *The Guardian*, 2 februari 1998.

'Blair intervenes on Murdoch bid', *Financial Times*, 24 maart 1998.

'B-U-L-L-Y-I-N-G', *Daily Express*, 29 maart 1998.

'It's all done with the Mirror', *The Observer*, 24 mei 1998.

'The most dangerous man in Britain', *The Sun*, 24 juni 1998

'The media man who is now the message.' *The Independent*, 24 juni 1998.

'How Blair zapped Flash Gordon', *The Sunday Times*, 19 oktober 1998.

'Argentina says sorry', *The Sun*, 23 oktober 1998.

"I did something foolish. That is a serious lapse of judgement'", *The Independent*, 28 oktober 1998.

'Finally, an end to hypocrisy', *The Observer*, 8 november 8 1998.

'Are we run by a gay mafia?', *The Sun*, 10 november 1998.

'Robinson under pressure to resign over new inquiry', *The Independent*, 23 november 1998.

'Fresh claims put pressure on Robinson', *The Independent*, 24 november 1998.

'The Mandelson affair. "Dear Tony, I can't believe I'm writing this letter"', *The Independent*, 24 december 1998.

'Blair won't be held ransom by this oik', *The Sun*, 28 december 1998.

1999:

'Red roses for Mr Whelan after he quit yesterday', *The Guardian*, 5 januari 1999.

'Blair snubs "trivial" Fleet Street', *The Observer*, 31 januari 1999.

'Public support for land war is on the increase', *The Times*, 3 april 1999.

'Tony Blair insists that Nato will not send ground troops', *Sunday Telegraph*, 4 april 1999.

'We must find the stomach for years of war over Kosovo', *The Independent*, 5 april 1999.

'John Simpson accused of Serb bias', *The Times*, 16 april 1999.

'Crisis in the Balkans: Blair under domestic pressure on ground forces', *The New York Times*, 18 mei 1999.

'Who Blair wins; Peace in sight', *The Sun*, 4 juni 1999.

'The Leaders: Crusador who believed in "Just War"', *The Independent*, 4 juni 1999.

'A true statesman – Who Blair wins', *Daily Mirror*, 4 juni 1999.

'Scoop of the year: Blair's babe', *Daily Mirror*, 19 november 1999.

2000:

'Coming out of the closet; At last we can tell you what Alastair's up to', *The Guardian*, 15 maart 2000

'What I won't do is play their game. Or your game', *The Guardian*, 15 maart 2000.

'Make way for TV briefings', *The Times*, 17 maart 2000.

'Saturday Blair meets "jam and Jerusalem" brigade' *The Times*, 3 Juni 2000;
'PM returns with call for change in NHS culture' *The Guardian*, 6 juni 2000;
'Can spin conquer all?', *Daily Mail*, 6 juni 2000.
'Blair pledge seeks to win back middle Britain', *Financial Times*, 7 juni 2000.
'No 10 told to cut the spin as poll lead dwindles', *The Times*, 12 juni 2000.
'The latest spin: there is no more spin for Labour', *Daily Express*, 14 juni 2000.
'Campbell spins out of sight', *The Times*, 14 juni 2000.
'Press attacks plan for fewer briefings by PM's spokesman', *Financial Times*, 14 juni 2000.
'Media: give it up Alastair', *The Guardian*, 19 juni 2000.
'Spin-doctors: No more ghostly voices', *The Guardian*, 15 juli 2000.
'Spin-doctors: No more ghostly voices', *The Guardian*, 15 juli 2000.
'Key Labour backer turns on "cowardly" Blair', *The Observer*, 2 juli 2000.
'Blair spin doctors told to stifle "bad news" on Europe', *The Guardian* 21 november 2000.

2001:

'Paul Dacre: the most dangerous man in Britain?' *The Guardian*, 22 februari 2001.
'Use your vote for democracy', *Daily Mail*, 6 juli 2001
'Tony's phony – war cabinet. And the PM is waging a quiet campaign to keep them
marching to his tune', *The Independent on Sunday*, 30 september 2001.
'This is good time to "bury" news, says Byers aide' *The Times*, 9 oktober 2001.
'Byers "forced out" top civil servant in row over spin, *The Independent*, 11 oktober 2001.
'Chaotic press conference spells new disaster for "spin doctor" trying to escape e-mail
row', *The Independent*, 17 oktober 2001.
'Civil servants complain of bullying by Byers aide', *The Independent*, 20 oktober 20,
2001.
'Whitehall chief says Jo Moore acted improperly', *The Times*, 2 november 2001.

2002:

'No 10 under fire for urging business deal with Labour donor', *The Guardian*, 11 februari
2002.
'Blair letter "crucial" to steel firm bid: Blair letter seen as crucial to steel firm bid', *The
Guardian*, 13 februari 2002.
'Her last mistake; Spin doc faces axe after new gaffe', *Daily Mirror*, 14 februari 2002.
'No 10 defends Jo Moore as office briefs against her', *The Times*, 15 februari 2002.
'Labour in a spin: "trust in civil servants essential"', *The Independent*, 16 februari 2002.
'Feuding Whitehall aides are forced to resign', *The Guardian*, 16 februari 2002.
'All fall down', *The Sunday Times*, 25 februari 2002.

'Labour in a Spin: Campbell "played vital role in sixsmith's exit"', *The Independent*, 28 februari 2002.

'Murdoch call raises question over Blair link', *Financial Times*, 26 maart 2002.

'May 3rd: election date: official', *The Sun*, 29 maart 2002.

'How Tony Blair tried to muscle in on the mourning', *The Spectator*, 13 april 2002.

'How Blair tried to hijack royal funeral', *Mail on Sunday*, 14 april 2002.

'The question of Blair's funeral rights and wrongs', *The Guardian*, 22 april 2002.

'Blair complains to press watchdog over funeral story' *The Times*, 24 april 2002.

'If you're serious, Tony, Produce a Writ', *The Independent on Sunday*, 28 april 2002;

Labour in revolt on fines for truants', *The Times*, 28 april 2002.

'Why Blair is so keen to clear his name', *The Independent*, 30 april 2002.

'Mandarin from the Treasury plans a small revolution' *The Times*, 1 mei 2002.

'Trust me I'm a spin doctor no more', *The Times*, 9 mei 2002.

'Press Hails victory in royal funeral row', *The Independent*, 12 juni 2002.

'Labour finds old habits are hard to break', *Financial Times*, 15 juni 2002.

'Downing Street's dossier: "I did nothing improper"', *The Guardian*, 15 juni 2002.

'Black Rod's killer memo damns Blair', *Daily Mail*, 16 juni 2002.

'Palace fears funeral row taints jubilee', *The Times*, 17 juni 2002.

'Downing Street to end "exclusive" daily briefings for lobby journalists', *The Independent*, 25 juli 2002.

'I am not Superwoman', *Daily Mirror*, 29 juli 1997.

'Blairs "used fraudster to buy flats"', *Mail on Sunday*, 1 december 2002.

'No 10 denies fraudster deal', *The Express*, 2 december 2002;

'Blairs deny conman helped them buy flats', *The Independent*, 2 december 2002.

"'You're a star" says Cherie', *Daily Mail*, 4 december 2002,

'The official response', *The Times*, 6 december 2002.

'Cherie Blair takes the blame: No 10 kept in dark on links with fraudster', *The Guardian*, 6 december 2002.

'Cherie's choice of friends raises eyebrows at No 10', *The Times*, 7 december 2002.

'Sex, crystals and witchcraft', *News of the World*, 8 december 2002.

'Cherie in more hot water over Foster affair', *Daily Mail*, 10 december 2002.

'Cherie's statement in Full', *Daily Mail*, 11 december 2002.

'How Cherie missed her chances to come clean', *The Times*, 13 december 2002.

2003:

'The President checks in for charity with \$ 100', *The Times*, 10 april 2003.

'How the road to war was paved with lies; intelligence agencies accuse bush and blair of distorting and deception', *Independent on Sunday*, 27 april 2003.

'No. 10 "pressured" spies on damning evidence for war', *The Times*, 30 mei 2003.

'MI6 led protest against war dossier', *The Guardian*, 30 mei 2003.

Column Andrew Gilligan, *Mail on Sunday*, 1 juni 2003.

'Aftermath: will Blair's most loyal aide be the fall guy for weapons debacle?', *The Independent*, 4 juni 2003.

'No 10 says sorry to MI6 for "dodgy" Iraq dossier Alastair Campbell writes a personal letter of apology to appease spy chief', *Sunday Telegraph*, 8 juni 2003.

'Is Phil Bassett the new Alastair Campbell?', *The Guardian*, 14 juli 2003.

'I can't argue with The Sun on asylum', *The Sun*, 23 augustus 2003.

2005:

'How Campbell worked his spin', *Daily Mail*, 27 juli 2005.

2007:

'Revealed: Blair's secret plan to sack Gordon Brown', *Independent on Sunday*, 24 juni 2007.

Websites

- 'Adam Boulton (SkyNews) v Alastair Campbell (Labour) – FIGHT FIGHT FIGHT!',
<http://www.youtube.com/watch?v=1gkHwU4DRA8>.
- 'Alastair Campbell Interview', Channel 4 News, 27 juni 2003,
<http://www.channel4.com/news/article.jsp?id=262148>.
- Campbell, Alastair, *Communications Lessons for NATO, the military and media*, Speech
Royal Services Institute
<http://ics.leeds.ac.uk/papers/vp01.cfm?outfit=pmt&requesttimeout=500&folder=4&paper=1220>.
- Blair, Tony, Conference Speech (1994), Keep Tony Blair for PM website,
<http://keptonyblairforpm.wordpress.com/1994-first-blair-speech-to-conference-as-party-leader/>.
- 'Blair risks row over public sector', *BBC News*, 7 juli 1999,
http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/politics/388528.stm.
- 'Campaign against terror', *Frontline*, 8 mei 2002,
<http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/shows/campaign/interviews/blair.html>.
- Conservative party, 'Labour spin continues',
http://www.conservatives.com/News/News_stories/2008/08/Labour_spin_continues.aspx.
- Dale, Iain, 'Alastair Campbell interview', Total politics (june 2010),
<http://iaindale.blogspot.com/2010/06/alastair-campbell-interview-long.html>.
- Downing Street 10, Government Press Briefings, British National Archives,
http://tna.europarchive.org/*/http://www.pm.gov.uk:80/output/Page1866.asp.
- 'Estelle Morris' resignation letter in full', *BBC*, 23 Oktober 2002,
http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/politics/2355079.stm.
- 'Full text: Tony Blair's speech', *The Guardian*, 2 oktober 2001,
<http://www.guardian.co.uk/politics/2001/oct/02/labourconference.labour6>.
- History of the Labour Party, <http://www2.labour.org.uk/historyofthelabourparty3>.
- The Hutton Inquiry, <http://www.hutton-inquiry.org.uk>.
- ICM Research, <http://www.icmresearch.co.uk/>.
- The Iraq Inquiry, <http://www.iraqinquiry.org.uk/>.
- 'Know your audience', <http://www.youtube.com/watch?v=h0HgJikSIXY>.
- Labour Party Manifesto 1997, 'Because Britain Deserves Better', <http://www.labour-party.org.uk/manifestos/1997/1997-labour-manifesto.shtml>.
- OpenDemocracy.net*, 'The Campbell Code', <http://www.opendemocracy.net/print/1704>.
- 'Profile: Andrew Gilligan', *BBC news*, 20 July, 2003.
http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/3082323.stm.
- 'Rory Bremner Tony Blair', <http://www.youtube.com/watch?v=0NXYpsZHRtU>.

Top Gear, Season 15 Episode 2, <http://www.youtube.com/watch?v=1gkHwU4DRA8>.

Overige bronnen

Lord Butler, 'Review of Intelligence on Weapons of Mass Destruction', Privy Council (2004).

Cabinet Office, *Report of the Working Group on The Government Information Service*, (1997).

Cabinet Office, 'The Government's Response to the Sixth Report from the Committee on Standards in Public Life' (2000), <http://www.archive.official-documents.co.uk/document/cm48/4817/4817.htm>.

Cabinet Office, 'Iraq's weapons of mass destruction. The assessment of the British government' (2002).

Civil Service Order in Council 1995.

Civil Service (Amendment) Order in Council 1997.

Cockerell, Michael, *We are the treasury*, BBC (1997).

Cockerell, Michael, *News from number 10*, (BBC 2000).

House of Commons Library, *Special Advisors*, SN/PC/03813.

House of Commons Select Committee on Public Administration, 'The Government Information and Communication Service', (Session 1997-1998) sixth report.

House of Commons Select Committee on Public Administration, "'These Unfortunate Events": Lessons of recent Events at the former DTLR', (Session 2001-2002), eight report.

House of Commons Foreign Affairs Committee, 'The Decision to go to War in Iraq', (session 2002-2003) ninth report.

House of Commons research paper 'Wither the Civil Service', 03/49 (2003).

Hulten, Michiel van, correspondentie met de auteur.

Hulten, Michiel van, *Campagnedagboek*, correspondentie met de auteur.

Lord Hutton, 'Report of the Inquiry into the Circumstances Surrounding the Death of Dr. David Kelly C.M.G.', House of Commons (2004).

Ministerial Code, Cabinet Office (1997),

http://www.cabinetoffice.gov.uk/media/cabinetoffice/propriety_and_ethics/assets/ministerial_code_1997.pdf.

Hansard Commons Debates, 380 (Session 2001-2002).

Hansard Commons Debates, 390 (Session 2001-2002).

Foreign and Commonwealth Office, 'Changing Perceptions. Review of Public Diplomacy' (2002).

Foreign and Commonwealth Office, 'Coalition Information Centre (CIC)', vrijgegeven onder de Freedom of Information Act op 10 maart 2008, <http://foi.fco.gov.uk/content/en/foi-releases/2008a/10.1-digest>.

United Nations Security Council, S/PV.4701 (2003) <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/PRO/N03/236/00/PDF/N0323600.pdf?OpenElement>.

Wilson, Sir Richard, 'Portrait of a Profession Revisited', Centre for Management and Policy Studies, Cabinet Office (2002).

Appendix A

The Grid, 18-24 augustus 2003

Bron: 'How Campbell worked his spin', *Daily Mail*, 27 juli 2005.

RESTRICTED		WEEK 34					PRINT: 15 AUG 2003
18-24 Aug	Mon 18	Tues 19	Weds 20	Thur 21	Fri 22	Sat-Sun 23-24	
Main News	Hutton Inq: Teare, Powell & Manning ✓	Hutton Inq: Manning & Campbell Miliband: key stage test results for 7, 11 & 14 yr olds	Hutton Inq: Tebbitt, Smith & Kelly	00.01 GCSE results Hutton Inq: Anderson (FAC) & print journo US/UK Iraq update rept to UN	UK output, income & exp (Q2); index of distribution Oftel rept on early yrs progress Law Comm annual rept	Jowell: speech at Edinburgh TV Festival plus Q&A (23)	
Statistics	00.01 Tomlinson rept on 2003 exams process Blairs: action on hoodliganism inc latest stats	DPM: planning item Good Hope hosp Birmingham franchise Miliband: rept on teaching reading DPM to coalfields regeneration site, Doncaster NHS grant fraud item	Public sector finances (June) CML mortgage lending survey (July) Comparison of indsp economic forecasts 00.01 H-MilProb rept on London probation Jowell: foundation stone for Diana fountain Hope: arson control grants	Retail sales (July) ONS health quarterly; CBI monthly trends; investment (Q2); life expectancy '01-'02; regional GDP '01-'02; light rail '02/'03 00.01 Blunkett asylum interview in Sun (Dc)			
Other Government News	DURING THE WEEK Sun asylum week ✓ Colombia IRA trial verdict (tbc)	Hutton: more cash for contract ops Morley: Darwin bloodver-sity grants Hope: con doc on building regs re sound proof Lewer: new adult skills adverts DTI: briefing re Smart 1 mission to Moon HSE rept on incidents at BP Garngarmouth	Blairs: visit to Hartlebury police re drug testing MPC: minutes DPM visit to Bristol (New Deal for Communities) National Archives monthly release (1700) inc Poulson files Oftel rept on water companies financial performance 02/03	ONS Health Quarterly rept inc Shipman stats & deaths of young people DPM visit to Bristol (New Deal for Communities) National Archives monthly release (1700) inc Poulson files Oftel rept on water companies financial performance 02/03			
Europe	Lockenheath draft UN resolution (tbc) Lakshmi appears in NY Court re missile charge Bio Weapons Convn mtg, Geneva (Kelly 1 min silence) Soham police officer on trial for child porn (teporina restrictions)	UN Sec Coun debate on Middle East EU emergency protection for cold water reef Football: England v Croatia friendly, Ipswich Postcom: end of consultations on liberalisation	ECB Gov Coun CWU start post office strike ballot (result on 11 Sept) (tbc) USA/UNICEF/Inq Gov Coun vaccination day	Edinburgh TV Festival (22-24) Indonesian Foreign Minister in Australia for terror talks Lee Ryan of Blue (team of popular musicians) in court re drink-driving Cricket: England v South Africa, Headingley	Schroeder & Berlusconi meet in Verona (23) New directory enquires 118 line starts (24) Major rail disasters begin for works (23) Notting Hill Carnival (24-25) World Athletics Championships, Paris (23-31)		
General							